

Vai valstij tieši un pastarpināti piederošo kapitālsabiedrību valdes locekļu atlīdzības regulējums ir pietiekams?

Rīga 2020

IEROBEŽOTAS PIEEJAMĪBAS
INFORMĀCIJA līdz revīzijas
departamenta lēmuma, ar kuru
apstiprināts revīzijas ziņojums, spēkā
stāšanās brīdī.

Ja revīzijas ziņojuma projektā ir papildu
norāde par ierobežotu pieejamību,
ierobežotas pieejamības statuss attiecīgajai
daļai tiek saglabāts arī pēc revīzijas ziņojuma
spēkā stāšanās.

Latvijas Republikas
Valsts kontrole

Revīzijas ziņojums

31.03.2020.

Atbilstības revīzija “Vai valstij tieši un pastarpināti piederošo kapitālsabiedrību valdes locekļu atlīdzības regulējums ir pietiekams?”

Revīzija veikta, pamatojoties uz Valsts kontroles Trešā revīzijas departamenta 03.09.2018. revīzijas grafiku Nr.2.4.1-34/2018.

Vāka noformējumā izmantota fotogrāfija no tīmekļa vietnes *Depositphotos*

Saturs

Kopsavilkums	5
Motivācija	5
Galvenie secinājumi	6
Būtiskākie ieteikumi	12
Ziņojuma struktūra	13
Jomas raksturojums	14
KONSTATĒJUMI, SECINĀJUMI UN IETEIKUMI.....	18
Valstij tieši un pastarpināti piederošo kapitālsabiedrību valdes locekļu atlīdzības regulējums un tā faktiskā piemērošana	18
Mēneša atlīdzības noteikšana.....	18
Mēneša atlīdzības pārskatīšana pēc Ministru kabineta noteikumu spēkā stāšanās	24
Mēneša atlīdzības pārskatīšana (pēc gada pārskata apstiprināšanas).....	28
Prēmijas	31
Atsaukšanas pabalsts un apdrošināšana.....	40
Atsaukšanas pabalsts.....	43
Apdrošināšana	45
Citi valdes locekļiem izmaksātie atlīdzības veidi	48
Atkarīgo kapitālsabiedrību valdes locekļu atlīdzības noteikšanai piemērojamais regulējums	52
AS “Latvenergo” un AS “Latvijas valsts meži” prakse slēgt darba līgumus ar atkarīgo kapitālsabiedrību valdes locekļiem	56
VAS “Latvijas dzelzceļš” atkarīgo kapitālsabiedrību valdes locekļu vienotās atlīdzības noteikšana	57
Valdes locekļa amata savienošana ar citu amatu.....	59
VAS “Latvijas dzelzceļš” rīcība, neveicot izmaiņas ar Prezidentu padomes locekļiem noslēgtajos darba līgumos	72

VAS “Latvijas dzelzceļš” Prezidentu padomes darbības un ar padomes locekļiem noslēgto darba līgumu izbeigšana 73

Vienošānās par profesionālās darbības ierobežojumu slēgšanu “Latvijas dzelzceļa” koncerna kapitālsabiedrībās..... 74

Pārresoru koordinācijas centra loma valstij tieši un pastarpināti piederošo kapitālsabiedrību atlīdzības regulējuma izstrādē, vienotas izpratnes veidošanā un pārraudzībā 80

Pārresoru koordinācijas centra viedoklis 87

Revīzijas raksturojums, kritēriji un metodes 88

Atsauces 105

Kopsavilkums

Motivācija

Latvijas tautsaimniecībā valsts kapitālsabiedrībām ir būtiska un stratēģiski nozīmīga loma, tās gan novērš tirgus nepilnības, gan veic stratēģiski svarīgus uzdevumus, gan sniedz sabiedrībai nepieciešamos pakalpojumus. Valsts kapitālsabiedrības dod arī finansiālu labumu sabiedrībai, t.sk. dividendžu formā, kā arī veicina tautsaimniecības attīstību un ietekmē tās ilgtspēju.

Valstij 2018.gadā piederēja kapitāla daļas 182 kapitālsabiedrībās, no tām valstij 100% piederēja 65 kapitālsabiedrības. 2018.gadā kopējā valsts kapitālsabiedrību aktīvu vērtība bija 9,5 mljrd. *euro*, apgrozījums – 3,77 mljrd. *euro*, peļņa – 323,6 milj. *euro* un dividendēs valstij tika izmaksāti 232,5 milj. *euro*. 2018.gadā valsts kapitālsabiedrībās bija nodarbināti 49,8 tūkst. darbinieku¹.

01.01.2015. spēkā stājās Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likums (turpmāk – Kapitāla daļu likums), ar kuru iesākās reformas valsts kapitālsabiedrību pārvaldībā.

Kapitāla daļu likuma mērķis ir veicināt publiskai personai piederošu kapitāla daļu un publiskas personas kapitālsabiedrību efektīvu pārvaldību, publiskas personas kapitālsabiedrību racionālu un ekonomiski pamatotu resursu izmantošanu, labas pārvaldības principu ievērošanu, kā arī nodrošināt publiskas personas līdzdalības nosacījumu ievērošanu.

Ar Kapitāla daļu likumu bija plānots risināt arī problēmas saistībā ar kapitālsabiedrību valdes locekļu atalgojuma politiku. Iepriekš spēkā esošajos normatīvajos aktos nebija definēta politika konkurētspējīga un ar darbības rezultātiem sasaistīta atalgojuma ieviešanai publisko personu kapitālsabiedrībās un publisko personu kontrolētās kapitālsabiedrībās.

Pamatojoties uz Kapitāla daļu likumu, 2015.gada vidū Ministru kabinets par koordinācijas institūciju, kas pilda uzdevumus saistībā ar valsts kapitālsabiedrību un valsts kapitāla daļu pārvaldi, noteica Pārresoru koordinācijas centru (turpmāk – PKC). PKC izstrādāja un Ministru kabinets 22.12.2015. apstiprināja Ministru kabineta noteikumus², kuri regulē valdes locekļu mēneša atlīdzības noteikšanas kārtību (turpmāk – Ministru kabineta noteikumi), un 2017.gada septembrī apstiprināja Vadlīnijas³, kuras sniedz detalizētāku skaidrojumu par Kapitāla daļu likuma un Ministru kabineta noteikumu normu par valdes locekļu atlīdzību piemērošanu (turpmāk – Vadlīnijas).

Lai arī valdes locekļu atlīdzība un tās regulējums ir viens no daudziem kapitālsabiedrību pārvaldības jautājumiem, ko regulē Kapitāla daļu likums, konkurētspējīgs atalgojums ir būtisks instruments, kuru izmantot, lai panāktu, ka kapitālsabiedrību pārvalda profesionāli un kompetenti valdes locekļi, kas spēj nodrošināt labas korporatīvās pārvaldības principu ieviešanu un ievērošanu kapitālsabiedrībā, uzlabot kapitālsabiedrības darbības efektivitāti, panākot, ka valsts kapitālsabiedrība darbojas sabiedrības interesēs un labā.

Kopš Kapitāla daļu likuma spēkā stāšanās ir pagājuši pieci gadi. Tāpēc Valsts kontrole ir veikusi revīziju, lai novērtētu, vai valstij tieši un pastarpināti piederošo (atkarīgo) kapitālsabiedrību valdes locekļu atlīdzības regulējums ir pietiekams, vai PKC ir veicinājis vienotu praksi un izpratni par normatīvo aktu piemērošanu un vai kapitāla daļu turētāji un kapitālsabiedrības to izprot un faktiski ievēro. Revīzijā apkopota informācija par valstij tieši piederošo 65 kapitālsabiedrību un šo kapitālsabiedrību 14 atkarīgo kapitālsabiedrību valdes locekļu atlīdzību. Valsts kontrole cer, ka revīzijas rezultāti un konstatētais par kapitālsabiedrību valdes locekļu atlīdzības regulējuma piemērošanu būs noderīgs gan Ministru kabinetam, gan PKC, lai izvērtētu revīzijas laikā konstatēto regulējuma vai labas

korporatīvās pārvaldības principu pārkāpumu cēloņus un rastu risinājumu turpmākai to nepieļaušanai, tādējādi nodrošinot Kapitāla daļu likumā noteiktā mērķa sasniegšanu.

Galvenie secinājumi

Kapitāla daļu likums nosaka konkrētu un skaidru valdes locekļu atlīdzības ietvaru jeb ierobežojumus, proti, valdes loceklis saņem mēneša atlīdzību, viņam var izmaksāt prēmiju un pilnvarojuma līgumā pielikt apdrošināšanu un atsaukšanas pabalstu. Novērtējot revīzijā konstatēto, secināts arī, ka lielākoties normatīvie akti regulē un Vadlīnijas paskaidro ar valdes locekļu atlīdzību saistītos jautājumus, tomēr atlīdzības regulējumā ir trūkumi un ne visos gadījumos tas ir bijis pietiekams.

Valsts kontrole vēlas uzsvērt, ka nav izveidots kapitālsabiedrību valdes locekļu atlīdzības regulējuma vienotas prakses veidošanas un piemērošanas pārraudzības mehānisms. Tāpēc kapitāla daļu turētāji (vai padome) un kapitālsabiedrību valdes atlīdzības noteikšanā ir piemērojušas atšķirīgus principus vai regulējumam neatbilstošu interpretāciju, tā pieļaujot, ka kapitālsabiedrību valdes locekļi var saņemt Kapitāla daļu likumā neparedzētu finansiālu labumu.

Tāpēc piecu gadu laikā valsts kapitālsabiedrību līdzekļi vismaz 4 milj. *euro* ir izlietoti neatbilstoši normatīvo aktu prasībām⁴.

Likumdevējs PKC ir uzticējies koordinējošās institūcijas lomu ar tiesībām izstrādāt normatīvos aktus un efektīvas pārvaldības vadlīnijas, savukārt vienotas izpratnes un praktiska regulējuma piemērošanas pienākumu likumdevējs nodeva valsts un atkarīgo kapitālsabiedrību kapitāla daļu turētājiem.

Revīzijā secināts, ka šāds modelis neļauj īstenot pietiekamu un efektīvu valstij tieši un pastarpināti piederošo kapitālsabiedrību valdes locekļu atlīdzības regulējuma piemērošanas pārraudzību un nedod iespēju ātri atklāt un reaģēt uz pastāvošajām problēmām vai novērst trūkumus. Praksē ir izrādījies, ka kapitāla daļu turētāji un kapitālsabiedrību valdes bieži vien rīkojas neatbilstoši normatīvo aktu regulējumam un pretēji labās prakses principiem. Savukārt PKC kā koordinējošā institūcija to nevar novērst, jo kapitāla daļu turētājiem vai kapitālsabiedrībām lēmumi ar PKC nav jāsaskaņo. PKC, reaģējot, piemēram, uz publiski pieejamo informāciju vai kapitāla daļu turētāju vai kapitālsabiedrību pieprasījumiem, var sniegt tikai normatīvo aktu skaidrojumus vai izstrādāt labās prakses vadlīnijas, kam ir rekomendējošs raksturs.

Valsts kontrole vērš uzmanību, ka Vadlīnijas izstrādātas uz Kapitāla daļu likuma pamata un tajās ir ietverti labās prakses skaidrojumi. Lai arī revīzijā norādām uz vairākām nepilnībām Vadlīnijās, ko nepieciešams novērst, tām ir būtiska nozīme, sniedzot detalizētāku informāciju normatīvo aktu piemērošanā. Turklāt vienotas izpratnes veidošanā par regulējumu svarīgi ir arī analizēt informāciju par kapitālsabiedrību vai to kapitāla daļu turētāju faktisko rīcību regulējuma piemērošanā, jo tikai tā var gūt pārlicību, ka tiek ievērota likumdevēja griba – netiek pārkāpti atlīdzībai noteiktie ierobežojumi, atalgojuma sistēma ir atklāta un konkurētspējīga, kā arī sasaistīta ar darba rezultātiem.

Valsts kontroles ieskatā, pastāvot kārtībai, kad nevienas institūcijas pienākumos neietilpst pārraudzība pār valstij tieši un pastarpināti piederošo kapitālsabiedrību valdes locekļu atlīdzības regulējuma piemērošanu, nav iespējams nodrošināt, ka tiek ieviesta vienota izpratne par atlīdzības regulējuma piemērošanu kapitālsabiedrībās.

Mēneša atlīdzība

Kapitāla daļu likums skaidri definē pamatnosacījumus valdes mēneša atlīdzības noteikšanai – mēneša atlīdzības maksimālais apmērs jānosaka, ņemot vērā vidējo atlīdzību vadībai līdzīga lieluma kapitālsabiedrībās privātajā sektorā, bet nekādā gadījumā atlīdzības apmērs nedrīkst pārsniegt valstī strādājošo iepriekšējā gada mēneša vidējo darba samaksu desmitkārtīgā apmērā⁵. Revīzijā konstatēts, ka

visas kapitālsabiedrības pamatnosacījumus arī ievēro, proti, valdes locekļiem noteiktā mēneša atlīdzība nepārsniedz mēneša atlīdzības maksimāli pieļaujamās robežas, kas noteiktas atbilstoši kapitālsabiedrības lieluma raksturojošiem rādītājiem.

Savukārt, nosakot mēneša atlīdzības individuālo apmēru katram valdes loceklim, Ministru kabineta noteikumi paredz, ka tiek izvērtēti dažādi kritēriji, t.sk. kapitālsabiedrībai pieejamie finanšu resursi atlīdzību izmaksai, pašu ieņēmumu un publisko finanšu resursu īpatsvars kopējos ieņēmumos, kapitālsabiedrībai kopumā un valdes loceklim individuāli izvirzīto mērķu sarežģītība, sasniedzamie rezultāti. Ne Ministru kabineta noteikumi, ne Vadlīnijas neskaido, kā mēneša atlīdzības apmēra noteikšanai novērtēt normatīvajos aktos izvirzītos kritērijus, t.sk. kā vērtējumu izteikt skaitliskās vērtībās (koeficientos), nosakot un pamatojot mēneša atlīdzības apmēru katram valdes loceklim. Tāpēc kapitāla daļu turētāji rīkojas pēc savas izpratnes. Taču arī kapitāla daļu turētāju iekšējos normatīvajos aktos kritēriju izvērtēšanas kārtība un metodes nav ietvertas. Kapitāla daļu turētāji arī nav iesnieguši pamatojumu par kritēriju izvērtējumu un kapitālsabiedrību valdes locekļu mēneša atlīdzības noteikšanai piemēroto individuālo koeficientu, izņemot par divām kapitālsabiedrībām, kurās valdes mēneša atlīdzības apmērs noteikts, arī izvērtējot Ministru kabineta noteikumos izvirzītos kritērijus. Tāpēc revīzijā nebija iespējams gūt pārliecību, vai ir ievērotas normatīvo aktu prasības par kritēriju izvērtēšanu, un mēneša atlīdzības individuālais apmērs valdes locekļiem, ir noteikts, samērojot to ar kapitālsabiedrības darbības mērķiem, sasniedzamajiem rezultātiem, valdes locekļu darba apjomu, sarežģītību utt.

Ar Kapitāla daļu likumu bija plānots panākt, ka valsts kapitālsabiedrību valdes locekļu atalgojums ir konkurētspējīgs ar privāto sektoru, kā arī nodrošināt, ka atlīdzība ir sasaistīta ar valdes locekļa darbības rezultātiem.

Jau Kapitāla daļu likuma izstrādes gaitā bija paredzēts pasūtīt salīdzinošo pētījumu par valdes locekļu atalgojumu privātajā sektorā dažādās nozarēs Baltijas valstīs. Šādam pētījumam bija jābūt kā palīgam Ministru kabineta noteikumu izstrādē, tomēr faktiski pētījuma rezultāti bija pieejami tikai 2016.gada beigās pēc Ministru kabineta noteikumu apstiprināšanas. Turklāt līdz šim tas ir vienīgais PKC pasūtītais šāda veida pētījums. Ministru kabineta noteikumos tika paredzēts ikgadējs valdes locekļu atlīdzības pieaugums – līdz 25% ik gadu. Tas bija nepieciešams, lai valsts kapitālsabiedrību valdes locekļu atlīdzības līmenis būtu konkurētspējīgs salīdzinājumā ar privāto sektoru, vienlaikus novēršot strauju atlīdzības kāpumu valsts kapitālsabiedrībās.

Revīzijā iegūtā informācija liecina, ka 2016.gadā, pārskatot mēneša atlīdzību atbilstoši Ministru kabineta noteikumiem, pusei kapitālsabiedrību valdes locekļu atlīdzības apmērs palielināts maksimāli pieļaujamā apmērā, savukārt trīs kapitālsabiedrības ir pārkāpušas Ministru kabineta noteikumos noteikto ierobežojumu, palielinot mēneša atlīdzību pat par 32%, 40% un 41%. Turklāt atlīdzība pieauga arī tādās nozarēs, kurās tā jau bija konkurētspējīga un pat atsevišķos gadījumos gandrīz divas reizes lielāka, salīdzinot ar privāto sektoru. Arī 2017. un 2018.gadā valsts kapitālsabiedrību valdes locekļu atlīdzības apmērs pieauga attiecīgi vidēji par 12% un 9%, bet ir kapitālsabiedrības, kurās valdes locekļiem mēneša atlīdzība palielināta par 25% katru gadu, t.sk. kurās atlīdzība jau 2015.gadā bija augstāka nekā privātajā sektorā.

Neapšaubot, ka mēneša atlīdzībai ir jābūt konkurētspējīgai ar privāto sektoru, revidenti uzsver, ka, izrietoši no Kapitāla daļu likuma un Ministru kabineta noteikumu sākotnējās ietekmes izvērtējuma ziņojumos⁶ norādītā, mēneša atlīdzībai un tās pieaugumam vienlaikus ir jābūt sasaistītam arī ar kapitālsabiedrības un valdes locekļa darbības rezultātiem, tā motivējot sasniegt kapitālsabiedrībai izvirzītos mērķus un darbības rezultātus. Revīzijā iegūtā informācija liecina, ka vairumā gadījumu ikgadējais mēneša atlīdzības pieaugums ir pamatots ar vidējās bruto algas valstī pieaugumu, nevērtējot arī kapitālsabiedrības darbības un valdes locekļu individuālā snieguma rezultātus.

Vadlīnijas ļauj kapitālsabiedrībām pašām pasūtīt pētījumus par atalgojuma apmēru privātajā sektorā. Kapitālsabiedrības to bieži dara un iegūtos datus izmanto kā pamatojumu mēneša atlīdzības pieaugumam. Tomēr, salīdzinot PKC pētījuma datus ar kādas kapitālsabiedrības pasūtītā pētījuma datiem par 2015.gadu, konstatētas būtiskas atšķirības, kas liek šaubīties, vai pētījumos izmantotie dati ir salīdzināmi. Lai nerastos situācijas, kad ir pārkāpti Kapitāla daļu likumā un Ministru kabineta noteikumos noteiktie principi un valsts kapitālsabiedrības valdes locekļu atlīdzība pārsniedz atlīdzības līmeni privātajā sektorā, Valsts kontroles ieskatā, šādi pētījumi ir jāpasūta centralizēti, to veicot PKC.

Prēmijas

Nosakot prēmijas apmēru, ir jāņem vērā divi novērtējumi – kapitālsabiedrības darbības rezultātu novērtējums un arī katra valdes locekļa individuālās darbības novērtējums, ja valdē ir vairāk par vienu valdes locekli. Revīzijā nebija iespējams gūt pārliecību par prēmiju piešķiršanas un/vai par tās apmēra pamatotību, jo:

- ❖ lielākajā daļā (77%) kapitālsabiedrību, kurās ir divi vai vairāki valdes locekļi, nav veikts valdes locekļu individuālās darbības izvērtējums atbilstoši valdes locekļa ieguldījumam kapitālsabiedrības mērķu sasniegšanā. Arī korporatīvās pārvaldības labā prakse paredz valdes locekļu individuālās darbības vērtēšanu, jo tas ir instruments, kā secināt, vai valdei ir nepieciešamo kompetenču apvienojums, lai nodrošinātu kopējo kapitālsabiedrībai izvirzīto mērķu sasniegšanu un tās attīstību;
- ❖ joprojām gandrīz pusei kapitālsabiedrību nav izstrādātas vidēja termiņa darbības stratēģijas, lai gan atbilstoši Kapitāla daļu likumam kapitālsabiedrībām tās bija jāizstrādā līdz 30.03.2016.⁷ Stratēģiju neesamība liedz objektīvi izvērtēt kapitālsabiedrības darbības rezultātus, novērtējot, vai ir sasniegti plānotie mērķi. Šāda prakse neliecina par labas pārvaldības standartu ievērošanu. Valsts kontrole uzskata, ka tādējādi nav iespējams novērtēt ne tikai to, vai kapitālsabiedrība strādājusi sekmīgi attiecīgajā gadā, bet arī to, vai tās izveides mērķi arvien ir aktuāli un pamatoti, resursi tiek pārvaldīti efektīvi, kā arī novērtēt kapitāla daļu turētāja ilgtermiņa redzējumu par kapitālsabiedrības attīstības perspektīvām.

Lēmumu par prēmijas izmaksu valdei var pieņemt tikai pēc tam, kad ir saņemts PKC atzinums un kapitāla daļu turētāja gala novērtējums par kapitālsabiedrības gada rezultātiem. Tomēr, pārkāpjot šo Kapitāla daļu likumā noteikto kārtību, laikā no 2016. līdz 2019.gada augustam 84 gadījumos valdes locekļiem prēmijas izmaksātas 469 tūkst. *euro* apmērā. Turklāt astoņos gadījumos prēmijas 42 tūkst. *euro* apmērā izmaksātas valdes locekļiem arī tādos gadījumos, kad PKC vispār nav sniedzis atzinumu un piecos gadījumos prēmijas 28 tūkst. *euro* apmērā izmaksātas gadījumos, kad PKC kapitālsabiedrību darbības rezultātus ir novērtējis kā “apmierinošus”, bet kapitāla daļu turētājs pēc PKC atzinuma saņemšanas lēmumu nav pārskatījis un piešķīris prēmiju maksimālā apmērā.

Revīzijā konstatēti arī gadījumi, kad kapitāla daļu turētājs prēmijas apmēru nav noteicis atbilstoši kapitālsabiedrības darbības rezultātu vērtējumam, kā arī proporcionāli valdes locekļa nostrādātajam laikam pārskata periodā, tā neievērojot Vadlīnijās sniegtos ieteikumus par prēmijas apmēra noteikšanu. Piemēram, vairāku kapitālsabiedrību valdes locekļi prēmēti maksimāli pieļaujamā – divu mēnešu atlīdzības apmērā gan neatkarīgi no piešķirtā vērtējuma, gan no amata pienākumu izpildes laika vērtēšanas periodā.

Atsaukšanas pabalsts un apdrošināšana

Kapitāla daļu likums skaidri nosaka, ka papildus mēneša atlīdzībai valdes loceklim pilnvarojuma līgumā var pielgt tikai atsaukšanas pabalstu un apdrošināšanu. Ja pilnvarojuma līgumā nav pielgta apdrošināšana un atsaukšanas pabalsts, tos nepiešķir. Turklāt atsaukšanas pabalstu izmaksā tikai gadījumā, ja valdes loceklis no amata atsaukts pirms pilnvaru termiņa beigām un ja atsaukšana nav saistīta ar pilnvaru pārkāpšanu, pienākumu neizpildi vai nepienācīgu izpildi, kā arī ar kaitējuma nodarīšanu sabiedrības interesēm⁸.

Revīzijā secināts, ka Kapitāla daļu turētāji neievēro Vadlīnijās noteikto principu, ka atsaukšanas pabalsta apmērs atkarīgs no valdes locekļa pilnvaru izpildes laika. Revīzijā konstatēts, ka pārsvarā gadījumu pabalsts pielīgts maksimālajā apmērā, tāpēc, atsaucot valdes locekli pirms termiņa, kapitāla daļu turētāja pienākums ir/būs izpildīt uzņemtās saistības un pielīgto apmēru izmaksāt arī tad, ja valdes loceklis pilnvaras pildījis īsu laika periodu.

Revīzijā konstatētie fakti liek secināt, ka ar mērķi nodrošināt vienotu izpratni un vienlīdzīgas tiesības atsaukšanas pabalsta pielīgšanai un izmaksai gadījumos, kad valdes loceklis no amata atkāpies pats, ir nepieciešams sagatavot PKC norādījumus (vadlīnijas). Kapitālsabiedrību rīcība ir atšķirīga, jo ir pilnvarojuma līgumi, kuros ir iekļauts nosacījums, ka, ja valdes loceklis tiek atsaukts pēc paša vēlēšanās, tad pabalsts netiek izmaksāts, bet ir gadījumi, kad atsaukšanas pabalsts ir pielīgts un tas tiek arī izmaksāts, lai gan valdes loceklis bija lūdzis kapitāla daļu turētāju sevi atsaukt no amata.

Labas pārvaldības praksei neatbilst arī pastāvošā tendence kapitāla daļu turētājam publiski paust neapmierinātību par valdes locekļa darbu, bet atsaukšanas dokumentos neiekļaut pierādījumus, ka valdes loceklis pienākumus nav izpildījis vai nepienācīgi izpildījis, un tāpēc atsaukšanas pabalsts nav izmaksājams. Šāda rīcība nevieš skaidrību par faktisko situāciju un apstākļiem, radot šaubas par valdes locekļa atsaukšanas pamatotību vai arī to, ka kapitāla daļa turētājs ir pavisam izturējies pret pienākumu pamatot atsaukšanas iemeslu.

Analizējot informāciju par kapitālsabiedrību valdes locekļiem pielīgto apdrošināšanu, konstatēts, ka trijās kapitālsabiedrībās valdes locekļiem tiek vai tika nodrošināta dzīvības apdrošināšana ar uzkrājuma veidošanu. Šis apdrošināšanas produkts sastāv no divām komponentēm – dzīvības apdrošināšanas polises un līdzekļu uzkrājuma. Valsts kontrole uzskata, ka nav pieļaujama dzīvības apdrošināšanas ar uzkrājuma veidošanu pielīgšana un iemaksu veikšana uzkrājuma veidošanai valdes locekļiem no kapitālsabiedrību līdzekļiem, jo dzīvības apdrošināšana ar uzkrājuma veidošanu ir uzskatāma par personas papildu finansiālu nodrošinājumu, kas garantē valdes loceklim ienākumus nākotnē, turklāt tas neatbilst Kapitāla daļu likuma mērķim. Piemēram, akciju sabiedrība (turpmāk – AS) “Latvijas valsts meži” 2017.gada februārī noslēdza līgumu uz piecu gadu termiņu, t.i., līdz 2022.gada februārim, par valdes locekļu dzīvības apdrošināšanas ar uzkrājuma veidošanu. Pēc revidentu aplēsēm šajā laikā no kapitālsabiedrības līdzekļiem valdes locekļu labā tiks veiktas apdrošināšanas iemaksas vismaz 229 tūkst. *euro* apmērā (ja valdes locekļu mēneša atlīdzība saglabāsies 2019.gada sākumā spēkā esošā apmērā), tā palielinot valdes locekļu atlīdzību, kas jau ir noteikta likumā maksimāli pieļautajā apmērā.

Normāla un atbalstāma ir prakse, tāpat kā valsts pārvaldē nodarbinātajiem, arī valsts kapitālsabiedrību valdes locekļiem nodrošināt veselības apdrošināšanu. Revīzijā konstatētais liecina, ka valdes locekļu veselības apdrošināšana nepārsniedz vai būtiski nepārsniedz normatīvajos aktos par iedzīvotāju ienākuma nodokli noteikto apmēru, izņemot AS “Attīstības finanšu institūcija Altum”, kur valdes locekļu veselības apdrošināšana tiek nodrošināta ne tikai pamata seguma ietvaros, bet arī papildu programmā, kopējo veselības apdrošinājuma summu nosakot valdes locekļa divu mēnešu atlīdzības apmērā. Ne kapitālsabiedrība, ne padome nav iesniegušas izvērtējumu papildu apdrošināšanas programmas nepieciešamībai valdes veicamo pienākumu kontekstā.

Revīzijā nav arī gūta pārlicība par nelaimes gadījumu apdrošināšanas nepieciešamību valdes pienākumu kontekstā, savukārt valdes locekļu civiltiesiskās atbildības apdrošināšanas līgumi noslēgti pamatoti, pirms apdrošināšanas līgumu noslēgšanas izvērtējot kapitālsabiedrību riskus un izvēloties civiltiesiskās atbildības apdrošināšanu kā tās interešu aizsardzības nodrošināšanai nepieciešamo instrumentu.

Citi valdes locekļiem piešķirtie un izmaksātie atlīdzību veidi

PKC revīzijā sniedza skaidrojumu, ka starp darba tiesiskajām attiecībām un pilnvarojuma attiecībām ir fundamentāla atšķirība, proti, valdes locekļa pilnvarojuma līguma izpildes laikā atbildība ir

nepārtraukta. Turklāt, saglabājot nepārtrauktu atbildību par pilnvarojuma izpildi, valdes loceklim ir tiesības arī uz prombūtni, t.sk. atpūtu. Tomēr Valsts kontrole vēlas vērst uzmanību, ka Kapitāla daļu likums tieši neparedz valdes locekļu tiesības uz atvaļinājumu vai citām brīvām darba dienām. Arī revīzijā konstatēts, ka kapitālsabiedrības rīkojas atšķirīgi, organizējot valdes locekļiem atpūtas laiku. Līdz ar to, lai nodrošinātu kapitāla daļu turētāju, kapitālsabiedrību vienotu izpratni un valdes locekļiem vienlīdzīgas tiesības, ir jāneregulē jautājums gan par atpūtas laiku valdes locekļiem, gan arī situācijām, kad valdes loceklis ilgstoši nepilda pienākumus, piemēram, darbnespējas dēļ. Atbilstoši šobrīd spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem šādos gadījumos, kad valdes loceklis ilgstoši neveic pilnvarnieka pienākumus, faktiski būtu jāveic izmaiņas valdes sastāvā, lai nodrošinātu kapitālsabiedrības institūcijas rīcībspēju. Arī PKC ir atzinis, ka šāda tiesiski nenoteikta situācija pastāv.

Valdes loceklis saņem mēneša atlīdzību par valdes locekļa pienākumu pildīšanu no iecelšanas līdz brīdim, kad tas beidz pildīt valdes locekļa pienākumus, neatkarīgi no tā, vai valdes loceklis fiziski atrodas vai neatrodas kapitālsabiedrībā. Tātad arī prombūtnes laikā (atvaļinājums, slimība) valdes loceklim turpina maksāt pielīgto mēneša atlīdzību. Taču revīzijā iegūtā informācija liecina, ka 30 kapitālsabiedrību valdes locekļiem prombūtnes laikā izmaksāta nevis pilnvarojuma līgumā pielīgtā mēneša atlīdzība, bet gan aprēķināta un izmaksāta vidējā izpeļņa, tāpēc valdes locekļiem atlīdzība kopsummā palielināta par 31 tūkst. *euro*, bet ir arī valdes locekļi, kuru atlīdzība tādējādi ir samazināta, kopsummā par 20 tūkst. *euro*.

Lai arī Kapitāla daļu likums skaidri nosaka atlīdzības veidus, kādus var saņemt valdes loceklis, revīzijā arī konstatēts, ka triju kapitālsabiedrību valdes locekļiem izmaksāti atvaļinājuma pabalsti, piecās kapitālsabiedrībās, atsaucot valdes loekli no amata, aprēķināta vidējā izpeļņa, izmaksājot kompensāciju par neizmantoto atvaļinājumu, vienā – kompensācija, atstājot amatu. Tādējādi, neievērojot normatīvo aktu regulējumu, valdes locekļi saņēmuši atlīdzību par 77 tūkst. *euro* lielākā apmērā.

Atkarīgo kapitālsabiedrību regulējums

Likumdevējs ir ierobežojis atkarīgās kapitālsabiedrības valdes locekļu atlīdzību un pielīdzinājis to valstij tieši piederošu kapitālsabiedrību valdes locekļu atlīdzībai⁹, tāpat kā noteicis, ka ar atkarīgo kapitālsabiedrību valdes locekļiem jāslēdz pilnvarojuma līgums¹⁰. Līdz ar to arī valstij pastarpināti piederošu kapitālsabiedrību valdes locekļu atlīdzība ir ierobežota un šos jautājumus regulē Kapitāla daļu likums un uz tā pamata izdotie Ministru kabineta noteikumi. No 01.01.2020. ir spēkā stājušies redakcionāli precizējoši grozījumi Kapitāla daļu likumā¹¹, kas papildina tiesību normu ar tiešu atsauci uz Ministru kabineta noteikumiem, t.sk. arī par atkarīgo kapitālsabiedrību atlīdzības ierobežošanu.

Revīzijā veiktās pārbaudes liecina, ka AS “Latvenergo” un AS “Latvijas valsts meži” ar atkarīgo kapitālsabiedrību valdes locekļiem par amata pienākumu izpildi ir slēgušas darba līgumus, savukārt valsts akciju sabiedrība (turpmāk – VAS) “Latvijas dzelzceļš”, nosakot atkarīgo kapitālsabiedrību valdes locekļu vienoto atlīdzību, nav ievērojušas Ministru kabineta noteikumus iekļautos nosacījumus par vienotās mēneša atlīdzības proporciju¹². Tādējādi kapitālsabiedrības nav nodrošinājušas Kapitāla daļu likumā valdes loceklim noteiktos ierobežojumus un palielinājušas atlīdzību nepilnu triju gadu laikā par 312 tūkst. *euro*.

Valdes locekļa amata savienošana ar citu amatu

26 kapitālsabiedrībās valdes priekšsēdētāji vai valdes locekļi vienlaikus ir pildījuši vai vēl aizvien pilda arī cita amata pienākumus, slēdzot darba, uzņēmuma vai autoratlīdzības līgumus. Revīzijā noskaidrots, ka 11 kapitālsabiedrībās valdes locekļi vienlaikus, piemēram, ir ārstniecības personas, aktieri. Savukārt 15 kapitālsabiedrībās valdes priekšsēdētāji vai valdes locekļi vienlaikus ieņēma vai vēl aizvien ieņem arī kapitālsabiedrībā vadošus hierarhiski augstākos amatus – direktori, vadītāji, prezidenti.

Revīzijā, izvērtējot, vai ievērots Ministru kabineta noteikumos¹³ noteiktais par vienoto mēneša atlīdzību, secināts, ka lielākoties kapitālsabiedrības ievēro vienotās mēneša atlīdzības proporciju, proti, mēneša

atlīdzība par valdes priekšsēdētāja vai valdes locekļa amata pienākumu izpildi nav mazāka par 80% no vienotās mēneša atlīdzības. Izņēmums ir, kā jau iepriekš minēts, VAS “Latvijas dzelzceļš” atkarīgās kapitālsabiedrības. Arī VAS “Latvijas dzelzceļš”, lai gan, izmaksājot atlīdzību par prezidenta vai viceprezidenta pienākumu izpildi, ir ievērojusi vienotās mēneša atlīdzības proporciju, tomēr, to nosakot, nav ievērojusi kapitāla daļu turētāja norādījumus un nav veikusi grozījumus darba līgumos. Neievērojot kapitāla daļu turētāja norādījumus, ka otra amata pienākumu izpilde tiek veikta bez atlīdzības, arī divas Veselības ministrijas kapitālsabiedrības – valsts sabiedrība ar ierobežotu atbildību (turpmāk – VSIA) “Piejūras slimnīca” un sabiedrība ar ierobežotu atbildību (turpmāk – SIA) “Rīgas Austrumu klīniskā universitātes slimnīca” – ar valdes lēmumiem, neievērojot Ministru kabineta noteikumus noteiktos ierobežojumus, par otra amata pienākumu izpildi kapitālsabiedrībā ir noteikušas samaksu piemaksu formā, tā rezultātā kapitālsabiedrību valdes locekļi ir nepamatoti saņēmuši 68 tūkst. *euro*.

Valsts kontrole vērš uzmanību, ka pastāv problēma ar vienotās atlīdzības noteikšanu gadījumos, kad ar valdes locekli par cita amata pienākumu izpildi kapitālsabiedrībā tiek slēgts uzņēmuma vai autoratlīdzības līgums. Vienotās atlīdzības regulējums paredz maksāt mēneša atlīdzību, savukārt uzņēmuma vai autoratlīdzību līgumu ietvaros samaksa tiek veikta atbilstoši padarītajam darbam, tādēļ tā nav uzskatāma par ikmēneša atlīdzību Ministru kabineta noteikumu izpratnē. Tā kā uzņēmuma vai autoratlīdzības un darba līgumi ir atšķirīgi gan pēc tiesiskā regulējuma, gan pēc būtības, tad PKC saistībā ar Kapitāla daļu likuma mērķi un Ministru kabineta noteikumus iekļauto vienotās atlīdzības ierobežojumu ir nepieciešams izvērtēt regulējuma par vienotās mēneša atlīdzības pietiekamību un attiecināmību gadījumos, kad ar valdes locekli par citu pienākumu izpildi ir noslēgts uzņēmuma vai autoratlīdzības līgums.

Normatīvais regulējums¹⁴ tikai izņēmuma gadījumos pieļauj slēgt darba līgumu ar kapitālsabiedrības valdes locekli. Tikai gadījumos, ja tiek identificēts tāds pienākumu loks, kas pēc būtības ir veicams atsevišķa amata ietvaros (ārsts, inženieris u.c.) uz darba līguma pamata, ievērojot lietderības apsvērumus, ir vērtējams jautājums par atsevišķa amata izveidi un darba līguma slēgšanu ar valdes locekli vai kādu citu profesionāli atbilstošu fizisku personu.

Tomēr revīzijā konstatēts, ka 15 kapitālsabiedrību valdes priekšsēdētāji un valdes locekļi ieņem kapitālsabiedrībā otro amatu, kas ietilpst vai daļēji ietilpst katra valdes locekļa atsevišķā kompetencē, t.sk. piecās kapitālsabiedrībās valdes locekļi ieņem tiem izveidotus amatus, kuru ietvaros veicamie amata pienākumi satur detalizētāk noteiktu katra valdes locekļa atbildības jomu un veicamos pienākumus. Revidentu ieskatā, ar valdes locekļiem darba līgumi noslēgti ar mērķi palielināt valdes locekļu atlīdzību, kā arī lai nodrošinātu tiem darba koplīgumos vai citos iekšējos normatīvos aktos paredzētus labumus.

Valsts kapitāla daļu turētājam ir jānodrošina, ka kapitālsabiedrībā tiek ievēroti regulējumā paredzētie atlīdzības ierobežojumi valdes locekļiem¹⁵. Nevērtējot lietderības apsvērumus par veicamo pienākumu loku, bet sniedzot atļauju ar valdes locekļiem slēgt darba līgumus par vadošu amatu kapitālsabiedrībā, kura amata pienākumos detalizētāk noteikta valdes locekļa atsevišķā atbildības joma un veicamie uzdevumi, valsts kapitāla daļu turētāji nav nodrošinājuši regulējumā¹⁶ izvirzītās prasības, tā neievērojot arī Publiskas personas finanšu līdzekļu un mantas izšķērdēšanas novēršanas likuma prasību ar līdzekļiem rīkoties likumīgi un lietderīgi.

VAS “Latvijas dzelzceļš”, AS “Latvenergo”, “AS “Sadales tīkls”, AS “Latvijas elektriskie tīkli”, AS “Latvijas valsts meži” valdes locekļu, kuri kapitālsabiedrībās ieņem arī amatus, kura amata pienākumos detalizētāk noteikta valdes locekļa atsevišķā atbildības joma un veicamie uzdevumi, laikā no 2015. gada līdz 30.04.2019. aprēķinātā darba samaksas par otru amatu ir 2,7 milj. *euro*, veidojot vidēji 28% gadā no kopējās valdes locekļiem izmaksātās atlīdzības.

Būtiski, ka, noslēdzot darba līgumu ar valdes locekli par cita amata pienākumu izpildi kapitālsabiedrībā, tiesiskās attiecības regulē Darba likums, un izveidojas situācija, ka persona kā valdes loceklis ir pakļauta

kapitāla daļu turētājam vai padomei, bet kā darbinieks – valdei, kuras loceklis tā ir. Ievērojot atšķirības piemērojamajos regulējumos, ja valdes loceklis tiek atsaukts no amata, var rasties problēmsituācijas, cenšoties izbeigt ar viņu arī darba tiesiskās attiecības, un tāpēc kapitālsabiedrībai var nākties pieņemt ekonomiski neizdevīgus lēmumus. Secināto spilgti ilustrē konstatētais VAS “Latvijas dzelzceļš”.

VAS “Latvijas dzelzceļš” deviņus gadus pastāvēja Prezidentu padome, tā bija struktūrvienība, kurai mākslīgi tika nodalītas un piešķirtas kapitālsabiedrības valdes funkcijas, proti, Prezidentu padomes pienākumi jau ietilpa kapitālsabiedrības valdes kompetencē, par kuru valdes locekļi saņēma atlīdzību. Prezidentu padomes pastāvēšanas laikā tās locekļiem ir nepamatoti izmaksāta darba samaksa un kompensācijas, izbeidzot darba attiecības, 1,63 milj. *euro* apmērā.

Lai vienotos ar VAS “Latvijas dzelzceļš” atsauktajiem četriem valdes locekļiem par darba tiesisko attiecību izbeigšanu, VAS “Latvijas dzelzceļš” apstiprināja vienošanās par kompensāciju izmaksu 455 tūkst. *euro* apmērā. Revīzijā secināts, ka vienošanās par profesionālās darbības ierobežošanu tika noslēgtas, lai atrisinātu problēmsituācijas, kas radušās pēc valdes locekļa atsaukšanas no amata, bet pastāvot vēl spēkā esošam darba līgumam.

Valsts kontrole uzsver, ka Satiksmes ministrijai ilgstoši ir bijusi atbalstoša attieksme pret valdes kompetenci dublējošās, mākslīgi radītās struktūrvienības pastāvēšanu valsts kapitālsabiedrībā. Satiksmes ministrija revīzijā nevarēja iesniegt Prezidentu padomes pastāvēšanas lietderības izvērtējumu ne par Prezidentu padomes izveidošanu, ne par tās pastāvēšanu pēc Satversmes tiesas lēmuma. Vienlaikus jāuzsver, ka 17.10.2019. VAS “Latvijas dzelzceļš” valde ir pieņēmusi lēmumu, ar kuru izbeigta Prezidentu padomes darbība. Būtiski norādīt uz satiksmes ministra iniciatīvu, 20.01.2020. vēršoties Latvijas Republikas Ģenerālprokuratūrā ar iesniegumu, pamatojoties uz kuru uzsākts kriminālprocess par VAS “Latvijas dzelzceļš”, iespējams, nelikumīgas struktūrvienības izveidošanu un VAS “Latvijas dzelzceļš” deviņu gadu laikā nodarītajiem zaudējumiem.

Būtiskākie ieteikumi

Pamatojoties uz revīzijā izdarītajiem secinājumiem, PKC ir sniegti deviņi ieteikumi valstij tieši un pastarpināti piederušo kapitālsabiedrību valdes locekļu atlīdzības regulējuma pilnveidošanai.

Lai nodrošinātu Kapitāla daļu likuma mērķa sasniegšanu, Valsts kontrole aicina PKC sadarbībā ar iesaistītajām pusēm, t.sk. kapitāla daļu turētājiem un kapitālsabiedrībām, veikt pasākumus, skaidrot, papildināt un rosināt veikt grozījumus normatīvajos aktos un labās prakses principu piemērošanas vadlīnijās vienotas izpratnes un normatīvo aktu piemērošanas prakses veidošanai:

- ❖ noteikt mēneša atlīdzības noteikšanai izmantoto kritēriju izvērtēšanas metodes, t.sk. kā vērtējumu izteikt skaitliskās vērtībās (koeficientos);
- ❖ sniegt ieteikumus par valdes locekļu individuālās darbības snieguma novērtēšanu;
- ❖ sniegt norādījumus par prēmijas apmēra aprēķinam izmantojamo mēneša atlīdzības apmēru;
- ❖ sniegt norādījumus par atsaukšanas pabalsta pielīgšanu un izmaksu gadījumos, kad valdes loceklis no amata atkāpies pats, kā arī precīzi skaidrot pabalsta izmaksas apmēra noteikšanas principus;
- ❖ rast risinājumu tiesiski nenoteiktajai situācijai par valdes locekļu atpūtas laiku un gadījumiem, kad valdes loceklis ilgstoši atrodas prombūtnē;
- ❖ izvērtēt regulējuma par vienotās mēneša atlīdzības pietiekamību un attiecināmību gadījumos, kad ar valdes locekli par citu pienākumu izpildi, kas pēc būtības neietilpst valdes locekļa funkcijās, ir noslēgts uzņēmuma vai autoratlīdzības līgums;

- ❖ nodrošināt, ka sabiedrībai ir pieejama un pietiekami detalizēta informācija par valdes locekļu, kuri kapitālsabiedrībā ieņem citu amatu, saņemto atlīdzību;
- ❖ izvērtēt iespēju regulāri pasūtīt vienotu salīdzinošo pētījumu par vidējo atalgojuma apmēru vadībai līdzīga izmēra kapitālsabiedrībās privātajā sektorā vai, atsevišķos gadījumos, nozarē, kurā attiecīgā kapitālsabiedrība darbojas, kuru kapitāla daļu turētāji varētu izmantot, nosakot un pārskatot valdes locekļiem atlīdzību.

Ņemot vērā revīzijā konstatēto problēmu loku un ierobežoto PKC pilnvaru ietvaru, Valsts kontrole ir izstrādājusi astoņus priekšlikumus Ministru kabinetam, t.sk. aicinot:

- ❖ vērtēt nepieciešamību nodrošināt pārraudzības funkciju veikšanu, t.sk. iespēju paplašināt PKC funkcijas un uzdevumus, par kapitālsabiedrību valdes locekļu atlīdzības regulējuma piemērošanas atbilstību normatīvo aktu prasībām un labas korporatīvās pārvaldības prakses principiem, lai nodrošinātu Kapitāla daļu likuma mērķa sasniegšanu;
- ❖ rast risinājumu situācijai, kad valsts kapitālsabiedrībās darba līgumu par citu amatu ar valdes locekli slēdz nevis atbilstoši likumdevēja gribai, bet gan par valdes kompetencē esošu pienākumu veikšanu, turklāt darba līgums tiek izmantots kā instruments valsts kapitālsabiedrību valdes locekļa atlīdzības apmēra palielināšanai;
- ❖ veikt darbības, lai panāktu, ka kapitāla daļu turētāji novērs revīzijā konstatētos trūkumus valstij tieši un pastarpināti piederošo kapitālsabiedrību valdes locekļu atlīdzības regulējošo normatīvo aktu piemērošanā.

Ziņojuma struktūra

Informācija ziņojumā izklāstīta šādā secībā:

- ❖ revidējamās jomas īss raksturojums;
- ❖ revīzijas konstatējumi, secinājumi un ieteikumi, sadalot tos trijās galvenajās nodaļās: katras nodaļas ievadā ir sniegts Valsts kontroles viedoklis, izdarot būtiskākos secinājumus, tos tālāk pamatojot ar revīzijas konstatējumiem;
- ❖ revīzijas veikšanu raksturojošā informācija – revīzijas mērķis, apjoms, juridiskais pamatojums, kritēriji, Valsts kontroles un revidējamās vienības atbildība.

Ziņojumā ir sniegts viedoklis par valstij tieši un pastarpināti piederošo (atkarīgo) kapitālsabiedrību valdes locekļu atlīdzības regulējumu, PKC veikto darbību pietiekamību, lai nodrošinātu vienotas prakses izveidi un vienotu izpratni par normatīvā regulējuma piemērošanu, un par kapitāla daļu turētāju un kapitālsabiedrību faktisko rīcību, piemērojot spēkā esošo regulējumu valdes locekļu atlīdzības noteikšanai.

Kopsavilkums

Jomas apraksts

Secinājums

Pamatojums

Ieteikums

Iestādes viedoklis

Revīzijas raksturojums

Jomas raksturojums

2011.gadā valdība apņēma valsts kapitālsabiedrībās ieviest labas pārvaldības principus, ilgtspējīgu attīstības politiku un stingras informācijas atklāšanas prasības. Šī apņemšanās tika nostiprināta 04.06.2012., kad Ministru kabinets apstiprināja Valsts kapitāldaļu pārvaldības koncepciju un Publisko personu komercdarbības koncepciju¹⁷. Lai realizētu Ministru kabineta apstiprinātos koncepciju risinājumus, tika izstrādāti atbilstoši normatīvie akti.

2013.gada sākumā izstrādātais likumprojekts¹⁸ Saeimā iestrēga uz aptuveni pusotru gadu. Kā liecina Saeimas sēžu stenogrammas, lielākās diskusijas bija tieši par kapitālsabiedrību padomju atjaunošanu un centrālās pārvaldības institūcijas veidošanu. 16.10.2014. Saeimā pieņemtais Kapitāla daļu likums šādas institūcijas veidošanu vairs neparedzēja, tās vietā paredzēts izveidot koordinējošu iestādi. Viens no pārliecinošākajiem argumentiem, kas ievērojami paātrināja diskusijas par dažādiem valsts kapitālsabiedrību pārvaldības jautājumiem un arī palīdzēja pārvarēt politisko pretestību atjaunot padomes, bija Latvijas vēlme iestāties Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijā (*Organisation for Economic Co-operation and Development* – turpmāk tekstā OECD), kura deva nepārprotamu mājieni, ka bez šo jautājumu atrisināšanas Latvijas iestāšanās šajā organizācijā nav iespējama¹⁹.

01.01.2015. spēkā stājās Kapitāla daļu likums, kura mērķis ir veicināt publiskai personai piederošu kapitāla daļu un publiskas personas kapitālsabiedrību efektīvu pārvaldību, publiskas personas kapitālsabiedrību racionālu un ekonomiski pamatotu resursu izmantošanu, labas korporatīvās pārvaldības principu ievērošanu, kā arī nodrošināt publiskas personas līdzdalības nosacījumu ievērošanu.

Kapitāla daļu likumam stājoties spēkā, tika ieviesta jauna kārtība, kādā publiskai personai jāpārvalda savas kapitāla daļas un kapitālsabiedrības. Likuma izstrādes gaitā tika ņemti vērā OECD definētie valsts kapitālsabiedrību labas pārvaldības prakses principi²⁰, t.sk. par informācijas atklātību, valdes un padomes locekļu caurskatāmu nominācijas procesu, ikgadēju gada pārskatu sagatavošanu, kapitālsabiedrību stratēģiju izstrādi un darbības rezultātu izvērtēšanu, padomju izveides nepieciešamību ekonomiski nozīmīgajās kapitālsabiedrībās.

Atbilstoši Kapitāla daļu likumam publiskas personas kapitāla daļas pārvalda kapitāla daļu turētājs. Valsts kapitāla daļu turētājs kapitālsabiedrībā ir ministrija vai cita valsts pārvaldes iestāde, kuru par valsts kapitāla daļu turētāju iecēlis Ministru kabinets. Ministru kabinets nosaka ministriju, kurai attiecīgajā nozarē ir būtiska nozīme konkrētu valsts kapitāla daļu pārvaldībā²¹.

Kapitālsabiedrības var būt pilnīgā (valstij pieder 100% kapitāla daļas) vai izšķirošā (50% + 1 kapitāla daļa) valsts ietekmē esošas. Valsts kapitālsabiedrībai var būt līdzdalība citā kapitālsabiedrībā. Ja valsts kapitālsabiedrība ir ieguvusi visas kapitāla daļas vai balsstiesīgās akcijas citā kapitālsabiedrībā, tad tā atbilstoši Kapitāla daļu likumam ir uzskatāma par atkarīgo kapitālsabiedrību.

Valstij 2018.gadā piederēja kapitāla daļas 182 kapitālsabiedrībās, no tām 2019.gada beigās valstij 100% piederēja 65 kapitālsabiedrības. 2018.gadā valsts kapitālsabiedrību kopējā aktīvu vērtība bija 9,5 mljrd. *euro*, kopējais kapitālsabiedrību apgrozījums – 3,77 mljrd. *euro*, peļņa – 323,6 milj. *euro* un dividendēs valstij tika izmaksāti 232,5 milj. *euro*. 2018.gadā valsts kapitālsabiedrībās bija nodarbināti 49,8 tūkst. darbinieku un to vidējā bruto darba alga bija 15,3 tūkst. *euro* gadā, kas ir par 12,8% vairāk nekā 2017.gadā, pārsniedzot strādājošo mēneša vidējo darba samaksas pieaugumu valstī 2018.gadā (+8,4%)²².

Informācija par kapitālsabiedrībām, kurās valsts ir 100% kapitāla daļu turētāja, un valsts kapitālsabiedrībām 100% piederošo kapitālsabiedrību skaitu 31.12.2019. sadalījumā pa nozares ministrijām apkopota 1.tabulā. (Detalizēta informācija par valstij 100% piederošām kapitālsabiedrībām un to atkarīgajām kapitālsabiedrībām apkopota Revīzijas ziņojuma pielikumā.)

1.tabula. Valsts kapitālsabiedrību, kurās valsts ir 100% kapitāla daļu turētāja, un valsts kapitālsabiedrībām 100% piederošo kapitālsabiedrību skaits 31.12.2019.

Nozares ministrija	Maza kapitālsabiedrība	Vidēja kapitālsabiedrība	Liela kapitālsabiedrība	Kopā
Valsts 100% kapitāla daļu turētāja				
Kultūras ministrija	13	1	-	14
Veselības ministrija	1	8	4	13
Satiksmes ministrija	2	3	7	12
Izglītības un zinātnes ministrija	4	1	-	5
Finanšu ministrija	1	2*	2	5
Ekonomikas ministrija	2	1	1	4
Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija	1	1	1	3
Zemkopības ministrija	1	1	1	3
Tieslietu ministrija	1	1	-	2
Nacionālā elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome	-	2	-	2
Labklājības ministrija	1	-	-	1
Iekšlietu ministrija	1	-	-	1
Kopā	28	21	16	65
Valsts kapitālsabiedrībām 100% piederošās kapitālsabiedrības				
Ekonomikas ministrija	3	-	2	5
Satiksmes ministrija	4	2	1	7
Zemkopības ministrija	1	-	-	1
Finanšu ministrija	1	-	-	1
Kopā	9	2	3	14

* 40% Finanšu ministrija, 30% Ekonomikas ministrija un 30% Zemkopības ministrija.

Izstrādājot ar valsts kapitālsabiedrību pārvaldību saistītos normatīvos aktus un ieviešot OECD principus, likumdevēja uzdevums bija arī izveidot skaidru valdes locekļu atalgojuma politiku, kas veicina ilgtermiņa un īstermiņa uzņēmuma interešu sasniegšanu un motivētu, kvalificētu profesionāļu piesaisti.

Ar Kapitāla daļu likumu bija plānots risināt līdz tam pastāvošās problēmsituācijas, t.sk. saistībā ar atalgojuma politiku. Kā norādīts likumprojekta sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojumā, iepriekš spēkā esošajos normatīvajos aktos nebija definēta politika konkurētspējīga un ar darbības rezultātiem sasaistīta atalgojuma ieviešanai publisko personu kapitālsabiedrībās un publisko personu kontrolētās kapitālsabiedrībās²³.

Likumprojekta sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojumā²⁴ norādīts, ka, lai izveidotu motivējošu atalgojuma politiku valdes locekļiem, atalgojumam jābūt konkurētspējīgam ar privāto sektoru. Svarīgi arī noteikt, ka atlīdzība tiek noteikta, nepārsniedzot vidējo atalgojuma apmēru vadībai līdzīga izmēra (neto apgrozījums, bilances kopsumma, darbinieku skaits) kapitālsabiedrībās privātajā sektorā vai, atsevišķos gadījumos, nozarē, kurā attiecīgā kapitālsabiedrība darbojas. Vienlaikus valdes locekļu atlīdzībai ir jābūt sasaistītai arī ar kapitālsabiedrības darbības rezultātiem.

Kapitāla daļu likums reglamentē valsts kapitālsabiedrību valdes locekļiem noteiktos atlīdzības ierobežojumus, proti, valdes loceklis saņem mēneša atlīdzību, valdes loceklim var izmaksāt prēmiju, valdes loceklim var pielīgt noslēgtajā pilnvarojuma līgumā apdrošināšanu un atsaukšanas pabalstu.

Atbilstoši Kapitāla daļu likumam²⁵ Ministru kabinets nosaka koordinācijas institūciju, kas pilda uzdevumus saistībā ar valsts kapitālsabiedrību un valsts kapitāla daļu pārvaldi.

Kopš 01.06.2015. koordinācijas institūcijas uzdevumus veic PKC, nodrošinot valsts kapitālsabiedrību un valsts kapitāla daļu pārvaldības koordināciju un uzraudzību²⁶.

Atbilstoši Kapitāla daļu likumam PKC uzdevums ir arī izstrādāt kapitālsabiedrību un kapitāla daļu efektīvas pārvaldības vadlīnijas un tiesību aktus²⁷.

Kopš 01.06.2015. PKC ir izstrādājis sešus Ministru kabineta noteikumus, kas regulē kapitālsabiedrību darbību, t.sk. PKC ir izstrādājis un Ministru kabinets 22.12.2015. pieņēmis noteikumus par valsts kapitālsabiedrību valdes un padomes locekļu skaita un mēneša atlīdzības maksimālo apmēru²⁸, kas stājas spēkā 30.12.2015.

01.01.2020. spēkā stājas grozījumi Kapitāla daļu likumā, kas attiecas uz padomes izveidošanu kapitālsabiedrībā, padomes locekļu skaitu un atlīdzības noteikšanu padomes locekļiem, tāpēc izdots jauns ārējais normatīvais akts²⁹, kas aizstāj Ministru kabineta noteikumus, bet pēc būtības nemaina valdes locekļu mēneša atlīdzības noteikšanas kārtību.

PKC ir izstrādājis arī sešas labas korporatīvās pārvaldības vadlīnijas³⁰, t.sk. lai stiprinātu vienotu, atklātu un godprātīgu atlīdzības politiku kapitālsabiedrībās, Vadlīnijas valdes locekļu atlīdzības noteikšanai.

Vadlīnijas ietver vienotus principus un kritērijus, kurus ieteicams ņemt vērā, piemēram, izvērtējot valdes locekļu atlīdzības apmēru, apdrošināšanu un atsaukšanas pabalstu. Atbilstoši vadlīnijās noteiktajam šos principus ir ieteicams izmantot arī kapitālsabiedrībām, kurām Ministru kabineta noteikumi nav saistoši, piemēram, publiskas personas kontrolētām kapitālsabiedrībām (piemēram, AS "Air Baltic Corporation", SIA "Tet", AS "RĪGAS SILTUMS").

Informācija par kapitālsabiedrību, kurās valsts ir 100% kapitāla daļu turētāja, un par valsts kapitālsabiedrībām piederošo atkarīgo kapitālsabiedrību valdes locekļu kopējo atalgojumu³¹ laika periodā no 01.01.2015. līdz 31.12.2018. ir apkopota 2.tabulā. Revīzijā iegūtie dati liecina, ka vidēji valdes locekļiem ik gadu atalgojumā tiek izmaksāti 9,5 milj. euro, no kuriem atlīdzība (t.sk. apmaksātā prombūtne) veido vidēji 86%, prēmijas – 9% un pārējās izmaksas – 5%.

2.tabula. Valsts kapitālsabiedrību valdes locekļu kopējā atlīdzība (t.sk. par cita amata pienākumu pildīšanu kapitālsabiedrībā) 2015., 2016., 2017. un 2018.gadā, euro.

Atlīdzības veids	2015	2016	2017	2018	Kopā
Mēneša atlīdzība	5 922 220	7 237 394	8 335 975	9 138 221	30 633 810
<i>Mēneša atlīdzības pieaugums pret iepriekšējo gadu, %</i>		22,20%	15,20%	9,60%	
Apmaksātas prombūtnes	501 349	453 532	493 575	490 232	1 938 688
Prēmijas	723 699	737 537	946 801	874 106	3 282 142
Piemaksas, naudas balvas	1888	7351	13 648	8228	31 115
Pabalsti	192 962	150 209	152 836	133 428	629 435
Iemaksas pensiju fondos, dzīvības apdrošināšanā ar uzkrājuma veidošanu	87 224	115 311	95 908	101 408	399 850
Ar pilnvarojumu un darba attiecību izbeigšanu saistītā atlīdzība	272 518	246 418	196 747	181 451	897 134

Atlīdzības veids	2015	2016	2017	2018	Kopā
Kopā	7 701 860	8 947 752	10 235 490	10 927 074	37 812 174

Visstraujākais mēneša atlīdzības pieaugums ir bijis 2016.gadā – vidēji par 22,2%, kad valsts kapitālsabiedrību valdes locekļu atlīdzības apmēri tika pārskatīti atbilstoši jaunajam regulējumam (detalizētāk Revīzijas ziņojuma sadaļā “Mēneša atlīdzības noteikšana”).

KONSTATĒJUMI, SECINĀJUMI UN IETEIKUMI

Valstij tieši un pastarpināti piederošo kapitālsabiedrību valdes locekļu atlīdzības regulējums un tā faktiskā piemērošana

No 01.01.2015. spēkā esošais Kapitāla daļu likums³² skaidri reglamentē valstij tieši piederošu (publiskas personas kapitālsabiedrību un publiski privāto kapitālsabiedrību (visas akcijas pieder vairākām publiskām personām)) kapitālsabiedrību valdes locekļiem noteiktos atlīdzības ierobežojumus jeb ietvaru, proti:

- ❖ valdes loceklis saņem **mēneša atlīdzību**, kas jānosaka, ievērojot Ministru kabineta noteikumus paredzēto mēneša atlīdzības maksimālo apmēru, ņemot vērā vidējo atlīdzību vadībai līdzīga lieluma (neto apgrozījums, bilances kopsumma, darbinieku skaits) kapitālsabiedrībās privātajā sektorā vai – atsevišķos gadījumos – nozarē, kurā attiecīgā kapitālsabiedrība darbojas;
- ❖ valdes loceklim var izmaksāt **prēmiju**, kas nepārsniedz kapitālsabiedrības valdes locekļa divu mēnešu atlīdzības apmēru, reizi gadā pēc gada pārskata apstiprināšanas;
- ❖ valdes loceklim var pielīgt noslēgtajā pilnvarojuma līgumā **apdrošināšanu**;
- ❖ valdes loceklim var paredzēt noslēgtajā pilnvarojuma līgumā **atsaukšanas pabalstu** ne vairāk kā triju mēnešu atlīdzības apmērā.

Ministru kabineta noteikumi³³ arī paredz, ka kapitālsabiedrības valdes loceklis var kapitālsabiedrībā pildīt arī cita amata pienākumus. Tādos gadījumos mēneša atlīdzība par valdes locekļa amata pienākumu izpildi nav mazāka par 80% no vienotās mēneša atlīdzības. (Detalizēta amatu savienošana analizēta Revīzijas ziņojuma 2.daļā.)

No Kapitāla daļu likuma³⁴ arī izriet, ka ar valdes locekli ir jāslēdz pilnvarojuma līgums.

Kapitāla daļu likums un uz tā pamata izdotie Ministru kabineta noteikumi attiecas arī uz valstij pastarpināti jeb atkarīgo kapitālsabiedrību valdes locekļu atlīdzību, pielīdzinot to publiskas personas un publiski privāto kapitālsabiedrības valdes locekļa atlīdzībai.

Mēneša atlīdzības noteikšana

Valdes loceklim par valdes locekļa pienākumu pildīšanu ir jāsaņem mēneša atlīdzība, nepārsniedzot noteikumos noteikto atlīdzības apmēru.

Ar Kapitāla daļu likumu bija plānots panākt, ka valsts kapitālsabiedrību valdes locekļu atalgojums ir konkurētspējīgs ar privāto sektoru, nepārsniedzot vidējo atalgojuma apmēru vadībai līdzīga izmēra kapitālsabiedrībās privātajā sektorā, kā arī nodrošināt, ka atalgojums ir sasaistīts ar valdes locekļa darbības rezultātiem.

Lai sasniegtu regulējuma mērķi, Kapitāla daļu likumā tika noteikti pamatnosacījumi valsts kapitālsabiedrību valdes locekļu mēneša atlīdzības maksimālā apmēra noteikšanai atbilstoši kapitālsabiedrības raksturojošiem rādītājiem, Ministru kabineta noteikumos – kritēriji, kuri

jāizvērtē apmēra noteikšanai, savukārt Vadlīnijās – ieteikumi kritēriju piemērošanā, detalizētāk skaidrojot kritēriju būtību.

Revidentu ieskatā, Kapitāla daļu likums skaidri definē pamatnosacījumus valdes mēneša atlīdzības noteikšanai, kurus visas kapitālsabiedrības arī ievēro, proti, valdes locekļiem noteiktā mēneša atlīdzība nepārsniedz mēneša atlīdzības maksimāli pieļaujamās robežas, kas noteiktas atbilstoši kapitālsabiedrības lieluma raksturojošiem rādītājiem.

Savukārt, nosakot mēneša atlīdzības individuālo apmēru katram valdes loceklim, Ministru kabineta noteikumi paredz, ka tiek izvērtēti dažādi kritēriji, t.sk. kapitālsabiedrībai pieejamie finanšu resursi atlīdzību izmaksai, pašu ieņēmumu un publisko finanšu resursu īpatsvars kopējos ieņēmumos, kapitālsabiedrībai kopumā un valdes loceklim individuāli izvirzīto mērķu sarežģītība, sasniedzamie rezultāti. Ministru kabineta noteikumos un Vadlīnijās nav skaidrots, kā izvirzītos kritērijus novērtēt – t.sk. kā vērtējumu izteikt skaitliskās vērtībās (koeficientos). Arī kapitāla daļu turētāju iekšējos normatīvajos aktos kritēriju izvērtēšanas kārtība un metodes nav ietvertas. Kapitāla daļu turētāji arī nav iesnieguši pamatojumu par kritēriju izvērtējumu un kapitālsabiedrību valdes locekļu mēneša atlīdzības noteikšanai piemēroto individuālo koeficientu, izņemot par divām kapitālsabiedrībām, kurās valdes mēneša atlīdzības apmērs noteikts, izvērtējot arī Ministru kabineta noteikumos izvirzītos kritērijus.

Tāpēc revīzijā nebija iespējams gūt pārliecību, vai kapitāla daļu turētāji vai padome (ja tāda ir izveidota) ir ievērojuši normatīvo aktu prasības par kritēriju izvērtēšanu, un mēneša atlīdzības individuālo apmēru valdes locekļiem, (maksimāli pieļaujamās robežās atbilstoši kapitālsabiedrības lieluma raksturojošiem rādītājiem) ir noteikuši, samērojot ar kapitālsabiedrību darbības mērķiem, sasniedzamajiem rezultātiem, valdes locekļu darba apjomu, sarežģītību utt.

Neapšaubot, ka mēneša atlīdzībai ir jābūt konkurētspējīgai ar privāto sektoru, revidenti uzsver, ka, izrietoši no Kapitāla daļu likuma un Ministru kabineta noteikumu sākotnējās ietekmes izvērtējuma ziņojumos³⁵ norādītā, mēneša atlīdzībai un tās pieaugumam vienlaikus ir jābūt arī sasaistītam ar kapitālsabiedrības un valdes locekļa darbības rezultātiem, tā motivējot sasniegt kapitālsabiedrībai izvirzītos mērķus un darbības rezultātus. Revīzijā iegūtā informācija liecina, ka vairumā gadījumu ikgadējais mēneša atlīdzības pieaugums ir pamatots ar vidējās bruto algas valstī pieaugumu, nevērtējot arī kapitālsabiedrības darbības un valdes locekļu individuālā snieguma rezultātus.

Lai panāktu, ka valsts kapitālsabiedrību valdes locekļu atalgojums ir konkurētspējīgs ar privāto sektoru, bet nepārsniedz to, jau Kapitāla daļu likuma izstrādes gaitā bija paredzēts pasūtīt salīdzinošo pētījumu. Šādam pētījumam bija jābūt kā palīgam Ministru kabineta noteikumu izstrādē, tomēr faktiski pētījums tika pasūtīts 2016.gada februārī, bet dati par privātā sektora atalgojumu 2015.gadā bija pieejami 2016.gada beigās, jau pēc Ministru kabineta noteikumu apstiprināšanas. Turklāt līdz šim tas ir vienīgais PKC pasūtītais šāda veida pētījums.

Jaunajā regulējumā paredzēts ikgadējs valdes locekļu atlīdzības pieaugums – līdz 25% ik gadu. Šis pieaugums gan attiecas uz valdes locekļiem, ar kuriem noslēgti līgumi līdz 01.06.2016., gan piemērojams valdes locekļa mēneša atlīdzības pārskatīšanai reizi gadā pēc gada pārskata apstiprināšanas. Tas bija nepieciešams, lai valsts kapitālsabiedrību valdes locekļu atlīdzības līmenis būtu konkurētspējīgs salīdzinājumā ar privāto sektoru, vienlaikus novēršot strauju atlīdzības kāpumu valsts kapitālsabiedrībās.

Fakti liecina, ka 2016.gadā, pārskatot mēneša atlīdzības apmērus atbilstoši jaunajam regulējumam, pusei (55%) kapitālsabiedrību valdes locekļu atlīdzības apmērs palielināts 25% apmērā, savukārt 5% jeb trīs kapitālsabiedrības ir pārkāpušas Ministru kabineta noteikumos noteikto ierobežojumu, palielinot atlīdzību pat par 32%, 40% un 41%. Turklāt atlīdzība pieauga arī tādās nozarēs, kurās tā jau bija konkurētspējīga un pat atsevišķos gadījumos gandrīz divas reizes lielāka, salīdzinot ar privāto sektoru. 2017. un 2018.gadā valsts kapitālsabiedrību valdes locekļu atlīdzības apmērs vidēji pieauga attiecīgi par 12% un 9%, taču ir kapitālsabiedrības, kurās valdes locekļiem mēneša atlīdzība palielināta par 25% katru gadu, t.sk. kurās atlīdzība jau 2015.gadā bija augstāka nekā privātajā sektorā.

Laikā no 2016. līdz 2019.gada beigām PKC ir pasūtījis vienu salīdzinošo pētījumu par atalgojuma apmēru privātajā sektorā, kurā apkopoti dati par 2015.gadu. Pamatojoties uz Vadlīniju ieteikumiem, kapitālsabiedrības pašas pasūta šādus pētījumus un iegūtos datus izmanto par pamatojumu mēneša atlīdzības pieaugumam. Revīzijā, salīdzinot PKC pētījuma 2015.gada datus ar “Latvenergo” koncerna pasūtītā pētījuma datiem par to pašu laika posmu, konstatētas būtiskas atšķirības. “Latvenergo” koncerna izmantotajā pētījumā nozares lielo privāto kapitālsabiedrību vadītāju un valdes locekļu atalgojums ir par vismaz 2300 euro lielāks. Revidenti uzskata, ka datu būtiskās atšķirības liek šaubīties par pētījumos izmantoto parametru salīdzināmību.

Revidenti izprot, ka pētījumu veikšanai ir nepieciešams finansējums, tomēr, ja pētījumus pasūta katra kapitālsabiedrība, kopējās izmaksas noteikti ir būtiski lielākas. Turklāt tā ir iespējams, ka pētījumos tiek iegūti dati pēc atšķirīgiem parametriem un kapitāla daļu turētāju rīcībā esošie dati lēmuma pieņemšanai par valdes atlīdzības pārskatīšanu nav pietiekami objektīvi, tāpēc var rasties situācijas, kad nav nodrošināta Kapitāla daļu likumā un Ministru kabineta noteikumos noteikto principu ievērošana un valsts kapitālsabiedrības valdes locekļu atlīdzība arī pārsniedz atlīdzības līmeni valdes locekļiem attiecīgajā nozarē darbojošās līdzīga izmēra kapitālsabiedrībās privātajā sektorā.

Valdes loceklim par valdes locekļa pienākumu pildīšanu pienākas atlīdzība. Mēneša atlīdzība ir atalgojuma fiksētā jeb nemainīgā daļa, ko valdes loceklis kapitāla daļu turētāja noteiktajā apmērā saņem katru mēnesi par valdes locekļa pienākumu izpildi.

Izstrādājot³⁶ Kapitāla daļu likumu, likumdevējs attiecībā uz atalgojuma politiku valdes locekļiem kā būtiskāko uzsvēra, ka atalgojumam jābūt konkurētspējīgam ar privāto sektoru.

Lai šo ieceri realizētu, bija paredzēts³⁷, ka Ministru kabinets izdos atlīdzības noteikumus, kuru izstrādes vajadzībām bija jāpasūta pētījums, lai noskaidrotu vidējo atalgojuma apmēru un sociālās garantijas

vadībai līdzīga izmēra kapitālsabiedrībās privātajā sektorā vai, atsevišķos gadījumos, nozarē, kurā attiecīgā kapitālsabiedrība darbojas.

Vienlaikus bija paredzēts, ka Ministru kabineta noteikumus izstrādās koordinācijas institūcija, kas pilda uzdevumus saistībā ar valsts kapitālsabiedrību un valsts kapitāla daļu pārvaldi.

Kā jau iepriekš minēts, Ministru kabinets tikai 26.05.2015. noteica, ka Kapitāla daļu likumā noteiktos koordinācijas institūcijas uzdevumus pildīs PKC, kas tos sāka pildīt 01.06.2015.³⁸

Tāpēc PKC izstrādātie Ministru kabineta noteikumi ar mērķi noteikt skaidrus kritērijus publiskas personas kapitālsabiedrību un publiski privāto kapitālsabiedrību valdes locekļu un padomes locekļu skaitu atbilstoši kapitālsabiedrības lielumu raksturojošiem rādītājiem un to mēneša atlīdzības maksimālā apmēra noteikšanai atbilstoši kapitālsabiedrības raksturojošiem rādītājiem tika apstiprināti tikai 22.12.2015. un stājās spēkā 30.12.2015.

Lai arī bija plānots, ka Ministru kabineta noteikumu izstrādes vajadzībām tiks pasūtīts pētījums, kā norādījis PKC Ministru kabineta noteikumu sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojumā³⁹, finansējums pētījuma veikšanai nebija paredzēts. Tāpēc PKC, izstrādājot noteikumu projektu, vērtēja CV-Online pētījumā norādīto Latvijas dažādu nozaru augstākā un vidējā līmeņa vadītāju mēneša atlīdzības apmēru un salīdzināja to ar Valsts ieņēmumu dienesta publiski pieejamā datubāzē "Valsts amatpersonu deklarācijas" norādītājiem datiem par valsts kapitālsabiedrību valdes priekšsēdētāju un valdes locekļu atalgojumu 2014.gadā. Tomēr, ņemot vērā, ka nebija pieejami detalizēti dati par privāto kapitālsabiedrību finanšu rādītājiem, kapitālsabiedrības tika salīdzinātas tikai pēc darbinieku skaita.

Vienlaikus gan jāatzīmē, ka jau 01.01.2015., kad stājās spēkā Kapitāla daļu likums, tajā bija ietverti pamatnosacījumi mēneša atlīdzības apmēram:

- ❖ valdes locekļa mēneša atlīdzības maksimālo apmēru nosaka, ņemot vērā vidējo atlīdzību vadībai līdzīga lieluma (neto apgrozījums, bilances kopsumma, darbinieku skaits) kapitālsabiedrībās privātajā sektorā;
- ❖ valdes locekļa mēneša atlīdzības maksimālais apmērs nekādā gadījumā nedrīkst pārsniegt Centrālās statistikas pārvaldes oficiālajā statistikas paziņojumā publicēto valstī strādājošo iepriekšējā gada mēneša 10 vidējo darba samaksu apmēru.

Gandrīz gadu vēlāk apstiprinātajos Ministru kabineta noteikumos⁴⁰ detalizētāk noteikti kritēriji valdes locekļu mēneša atlīdzības apmēra noteikšanai:

- ❖ pirmkārt, atlīdzība atkarīga no kapitālsabiedrības lieluma (nosacījumi apkopoti 3.tabulā), attiecīgi nosakot, cik (jeb skaitu izsakot kā koeficientu) valstī strādājošo iepriekšējā gada mēneša vidējās darba samaksas katra grupa maksimāli drīkst saņemt;

3.tabula. Kapitālsabiedrību iedalījums atbilstoši to lielumu raksturojošiem rādītājiem, mēneša atlīdzības noteikšanai piemērojamais koeficients un maksimāli pieļaujamais mēneša atlīdzības apmērs sadalījumā pa gadiem.

Kapitālsabiedrības iedalījums	Valdes priekšsēdētāja atlīdzības noteikšanai piemērojamais koeficients	Valdes locekļa atlīdzības noteikšanas nosacījumi
Maza	Ne vairāk kā 5 jeb maksimālais mēneša atlīdzības apmērs, euro*:	Kapitālsabiedrības valdes loceklim par valdes locekļa pienākumu izpildi kapitālsabiedrībā nosaka mēneša atlīdzību līdz 90% no valdes
(ja kapitālsabiedrība bilances datumā nepārsniedz vismaz divas no trim šādām kritēriju robežvērtībām:	2015.gads	
- bilances kopsumma – 4 milj. euro;	2016.gads	3825
- neto apgrozījums – 8 milj. euro;	2017.gads	4090
- vidējais darbinieku skaits pārskata gadā – 50)	2018.gads	4295
	2019.gads	4630

Kapitālsabiedrības iedalījums	Valdes priekšsēdētāja atlīdzības noteikšanai piemērojamais koeficients	Valdes locekļa atlīdzības noteikšanas nosacījumi
	5020	priekšsēdētāja mēneša atlīdzības
Vidēja (ja kapitālsabiedrība nav maza kapitālsabiedrība un ja kapitālsabiedrība bilances datumā nepārsniedz vismaz divas no trim šādām kritēriju robežvērtībām: - bilances kopsumma – 20 milj. <i>euro</i> ; - neto apgrozījums – 40 milj. <i>euro</i> ; - vidējais darbinieku skaits pārskata gadā – 250)	Ne vairāk kā 8 jeb maksimālais mēneša atlīdzības apmērs, <i>euro</i> *: 2015.gads 2016.gads 2017.gads 2018.gads 2019.gads	 6120 6544 6872 7408 8032
Liela (ja kapitālsabiedrība bilances datumā pārsniedz vismaz divas no trim šādām kritēriju robežvērtībām: - bilances kopsumma – 20 milj. <i>euro</i> ; - neto apgrozījums – 40 milj. <i>euro</i> ; - vidējais darbinieku skaits pārskata gadā – 250)	Ne vairāk kā 10 jeb maksimālais mēneša atlīdzības apmērs, <i>euro</i> *: 2015.gads 2016.gads 2017.gads 2018.gads 2019.gads	 7650 8180 8590 9260 10 040

* Centrālās statistikas pārvaldes dati par valstī strādājošo iepriekšējā gada mēneša vidējās darba samaksas apmēru, kas tiek paziņoti līdz kārtējā gada 1.martam, reizinot ar atlīdzības noteikšanai piemēroto koeficientu.

- ❖ otrkārt, nosakot atlīdzības apmēru maksimāli pieļaujamās robežās, izvērtē:
 - ✓ kapitālsabiedrības vidēja termiņa vai ilgtermiņa stratēģijā definētos mērķus un sasniedzamos rezultātus, atsevišķos gadījumos nozari, kurā kapitālsabiedrība darbojas;
 - ✓ kapitālsabiedrības rīcībā esošos atlīdzības izmaksai pieejamos finanšu līdzekļus;
 - ✓ pašu ieņēmumu īpatsvaru un publisko finanšu resursu īpatsvaru kapitālsabiedrības kopējos ieņēmumos;
 - ✓ citus vērtējuma kritērijus, piemēram, iepriekšējā pārskata gadā iesāktu un tuvākajā pārskata periodā izpildāmu kapitālsabiedrībai nepieciešamu nozīmīga apjoma pārmaiņu vadīšana u.c., papildus kuriem kapitālsabiedrības dalībnieku (akcionāru) sapulce var izvirzīt savus individuāli vērtējamus kritērijus.⁴¹

Apkopojot iepriekš minēto, jāsecina, ka valdes locekļa atlīdzības apmēru ietekmē divi faktori:

- ❖ Centrālās statistikas pārvaldes oficiālajā statistikas paziņojumā publicētais valstī strādājošo iepriekšējā gada mēneša vidējās darba samaksas apmērs (turpmāk – vidējā bruto alga valstī);
- ❖ individuāli piemērojamais koeficients⁴² (jeb cik vidējās bruto algas valstī attiecīgais valdes loceklis drīkst saņemt), kas izriet no dažādu kritēriju individuālas izvērtēšanas.

Ministru kabineta noteikumu sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojumā⁴³ ir norādīts – kā būtiski kritēriji, kuri jāņem vērā nosakot valdes vai padomes locekļa atlīdzības apmēru ir kapitālsabiedrības vidējā termiņa vai ilgtermiņa stratēģijā definētie mērķi un sasniedzamie rezultāti, atsevišķos gadījumos – nozare, kurā kapitālsabiedrība darbojas, kā arī citi Ministru kabineta noteikumu 9.punktā minētie kritēriji, papildus kuriem kapitālsabiedrības dalībnieku (akcionāru) sapulce vai padome (ja tāda ir izveidota) var izvirzīt savus individuāli vērtējamus kritērijus.

Lai sniegtu ieteikumus Ministru kabineta noteikumu piemērotājiem, tas ir, kapitālsabiedrību kapitāla daļu turētājiem un publisko personu kapitālsabiedrībām, PKC izstrādāja un 2017.gada septembrī apstiprināja atlīdzības noteikšanas Vadlīnijas.

Revīzijā, analizējot Vadlīniju saturu, konstatēts, ka tajās detalizētāk skaidrota kritēriju būtība, bet nav paskaidrots, kā šos kritērijus novērtēt, izņemot par pašu ieņēmumu un publisko finanšu resursu īpatsvaru kapitālsabiedrības kopējos ieņēmumos ir norādīts – ja publiskā finansējuma īpatsvars ir 80%, tad atalgojums būtu jānosaka 80% apmērā no privātā sektora atlīdzības līdzvērtīgā kapitālsabiedrībā.

Revīzijā konstatēts, ka mēneša atlīdzība valdes locekļiem ir noteikta, ievērojot pamatnosacījums, proti, ņemot vērā kapitālsabiedrības lielumu – bilances kopsummu, darbinieku skaitu un neto apgrozījumu. Attiecīga lieluma kapitālsabiedrības valdes locekļu mēneša atlīdzība nepārsniedz attiecīgajā gadā noteikto maksimālo mēneša atlīdzības apmēru.

Izrietoši no Ministru kabineta noteikumiem un noteikumu sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojumā⁴⁴ norādītā, lai noteiktu valdes loceklim individuālu mēneša atlīdzības apmēru maksimāli pieļaujamās robežās, ir jāizvērtē arī Ministru kabineta noteikumos noteiktie kritēriji, tā nonākot pie individuāli piemērojamā koeficienta.

Ņemot vērā, ka ne Ministru kabineta noteikumos, ne PKC izstrādātajās Vadlīnijās nav noteiktas kritēriju izvērtējuma metodes, t.sk. kā vērtējumu izteikt skaitliskās vērtībās (koeficientos), šis novērtējums jāveic kapitāla daļu turētājam. Atbilstoši tiesiskajam regulējumam dalībnieku (akcionāru) sapulce vai padome (ja tāda ir izveidota), nosakot atlīdzības apmērus, ir atbildīga, lai noteiktā atlīdzība ir pamatota, vērtējot arī lietderības apsvērumus⁴⁵, proti, stratēģijā definētos mērķus un sasniedzamos rezultātus, nozari, kurā kapitālsabiedrība darbojas, papildus individuāli izvirzītus kritērijus u.tml.

Revīzijā kapitāla daļu turētājiem lūdzām iesniegt iekšējos dokumentus, kas reglamentē kārtību, kādā tiek veikta Ministru kabineta noteikumos⁴⁶ un Vadlīnijās noteikto kritēriju izvērtēšana, nosakot valdes locekļu atlīdzību. No revīzijas laikā iesniegtās informācijas izriet, ka kapitāla daļu turētāju iekšējie normatīvie akti nesatur kārtību, kādā kritēriji tiek izvērtēti, vien vispārīgi norādīts, ka kapitālsabiedrības valdes locekļu atlīdzību nosaka, ievērojot ārējos normatīvajos aktos noteikto kārtību un Vadlīnijas.

Revīzijā revidenti lūdza arī visiem kapitāla daļu turētājiem sniegt skaidrojumus un dokumentus par kapitālsabiedrību valdes locekļiem mēneša atlīdzības noteikšanai piemēroto koeficientu (sākotnējo), kā arī iesniegt aprēķinu attaisnojuma dokumentus.

Detalizēts aprēķins par mēneša atlīdzības noteikšanai piemēroto koeficientu tika iesniegts tikai par vienu kapitālsabiedrību, par pārējām no kapitāla daļu turētājiem nav saņemti pamatojumi par kritēriju izvērtējumu un kapitālsabiedrību valdes locekļu mēneša atlīdzības noteikšanai piemēroto individuālo koeficientu, tāpēc revīzijā nav iespējams gūt pārliecību, vai kapitālsabiedrību valdes locekļiem mēneša atlīdzība noteikta, izvērtējot Ministru kabineta noteikumos⁴⁷ noteiktos kritērijus, nodrošinot, ka mēneša atlīdzība ir samērota ar kapitālsabiedrību darbības mērķiem, sasniedzamajiem rezultātiem, valdes locekļu darba apjomu, sarežģītību utt.

Vienlaikus jāuzsver, ka 2016.gadā bija apstiprinātas tikai sešas vidēja termiņa stratēģijas⁴⁸ un vēl joprojām pusei kapitālsabiedrību tās nav izstrādātas (skatīt Revīzijas ziņojuma sadaļu “Prēmijas”), līdz ar to atlīdzības noteikšanai nebija iespējams izmantot vidēja termiņa vai ilgtermiņa definētos mērķus un sasniedzamos rezultātus, kas ir viens no būtiskākajiem atlīdzības noteikšanas kritērijiem.

No revīzijā apkopotās informācijas par faktiskajiem valdes locekļu (priekšsēdētāju) mēneša atlīdzības apmēriem sadalījumā pa gadiem (skatīt 4.tabulu) izriet, ka kapitālsabiedrību lieluma grupu ietvaros valdes locekļu mēneša atlīdzības apmērs ir būtiski atšķirīgs.

4.tabula. Valsts kapitālsabiedrību valdes priekšsēdētājiem pieļaujamie maksimālie atlīdzības apmēri un faktiskā mēneša atlīdzība sadalījumā pa gadiem, *euro*.

Gads	Kapitālsabiedrības grupa	Noteiktā pieļaujamā maksimālā mēneša atlīdzība valdes priekšsēdētājam	Faktiskā mēneša atlīdzība valdes loceklim (priekšsēdētājam)
2016	Maza	4090	1000 – 3272
	Vidēja	6544	2063 – 5893
	Liela	8180	3500 – 8180
2017	Maza	4295	1000 – 3436
	Vidēja	6872	1580 – 6622
	Liela	8590	3500 – 8590
2018	Maza	4630	1000 – 3801
	Vidēja	7408	1820 – 7408
	Liela	9260	4025 – 9260

Mēneša atlīdzības pārskatīšana pēc Ministru kabineta noteikumu spēkā stāšanās

Tā kā pirms Kapitāla daļu likuma un Ministru kabineta noteikumu stāšanās spēkā valdes locekļu atlīdzības noteikšanas kārtību regulēja citi normatīvie akti, tad jaunajā regulējumā⁴⁹ noteikts pārejas posms, paredzot, ka valdes locekļiem, kuri ievēlēti amatā līdz 01.06.2016. vai ar kuriem noslēgti līgumi līdz noteikumu spēkā stāšanās dienai, mēneša atlīdzības apmēru pārskata, ievērojot atlīdzības pieauguma ierobežojumu 25% apmērā. Ja valdes loceklis kapitālsabiedrībā vienlaikus ieņem citu amatu, arī vienotā mēneša atlīdzības apmēra palielinājums nedrīkst pārsniegt 25%.

Pieauguma ierobežojums noteikts ar mērķi, lai pakāpeniski nodrošinātu, ka valsts kapitālsabiedrību valdes locekļu atlīdzība ir konkurētspējīga ar atlīdzību privātā sektora uzņēmumu vadībai atbilstoša lieluma un jomas kapitālsabiedrībās. Gan likumprojekta, gan Ministru kabineta noteikumu⁵⁰ sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojumā⁵¹ uzsvērts, ka ir svarīgi, lai valsts kapitālsabiedrību valdes locekļu atlīdzība nepārsniedz vidējo atalgojumu apmēru vadībai līdzīga izmēra kapitālsabiedrībās privātajā sektorā.

Kā jau iepriekš minēts, tad PKC, izstrādājot⁵² Ministru kabineta noteikumu projektu, vērtēja *CV-Online* pētījumā norādīto Latvijas dažādu nozaru augstākā un vidējā līmeņa vadītāju mēneša atlīdzības apmēru un salīdzināja to ar Valsts ieņēmumu dienesta publiski pieejamā datubāzē “Valsts amatpersonu deklarācijas” norādītajiem datiem par valsts kapitālsabiedrību valdes priekšsēdētāju un valdes locekļu atalgojumu 2014.gadā. Tā kā nebija pieejami detalizēti dati par privāto kapitālsabiedrību finanšu rādītājiem, kapitālsabiedrības tika salīdzinātas pēc darbinieku skaita. Valsts kontrole uzsver, ka PKC mēnesi pēc Ministru kabineta noteikumu spēkā stāšanās pasūtīja pētījumu⁵³, kura mērķis bija sniegt pārskatu par valdes locekļu atalgojumu dažādās nozarēs Baltijas valstīs. Pētījuma dati par privāto uzņēmumu valdes locekļu un priekšsēdētāju algām 20 dažādās nozarēs visās trijās Baltijas valstīs 2015.gadā, sagrupējot tās pa pamatdarbības nozarēm un pēc to lieluma, bija pieejami pēc pārejas noteikumu spēkā stāšanās, proti, 2016.gada decembrī⁵⁴.

Revīzijas ziņojuma projekta saskaņošanas laikā PKC ir norādījis⁵⁵, ka PKC sāka pildīt koordinācijas institūcijas pienākumus 2015.gada vasarā un bija nepieciešams steidzami izstrādāt un līdz 2015.gada beigām apstiprināt Ministru kabinetā virkni no likuma izrietošo Ministru kabineta noteikumu, (tai skaitā par publiskas personas kapitālsabiedrību valdes un padomes locekļu atlīdzību). 2016.gadā ar Valsts kanceleju sākotnēji tika uzsākts kopīgs atlīdzības pētījums, iekļaujot tajā valsts pārvaldi un kapitālsabiedrības, taču vēlāk pētījums tika sašaurināts, atstājot pētījuma ietvarā tikai kapitālsabiedrības. Lai sakārtotu iepirkuma dokumentāciju, bija nepieciešams papildu laiks. Vēlāk pētījuma izpildes laikā

izpildītājs iesniedza nekvalitatīvus starpposma rezultātus, kas arī aizkavēja pētījuma gala versijas pieņemšanu. Pētījums tika veikts gandrīz gadu.

Revīzijā, salīdzinot pētījuma⁵⁶ datus par privātā sektora atlīdzību (fiksētā daļa) ar faktiski noteiktajiem valsts kapitālsabiedrību valdes priekšsēdētāju mēneša atlīdzības apmēriem (ņemot vērā revīzijā konstatēto par piecu valsts kapitālsabiedrību valdes locekļiem, kas vienlaikus ieņem tiem izveidotu otru amatu un kas dublē valdes locekļa pienākumus (skatīt Revīzijas ziņojuma daļu “Valdes locekļa amata savienošana ar citu amatu”), tad salīdzināšanai izmantota vienotā mēneša atlīdzība) 2015.gadā sadalījumā pa kapitālsabiedrību pamatdarbības nozarēm un to lielumiem (skatīt 5.tabulu), konstatēts, ka:

- ❖ vairākās nozarēs valsts kapitālsabiedrību valdes priekšsēdētāju vidējā mēneša atlīdzība būtiski pārsniedza līdzīga lieluma privāto uzņēmumu valdes locekļu vidējās atlīdzības apmērus, piemēram, nozares “Elektroenerģija, gāzes apgāde, siltumapgāde un gaisa kondicionēšana” lielas privāto kapitālsabiedrību valdes priekšsēdētāju vidējā atlīdzība ir 5000 *euro*, valsts kapitālsabiedrību – 5942 *euro*, tas ir, par 13% vairāk, turklāt 2016.gadā tā tika palielināta vēl vidēji par 17%;
- ❖ daudzās nozarēs valsts kapitālsabiedrību valdes priekšsēdētāju vidējā mēneša atlīdzība ir būtiski mazāka par privāto uzņēmumu valdes locekļu vidējo atlīdzību, piemēram, tādās nozarēs kā “Telekomunikācija”, “Finanšu pakalpojumu darbības, izņemot apdrošināšanu un pensiju uzkrāšanu” vidējās atlīdzības apmērs ir mazāks par 35–36%.

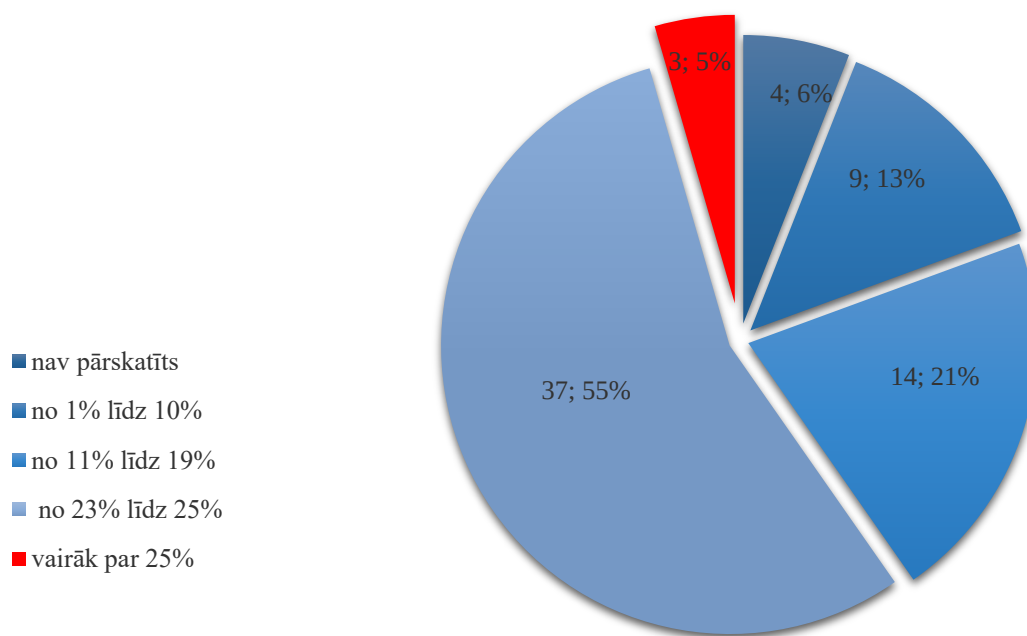
5.tabula. Valsts kapitālsabiedrību un privātā sektora uzņēmumu valdes priekšsēdētāju mēneša atlīdzības salīdzinājums un valsts kapitālsabiedrību valdes priekšsēdētāju mēneša atlīdzības pieaugums 2016.gadā.

Nozare	Lielums	Vidējā atlīdzība privātās kapitālsabiedrībās, 2015.gadā, <i>euro</i>	Vidējā atlīdzība valsts kapitālsabiedrībās 2015.gadā, <i>euro</i> *	Vidējā atlīdzība valsts kapitālsabiedrībās 2016.gadā, <i>euro</i> *	Valsts kapitālsabiedrību 2015.gada vidējā atlīdzība, salīdzinot ar privātām kapitālsabiedrībām, %	Vidējās atlīdzības pieaugums valsts kapitālsabiedrībās 2016.gadā, salīdzinot ar 2015.gadu, %
Mežsaimniecība un mežizstrāde	lielā	7000	7405	8606	6%	16%
Elektroenerģija, gāzes apgāde, siltumapgāde un gaisa kondicionēšana	lielā	5000	5942	6935	13%	17%
Sauszemes transports un cauruļvadu transports	lielā	5700	4443	5164	-22%	16%
Transports un uzglabāšana	vidējā	4413	3206	3727	-27%	16%
	lielā	5000	5261	6482	5%	23%
Pasta un kurjeru darbības	lielā	5000	4443	6385	-11%	44%
Radio un televīzijas programmu izstrāde un apdare	vidējā	3900	3206	3726	-18%	16%
Telekomunikācija	vidējā	6300	4103	4768	-35%	16%
Finanšu pakalpojumu darbības, izņemot apdrošināšanu un pensiju uzkrāšanu	mazā	3000	1926	2159	-36%	12%
	vidējā	4875	4414	5160	-9%	17%
Operācijas ar nekustamo īpašumu	mazā	1067	1962	2281	84%	16%
	vidējā	2500	4453	4674	78%	5%
	lielā	5300	4443	5160	-16%	16%
Arhitektūras un inženier-tehniskie pakalpojumi; tehniskā pārbaude un analīze	mazā	2500	1777	2020	-29%	14%
	vidējā	2600	3206	3701	23%	15%
Veselības aizsardzība	mazā	1533	1795	2102	17%	17%
	vidējā	2000	2195	2316	10%	6%

Nozare	Lielums	Vidējā atlīdzība privātās kapitālsabiedrībās, 2015.gadā, euro	Vidējā atlīdzība valsts kapitālsabiedrībās, 2015.gadā, euro*	Vidējā atlīdzība valsts kapitālsabiedrībās, 2016.gadā, euro*	Valsts kapitālsabiedrību 2015.gada vidējā atlīdzība, salīdzinot ar privātām kapitālsabiedrībām, %	Vidējās atlīdzības pieaugums valsts kapitālsabiedrībās 2016.gadā, salīdzinot ar 2015.gadu, %
	lielā	4900	3855	4104	-21%	6%
Radošas, mākslinieciskas un izklaides darbības	mazā	1500	1937	2184	29%	13%
	vidējā	3100	2845	3187	-8%	12%
Sporta nodarbības, izklaides un atpūtas darbība	mazā	2000	1872	2121	-6%	13%
Citas nozares	mazā	2307	2013	2275	-13%	13%
	vidējā	3699	3206	3727	-13%	16%
	lielā	6100	4990	5905	-18%	18%

*Tabulā nav iekļauta informācija par VAS "Latvijas dzelzceļš" atkarīgo kapitālsabiedrību valdes locekļiem, kuriem atlīdzība nav noteikta atbilstoši Ministru kabineta noteikumiem.

Revīzijā, apkopojot datus par mēneša atlīdzības pārskatīšanu 2016.gadā, konstatēts, ka no 67 kapitālsabiedrībām⁵⁷ pusei (55%) kapitālsabiedrību valdes priekšsēdētāju atlīdzības apmērs palielināts maksimāli pieļaujamā apmērā, tas ir, par 25%, savukārt trijās (5%) kapitālsabiedrībās noteiktais ierobežojums nav ievērots un atlīdzība palielināta par 32% līdz 41% (skatīt attēlu). Turklāt mēneša atlīdzība tika palielināta arī tādās nozarēs, kurās tā jau bija konkurētspējīga 2015.gadā.

Attēls. Valstij tieši un pastarpināti piederošo kapitālsabiedrību valdes priekšsēdētāju mēneša atlīdzības pieaugums 2016.gadā.

Revīzijā nebija iespējams gūt pārlicību, vai, palielinot mēneša atlīdzību, tika izvērtēti visi kritēriji, kas noteikti Ministru kabineta noteikumos⁵⁸, jo dalībnieku sapulču protokolos (lēmumos) vai/un citos dokumentos nav ietverts novērtējums un apsvērumi, t.sk. skaitliski izteikts koeficienta apmērs, kas ņemti vērā atlīdzības apmēra noteikšanai.

Protokolos minēti vispārīgi pamatojumi valdes locekļu atlīdzības palielināšanai maksimāli pieļaujamā apmērā, piemēram:

- ❖ neviena valdes locekļa atlīdzības apmērs nesasniedz normatīvajā aktā⁵⁹ noteikto maksimālās atlīdzības apmēru. Jāatzīmē, ka kapitāla daļu turētājs nav pildījis normatīvajos aktos⁶⁰ noteikto pienākumu, un kopš 2016.gada līdz šim brīdim PKC nav iesniedzis kapitālsabiedrību darbības rezultātu vērtējumus par nevienu no kapitālsabiedrībām, jo Ministru kabinets nav apstiprinājis kapitālsabiedrību vispārējos stratēģiskos mērķus;
- ❖ saskaņā ar privātā uzņēmuma veiktajiem atalgojuma pētījumiem kapitālsabiedrību valdes locekļu atlīdzība nav atbilstošā līmenī, salīdzinot ar Latvijas vidējā atalgojuma uzņēmumu valdes locekļu amatam salīdzinošos uzņēmumos, lai gan atbilstoši PKC pasūtītā pētījuma⁶¹ datiem šīs nozares vidējā mēneša atlīdzība ir par 18% mazākā apmērā.

Trijās kapitālsabiedrībās, neievērojot Ministru kabineta noteikumu⁶² regulējumu, atlīdzības kāpuma ierobežojumu, 2016.gadā valdes locekļu atlīdzība palielināta robežās no 32% līdz 41%:

- ❖ nozares “Veselības aizsardzība” mazas valsts kapitālsabiedrības valdes loceklim atlīdzība palielināta par 41% – no 2027 uz 2863 *euro*, lai gan atbilstoši pētījuma datiem privātajā sektorā līdzīga izmēra kapitālsabiedrībās vidējās mēneša atlīdzības apmērs ir 1533 *euro*. Neievērojot noteikto atlīdzības kāpuma ierobežojumu, laikā no 01.04.2016. līdz 01.04.2017. pārmaksāti 5329 *euro*;
- ❖ nozares “Radošas, mākslinieciskas un izklaides darbības” mazas valsts kapitālsabiedrības valdes loceklim atlīdzība palielināta par 32% – no 1897 uz 2513 *euro*, lai gan atbilstoši pētījuma datiem privātajā sektorā līdzīga izmēra kapitālsabiedrībās vidējās mēneša atlīdzības apmērs ir 1500 *euro*. Neievērojot noteikto atlīdzības kāpuma ierobežojumu, laikā no 20.05.2016. līdz 01.06.2017. pārmaksāti 2324 *euro*;
- ❖ nozares “Citur neklasificēti profesionālie, zinātniskie un tehniskie pakalpojumi” lielas valsts kapitālsabiedrības valdes priekšsēdētājam un valdes loceklim atlīdzība palielināta attiecīgi par 38% – no 3312 uz 4581 *euro* un par 40% – no 2935 uz 4123 *euro* (ņemot vērā, ka pētījumā šīs nozares kapitālsabiedrības atsevišķi nav analizētas, tad nav zināms privātajā sektorā līdzīga izmēra kapitālsabiedrībās vidējās mēneša atlīdzības apmērs). Neievērojot noteikto atlīdzības kāpuma ierobežojumu, laikā no 25.05.2016. līdz 11.04.2017. pārmaksāti 13 610 *euro*.

Revīzijā, pārbaudot mēneša atlīdzības noteikšanu valdes locekļiem, kas iecelti amatos no 01.01.2016., konstatēts, ka visos gadījumos ir ievērots mēneša atlīdzības maksimālā apmēra ierobežojums, tomēr ne visos gadījumos ir iespējams gūt pārliecību, vai noteiktais atlīdzības apmērs ir pamatots un noteikts, izvērtējot arī Ministru kabineta noteikumu⁶³ norādītos kritērijus.

Revīzijā konstatēti gadījumi, kad jaunieceltajiem valdes locekļiem (priekšsēdētājiem) noteikta būtiski lielāka atlīdzība salīdzinājumā ar iepriekšējam valdes loceklim (priekšsēdētājam) pielīgto mēneša atlīdzību. Pārbaudot iesniegtos atlīdzības noteikšanas attaisnojuma dokumentus, konstatēts, ka dokumenti nesatur informāciju, kas apliecinātu, ka mēneša atlīdzības apmērs būtu noteikts, arī izvērtējot Ministru kabineta noteikumus⁶⁴ izvirzītos kritērijus. Piemēram:

- ❖ Veselības ministrijas kapitālsabiedrībās, turklāt neievērojot pašas ministrijas noteiktos⁶⁵ mēneša atlīdzību apmērus kapitālsabiedrību valdēm ar 01.01.2018.:
- ✓ SIA “Rīgas Austrumu klīniskā universitātes slimnīca” valdes priekšsēdētājam un valdes loceklim attiecīgi noteiktas atlīdzības 8000 un 5100 *euro* apmērā, kas attiecīgi par 73% un 24% pārsniedz iepriekšējā valdes priekšsēdētāja atlīdzību un par 57% un 24% pārsniedz Veselības ministrijas rīkojumā⁶⁶ noteikto mēneša atlīdzības apmēru – 5100 un 4595 *euro*. Neievērojot ministrijas rīkojumā noteiktos mēneša atlīdzības apmērus, 2018.gadā ir pārmaksāti 42 464 *euro*. Salīdzinājumam – VSIA “Bērnu klīniskā universitātes slimnīca”

valdes priekšsēdētāja atlīdzība noteikta 5335 *euro* apmērā, VSIA “Paula Stradiņa klīniskā universitātes slimnīca” – 4638 *euro* apmērā;

- ✓ VSIA “Slimnīca “Ģintermuiža””, kas ir vidēja kapitālsabiedrība, valdes loceklim noteikta atlīdzība 6000 *euro* apmērā, kas par 154% pārsniedz iepriekšējā valdes locekļa atlīdzību un Veselības ministrijas noteikto mēneša atlīdzības apmēru – 2366 *euro*. Neievērojot ministrijas rīkojumā⁶⁷ noteiktos mēneša atlīdzības apmērus, 2018.gadā ir pārmaksāti 25 613 *euro*.
- ❖ VSIA “Latvijas Nacionālā opera un balets” 2017.gadā, pārslēdzot darba līgumus⁶⁸, valdes locekļiem mēneša atlīdzība palielināta par 51%, proti, valdes priekšsēdētājam no 3529 uz 5338 *euro*. Kultūras ministrija, sniedzot revidentiem skaidrojumu, norādīja, ka, veicot valdes darbības novērtējumu, gūta pārliecība par katra valdes locekļa individuālo ieguldījumu gan kapitālsabiedrības darbības mērķu un uzdevumu izvirzīšanā, gan to īstenošanā, līdz ar to valdes mēneša atlīdzības apmērs tika koriģēts un noteikts atbilstoši darba apmēram kapitālsabiedrībā un valdes atbildības līmenim.

Revīzijā, pārbaudot VAS “Latvijas Pasts” atlīdzības noteikšanas attaisnojuma dokumentus, konstatēts, ka sākotnēji, tas ir, 22.04.2016. pagaidu valdes priekšsēdētājam noteikta atlīdzība 4590 *euro* apmērā⁶⁹, savukārt pēc diviem mēnešiem, tas ir, 07.07.2016.⁷⁰, apstiprinot valdes priekšsēdētāju amatā, atlīdzības apmērs pārskatīts atbilstoši Ministru kabineta noteikumos⁷¹ noteiktajiem kritērijiem un noteikta 8180 *euro* apmērā, piemērojot augstāko pieļaujamo koeficientu 10. Pamatojumā arī norādīta nepieciešamība piesaistīt profesionālu un motivētu valdes sastāvu, kas var izpildīt sabiedrības vidēja termiņa darbības stratēģijā izvirzītos nozīmīgos mērķus.

PKC revīzijā paskaidroja⁷², ka uz jaunieceltajiem valdes locekļiem noteiktais atlīdzības pieauguma ierobežojums neattiecas, tomēr amatpersonai, kura amatā iecelta pēc 01.01.2016., nosakot atlīdzības apmēru, būtu jāievēro mēneša atlīdzības pieauguma ierobežojums 25% apmērā. Atlīdzības apmēram jābūt pamatotam un lietderīgam vai, citiem vārdiem sakot, tas nenozīmē, ka “automātiski” jānosaka maksimāli pieļaujamais atlīdzības apmērs, – tas var būt arī mazāks atbilstoši valdes locekļa pienākumu apjomam un sarežģītībai, kā arī – atbildībai. Jaunieceltā valdes locekļa atlīdzība nevarētu tikt noteikta būtiski atšķirīga (vairāk par 25%), ja kapitālsabiedrības darbība, stratēģija un finanšu resursi, kā arī valdes locekļa atbildība un pienākumi būtiski nemainās.

Mēneša atlīdzības pārskatīšana (pēc gada pārskata apstiprināšanas)

Kapitāla daļu likums⁷³ nosaka, ka valdes locekļa mēneša atlīdzību nosaka uz visu valdes locekļa pilnvaru termiņu ar tiesībām to pārskatīt reizi gadā pēc gada pārskata apstiprināšanas.

Pārskatot mēneša atlīdzību⁷⁴, no 2017.gada ir jāievēro atlīdzības kāpuma ierobežojums 25% apmērā.

Atbilstoši revīzijā apkopotajai informācijai valdes locekļu mēneša atlīdzības apmērs gan 2017., gan 2018.gadā vidēji pieauga attiecīgi par 12% un 9%. Maksimāli pieļaujamā apmērā, tas ir, par 25%, atlīdzība palielināta 2017.gadā – 14 (22%) kapitālsabiedrībās un 2018.gadā – piecās (8%). (Detalizēta informācija apkopota 6.tabulā.)

6.tabula. Kapitālsabiedrību valdes locekļu mēneša atlīdzības pieaugums 2017. un 2018.gadā*.

	2017		2018	
	Kapitālsabiedrību skaits	Īpatsvars, %	Kapitālsabiedrību skaits	Īpatsvars, %
Atlīdzība nav pārskatīta	21	32%	26	40%
Robežās no 3% līdz 10%	9	14%	7	11%
Robežās no 11% līdz 20%	15	23%	25	38%
Robežās no 22% līdz 25%	20	31%	7	11%
Kopā	65		65	

*Tabulā nav iekļauta informācija par tiem valdes locekļiem, kuri amatos iecelti 2017. un 2018.gadā, par kapitālsabiedrībām, kuras dibinātas 2017., 2018.gadā, kā arī par VAS "Latvijas dzelzceļš" atkarīgo kapitālsabiedrību valdes locekļiem, kuriem atlīdzība nav noteikta atbilstoši Ministru kabineta noteikumiem.

Atbilstoši revīzijā iesniegtajiem datiem no 2016.gada trīs gadus pēc kārtas valdes locekļu atlīdzība maksimāli pieļaujamā apmērā palielināta piecās (7%) kapitālsabiedrībās un divus gadus pēc kārtas – 13 (19%) kapitālsabiedrībās. Turklāt vairākās kapitālsabiedrībās, kurās atlīdzība 2015.gadā jau bija konkurētspējīga, tā katru gadu ir palielināta par 25%. Piemēram, nozarē "Operācija ar nekustamo īpašumu" vidējā kapitālsabiedrībā privātajā sektorā vidējā mēneša atlīdzība 2015.gadā bija 2500 euro, kas ir par 78% mazāk nekā valsts kapitālsabiedrībās, bet VAS "Tiesu namu aģentūra" trīs gadus pēc kārtas valdes locekļu atlīdzību palielināja par 25%.

Kā izriet no Kapitāla daļu likuma un Ministru kabineta noteikumu sākotnējās ietekmes izvērtējuma ziņojumiem⁷⁵, tad valdes locekļu atlīdzība jāsaista arī ar kapitālsabiedrības un valdes locekļa darbības rezultātiem.

Ministru kabineta noteikumu sākotnējās ietekmes izvērtējuma ziņojumā⁷⁶ norādīts, ka atbilstoši Kapitāla daļu likumam, lai dalībnieku (akcionāru) sapulcei vai padomei (ja tāda ir izveidota) būtu iespējams detalizētāk izvērtēt esošo valdes locekļu atlīdzības apmēra atbilstību regulējumam kopsakarā ar darba rezultātiem, tad atlīdzības apmēra pārskatīšanu var veikt vienlaikus ar iepriekšējā pārskata gada darbības rezultātu izvērtēšanu.

Revīzijā tikai viens kapitāla daļu turētājs iesniedza kapitālsabiedrību valdes locekļu individuālā snieguma novērtējuma rezultātus. Šis novērtējums ņemts vērā, pārskatot valdes locekļu mēneša atlīdzības apmērus. Vairumā gadījumu mēneša atlīdzības apmērs tiek pārskatīts pēc kapitālsabiedrības gada pārskata apstiprināšanas, bet pirms PKC atzinuma saņemšanas un kapitāla daļu turētāja lēmuma pieņemšanas par kapitālsabiedrības un valdes locekļu darbības par attiecīgo pārskatu gadu gala novērtējuma. Piemēram:

- ❖ VSIA "Iekšlietu ministrijas poliklīnika" norādīja, ka likums neparedz noteiktu formu, kādā jāveic valdes locekļu darbības rezultātu novērtējums, kā arī neparedz pienākumu valdes locekļiem veikt savas darbības rezultātu pašnovērtējumu;
- ❖ valdes locekļu atlīdzība tiek paaugstināta par maksimāli pieļaujamo apmēru – 25% arī tādos gadījumos, kad kapitālsabiedrības darbība nav novērtēta ar vērtējumu "ļoti labi", piemēram, 2017.gadā vairākās kapitālsabiedrībās (VSIA "Latvijas Televīzija", VAS "Latvijas Jūras administrācija", VAS "Valsts nekustamie īpašumi") valdes locekļu atlīdzība palielināta par 25%, lai gan PKC kapitālsabiedrības darbību novērtēja ar vērtējumiem "apmierinoši" vai arī vispār nebija iespējams veikt kapitālsabiedrību darbības izvērtējumu;
- ❖ atsevišķos gadījumos kapitāla daļu turētājs ir noteicis kapitālsabiedrību valdes locekļu atlīdzības apmēra pārskatīšanas nosacījumus. Tomēr revīzijā konstatēti gadījumi, kad šie nosacījumi netiek

ievēroti. Piemēram, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija ir noteikusi⁷⁷, ka kapitālsabiedrības valdes locekļa (priekšsēdētāja) mēneša atlīdzības apmērs tiek saglabāts iepriekš noteiktā apmērā, ja netiek sasniegti kapitālsabiedrības stratēģijā noteiktie mērķi un nav gūta peļņa. Tomēr VSIA “Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs” valdes locekļiem 2019.gadā palielināta mēneša atlīdzība par 8%, lai gan kapitālsabiedrība 2018.gadu noslēdza ar 1,1 milj. *euro* lieliem zaudējumiem, kā arī PKC kapitālsabiedrības finanšu mērķu izpildi 2018.gadā novērtēja ar “apmierinoši”;

- ❖ Veselības ministrija ar 01.01.2018. palielināja⁷⁸ visu kapitālsabiedrību valdes locekļu atlīdzību par 15%, savukārt SIA “Rīgas Austrumu klīniskā universitātes slimnīca” valdes atlīdzību par 25%, pamatojot to ar paredzēto ārstniecības personu darba samaksas palielinājumu no 01.01.2018.

Revīzijas ziņojuma projekta saskaņošana laikā PKC ir norādījis⁷⁹, ka mēneša atlīdzība (kura ir saistīta ar kapitālsabiedrības specifiku un valdes locekļa pienākumu specifiku, kā arī valdes locekļa pieredzi un kompetencēm) nav jāsaieta ar kapitālsabiedrības darbības un valdes locekļu individuālā snieguma novērtējuma rezultātiem, jo tiem ir primāri jāietekmē valdes loceklim piešķiramās prēmijas apjoms, nevis mēneša atlīdzības jautājums. Tomēr, lai dalībnieku (akcionāru) sapulcei vai padomei (ja tāda ir izveidota) būtu iespējams detalizētāk izvērtēt esošo valdes priekšsēdētāju, valdes locekļu atlīdzības apmēru, tad atlīdzības apmēra pārskatīšanu var veikt vienlaikus ar iepriekšējā pārskata gada darbības rezultātu izvērtēšanu.

Lai arī Vadlīnijās⁸⁰ paskaidrots, ka vidējās bruto algas valstī palielināšanās nav pietiekams pamatojums, lai lemtu par mēneša atlīdzības paaugstināšanu, jo tās apmērs saistāms ar Vadlīnijās minētajiem mēneša atlīdzības noteikšanas principiem un kritērijiem, revīzijā ir konstatēti gadījumi, kad tieši šis arguments izmantots mēneša atlīdzības pieauguma pamatošanai.

Revīzijas ziņojuma projekta saskaņošana laikā PKC ir norādījis⁸¹, ka valdes locekļu atalgojuma pārskatīšana, ņemot vērā tautsaimniecības vidējās algas pieaugumu, nav uzskatāma par normatīvajiem aktiem neatbilstošu, jo tā palīdz saglabāt konkurētspējīgu atalgojumu, bet, protams, tas būtu jāvērtē kontekstā ar valdes locekļa turpmāko uzdevumu kopumu, atbildības apjoma izmaiņām un atalgojuma izmaiņām konkrētajā nozarē.

Lai pārliecinātos par kapitālsabiedrības valdes locekļu mēneša atlīdzības apmēra atbilstību privātajā sektorā līdzīga izmēra, nozares kapitālsabiedrības valdes locekļu mēneša atlīdzībai, PKC iesaka izmantot jaunākos tā publicēto salīdzinošā pētījuma par atalgojumu valdes locekļiem privātajā sektorā rezultātus, kā arī citus pieejamos informācijas avotus un pētījumus par atlīdzības līmeni Latvijā un kaimiņvalstīs (piemēram, CV-Online, SIA “Fontes Executive Search” atlīdzības pētījumu u.c.).

Valsts kontrole vērš uzmanību, ka līdz 2019.gada beigām PKC ir pasūtījis tikai vienu salīdzinošo pētījumu, proti, par 2015.gadu. Vienlaikus revīzijā konstatēts, ka kapitālsabiedrības pašas pasūta šādus pētījumus un iegūtos datus arī izmanto kā pamatojumu mēneša atlīdzības pieaugumam.

Revidenti atzīmē, ka, salīdzinot PKC pasūtītā pētījuma⁸² datus par privātā sektora atlīdzību ar “Latvenergo” koncerna ziņojumā par AS “Sadales tīkls” valdes locekļiem nosakāmo atlīdzību norādīto informāciju par organizāciju vadītāju un valdes locekļu atalgojumu 2015.gadā, konstatēts, ka, piemēram, PKC pasūtītajā pētījumā⁸³ nozarē “Elektroenerģija, gāzes apgāde, siltumapgāde un gaisa kondicionēšana” darbojošās lielas privātās kapitālsabiedrības valdes locekļa mēneša atlīdzība ir norādīta par vismaz 2300 *euro* mazākā apmērā, nekā tā minēta “Latvenergo” koncerna ziņojumā par mēneša atlīdzības pārskatīšanu.

Valsts kontroles rīcībā nav informācijas, vai “Latvenergo” koncerna ziņojumā izmantotie dati ir tikai par privāto sektoru, attiecīgo nozari un līdzīga izmēra kapitālsabiedrībām, bet datu būtiskās atšķirības norāda, ka pētījumos nav izmantoti vienādi parametri. Ja atlīdzības apmēra noteikšanai par pamatu tiek ņemti pētījumi, kuros dati iegūti pēc atšķirīgiem parametriem, tad arī līdzīga izmēra valsts

kapitālsabiedrības valdes locekļa atlīdzību ir iespējams noteikt atšķirīgu, t.sk. arī pārsniedzot atlīdzības līmeni līdzīga izmēra kapitālsabiedrībās privātajā sektorā.

Neapšaubot, ka valdes locekļu mēneša atlīdzībai ir jābūt konkurētspējīgai ar privāto sektoru, revidenti uzskata, ka vienlaikus arī mēneša atlīdzībai un tās pieaugumam ir jābūt sasaistītam ar kapitālsabiedrības un valdes locekļa individuālās darbības rezultātiem, tā motivējot sasniegt kapitāla daļu turētāju kapitālsabiedrībai izvirzītos mērķus un darbības rezultātus, saņemot par to atbilstošu, ar rezultātiem samērotu atlīdzību.

Ieteikumi

Vienotas izpratnes un normatīvo aktu piemērošanas prakses nodrošināšanai PKC vajadzētu noteikt mēneša atlīdzības noteikšanai izmantoto kritēriju izvērtēšanas metodes, t.sk. kā vērtējumu izteikt skaitliskās vērtībās (koeficientos).

Lai gūtu pārliecību un nodrošinātu atlīdzības konkurētspēju ar privāto sektoru, aicinām PKC izvērtēt iespēju regulāri pasūtīt vienotu salīdzinošo pētījumu par vidējo atalgojuma apmēru vadībai līdzīga izmēra kapitālsabiedrībās privātajā sektorā vai, atsevišķos gadījumos, nozarē, kurā attiecīgā kapitālsabiedrība darbojas, kuru kapitāla daļu turētāji varētu izmantot, nosakot un pārskatot valdes locekļiem atlīdzību.

Prēmijas

Valsts kapitālsabiedrību valdēm laika posmā no 2015.gada līdz 2019.gada augustam izmaksātas prēmijas 1,7 milj. *euro* apmērā.

Prēmija ir valdes locekļa atalgojuma sistēmas sastāvdaļa, un tā ir atlīdzība par valdes locekļa ieguldījumu un sasniegtajiem darbības rezultātiem, veiksmīgi realizējot kapitāla daļu turētāja izvirzītos mērķus kapitālsabiedrībā.

Vienu reizi gadā valdes loceklis var saņemt prēmiju, kas nepārsniedz valdes locekļa divu mēnešu atlīdzības apmēru. Nosakot prēmijas apmēru, ir jāņem vērā būtībā divi novērtējumi – kapitālsabiedrības darbības rezultātu novērtējums un gadījumos, kad valdē ir vairāk par vienu valdes locekli, arī katra valdes locekļa individuālās darbības novērtējums.

Revīzijā nebija iespējams gūt pārliecību par prēmiju piešķiršanas un/vai par tās apmēra pamatotību, jo:

- ❖ lai gan Kapitāla daļu likums noteica kapitālsabiedrībām līdz 30.03.2016. izstrādāt vidēja termiņa darbības stratēģijas, tomēr joprojām gandrīz pusei kapitālsabiedrību tās nav izstrādātas, līdz ar to nav iespējams objektīvi izvērtēt kapitālsabiedrības darbības rezultātus, novērtējot, vai ir sasniegti plānotie mērķi. Turklāt tas arī neliecina par labas pārvaldības prakses esamību valsts kapitālsabiedrībās. Ir satraucoši, ka kapitāla daļu turētāji vairāk nekā triju gadu laikā nav spējuši definēt kapitālsabiedrībai sasniedzamos stratēģiskos mērķus, darbības virzienus un rezultatīvos rādītājus. Tādējādi nav iespējams arī novērtēt ne tikai to, vai kapitālsabiedrība strādājusi sekmīgi attiecīgajā

gadā, bet arī tās izveides mērķu pamatotību, resursu pārvaldes efektivitāti, kapitāla daļu turētāja ilgtermiņa redzējumu par kapitālsabiedrības attīstības perspektīvām;

- ❖ lielākajā daļā (77%) kapitālsabiedrību, kurās ir divi vai vairāki valdes locekļi, nav veikts valdes locekļu individuālās darbības izvērtējums atbilstoši valdes locekļa ieguldījumam kapitālsabiedrības mērķu sasniegšanā. Turklāt Vadlīnijās nav skaidrots, kā vērtēt valdes locekļa individuālo sniegumu.

Revidentu ieskatā, lai uzlabotu valdes locekļu un kapitālsabiedrības darba efektivitāti un rastu iespējas turpmākai attīstībai, kapitāla daļu turētājam ir jāvērtē valdes darbība un katra valdes locekļa individuālais ieguldījums kapitālsabiedrībai izvirzīto mērķu sasniegšanā. Arī korporatīvās pārvaldības labā prakse paredz valdes locekļu individuālās darbības vērtēšanu, jo tas ir instruments, kā secināt, vai valdei ir nepieciešamo kompetenču apvienojums, lai nodrošinātu kopējo kapitālsabiedrībai izvirzīto mērķu sasniegšanu un tās attīstību.

Lēmumu par prēmijas izmaksu var pieņemt tikai pēc tam, kad saņemts PKC un kapitāla daļu turētāja atzinums un ir pieņemts lēmums par kapitālsabiedrības un valdes locekļu darbības par attiecīgo pārskatu gadu gala novērtējumu. Revīzijā iegūtā informācija liecina, ka, neievērojot Kapitāla daļu likumā noteikto kārtību, laikā no 2016. līdz 2019. gada augustam 84 gadījumos valdes locekļiem piešķirtas prēmijas 469 tūkst. *euro* apmērā gan pirms PKC atzinuma saņemšanas, gan gala novērtējuma. Turklāt astoņos gadījumos prēmijas 42 tūkst. *euro* apmērā izmaksātas valdes locekļiem arī tādos gadījumos, kad PKC vispār nav sniedzis atzinumu. Piecos gadījumos prēmijas 28 tūkst. *euro* apmērā izmaksātas gadījumos, kad PKC kapitālsabiedrību darbības rezultātus ir novērtējis kā “apmierinošus”, bet kapitāla daļu turētājs pēc PKC atzinuma saņemšanas lēmumu nav pārskatījis un piešķīris prēmiju maksimālā apmērā.

Revīzijā konstatēti arī gadījumi, kad kapitāla daļu turētājs prēmijas apmēru nav noteicis atbilstoši kapitālsabiedrības darbības rezultātu vērtējumam, kā arī proporcionāli valdes locekļa nostrādātajam laikam pārskata periodā, tā neievērojot Vadlīnijās sniegtos ieteikumus par prēmijas apmēra noteikšanu. Piemēram, vairāku kapitālsabiedrību valdes locekļi katru gadu prēmēti maksimāli pieļaujamā apmērā neatkarīgi no piešķirtā vērtējuma “labi” vai “ļoti labi”, divu kapitālsabiedrību trīs valdes locekļi prēmēti maksimālajā – divu mēnešu atlīdzības apmērā, kopā izmaksājot 21 tūkst. *euro*, lai gan faktiski vērtējamā pārskata gadā amata pienākumus viņi pildīja attiecīgi tikai 2,5 un 3 mēnešus.

No Kapitāla daļu likuma izriet, ka prēmijas piešķiršanai ir jābūt saistītai ar valdes locekļu un kapitālsabiedrības darbības rezultātiem, jo pretējā gadījumā prēmijas nesasniedz tās mērķi, ka tā ir atlīdzība par ieguldījumu, izvirzīto mērķu un darbības rezultātu sasniegšanu, kā arī instruments, lai motivētu attīstīties, darboties produktīvāk un efektīvāk. Ņemot vērā prēmijas būtību un normatīvo aktu regulējumu valsts kapitālsabiedrību valdes locekļiem, revidenti uzskata, ka prēmija ir atlīdzības sistēmas sastāvdaļa, ko piešķir, ja ir sasniegti

kapitālsabiedrības darbības stratēģijā izvirzītie finanšu un nefinanšu mērķi, kā arī saņemts pozitīvs individuālās darbības novērtējums.

Reizi gadā, pēc kapitālsabiedrības gada pārskata apstiprināšanas, valdes loceklis var saņemt prēmiju, kas nepārsniedz valdes locekļa divu mēnešu atlīdzības apmēru.

Lai arī Kapitāla daļu likums⁸⁴ nenosaka obligātu pienākumu izmaksāt valdei prēmiju, šo valdes locekļa atlīdzības mainīgo daļu var uzskatīt kā valdes locekļa atalgojuma sistēmas sastāvdaļu, un tā ir atlīdzība par valdes locekļa ieguldījumu un sasniegtajiem darbības rezultātiem, veiksmīgi realizējot kapitāla daļu turētāja izvirzītos mērķus kapitālsabiedrībā.

Atbilstoši kapitāla daļu turētāju sniegtajiem datiem laikā no 2016. līdz 2019.gada augustam kapitālsabiedrību valdes locekļi kopsummā prēmēti 1,7 milj. euro apmērā, t.sk.:

Gads	Valdes locekļu skaits	Izmaksātās prēmijas
2016	79	416 995 euro
2017	80	589 309 euro
2018	76	586 380 euro
2019 (līdz augustam)	18	111 814 euro

*2019.gada dati apkopoti par 11 kapitālsabiedrībām.

Nosakot prēmijas apmēru, jāņem vērā:

- ❖ kapitālsabiedrības darbības rezultāti iepriekšējā pārskata gadā;
- ❖ vidēja termiņa darbības stratēģijas izpilde un kapitālsabiedrības darbības rezultāti saskaņā ar definētajiem finanšu un nefinanšu mērķiem;
- ❖ valdes locekļa darbības rezultāti iepriekšējā pārskata gadā.⁸⁵

Tātad prēmijas apmēru būtībā nosaka divi novērtējumi – kapitālsabiedrības darbības rezultātu novērtējums un valdes locekļa individuālās darbības novērtējums:

Līdz ar to lēmumu par prēmijas izmaksāšanu var pieņemt tikai tad, kad ir apstiprināts kapitālsabiedrības gada pārskats un veikta kapitālsabiedrības un tās valdes darbības novērtēšana pārskata gadā⁸⁶.

Lai novērtētu kapitālsabiedrības darbības rezultātus pārskata gadā, kapitālsabiedrība kapitāla daļu turētāja pārstāvim vai padomei (ja tāda ir izveidota) sniedz informāciju:

- ❖ par vidēja termiņa darbības stratēģijā apstiprināto nefinanšu un finanšu mērķu izpildi. Ja pārskata gadam nav apstiprināta stratēģija, tad norāda informāciju par citos iekšējos plānošanas dokumentos noteiktajiem nefinanšu un finanšu mērķiem, kurus ir apstiprinājis kapitāla daļu turētājs vai padome (ja tāda izveidota);
- ❖ par finanšu rādītājiem, kuri tiek izmantoti PKC atzinuma sagatavošanai (piemēram, neto apgrozījums, peļņa vai zaudējumi u.tml.);
- ❖ valdes vērtējumu par stratēģijā noteikto mērķu izpildi⁸⁷.

Savukārt kapitāla daļu turētāja pārstāvim mēneša laikā pēc kapitālsabiedrības gada pārskata apstiprināšanas ir jāiesniedz PKC kapitālsabiedrības iesniegtā informācija, pievienojot savu vērtējumu par kapitālsabiedrības stratēģijā noteikto mērķu izpildi⁸⁸.

PKC pēc iepriekš minētās informācijas saņemšanas izvērtē kapitālsabiedrības finanšu mērķu izpildi un sniedz savu atzinumu⁸⁹, piešķirot novērtējumus: “ļoti labi”, “labi”, “apmierinoši”, “neapmierinoši”. Ja kapitālsabiedrības darbība tiek novērtēta kā neapmierinoša un tā nav pamatota ar objektīviem apstākļiem, kas rada aizdomas par pārkāpumiem vai neefektīvu un nelietderīgu kapitālsabiedrības saimniecisko darbību, PKC ierosina kapitāla daļu turētājam veikt kapitālsabiedrībā auditu⁹⁰.

Kapitāla daļu turētājs (nozares ministrija) pēc PKC atzinuma saņemšanas izvērtē kapitālsabiedrības darbību nefinanšu mērķu sasniegšanā kopsakarā ar attiecīgajam pārskata gadam kapitālsabiedrības stratēģijā plānotajiem nefinanšu mērķiem un ar atzinumu sniedz savu vērtējumu par nefinanšu mērķu izpildi⁹¹.

Tātad, lai kapitālsabiedrība, kapitāla daļu turētājs (nozares ministrija) un PKC varētu sniegt izvērtējumu par stratēģijā noteikto finanšu un nefinanšu mērķu izpildi, atbilstoši Kapitāla daļu likumam un tā pārejas noteikumiem⁹² kapitālsabiedrībām līdz 30.03.2016. bija jāizstrādā vidēja termiņa darbības stratēģijas.

Atbilstoši PKC informācijai⁹³ laikā no 2016.gada līdz 30.09.2019. ir sniegti 86 atzinumi par stratēģiju projektiem (pirmreizējie un atkārtotie), t.sk. 2016.gadā – 25 atzinumi, 2017.gadā – 30, 2018.gadā – 17 un 2019.gadā – 14. Faktiski līdz 30.09.2019. no 65 kapitālsabiedrībām stratēģijas izstrādājušas un apstiprinājušas tikai 34 (52%) kapitālsabiedrības.

Revīzijā konstatēts, ka Izglītības un zinātnes ministrija nepilda normatīvajos aktos⁹⁴ noteiktos pienākumus un kopš 2016.gada līdz 2019.gada decembrim PKC nav sniegusi kapitālsabiedrību darbības rezultātu vērtējumus par nevienu no ministrijas kapitālsabiedrībām, jo Ministru kabinets nav apstiprinājis kapitālsabiedrību vispārējos stratēģiskos mērķus.

Atbilstoši PKC revīzijā sniegtajiem datiem⁹⁵ vidēji gadā tiek sniegti 65 atzinumi par kapitālsabiedrību vidēja termiņa darbības stratēģijā vai citos iekšējos dokumentos izvirzītajiem finanšu mērķiem un darbības finanšu rādītājiem. Revīzijā apkopotā informācija liecina, ka lielākajai daļai kapitālsabiedrību (vidēji 65%) darbības rezultāti par 2016., 2017. un 2018.gadu novērtēti ar vērtējumiem “ļoti labi” un “labi”, tomēr salīdzinoši daudz (vidēji 12%) ir arī tādu kapitālsabiedrību, par kuru darbības rezultātiem atzinums nav sniegts, jo izvirzītos finanšu mērķus nav iespējams novērtēt (skatīt arī turpmāk minēto informāciju) vai arī nav iesniegti kapitālsabiedrību darbības rezultātu vērtējumi:

PKC vērtējums	2015	2016	2017	2018
"ļoti labi"	19	18	19	16
"labi"	27	21	28	24
"apmierinoši"	14	16	9	13
"neapmierinoši"	-	1	2	2
"nevar sniegt atzinumu"	6	10	8	7

Valsts kontrole vērš uzmanību uz to, ka PKC, sniedzot atzinumus par kapitālsabiedrību darbības rezultātiem, ir norādījis, ka kapitālsabiedrībām sagādā grūtības finanšu mērķu izvirzīšana un sasniedzamo finanšu rādītāju noteikšana, kas neļauj PKC pilnvērtīgi novērtēt kapitālsabiedrības finanšu darbības rezultātus, atsevišķos gadījumos pat sniegt atzinumus. Piemēram, no PKC atzinumos sniegtās informācijas izriet, ka:

- ❖ izvirzītie finanšu mērķi nesniedz skaidru informāciju par šī mērķa izpildes ietekmi uz kapitālsabiedrības finanšu darbību un tās stāvokli (t.sk. rentabilitāti, apgrozījumu, kapitāla struktūru, peļņu u.tml.), tie nav konkrēti, ar precīzām vērtībām un noteiktā periodā izmērāmi;
- ❖ netiek izvirzīti tādi finanšu mērķi, kuri ir reāli sasniedzami un vienlaikus pietiekami ambiciozi, lai reālie rezultāti mazāk atšķirtos no plānotā, kas norāda uz risku, ka, plānojot kapitālsabiedrības mērķus, netiek ņemti vērā iepriekš sasniegtie darbības rezultāti;
- ❖ iesniegtie iekšējie plānošanas dokumenti kapitālsabiedrības darbības rezultātu izvērtēšanai nav saskaņoti ar kapitāla daļu turētāju un nav apstiprināti, līdz ar to tie nevar būt par pamatu atzinuma sniegšanai.

Atbilstoši PKC iesniegtajiem atzinumiem par kapitālsabiedrību darbības rezultātiem 2015.–2018.gadā, novērtējot finanšu mērķu izpildi kā neapmierinošu:

- ❖ vienā gadījumā ierosināts kapitāla daļu turētājam veikt auditu par kapitālsabiedrības darbības efektivitāti un resursu izmantošanu;
- ❖ divos gadījumos aicināts apsvērt ārējo ekspertu piesaisti stratēģijas projekta izstrādē, ņemot vērā kapitālsabiedrības finanšu situācijas nopietnību un zaudējumu apmērus.

Revidenti norāda, ka gandrīz pusei kapitālsabiedrību līdz pat šim brīdim vidēja termiņa darbības stratēģijas nav apstiprinātas vai arī apstiprinātajās stratēģijās finanšu mērķi nav izvirzīti, līdz ar to PKC var tikai novērtēt kapitālsabiedrības finanšu stāvokli pēc vispārpieņemtiem kapitālsabiedrību finanšu stāvokļa novērtējuma pamatprincipiem. Tomēr tas neļauj novērtēt kapitālsabiedrības izveides mērķu pamatotību, resursu pārvaldes efektivitāti, nākotnes attīstības iespējas utt. Tātad, ja nav izvirzīti stratēģiskie mērķi, tad nav iespējams novērtēt, vai kapitālsabiedrība strādājusi sekmīgi, jo netiek iezīmēts kapitāla daļu turētāja ilgtermiņa redzējums par kapitālsabiedrības attīstības perspektīvām un veicināta laba pārvaldības prakse valsts kapitālsabiedrībās.

Ārējie normatīvie akti un Vadlīnijas nenosaka ne konkrētu pārskata formu, ne veidu, kā jānovērtē valdes locekļa darbība pārskata gadā.

Vadlīnijās⁹⁶ ieteikts valdes locekļa darbību un tā ieguldījumu kapitālsabiedrības mērķu sasniegšanā vērtēt atbilstoši katram valdes loceklim individuāli noteikto sasniedzamo darba izpildes rādītāju (KPI – *Key Performance Indicators*) izpildes rezultātiem. Valdes locekļu darbību pārskata gadā var vērtēt kā visu valdes locekļu kopdarbu, ja attiecīgajai kapitālsabiedrībai ir izstrādāta, aprobēta un jau praksē izmantota valdes darbības vērtēšanas metodika.

Savukārt, ja kapitālsabiedrībā ir viens valdes loceklis, tad kapitālsabiedrības darbības rezultāti kopumā raksturo arī valdes locekļa darbu iepriekšējā gadā.⁹⁷

Revīzijā noskaidrots, ka 2019.gadā 39 kapitālsabiedrībās pārstāvību un vadību nodrošināja divi vai vairāki valdes locekļi, bet 41 kapitālsabiedrībā – viens valdes loceklis.

Revīzijā iegūtie dati liecina, ka no 39 kapitālsabiedrībām, kurās ir vairāk nekā viens valdes loceklis, tikai deviņās kapitālsabiedrībās (VSIA “Autotransporta direkcija”, VAS “Ceļu satiksmes drošības direkcija”, VAS “Latvijas gaisa satiksme”, VAS “Latvijas Jūras administrācija”, VAS “Latvijas Valsts ceļi” AS “Pasažieru vilciens”, VAS “STARPTAUTISKĀ LIDOSTA “RĪGA””, VAS “Latvijas Valsts radio un televīzijas centrs”, VAS “Latvijas autoceļu uzturētājs”) atsevišķi tiek novērtēti katra valdes locekļa individuālie darbības rezultāti atbilstoši viņa ieguldījumam kapitālsabiedrības mērķu sasniegšanā. Pārsvārā, ja valdi veido vairāki locekļi, tad valdes darbība tiek vērtēta solidāri par mērķu izpildi kopumā.

Valsts kontroles rīcībā nav informācijas, ka kādā no valsts kapitālsabiedrībām ir izstrādāta, aprobēta un jau praksē tiek izmantota valdes darbības vērtēšanas metodika.

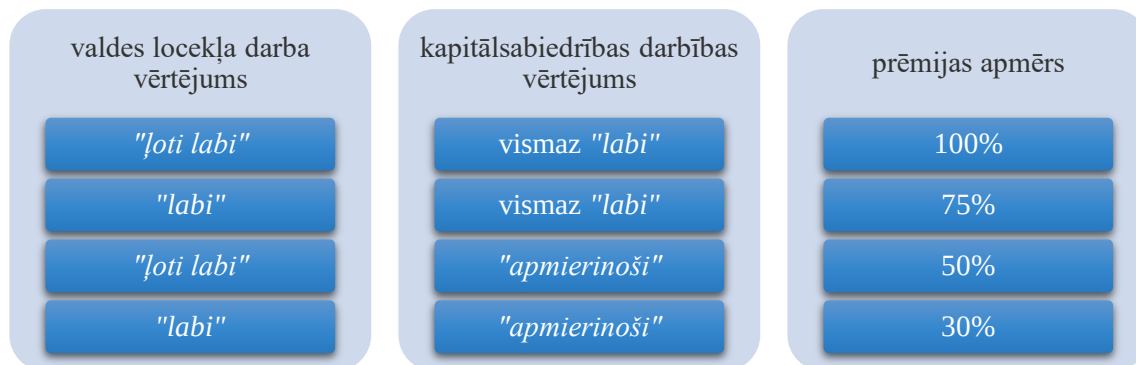
Valsts kontrole vērš uzmanību uz PKC sniegto ieteikumu⁹⁸ Nacionālajai elektronisko plašsaziņas līdzekļu padomei un pievienojas centra paustajam viedoklim, ka ir būtiski konkrētus sasniedzamos mērķus un darba izpildes rādītājus valdes locekļiem katram pārskata gadam noteikt atsevišķi no pilnvarojuma līgumā un amata aprakstos noteiktajiem pienākumiem un tiesībām. Pilnvarojuma līgumā noteiktie pienākumi ir paredzēti ilgākam (vai, precīzāk, pilnvaru termiņa) laika periodam, tādēļ ar pilnvarojuma līgumu un amata aprakstu vien nepietiek, lai novērtētu katra valdes locekļa darbību pārskata gadā.

OECD korporatīvās pārvaldības principos uzsvērts, ka, nodrošinot kapitālsabiedrības stratēģisko vadību, efektīvu valdes darbības uzraudzību un atbildību pret kapitālsabiedrību un akcionāriem, kapitālsabiedrības padomei/valdei regulāri jāveic sava darba novērtēšana, lai izvērtētu darba rezultātus un secinātu, vai tai ir nepieciešamais pieredzes un kompetenču apvienojums.⁹⁹

Revidenti uzskata, ka kapitāla daļu turētājam ir jāvērtē valdes darbība un katra valdes locekļa individuālais ieguldījums kapitālsabiedrībai izvirzīto mērķu sasniegšanā, lai uzlabotu valdes locekļu un kapitālsabiedrības darba efektivitāti un rastu iespējas turpmākai attīstībai. Individuālu sasniegumu izvērtēšana un to atalgošana veicina un motivē uzlabot savu sniegumu, attīstīties, pilnveidot savas kompetences, tādējādi arī nodrošinot kopējo kapitālsabiedrībai izvirzīto mērķu sasniegšanu.

Kā jau iepriekš minēts, lēmumu par prēmijas izmaksu var pieņemt tikai pēc tam, kad saņemts PKC un kapitāla daļu turētāja atzinums (PKC nesniedz atzinumus par atkarīgo kapitālsabiedrību finanšu darbības rezultātiem) un ir pieņemts lēmums par kapitālsabiedrības un valdes locekļu darbības par attiecīgo pārskatu gadu gala novērtējumu.

Nosakot prēmijas apmēru, PKC ir ieteicis¹⁰⁰ to noteikt šādā apmērā no maksimāli pieļaujamās summas – divu mēnešu atlīdzības apmērā, proporcionāli nostrādātajam laikam pārskata gadā:

Prēmiju neatkarīgi no valdes locekļu darba novērtējuma neizmaksā, ja kapitālsabiedrības darbības rezultāti novērtēti ar vērtējumu “neapmierinoši” vai ja pārskata gada rezultātos konstatētas būtiskas novirzes no plānotajiem mērķiem, kas rada būtiskus riskus kapitālsabiedrības finanšu stabilitātei un ilgtspējīgai attīstībai, t.sk. ja kapitālsabiedrībai pārskata gadā ir nodokļu vai nodevu parādi, kuru kopsumma pārsniedz 150 *euro*, vai kapitālsabiedrības rīcībā nav pietiekamu finanšu līdzekļu prēmiju izmaksai.¹⁰¹

Revīzijā nav konstatēti gadījumi, kad tiktu pārsniegts likumā noteiktais maksimāli pieļaujamais divu mēnešu atlīdzību apmēra ierobežojums, ko valdes loceklis var saņemt par iepriekšējā gada darbības rezultātiem.

Vienlaikus revīzijā iegūtā informācija liecina, ka laikā no 2016. līdz 2019.gada augustam¹⁰²:

- ❖ 38 gadījumos kapitālsabiedrībās, kurās ir viens valdes loceklis, prēmijas 163 580 *euro* apmērā piešķirtas, neievērojot Kapitāla daļu likumā¹⁰³ noteikto kārtību, proti, lēmumi par prēmiju piešķiršanu pieņemti pirms PKC atzinuma un kapitāla daļu turētāju kapitālsabiedrības darbības rezultātu gala vērtējuma saņemšanas;
- ❖ tāda pati situācija konstatēta arī 46 gadījumos kapitālsabiedrībās, kurās ir vairāki valdes locekļi, piešķirot prēmijas 305 640 *euro* apmērā, turklāt, kā jau iepriekš minēts, prēmijas piešķiršanai nebija izvērtēti arī valdes locekļu individuālās darbības rezultāti.

Revīzijā, iepazīstoties ar PKC sniegtajiem atzinumiem par kapitālsabiedrību darbības rezultātiem un kapitāla daļu turētāju kapitālsabiedrības darbības rezultātu gala vērtējumiem, jāsecina, ka visās kapitālsabiedrībās (izņemot Revīzijas ziņojuma 92.punktā minētās deviņas kapitālsabiedrības), kurās ir divi vai vairāki valdes locekļi, nav veikts valdes locekļu individuālās darbības izvērtējums, kas ir viens no kritērijiem, nosakot prēmijas apmēru, tāpēc revīzijā nav iespējams gūt pārliecību par piešķirtā prēmijas apmēra pamatotību.

Pārbaudot gadījumus, kad prēmijas piešķirtas pirms PKC un kapitāla daļu turētāja gala novērtējuma, konstatēti astoņi prēmiju piešķiršanas gadījumi, izmaksājot prēmijas 42 012 *euro* apmērā, kad PKC atzinumā par kapitālsabiedrību darbības rezultātiem norādījis, ka nav iespējams veikt kapitālsabiedrību darbības izvērtējumu vai arī centrs vispār nav sniedzis atzinumu, jo no kapitāla daļu turētāja nav saņemts kapitālsabiedrības darbības rezultātu vērtējums atzinuma saņemšanai. Kā arī pieci prēmiju piešķiršanas gadījumi 28 219 *euro* apmērā, kad PKC novērtējis kapitālsabiedrību darbības rezultātus kā “apmierinošus”. Vienlaikus jāatzīmē, ka kapitāla daļu turētāju pārstāvji nav pārskatījuši sākotnējo vērtējumu par kapitālsabiedrības darbības rezultātiem un nav mainījuši pieņemtos lēmumus par prēmiju piešķiršanu. Piemēram:

- ❖ 2016.gadā par kapitālsabiedrības darbības rezultātiem 2015.gadā valdes loceklis (SIA “Tenisa centrs “Lielupe””) prēmēts maksimāli pieļaujamā apmērā, izmaksājot 4054 *euro*, lai arī kapitāla daļu turētājs PKC nav sniedzis kapitālsabiedrības darbības rezultātu vērtējumu atzinuma saņemšanai. Turklāt jāatzīmē, ka pēc gada pārskata apstiprināšanas valdes loceklim izmaksāta

prēmija viena mēneša atlīdzības apmērā, bet pirms valdes locekļa pilnvaru termiņa beigām pieņemts lēmums grozīt sākotnēji pieņemto lēmumu un izmaksāt prēmiju nevis viena, bet gan divu mēnešu atlīdzības apmērā, neņemot vērā faktu, ka dalībnieku sapulcē tika pausts kritisks vērtējums par kapitālsabiedrības valdes darbu, norādot, ka tenisa centra “Lielupe” rekonstrukcijas projekta vadība nav bijusi profesionāla;

- ❖ 2017.gadā par kapitālsabiedrības darbības rezultātiem 2016.gadā pieci valdes locekļi (VSIA “Latvijas Televīzija”) prēmēti kopsummā 26 083 *euro* apmērā, attiecīgi trim valdes locekļiem izmaksājot prēmijas 90% apmērā, lai gan atbilstoši PKC sniegtajiem atzinumiem¹⁰⁴ nebija iespējams veikt minēto kapitālsabiedrību darbības izvērtējumu, jo nav izvirzīti mērķi vai mērķiem sasniedzamie rādītāji;
- ❖ 2017.gadā par kapitālsabiedrības darbības rezultātiem 2016.gadā valdes loceklis (VSIA “KREMERATA BALTICA”) prēmēts maksimāli pieļaujamā apmērā, kopsummā 4662 *euro*, lai arī PKC kapitālsabiedrības darbības rezultātus novērtējis ar vērtējumu “apmierinoši”, bet kapitāla daļu turētājs – “ļoti labi”;
- ❖ 2019.gadā pieņemts lēmums par kapitālsabiedrības darbības rezultātiem 2018.gadā prēmēt divus valdes locekļus (VSIA “Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs”) maksimāli pieļaujamā apmērā, kopsummā 19 705 *euro*, nosakot, ka lēmums stājas spēkā pēc PKC atzinuma saņemšanas un izvērtēšanas. PKC kapitālsabiedrības finanšu mērķu izpildi 2018.gadā novērtēja¹⁰⁵ ar vērtējumu “apmierinoši”, jo divi finanšu mērķi nebija sasniegti, kā arī kritiski novērtēja, ka sabiedrības peļņas vai zaudējumi un pašu kapitāla atdeves rādītāju sasniegšana plānota negatīvi – sabiedrība 2018.gadu noslēdza ar 1,1 milj. *euro* lieliem zaudējumiem. Tomēr kapitālsabiedrības valdes locekļi prēmēti maksimāli pieļaujamā apmērā. Jāatzīmē, ka iepriekšējā gadā par vērtējumu “labi” valdes locekļi tika prēmēti viena mēneša atlīdzības apmērā, turklāt pēc prēmiju izmaksas iepriekš minētie valdes locekļi tika atsaukti no amata.

Revīzijā konstatēti arī gadījumi, kad prēmijas apmēri nav noteikti atbilstoši kapitālsabiedrības darbības rezultātu vērtējumam, kā arī proporcionāli valdes locekļa nostrādātajam laikam pārskata periodā¹⁰⁶. Piemēram:

- ❖ vairāku kapitālsabiedrību (VAS “Tiesu namu aģentūra”, VSIA “Iekšlietu ministrijas poliklīnika”, vairākas Kultūras ministrijas kapitālsabiedrības) valdes locekļi katru gadu prēmēti maksimāli pieļaujamā apmērā neatkarīgi no piešķirtā vērtējuma “labi” vai “ļoti labi”;
- ❖ valdes locekļi (VAS “Elektroniskie sakari”) par kapitālsabiedrības darbības rezultātiem 2016.gadā prēmēti divu mēnešu atlīdzības apmērā, kopā izmaksājot 15 542 *euro*, lai gan faktiski 2016.gadā viņi pildīja amata pienākumus tikai trīs mēnešus;
- ❖ valdes priekšsēdētājs (AS “Latvijas elektriskie tīkli”), kas faktiski 2015.gadā amata pienākumus pildīja tikai 2,5 mēnešus, par kapitālsabiedrības darbības rezultātiem 2015.gadā prēmēts maksimālajā – divu mēnešu atlīdzības apmērā, izmaksājot 5040 *euro*.

Revidenti aktualizē arī jautājumu par prēmijas aprēķinam izmantoto mēneša atlīdzības apmēru. Kapitāla daļu likums un uz tā pamata izdotie normatīvie akti neregulē jautājumu, vai, nosakot prēmijas apmēru, jāņem vērā valdes locekļa mēneša atlīdzība vērtējamā periodā vai atlīdzība, kas ir brīdī, kad tiek pieņemts lēmums par prēmijas izmaksu.

PKC ieskatā, šajā gadījumā būtu jāņem vērā kopējā prakse valsts pārvaldē.¹⁰⁷ Vienlaikus gan jānorāda, ka centrs šādu praksi neapkopo.

Revīzijā iegūtā informācija liecina, ka kapitālsabiedrības rīkojas atšķirīgi. No 55 kapitālsabiedrībām, kuru valdes locekļi tika prēmēti, nosakot prēmijas apmēru:

- ❖ 43 (78%) kapitālsabiedrībās ņem vērā valdes locekļa mēneša atlīdzības lielumu, kas bija vērtējamā periodā;

- ❖ 12 (22%) kapitālsabiedrībās ņem vērā valdes locekļa mēneša atlīdzības lielumu brīdī, kad pieņemts lēmums par prēmijas izmaksu – attiecīgi lielākā apmērā.

Revīzijā ir konstatēti arī gadījumi, kad kapitālsabiedrības darbības rezultāti ir novērtēti ar vērtējumu “ļoti labi” vai “labi”, bet prēmijas netiek piešķirtas. Piemēram:

- ❖ VSIA “Valmieras drāmas teātris” valdes loceklim piešķirtā¹⁰⁸ prēmija 5646 euro apmērā par ļoti labiem darbības rezultātiem 2017.gadā nav izmaksāta, lai uzturētu pozitīvu kapitālsabiedrības apgrozāmo līdzekļu apjomu, jo sabiedrība 2018.gadā strādāja ar zaudējumiem;
- ❖ 2017. un 2018.gadā nav prēmēts neviens no Veselības ministrijas kapitālsabiedrību valdes locekļiem, lai gan vairāku kapitālsabiedrību 2016. un 2017.gada darbības rezultāti ir novērtēti ar vērtējumu “labi”;
- ❖ 2018.gadā nav prēmēts SIA “Latvijas nacionālais metroloģijas centrs” valdes loceklis, lai gan kapitālsabiedrības 2017.gada darbības rezultāti ir novērtēti ar vērtējumu “labi”.

Kapitāla daļu likums¹⁰⁹ nenosaka obligātu pienākumu izmaksāt valdei prēmiju, un prēmijai nevajadzētu kļūt par obligātu maksājumu. Tomēr prēmija ir atlīdzība valdes locekļiem par ieguldījumu, kapitāla daļu turētāja izvirzīto mērķu un darbības rezultātu sasniegšanu, kā arī instruments, lai motivētu attīstīties, darboties produktīvāk un efektīvāk. Ņemot vērā prēmijas būtību un normatīvo aktu regulējumu valsts kapitālsabiedrību valdes locekļiem, revidenti uzskata, ka prēmija ir atlīdzības sistēmas sastāvdaļa un, sasniedzot kapitālsabiedrības darbības stratēģijā izvirzītos finanšu un nefinanšu mērķus, kā arī saņemot pozitīvu individuālās darbības novērtējumu, valdes locekļiem būtu jāsaņem prēmija.

Revidenti uzskata, ka tikai finanšu rezultātu novērtējums nevar būt par pamatu, lai prēmiju nepiešķirtu, jo var būt objektīvi apstākļi, kāpēc kapitālsabiedrība strādājusi, piemēram, ar zaudējumiem (turklāt zaudējumi neliecina par kapitālsabiedrības naudas līdzekļu esamību vai neesamību), bet tajā pašā laikā kapitālsabiedrība un tās valdes locekļi ir izpildījuši kapitāla daļu turētāja noteiktos uzdevumus. Kā norādījis¹¹⁰ PKC, vērtējot finanšu līdzekļu pietiekamību, jāņem vērā prēmiju ietekme uz kapitālsabiedrības naudas plūsmu un vismaz īstermiņa saistību izpildi nākotnē. Turklāt revidenti uzskata, ka jāņem vērā arī nozare, kurā kapitālsabiedrība darbojas, un tās izveides mērķi, iespējas pelnīt u.tml. Pozitīvi novērtējot kapitālsabiedrības un valdes locekļa darbību, bet neizmaksājot prēmiju, netiek veicināta laba korporatīvās pārvaldības prakse, motivējot valdi darboties produktīvāk un efektīvāk.

Ieteikumi

Lai uzlabotu valdes locekļu darba efektivitāti, motivējot viņus uzlabot savu sniegumu, attīstīties un pilnveidot savas kompetences, PKC sniegt kapitāla daļu turētājiem ieteikumus, kā novērtēt valdes locekļu individuālās darbības sniegumu atbilstoši noteiktajam regulējumam, t.sk. nodrošinot, ka konkrēti sasniedzamie mērķi un darba izpildes rādītāji katram pārskata gadam tiktu noteikti atsevišķi no pilnvarojuma līgumā un amata aprakstos noteiktajiem pienākumiem un tiesībām.

Lai visās kapitālsabiedrībās nodrošinātu vienotu pieeju prēmijas apmēra noteikšanai, PKC sniegt norādījumus/ieteikumus kapitāla daļu turētājiem, kādu mēneša atlīdzības apmēru izmantot prēmijas apmēra aprēķinam – vai jāņem vērā valdes locekļa atlīdzība vērtējamā periodā vai atlīdzība, kas ir brīdī, kad tiek pieņemts lēmums par prēmijas izmaksu.

Priekšlikumi

Valsts kontrole aicina Ministru kabinetu veikt darbības, lai kapitāla daļu turētāji novērstu revīzijā konstatētos trūkumus valsts kapitālsabiedrību valdes locekļu atlīdzības regulējošo normatīvo aktu piemērošanā un nodrošinātu, ka:

- ❖ tiek ievērotas Kapitāla daļu likuma prasības un visām kapitālsabiedrībām ir izstrādātas un apstiprinātas vidēja termiņa darbības stratēģijas, nosakot stratēģiskos finanšu un nefinanšu mērķus, kā arī veikti pasākumi kapitālsabiedrību mērķu un to rezultatīvo rādītāju noteikšanas procedūru sakārtošanā;
- ❖ kapitālsabiedrībās tiek ievērota normatīvajos aktos noteiktā prēmijas piešķiršanas kārtība, kā arī, nosakot prēmijas apmēru, tiek ievēroti Vadlīnijās sniegtie ieteikumi par prēmijas procentuālo apmēru atbilstoši kapitālsabiedrības darbības rezultātu vērtējumam un proporcionāli valdes locekļa nostrādātajam laikam pārskata periodā.

Atsaukšanas pabalsts un apdrošināšana

Kapitāla daļu likums izsmelīgi uzskaita atlīdzību un citus labumus, kādus var paredzēt pilnvarojuma līgumā par valdes locekļa pienākumu pildīšanu, proti, papildus mēneša atlīdzībai valdes loceklim pilnvarojuma līgumā var pielīgt tikai apdrošināšanu un atsaukšanas pabalstu.

Atsaukšanas pabalsts

Laikā no 01.01.2015. līdz 30.04.2019. kapitālsabiedrībās iecelti un no amatiem pirms pilnvaru termiņu beigām atsaukti 34 valdes locekļi. Atsaukšanas pabalsti izmaksāti 12 valdes locekļiem 152 tūkst. *euro* apmērā.

Revīzijā, izvērtējot atsaukšanas pabalstu izmaksu attaisnojuma dokumentus, secināts, ka tajos ietvertais pamatojums nevieš skaidrību par faktisko situāciju un apstākļiem, kāpēc valdes loceklis atsaukts pirms termiņa. Revidentu vērtējumā, vairākos gadījumos rodas šaubas par valdes locekļa atsaukšanas pamatotību vai arī aizdomas, ka kapitāla daļu turētājs ir paviršis izturējies pret pienākumu pamatot atsaukšanas iemeslu. Revīzijā konstatēti vairāki gadījumi, kad kapitāla daļu turētājs publiski paudis neapmierinātību par atsauktā valdes locekļa darbu, bet atsaukšanas dokumentos nav pierādījumu, ka valdes loceklis pienākumus nav izpildījis vai nepienācīgi izpildījis, un tāpēc atsaukšanas pabalsts nav izmaksājams.

Kapitāla daļu turētāji neievēro Vadlīnijās noteikto atsaukšanas pabalsta apmēra pielīgšanas principu, ka atsaukšanas pabalsta apmērs ir atkarīgs no valdes locekļa pilnvaru izpildes laika. Revīzijā konstatēts, ka pārsvarā gadījumu atsaukšanas pabalsts pielīgts maksimālajā apmērā, tāpēc kapitāla daļu turētāja pienākums ir izpildīt uzņemtās saistības un pielīgto apmēru izmaksāt arī tad, ja valdes loceklis pilnvaras pildījis īsu laika periodu.

Revīzijā konstatētie fakti liek secināt, ka ar mērķi nodrošināt vienotu izpratni un vienlīdzīgas tiesības atsaukšanas pabalsta pielīgšanai un izmaksai gadījumos, kad valdes loceklis no amata atkāpies pats, ir nepieciešams sagatavot PKC norādījumus (vadlīnijas). Kapitālsabiedrību rīcība ir atšķirīga, jo ir pilnvarojuma līgumi, kuros ir iekļauts nosacījums, ka, ja valdes loceklis tiek atsaukts pēc paša vēlēšanās, tad pabalsts netiek izmaksāts, bet ir

gadījumi, kad atsaukšanas pabalsts ir pielīgts un tas tiek arī izmaksāts, lai gan valdes loceklis bija lūdzis kapitāla daļu turētāju sevi atsaukt no amata.

Apdrošināšana

Revidējamā laika periodā 44 kapitālsabiedrību valdes locekļiem nodrošināts viens vai vairāki apdrošināšanas veidi – veselības, civiltiesiskās atbildības, nelaimes gadījumu apdrošināšana, kā arī dzīvības apdrošināšana ar uzkrājuma veidošanu, savukārt 35 kapitālsabiedrību valdes locekļi nav apdrošināti nevienam apdrošināšanas veidam.

Lai arī Kapitāla daļu likums nosaka, ka apdrošināšana ir jāpielīgst pilnvarojuma līgumā, deviņu kapitālsabiedrību valdes locekļiem ir nodrošināta nelaimes gadījumu un civiltiesiskās atbildības apdrošināšana, bet līgumos tā nav pielīgta.

Revidenti uzskata, ka, tāpat kā valsts pārvaldē, arī valsts kapitālsabiedrībās veselības apdrošināšana ir uzskatāma par normālu praksi, ja kapitāla daļu turētājs to ir saskaņojis, pielīdzis līgumā un kapitālsabiedrība šādu apdrošināšanas veidu finansiāli var nodrošināt, kā arī ja veselības apdrošināšanas prēmija ir samērīga un pielīdzināta normatīvajos aktos par iedzīvotāju ienākuma nodokli noteiktajam apmēram.

Revīzijā konstatētais liecina, ka valdes locekļu veselības apdrošināšana nepārsniedz vai būtiski nepārsniedz normatīvajos aktos par iedzīvotāju ienākuma nodokli noteikto apmēru, izņemot AS “Attīstības finanšu institūcija Altum”, kur valdes locekļu veselības apdrošināšana tiek nodrošināta ne tikai pamata veselības apdrošināšanas seguma ietvaros, bet arī papildus programmā “Citu veselības risku apdrošināšana”, kopējo veselības apdrošinājuma summu nosakot valdes locekļa divu mēnešu atlīdzības apmērā. Ne AS “Attīstības finanšu institūcija Altum”, ne padome revidentiem nav iesniegušas izvērtējumu papildu apdrošināšanas programmas nepieciešamībai valdes veicamo pienākumu kontekstā.

Revīzijā nav gūta pārliecība par nelaimes gadījumu apdrošināšanas nepieciešamību valdes locekļiem, jo revīzijā kapitāla daļu turētāji un/vai kapitālsabiedrības nav iesnieguši izvērtējumus par šāda apdrošināšanas veida vajadzību valdes pienākumu kontekstā.

Revidentu ieskatā, valdes locekļu civiltiesiskās atbildības apdrošināšanas līgumi noslēgti pamatoti, pirms apdrošināšanas līgumu noslēgšanas izvērtējot kapitālsabiedrību riskus un izvēloties civiltiesiskās atbildības apdrošināšanu kā tās interešu aizsardzības nodrošināšanai nepieciešamo instrumentu.

Revidenti uzskata, ka nav pieļaujama dzīvības apdrošināšanas ar uzkrājuma veidošanu pielīgšana un iemaksu veikšana uzkrājuma veidošanai valdes locekļiem no kapitālsabiedrību līdzekļiem, jo dzīvības apdrošināšana ar uzkrājuma veidošanu ir uzskatāma par personas papildu finansiālu nodrošinājumu, kas garantē valdes loceklim regulējumā neiekļautus ienākumus nākotnē, kas neatbilst Kapitāla daļu likuma mērķim.

Piemēram, AS “Latvijas valsts meži” 2017.gada februārī noslēdza dzīvības apdrošināšanas ar uzkrājuma veidošanu līgumu uz piecu gadu termiņu, t.i., līdz 2022.gada februārim. Pēc revidentu aplēsēm šajā laikā no piecu valdes locekļu atlīdzības tiks uzkrāti kopā vismaz 229 tūkst. *euro*, tādējādi palielinot valdes locekļu atlīdzību. Turklāt AS “Latvijas valsts meži” valdes locekļu mēneša atlīdzība ir noteikta maksimālā apmērā. Lai arī līgums par dzīvības apdrošināšanu ar uzkrājuma veidošanu ir noslēgts pirms Vadlīniju apstiprināšanas, jāuzsver, ka regulējums jau sākotnēji neparedzēja tādu dzīvības apdrošināšanas līgumu slēgšanu, kam būtu piesaistīts papildu produkts, kas paredz uzkrājumu veidošanu, jo tādējādi valdes loceklim tiktu nodrošināti citi, regulējumā neparedzēti finansiāli labumi.

Citi valdes locekļiem piešķirtie un izmaksātie atlīdzību veidi

Attiecībā uz atpūtas un slimības laiku PKC ir norādījis, ka starp darba tiesiskajām attiecībām un pilnvarojuma attiecībām ir fundamentāla atšķirība, proti, valdes locekļa atbildība pilnvarojuma līguma ietvaros ir nepārtraukta. Valdes loceklis saņem mēneša atlīdzību par valdes locekļa pienākumu pildīšanu no iecelšanas līdz brīdim, kad tas beidz pildīt valdes locekļa pienākumus neatkarīgi no tā, vai valdes loceklis fiziski atrodas vai neatrodas kapitālsabiedrībā. Turklāt, saglabājot nepārtrauktu atbildību par pilnvarojuma izpildi, valdes loceklim ir tiesības arī uz īslaicīgu prombūtni (t.sk. atpūtu). Revidenti vērš uzmanību, ka normatīvais akts tieši neparedz valdes locekļu tiesības uz atvaļinājumu vai citām brīvām darba dienām. Revīzijā konstatētā atšķirīgā kapitālsabiedrību prakse liecina, ka jautājums par valdes locekļu atpūtas laiku / atvaļinājumu ir jāneregulē, lai nodrošinātu kapitāla daļu turētāju, kapitālsabiedrību vienotu izpratni un valdes locekļiem vienlīdzīgas tiesības.

Normatīvais akts neregulē arī situācijas, kad valdes loceklis ilgstoši nepilda pienākumus. Valdes loceklim ir tiesības iesniegt darbnespējas lapu, bet pilnvarojuma līgums nosaka nepārtrauktu atbildību visā pilnvarojuma izpildes laikā. Atbilstoši šobrīd spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem šādos gadījumos faktiski būtu jāveic izmaiņas valdes sastāvā, kapitāla daļu turētājam atsaucot no amata valdes locekli, kurš nespēj veikt amata pienākumus, un ievēlot citu valdes locekli, lai nodrošinātu kapitālsabiedrības institūcijas rīcībspēju. Arī PKC ir atzinis, ka šāda tiesiski nenoteikta situācija pastāv.

Valdes loceklis saņem mēneša atlīdzību par valdes locekļa pienākumu pildīšanu no iecelšanas līdz brīdim, kad tas beidz pildīt valdes locekļa pienākumus neatkarīgi no tā, vai valdes loceklis fiziski atrodas vai neatrodas kapitālsabiedrībā. Tātad arī prombūtnes laikā valdes loceklis saņem mēneša atlīdzību. Taču revīzijā iegūtā informācija liecina, ka 30 kapitālsabiedrību valdes locekļiem prombūtnes (atvaļinājums, slimība) laikā izmaksāta nevis pilnvarojuma līgumā pielīgtā mēneša atlīdzība, bet gan vidējā izpeļņa, tāpēc valdes locekļiem atlīdzība kopsummā palielināta par 31 tūkst. *euro*, bet ir arī valdes locekļi, kuru atlīdzība tādējādi aprēķināta mazākā apmērā, kopsummā par 20 tūkst. *euro*.

Lai arī Kapitāla daļu likums skaidri nosaka atlīdzības veidus, kādus var saņemt valdes loceklis, revīzijā arī konstatēts, ka triju kapitālsabiedrību valdes locekļiem izmaksāti

atvaļinājuma pabalsti, piecās kapitālsabiedrībās, atsaucot valdes locekli no amata, aprēķināta vidējā izpeļņa, izmaksājot kompensācijas par neizmantoto atvaļinājumu, vienā – kompensācija, atstājot amatu. Tādējādi, neievērojot normatīvo aktu regulējumu, valdes locekļi saņēmuši atlīdzību par 77 tūkst. *euro* lielākā apmērā.

Ar Kapitāla daļu likuma regulējumu valdes locekļu atlīdzība tiek ierobežota. Šādam striktam regulējumam no likumdevēja puses nebūtu nekādas jēgas, ja valsts kapitāla daļu turētājs valdes locekļiem pēc saviem ieskatiem varētu arī piešķirt jebkādas citus materiālus labumus un jebkāda apmērā.

Saskaņā ar Kapitāla daļu likumu papildus mēneša atlīdzībai valdes loceklim pilnvarojuma līgumā var pielīgt apdrošināšanu un atsaukšanas pabalstu¹¹¹. Ja pilnvarojuma līgumā nav pielīgta apdrošināšana un atsaukšanas pabalsts, tos nepiešķir.

Atsaukšanas pabalsts

Valdes loceklim var pielīgt atsaukšanas pabalstu ne vairāk kā triju mēnešu atlīdzības apmērā¹¹².

Valdes locekli var atsaukt, ja tam ir svarīgs iemesls. Savukārt par svarīgu iemeslu jebkurā gadījumā uzskatāma pilnvaru pārkāpšana, pienākumu neizpilde vai nepienācīga izpilde, nespēja vadīt sabiedrību, kaitējuma nodarīšana sabiedrības interesēm, kā arī dalībnieku sapulces lēmums par uzticības zaudēšanu¹¹³.

Atsaukšanas pabalstu izmaksā tikai gadījumā, ja valdes loceklis no amata atsaukts pirms pilnvaru termiņa beigām un ja atsaukšana nav saistīta ar pilnvaru pārkāpšanu, pienākumu neizpildi vai nepienācīgu izpildi, kā arī ar kaitējuma nodarīšanu sabiedrības interesēm, ja zaudē amatu sabiedrības reorganizācijas vai likvidācijas gadījumā¹¹⁴.

Vadlīnijās¹¹⁵ ieteikts atsaukšanas pabalsta apmēru noteikt atbilstoši laikam, kādā valdes loceklis ir pildījis pilnvaras attiecīgajā kapitālsabiedrībā, ņemot vērā arī iepriekšējos pilnvaru termiņus:

Pilnvaru laiks	Atsaukšanas pabalsta apmērs
mazāk nekā 3 gadi	viena mēneša atlīdzība
3 līdz 5 gadi	divu mēnešu atlīdzība
vairāk nekā 5 gadi	triju mēnešu atlīdzība

Pēc Kapitāla daļu likuma spēkā stāšanās līdz 30.04.2019. kapitālsabiedrībās iecelti un no amatiem pirms pilnvaru termiņu beigām atsaukti 34 valdes locekļi. Atsaukšanas pabalsti izmaksāti 12 valdes locekļiem 152 tūkst. *euro* apmērā.

Revīzijā nav konstatēti gadījumi, kad atsaukšanas pabalsts būtu izmaksāts, lai gan līgumā tas nebija pielīgts.

Revīzijā, detalizēti analizējot atsaukšanas pabalstu izmaksu attaisnojuma dokumentus, konstatēti tādi gadījumi, kad kapitāla daļu turētājs vai padome publiski paudusi un/vai lēmumā un protokolos par

valdes locekļa atsaukšanu ir iekļāvusi vispārīgas, pārmetošas frāzes par valdes locekļa darbību, uzsverot, ka valdes loceklis ir zaudējis uzticību, bet konkrēti fakti lēmumos vai protokolos nav norādīti. Tāpēc valdes loceklim izmaksāts pilnvarojuma līgumā pielīgtais atsaukšanas pabalsts. Atsaukšanas pabalsts nebūtu jāmaksā, ja kapitāla daļu turētājs dokumentus būtu sagatavojis kvalitatīvi, pamatojot, kādus pienākumus valdes loceklis nav izpildījis vai izpildījis nepienācīgi. Piemēram:

- ❖ valdes loceklis (VSIA “Paula Stradiņa klīniskā universitātes slimnīca”) atsaukts no amata sakarā ar uzticības zaudējumu, jo, kā izriet no dalībnieku sapulces protokola, kapitāla daļu turētāja ieskatā, valdes loceklis savā pilnvaru laikā nespēja efektīvi pārvaldīt sabiedrību, lai kapitāla daļu turētājam nerastos šaubas par viņa rīcības likumīgumu un caurspīdīgumu. Kapitāla daļu turētājs revīzijā paskaidroja, ka valdes locekļa atsaukšana nebija saistīta ar rupju pilnvaru pārkāpšanu, pienākumu neizpildi vai nepienācīgu izpildi, kā arī ar kaitējuma nodarīšanu sabiedrības interesēm, tāpēc, pamatojoties uz pilnvarojuma līgumu, valdes loceklim izmaksāts atsaukšanas pabalsts divu mēnešu atlīdzības apmērā, tas ir, 7682 euro;
- ❖ divi valdes locekļi (VSIA “Latvijas Televīzija”) atsaukti sakarā ar uzticības zaudēšanu, un kapitāla daļu turētājs (Nacionālā elektronisko un plašsaziņas līdzekļu padome – turpmāk NEPLP) lēmumā ir norādījis šādu pamatojumu – analizējot VSIA “Latvijas Televīzija” valdes darbību 2018.gadā, ir konstatējis, ka nevar paļauties uz valdes profesionalitāti un spēju efektīvi vadīt kapitālsabiedrību sabiedrības interesēs. Tomēr VSIA “Latvijas Televīzija” valdes locekļiem izmaksājusi atsaukšanas pabalstus triju mēnešu atlīdzības apmērā kopsummā 29 617 euro, uzskatot, ka nebija tiesiska pamata pabalstus neizmaksāt, jo NEPLP lēmumā ir norādīts, ka uzticība ir zaudēta, tomēr tajā nav norādīta konkrēta informācija, kas liecinātu par pilnvaru pārkāpšanu, pienākumu neizpildi vai nepienācīgu izpildi, nespēju vadīt sabiedrību, kaitējuma nodarīšanu sabiedrības interesēm.

Turpretī NEPLP revīzijā paskaidroja¹¹⁶, ka lēmumā¹¹⁷ tā ir nepārprotami norādījusi, ka sabiedrības valdes locekļu atsaukšana un neuzticības zaudēšana ir saistīta tieši ar valdes locekļu darbu, un nebija paredzējusi, ka valdes locekļiem būtu jāizmaksā atsaukšanas pabalsti.

Revidenti uzskata – ja kapitāla daļu turētājs publiski pauž neapmierinātību ar valdes locekļa darbības rezultātiem un/vai norāda uz darbības pārkāpumiem, bet lēmumā vai protokolā pārkāpumus nepamato ar konkrētiem faktiem un pierādījumiem, tad šāda rīcība liek šaubīties par valdes locekļa atsaukšanas pamatojumu. Turklāt, ja tas ir tikai publisks pārmetums, tad kapitāla daļu turētāja darbība nav vērtējama kā ētiska, profesionāla un ir pretrunā ar korporatīvās pārvaldības labo praksi.

Revīzijā konstatēts, ka pārsvarā gadījumu, ja valdes loceklim pilnvarojuma līgumā ir pielīgts atsaukšanas pabalsts, tas ir noteikts konkrētā, pārsvarā triju mēnešu atlīdzības, apmērā.

Kā jau minēts, Kapitāla daļu likums nosaka, ka līgumā atsaukšanas pabalsts ir jāpielīgst. Vadlīnijās¹¹⁸ skaidrots, ka pabalsta apmērs jānosaka atkarībā no valdes locekļa pilnvaru izpildes laika. Tas nozīmē, ka tipveida pilnvarojuma līgumos, ko pārsvarā kapitāla daļu turētāji izmanto, nevar būt automātiski iekļauts punkts, kas paredz tiesības valdes loceklim atsaukšanas gadījumā saņemt pabalstu triju mēnešu atlīdzības apmērā.

Savukārt, ja līgumā tiek pielīgts pabalsts maksimālā apmērā neatkarīgi no laika, kādu valdes loceklis pildījis pilnvaras kapitālsabiedrībā, kapitāla daļu turētājs nav ievērojis Vadlīniju nosacījumus. Vienlaikus gan jāatzīmē, ka kapitāla daļu turētāja pienākums ir izpildīt uzņemtās saistības un pielīgto pabalstu izmaksāt arī tad, ja pilnvarojuma līgumā noteikts maksimāli pieļaujamais apmērs, bet valdes loceklis pilnvaras pildījis īsu laika periodu.

Piemēram, SIA “EIROPAS DZELZCEĻA LĪNIJAS” ar valdes loekli noslēgtajā pilnvarojuma līgumā pielīgts atsaukšanas pabalsts triju mēnešu atlīdzības apmērā. Valdes loceklis amatā bija pusotru gadu (no 2017.gada decembra līdz 2019.gada aprīlim) un, atsaucot no amata, tam izmaksāts pielīgtais

atsaukšanas pabalsts. Ja atsaukšanas pabalsta apmērs būtu noteikts atbilstoši Vadlīnijās noteiktajam pilnvarojuma laikam, tad valdes loceklis saņemtu par 8400 *euro* mazāk.

Turpretī VAS “Elektroniskie sakari”, lai arī ar valdes locekli noslēgtajā pilnvarojuma līgumā bija pielīgts atsaukšanas pabalsts triju mēnešu atlīdzības apmērā, atsaucot to no amata 07.06.2019. pēc divu gadu astoņu mēnešu pilnvarojuma izpildes, atsaukšanas pabalsts izmaksāts tikai viena mēneša atlīdzības 5643 *euro* apmērā, atsaucoties uz Vadlīnijās noteikto principu.

Revidenti arī norāda uz atšķirīgo kapitālsabiedrību praksi – izmaksāt atsaukšanas pabalstus gadījumos, kad valdes loceklis atkāpies no amata pats.

Lai arī PKC revīzijā ir norādījis, ka uzskata, ka Kapitāla daļu likumā¹¹⁹ ir noteikts, ka valdes loceklim atsaukšanas pabalstu nav tiesības saņemt, ja viņš no amata atkāpies pats, tomēr, revidenti uzskata, ka, ņemot vērā kapitālsabiedrību atšķirīgo rīcību, arī jautājumā par atsaukšanas pabalsta izmaksu gadījumos, kad valdes loceklis no amata atkāpties pats, lai nodrošinātu vienotu izpratni un vienlīdzīgas tiesības, ir nepieciešami PKC norādījumi.

Revīzijā konstatēts, ka dažos gadījumos atsaukšanas pabalsts izmaksāts, citos nav. Turklāt revīzijā iegūtā informācija liecina, ja pilnvarojuma līgumos ir iekļauts nosacījums, ka, valdes locekli atsaucot pēc paša vēlēšanās, atsaukšanas pabalsts netiek izmaksāts, un tas arī ievērots, kad faktiski šāda situācija iestājusies.

Atbilstoši Kapitāla daļu likumam, lai arī atsaukšanas pabalsts nav obligāts maksājums, tas ir viens no valdes locekļa atalgojuma sastāvdaļām. Revidenti uzskata, ka kapitāla daļu turētājs ir tiesīgs lemt, vai un kādā apmērā atsaukšanas pabalsts ir pielīgstams, protams, ievērojot Kapitāla daļu likumā noteikto maksimālo robežu un Vadlīnijās ietvertu principu. Līdz ar to arī kapitāla daļu turētājs ir atbildīgs par izmaksātā atsaukšanas pabalsta pamatotību un lietderību.

Apdrošināšana

Kā jau minēts, Kapitāla daļu likums¹²⁰ paredz, ka valdes loceklim pilnvarojuma līgumā var pielīgt apdrošināšanu.

No Ministru kabineta noteikumu sākotnējās ietekmes izvērtējuma ziņojuma¹²¹ izriet, ka ar apdrošināšanu ir jāsaprot veselības apdrošināšana, dzīvības un nelaimes gadījumu apdrošināšana. Savukārt Vadlīnijās¹²² norādīts, ka, izvēloties kādu konkrētu apdrošināšanas veidu, katrā gadījumā jāizvērtē nepieciešamība un lietderība valdes locekļa veicamo pienākumu kontekstā.

Revīzijā konstatēts, ka pilnvarojuma līgumos nav pielīgta apdrošināšana 24, bet faktiski nav nodrošināts neviens apdrošināšanas veids kopumā 35 kapitālsabiedrību valdes locekļiem. Savukārt pārējās 44 kapitālsabiedrībās revidējamā laika periodā valdes locekļiem nodrošināts viens vai vairāki apdrošināšanas veidi – veselības, civiltiesiskās atbildības, nelaimes gadījumu apdrošināšana, kā arī dzīvības apdrošināšana ar uzkrājuma veidošanu.

Veselības apdrošināšana valdes locekļiem ir pielīgta 55 un faktiski nodrošināta 42 kapitālsabiedrībās. Nelaimes gadījumu apdrošināšana ir pielīgta 23 kapitālsabiedrībās, bet faktiski nodrošināta deviņās, t.sk. četru kapitālsabiedrību valdes locekļiem, lai gan pilnvarojumu līgumos nav pielīgta.

Lai arī likums¹²³, kas regulē valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu (darbinieku) atlīdzības noteikšanu, neattiecas uz valsts kapitālsabiedrību valdes locekļiem, revidenti norāda, ka valsts un pašvaldību institūcijās veselības apdrošināšana amatpersonām (un darbiniekiem) tiek uzskatīta par pieļaujamu, ja institūcija to var nodrošināt atbilstoši piešķirtajiem finanšu līdzekļiem. Ņemot vērā analogiju, revidenti uzskata, ka arī valsts kapitālsabiedrībās veselības apdrošināšana ir uzskatāma par normālu praksi, ja kapitāla daļu turētājs to ir saskaņojis, pielīdzis līgumā un kapitālsabiedrība šādu

apdrošināšanas veidu finansiāli var nodrošināt. Turklāt, ja veselības apdrošināšanas prēmija ir samērīga un nepārsniedz vai būtiski nepārsniedz normatīvajos aktos par iedzīvotāju ienākuma nodokli noteikto apmēru.

Revīzijā konstatētais liecina, ka valdes locekļu veselības apdrošināšana nepārsniedz vai būtiski nepārsniedz normatīvajos aktos par iedzīvotāju ienākuma nodokli noteikto apmēru, izņemot AS “Attīstības finanšu institūcija Altum”. Proti, kapitālsabiedrības valdes locekļu veselības apdrošināšana tiek nodrošināta ne tikai pamata veselības apdrošināšanas seguma ietvaros, bet arī papildu programmā “Citu veselības risku apdrošināšana”.

Papildu apdrošināšanas programmas ietvaros valdes locekļiem tiek atlīdzināti izdevumi par dažādiem ārstēšanās, veselības veicināšanas un profilakses pakalpojumiem Latvijas teritorijā, par maksas operācijām (arī par operācijām, kas veiktas ārvalstīs), zobārstniecību un zobu protezēšanu, rehabilitāciju sanatorijās un kūrortos, sporta – rehabilitācijas apmeklējumiem, ārstniecisko palīgierīču iegādi, ķermeņa ārstnieciski kosmētisko kopšanu u.c.

Kopējā veselības apdrošināšanas apdrošinājuma summa noteikta valdes locekļa divu mēnešu atlīdzības apmērā. No 01.01.2018. AS “Attīstības finanšu institūcija Altum” valdes priekšsēdētāja mēneša atlīdzība bija 7408 *euro*, bet valdes locekļa – 6667 *euro*. Ne AS “Attīstības finanšu institūcija Altum”, ne tās padome revidentiem nav iesniegušas izvērtējumu papildu apdrošināšanas programmas nepieciešamībai valdes veicamo pienākumu kontekstā.

Pamatojot nelaimes gadījumu apdrošināšanas nepieciešamību, kapitālsabiedrības norāda, ka darbinieki veic darbus, kuros pastāv augsti riski un darbinieki ir pakļauti dzīvības un veselības apdraudējumam. Vienlaikus jānorāda, ka Valsts kontrole nav saņēmusi skaidrojumus, kāpēc šis apdrošināšanas veids nepieciešams valdes veicamo pienākumu kontekstā. Turklāt jāatzīmē, ka kapitāla daļu turētāji (vai padome) ir akceptējuši šāda apdrošināšanas veida nepieciešamību valdes locekļiem, izņemot četrās kapitālsabiedrībām, kurās nelaimes gadījumu apdrošināšana nodrošināta tāpēc, ka šāds apdrošināšanas veids ir visiem darbiniekiem.

Revīzijā konstatēts, ka civiltiesiskās atbildības apdrošināšana pilnvarojuma līgumos pielīgta 18 kapitālsabiedrību valdes locekļiem, faktiski apdrošināti 21 kapitālsabiedrības valdes locekļi, t.sk. piecu, kuriem līgumā šāds apdrošināšanas veids nav pielīgts.

No kapitāla daļu turētāju un kapitālsabiedrību iesniegtās informācijas izriet, ka kapitālsabiedrībās, kurās valdes locekļiem ir nodrošināta civiltiesiskā atbildības apdrošināšana, lēmumus pieņēmuši vai saskaņojumu devuši kapitāla daļu turētāji (vai padome).

Kapitālsabiedrības norāda, ka valdes locekļu civiltiesiskā apdrošināšana ir nepieciešama, lai mazinātu kapitālsabiedrību īpašnieku finanšu risku, kā arī lai nodrošinātos pret riskiem vai finansiāliem zaudējumiem (mantisku kaitējumu), kurus kapitālsabiedrībai vai tās atbildīgajiem darbiniekiem varētu būt pienākums maksāt saistībā ar jebkuras trešās personas civiltiesisku prasību, kas varētu rasties kapitālsabiedrības atbildīgo darbinieku darbības/lēmuma rezultātā. Vienlaikus vairākas kapitālsabiedrības arī norādījušas, ka ar civiltiesiskās apdrošināšanas līgumu ir apdrošināti kapitālsabiedrības vadošie darbinieki (t.sk. valdes locekļi), kuri konkrētā gadījumā pieņem lēmumus, kas var nodarīt zaudējumus trešajai personai.

Revidentu ieskatā, valdes locekļu civiltiesiskās atbildības apdrošināšanas līgumi noslēgti pamatoti, pirms apdrošināšanas līgumu noslēgšanas izvērtējot kapitālsabiedrību riskus un izvēloties civiltiesiskās atbildības apdrošināšanu kā tās interešu aizsardzības nodrošināšanai nepieciešamo instrumentu.

Revidenti vērš uzmanību, ka revīzijā analizēta informācija tikai par valdes locekļu amatiem. Kapitālsabiedrībās, kurās valdes locekļi vienlaikus ieņem arī citu amatu kapitālsabiedrībā, apdrošināšana tiek nodrošināta otra amata ietvaros, piemēram, VAS “Latvijas dzelzceļš” atkarīgo kapitālsabiedrību valdes locekļiem veselības apdrošināšana. “Latvenergo” koncernā ietilpstošajās

kapitālsabiedrībās valdes locekļiem nelaimes gadījumu apdrošināšana tiek nodrošināta tikai tad, ja ar valdes locekli vienlaikus nav noslēgts darba līgums par cita amata pienākumu izpildi kapitālsabiedrībā un ja tā ietvaros nav nodrošināts šis apdrošināšanas veids.

Revidenti vērš uzmanību uz to, ka trijās kapitālsabiedrībās valdes locekļiem tiek vai tika nodrošināta arī dzīvības apdrošināšana ar uzkrājuma veidošanu.

PKC ir norādījis¹²⁴, ka nav ieteicams pielīgt apdrošināšanas veidu, kas nav saistīts ar amata pienākumu veikšanu vai pēc būtības vērtējams kā papildu atlīdzība, piemēram, uzkrājamo dzīvības apdrošināšanu.

Revīzijā konstatēts, ka AS “Latvijas valsts meži” ar valdes locekļiem noslēgtajos pilnvarojuma līgumos ir noteikts un arī faktiski ir nodrošināta valdes locekļu dzīvības apdrošināšana ar uzkrājuma veidošanu (10% apmērā no valdes locekļa mēneša atlīdzības).

Saskaņā ar AS “Latvijas valsts meži” sniegto informāciju 2017.gada februārī beidzās apdrošināšanas termiņš 2012.gadā noslēgtajam apdrošināšanas līgumam. Apdrošināšanas termiņa beigās valdes locekļiem tika izmaksātas uzkrātās apdrošināšanas summas. Atbilstoši revidentu rīcībā esošajai informācijai tikai par laiku no 2015.gada līdz 2017.gada februārim kapitālsabiedrība veikusi iemaksas par četriem valdes locekļiem vairāk nekā 47 tūkst. *euro* apmērā. Savukārt no 2017.gada februāra uz piecu gadu termiņu ir spēkā jauns līgums un laikā no 2017.gada marta līdz 30.04.2019. AS “Latvijas valsts meži” jau ir veikusi iemaksas 84 tūkst. *euro* apmērā.

Revidenti vairākkārt lūdza Zemkopības ministrijas viedokli par AS “Latvijas valsts meži” valdes locekļiem pielīgtās dzīvības apdrošināšanas ar uzkrājuma veidošanu nepieciešamību valdes veicamo pienākumu kontekstā, tā vietā ministrija iesniedza AS “Latvijas valsts meži” skaidrojumus.

AS “Latvijas valsts meži” paskaidro¹²⁵, ka:

- ❖ stājoties spēkā Kapitāla daļu likumam, ar valdes locekļiem slēgtajos pilnvarojuma līgumos varēja pielīgt apdrošināšanu, t.sk. dzīvības apdrošināšanu ar uzkrājuma veidošanu;
- ❖ līgums par dzīvības apdrošināšanu ar uzkrājuma veidošanu noslēgts 22.02.2017., kas ir vairāk nekā sešus mēnešus pirms Vadlīniju apstiprināšanas. Tā kā Vadlīnijās arī noteikts, ka noslēgtie apdrošināšanas līgumi var turpināt darboties līdz to termiņa beigām, tad 22.02.2017. noslēgtais dzīvības apdrošināšanas līgums var turpināt darboties līdz tā termiņa beigām;
- ❖ iemaksu dzīvības apdrošināšanai ar uzkrājuma veidošanu mērķis ir paaugstināt darbinieku motivāciju uzņēmuma ilgtspējīgai attīstībai, radīt stabilu un motivētu darbinieku kolektīvu, piesaistot darbiniekus ilgtermiņā.

Revidentu ieskatā, AS “Latvijas valsts meži” sniegtais skaidrojums vērtējams kritiski, ko pamato turpmāk norādītais.

Apdrošināšana ir iespējamā zaudējuma riska pieņemšana no apdrošinātā¹²⁶. Iestājoties apdrošināšanas līgumā paredzētajam notikumam, apdrošinātajai personai tiek izmaksāta apdrošināšanas atlīdzība. Tas nozīmē, ka, piemēram, noslēdzot nelaimes gadījumu, veselības, dzīvības apdrošināšanas līgumus, apdrošināšanas atlīdzību apdrošinātā persona (vai mantinieki) saņems, tikai iestājoties apdrošināšanas gadījumam.

Kā jau iepriekš minēts, Ministru kabineta noteikumu anotācijā¹²⁷ norādīts, ka pilnvarojuma līgumā var pielīgt veselības apdrošināšanu, nelaimes gadījumu apdrošināšanu, kā arī dzīvības apdrošināšanu. Proti, likumdevējs ir noteicis apdrošināšanas veidus, kas nodrošinātu apdrošināšanas atlīdzības izmaksu gadījumā, ja valdes locekļa veselībai vai tā dzīvībai nodarīts negaidīts kaitējums.

Revidentu ieskatā, lai nodrošinātu Kapitāla daļu likuma mērķi, likumdevējs jau sākotnēji ir noteicis kapitāla daļu turētājam tiesības pielīgt tikai tādu apdrošināšanu, kas nodrošinātu apdrošināšanas atlīdzības izmaksu gadījumā, ja valdes locekļa veselībai vai tā dzīvībai nodarīts negaidīts kaitējums,

nevis lai valdes locekļi saņemtu papildu finansiālu labumu, tā neierobežoti palielinot valdes locekļu atlīdzību.

Būtiski norādīt, ka AS “Latvijas valsts meži” noslēgtā līguma noteikumi paredz tiesības līguma darbības laikā veikt izmaiņas, proti, mainīt apdrošinātā polises tipu¹²⁸:

- ❖ izbeigt apdrošināšanu un saņemt atpirkuma summu;
- ❖ pārformēt apdrošinātās personas apdrošināšanu par bezpremiālo apdrošināšanu;
- ❖ nodot apdrošināšanu apdrošinātai personai.

Tomēr jāuzsver, ka AS “Latvijas valsts meži” šādas izmaiņas attiecībā uz valdes locekļu apdrošināšanu nav izdarījusi.

Revidenti piekrīt, ka dzīvības apdrošināšanas produkti, kas ietver uzkrājumu veidošanu ir viens no instrumentiem, ko izmanto darbinieku motivācijai un piesaistīšanai uzņēmumam ilgtermiņā. Tomēr revidenti arī norāda, ka valsts kapitālsabiedrības valdes locekļi nav darbinieki, bet gan valsts amatpersonas, kuras tiek ieceltas uz noteiktu laiku un kurām likumdevējs ir paredzējis striktus atlīdzības ierobežojumus.

Būtiski norādīt, ka par AS “Latvijas valsts meži” valdes locekļiem, ar kuriem noslēgti darba līgumi par cita amata pienākumu izpildi kapitālsabiedrībā, kā darbiniekiem dzīvības apdrošināšanā ar uzkrājuma veidošanu jau tiek veiktas iemaksas 5% apmērā, kā arī vēl noslēgts atsevišķs līgums par iemaksu veikšanu 5% apmērā pensiju fondos.

Pēc Valsts kontroles aplēsēm, ņemot vērā AS “Latvijas valsts meži” valdes locekļu atlīdzības apmēru 30.04.2019., noslēdzoties spēkā esošajam dzīvības apdrošināšanas ar uzkrājuma veidošanu līgumam, 2022.gada februārī piecu gadu laikā par piecu valdes locekļu dzīvības apdrošināšanu ar uzkrājuma veidošanu tiks veiktas iemaksas vismaz 229 tūkst. *euro* apmērā. Tā kā AS “Latvijas valsts meži” valdes locekļu atlīdzības noteikšanai tiek piemērots maksimāli pieļaujamais koeficients 10 un arī mēneša atlīdzības apmērs katru gadu pieaug par 5–8% atbilstoši iepriekšējā gada vidējās bruto algas valstī izmaiņām, tad faktiskās iemaksas uzkrājuma veidošanai būs vēl lielāks.

AS “Latvijas valsts meži” revīzijā ir sniegusi informāciju, ka atbilstoši normatīvo aktu prasībām netiek plānota jauna dzīvības apdrošināšanas līgumu slēgšana. Dzīvības (veselības) apdrošināšana ar uzkrājuma veidošanu tika nodrošināta arī AS “Sadales tīkls” un AS “Latvijas elektriskie tīkli” valdes locekļiem laikā, kad ar valdes locekļiem bija jāslēdz pilnvarojuma līgumi, bet faktiski tika slēgti darba līgumi (AS “Sadales tīkls” valdes locekļiem attiecīgi laikā no 06.06.2016., 18.09.2017. un 03.04.2018. līdz 2018.gada oktobrim, AS “Latvijas elektriskie tīkli” no 16.11.2015. līdz 2018.gada novembrim). Šajā laikā par valdes locekļiem kapitālsabiedrības veica iemaksas arī privātajos pensiju fondos. Par abu kapitālsabiedrību valdes locekļiem iepriekš minētajā periodā kapitālsabiedrības veikušas iemaksas 33 tūkst. *euro* apmērā.

Ievērojot, ka dzīvības apdrošināšana ar uzkrājuma veidošanu ir atzīstama par personas papildu finansiālu nodrošinājumu, revidenti uzskata, ka tādējādi iemaksu veikšana ir neatbilstoša Kapitāla daļu likuma mērķim. Nav pieļaujama šādu apdrošināšanas līgumu slēgšana ar kapitālsabiedrību valdes locekļiem un kapitālsabiedrības iemaksu veikšana valdes locekļa uzkrājuma veidošanai, jo tas garantē valdes loceklim regulējumā neiekļautus ienākumus nākotnē.

Citi valdes locekļiem izmaksātie atlīdzības veidi

Kapitāla daļu likums nosaka atlīdzību veidus, kādus valdes loceklis var saņemt, un tas neparedz, ka pilnvarojuma līgumā valdes loceklim varētu pielīgt vēl citu atlīdzību, tā palielinot kopējo apmēru,

piemēram, dažādus cita veida pabalstus, kompensācijas, naudas balvas, samaksu, kas izriet no vidējās izpeļņas, u.tml. Revidenti arī norāda, ka kapitālsabiedrības valdes locekļiem tiesības uz atvaļinājumu vai citām brīvām darba dienām regulējums tieši neparedz.

Tomēr revīzijā iegūtā informācija liecina, ka ir kapitālsabiedrības, kurās valdes locekļi saņem arī tādus atlīdzību veidus, ko ierasti saņem darba ņēmējs, ar kuru noslēgts darba līgums.

Revīzijā iegūtā informācija liecina, ka, neievērojot Kapitāla daļu likumā¹²⁹ noteiktos atlīdzības ierobežojumus:

- ❖ trijās kapitālsabiedrībās (VSIA “Iekšlietu ministrijas poliklīnika”, VSIA “Zemkopības ministrijas nekustamie īpašumi”, VAS “Valsts nekustamie īpašumi”) valdes locekļiem laikā no 01.01.2016. līdz 31.12.2018. aprēķināti atvaļinājuma pabalsti 30 635 *euro* apmērā;
- ❖ 30 kapitālsabiedrību valdes locekļi saņēmuši samaksu, kas izriet no vidējās izpeļņas aprēķina, dodoties ikgadējā atvaļinājumā, papildatvaļinājumā, kā arī iesniedzot darbnespējas lapas. Pēc Valsts kontroles aplēsēm laikā no 01.01.2015. līdz 31.12.2018. valdes locekļiem tādējādi kopsummā ir pārmaksāti 31 385 *euro*, savukārt ir arī valdes locekļi, kuru atlīdzība tādējādi aprēķināta mazākā apmērā, kopsummā par 20 483 *euro*;
- ❖ piecās kapitālsabiedrībās (VSIA “Zemkopības ministrijas nekustamie īpašumi”, VSIA “Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs”, VSIA “Latvijas Televīzija”, VSIA “Latvijas Radio”, VSIA “Paula Stradiņa klīniskā universitātes slimnīca”), atsaucot valdes locekli no amata, aprēķināta vidējā izpeļņa par neizmantoto atvaļinājumu 40 131 *euro* apmērā;
- ❖ vienas kapitālsabiedrības – VSIA “Kultūras un sporta centrs “Daugavas stadions”” valdes loceklim, atstājot amatu, izmaksāta kompensācija divu mēnešu atlīdzības apmērā, tas ir, 6332 *euro*. Turklāt pilnvarojuma līgumā¹³⁰ bija noteikts, ka šāda kompensācija tiktu izmaksāta arī tad, ja kapitāla daļu turētājs valdes locekli neieceltu uz jaunu pilnvaru termiņu, izņemot gadījumu, ja iemesls pārtraukt līgumu ir kriminālprocesa uzsākšana pret pilnvarnieku, kā arī ja pilnvarnieka vainas dēļ ir nodarīts materiāls zaudējums kapitālsabiedrībai.

Revīzijā PKC, Tieslietu ministrija un Saeimas Juridiskais birojs ir norādījuši¹³¹, ka Kapitāla daļu likums neparedz valdes loceklim pielīgt un izmaksāt atvaļinājuma pabalstu. Esošais regulējums valdes loceklim paredz pielīgt tikai Kapitāla daļu likumā noteiktos pabalstus, proti, atsaukšanas pabalstu.

Attiecībā uz valdes locekļa prombūtni PKC publiski ir paudis¹³², ka starp darba tiesiskajām attiecībām un pilnvarojuma attiecībām ir fundamentāla atšķirība, proti, valdes locekļis pilnvarojuma līguma ietvaros amatā ir 24 stundas diennaktī, viņa amata pienākumu izpilde nav piesaistīta 40 stundu darba nedēļai, tādējādi viņa atbildība ir nepārtraukta. Tas nozīmē, ka valdei ir pilnā apmērā jāuzņemas atbildība par pilnvarojuma izpildi visā pilnvarojuma līguma spēkā esamības laikā. Tāpēc arī likumdevējs ir noteicis, bet valdes locekļis, slēdzot pilnvarojuma līgumu, var paļauties, ka katru mēnesi saņems atlīdzību.

Revīzijā PKC ir norādījis¹³³, ka valdes loceklim ir tiesības uz atpūtas dienām, par kuru skaitu tas vienojas pilnvarojuma līgumā, bet tas nav uzskatāms par ikgadējo atvaļinājumu Darba likuma izpratnē, kā arī Kapitāla daļu likums neparedz valdes loceklim atvaļinājuma pabalstu. Atpūtas laika mērķis ir darbības atjaunošana, un tas nav aizstājams ar atlīdzību. No minētā izriet, ka arī valdes loceklim ir tiesības saņemt atlīdzību par veikto darbu un attiecīgi tiesības uz atpūtas laiku. Taču jāņem vērā, ka uz pilnvarojuma līguma nodibinātām tiesiskajām attiecībām nav tieši piemērojamas Darba likuma normas par atvaļinājumu.

Valdes locekļis saņem mēneša atlīdzību par valdes locekļa pienākumu pildīšanu no iecelšanas līdz brīdim, kad tas beidz pildīt valdes locekļa pienākumus, neatkarīgi no tā, vai valdes locekļis fiziski atrodas vai neatrodas kapitālsabiedrībā. Turklāt tehnoloģiju iespējas un pieaugošās mobilitātes tendences dod iespēju amata pienākumus veikt attālināti, līdz ar to revidenti uzskata, ka, saglabājot

nepārtrauktu atbildību par pilnvarojuma izpildi, tas neliedz valdes loceklim tiesības arī uz īslaicīgu prombūtni (t.sk. atpūtu).

Revīzijā konstatēti gadījumi, kad valdes loceklis ilglaicīgi nepilda valdes locekļa amata pienākumus, arī kapitālsabiedrībās, kuru vada un pārstāv viens valdes loceklis, piemēram:

- ❖ VSIA “Rīgas Tūrisma un radošās industrijas teknikums” valdes locekle no 24.12.2018. līdz 01.10.2019. atradās ilgstošā prombūtnē, nesaņemot atlīdzību. Saskaņā ar kapitāla daļu turētāja revīzijā sniegto skaidrojumu¹³⁴ kapitālsabiedrības darbību šajā laikā organizēja un nodrošināja prokūrists, savukārt valdes loceklis organizējis valdes sēdes un nodrošinājis valdes lēmumu pieņemšanu visos sabiedrības darbības jautājumos, ierodoties klātienē vai izmantojot videokonferences. Lai nodrošinātu VSIA “Rīgas Tūrisma un radošās industrijas teknikums” rīcībspēju līdz kapitālsabiedrības pastāvēšanas brīdim, 01.10.2019. iecelts jauns kapitālsabiedrības valdes loceklis¹³⁵;
- ❖ VSIA “Rīgas Cirks” valdes loceklis kopš 05.03.2019. atrodas ilgstošā attaisnotā prombūtnē. Lai saglabātu ieceltajam valdes loceklim vietu, tika pieņemts lēmums palielināt valdes locekļu skaitu par vienu valdes loekli un, nerīkojot konkursu, uz valdes locekļa prombūtnes laiku iecelt sabiedrības izpilddirektoru;
- ❖ VSIA “Piejūras slimnīca” viens no valdes locekļiem kopš 07.05.2018. atrodas ilgstošā attaisnotā prombūtnē, viņa vietā neviens nav iecelts;
- ❖ VAS “Latvijas gaisa satiksme” viens no valdes locekļiem no 08.03.2018. līdz 25.07.2018. atradās attaisnotā prombūtnē.

Revīzijā PKC ir norādījis¹³⁶, ka pastāv tiesiskā regulējuma neskaidrības, piemēram, kā nodrošināt atpūtas laiku valdes loceklim, kurš ir vienīgais valdes loceklis kapitālsabiedrībā, tas ir, pārstāv to nepārtraukti, vai arī atrisināt ilgstošas prombūtnes jautājumu, ja vienīgais valdes loceklis dodas bērna kopšanas atvaļinājumā, jo atsauksana nespējas dēļ vadīt kapitālsabiedrību pirmšķietami ir diskriminējošs un neadekvāts risinājums. Praksē izmantoti dažādi juridiski risinājumi, piemēram, atsevišķu pienākumu nodošana uz pilnvaras pamata, iecelts otrs valdes loceklis, noslēgts prokūras līgums u.tml.

Turklāt PKC atsaucas uz Augstākās tiesas (Senāta) Civillietu departamenta 26.11.2008. lietā Nr.SK-437 izteikto tēzi, ka “Latvijas likumos jautājums par kapitālsabiedrības valdes locekļu tiesībām uz atvaļinājumu un citām sociālajām garantijām nav pietiekami neregulēts un arī nepakļaujas vienveidīgam regulējumam visiem gadījumiem”. PKC arī norādījis, ka par kapitālsabiedrību valdes locekļu sociālo garantiju jautājumiem ir konsultējies ar Labklājības ministrijas sociālās apdrošināšanas ekspertiem, bet līdz viennozīmīgam risinājumam nav izdevies nonākt.

Revidenti vērš uzmanību uz to, ka tikai atbilstoši likumam “Par valsts sociālo apdrošināšanu” un ar šo likumu saistīto normatīvo aktu izpratnē valdes loceklis ir darba ņēmējs un valdes loceklim tāpat kā pārējiem darba ņēmējiem ir tiesības saņemt dažādus sociālās apdrošināšanas pakalpojumus, piemēram, pensijas, invaliditātes, maternitātes, paternitātes, slimības un vecāku apdrošināšanu, apdrošināšanu pret bezdarbu. Ņemot vērā, ka valdes loceklim ir tiesības iesniegt darbnespējas lapu, tad revidenti uzskata, ka pastāv tiesiski nenoteikta situācija, jo pilnvarojuma līgums nosaka nepārtrauktu atbildību visā pilnvarojuma izpildes laikā, bet faktiski valdes loceklis slimības dēļ nevar veikt amata pienākumus. Atbilstoši šobrīd spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem šādos gadījumos faktiski būtu jāveic izmaiņas valdes sastāvā, kapitāla daļu turētājam atsaucot no amata valdes loekli, kurš nespēj veikt amata pienākumus, un ievēlot citu valdes loekli, lai nodrošinātu kapitālsabiedrības institūcijas rīcībspēju.

Revidenti uzskata, ka valdes locekļiem gan ilgstošas prombūtnes, gan atpūtas laika ir aktuāls, bet normatīvo aktu tieši neregulēts jautājums, kam būtu jārod risinājums, lai nodrošinātu kapitāla daļu turētāju un kapitālsabiedrību vienotu izpratni un valdes locekļiem vienlīdzīgas tiesības.

Ieteikumi

Lai nodrošinātu vienotu izpratni un vienlīdzīgas tiesības, PKC sniegt norādījumus kapitāla daļu turētājiem par atsaukšanas pabalsta pielīgšanu un izmaksu gadījumos, kad valdes loceklis no amata atkāpies pats, kā arī precīzi skaidrot pabalsta izmaksas apmēra noteikšanas principus.

PKC rast risinājumu tiesiski nenoteiktajai situācijai par valdes locekļu atpūtas laiku un gadījumiem, kad valdes loceklis ilgstoši atrodas prombūtnē, t.sk. kad iesniedz darbnespējas lapu.

Priekšlikumi

Valsts kontrole aicina Ministru kabinetu veikt darbības, lai nodrošinātu, ka kapitāla daļu turētāji:

- ❖ izdara grozījumus ar kapitālsabiedrību valdes locekļiem noslēgtajos pilnvarojuma līgumos, nosakot atsaukšanas pabalsta apmēru atbilstoši laikam, kādā valdes loceklis ir pildījis pilnvaras attiecīgajā kapitālsabiedrībā;
- ❖ pārtrauc veikt Kapitāla daļu likuma mērķim un atlīdzības ierobežojumiem neatbilstošas iemaksas par valdes locekļu dzīvības apdrošināšanu ar uzkrājuma veidošanu, kas garantē valdes loceklim nākotnē papildu ienākumus;
- ❖ un kapitālsabiedrības novērs un turpmāk ievēro Kapitāla daļu likumā noteiktos atlīdzības ierobežojumus, proti, turpmāk nepieļaujot, ka valdes locekļiem tiek pielīgti un izmaksāti tādi atlīdzības veidi, kādus neparedz Kapitāla daļu likums.

Valsts kontrole aicina Ministru kabinetu veikt darbības, lai nodrošinātu, ka kapitāla daļu turētāji izvērtē AS “Attīstības finanšu institūcija Altum” valdes locekļiem pielīgtais veselības apdrošināšanas ar papildu programmām apdrošinājuma summas samērīgumu un pamatotību valdes veicamo pienākumu kontekstā un pēc izvērtējuma lemj par grozījumu izdarīšanu ar valdes locekļiem noslēgtajos pilnvarojuma līgumos.

Atkarīgo kapitālsabiedrību valdes locekļu atlīdzības noteikšanai piemērojamais regulējums

2019.gadā sešām publisku personu (nozaru ministriju) kapitālsabiedrībām piederēja visas akcijas vai kapitāla daļas 14 kapitālsabiedrībās, tātad tās atbilda atkarīgās kapitālsabiedrības statusam.

Likumdevējs ir ierobežojis atkarīgās kapitālsabiedrības valdes locekļu atlīdzību un pielīdzinājis to publiskas personas un publiski privāto kapitālsabiedrību valdes locekļu atlīdzībai. Līdz ar to arī valstij pastarpināti piederošu kapitālsabiedrību valdes locekļu atlīdzības jautājumus regulē Kapitāla daļu likums un uz tā pamata izdotie Ministru kabineta noteikumi.

Revīzijā veiktās pārbaudes liecina, ka VAS “Latvijas Loto”, VAS “Latvijas Pasts” un AS “Publisko aktīvu pārvaldītājs Possessor”, nosakot atkarīgo kapitālsabiedrību valdes locekļiem atlīdzību, ir ievēroti regulējumā¹³⁷ noteiktie ierobežojumi, t.sk. gan slēdzot ar valdes locekļiem pilnvarojuma līgumus par pienākumu izpildi, gan nosakot valdes locekļu mēneša atlīdzību.

Taču AS “Latvenergo”, VAS “Latvijas dzelzceļš”, AS “Latvijas valsts meži” ir interpretējušas tiesību normas atšķirīgi, tādējādi ne tikai nav nodrošinājušas Kapitāla daļu likumā valdes locekļiem noteiktos ierobežojumus, bet arī deviņu atkarīgo kapitālsabiedrību valdes locekļu atlīdzību noteikušas augstāku, nekā to paredz likums, tā nepilnu triju gadu laikā nepamatoti izlietojot 312 tūkst. *euro*.

Valsts kapitāla daļu turētājam, realizējot akcionāra tiesības, ir jānodrošina, ka gan publiskas personas kapitālsabiedrībā, gan atkarīgajā kapitālsabiedrībā tiek ievēroti Kapitāla daļu likumā un Ministru kabineta noteikumos paredzētie atlīdzības ierobežojumi valdes locekļiem. Tomēr revīzijā konstatētie fakti ļauj revidentiem secināt, ka AS “Latvenergo”, AS “Latvijas valsts meži”, kā arī VAS “Latvijas dzelzceļš” kā kapitāla daļu turētāji nav nodrošinājuši regulējuma prasības, gan slēdzot darba līgumus ar atkarīgo kapitālsabiedrību valdes locekļiem, gan nosakot valdes locekļiem regulējumam neatbilstošu atlīdzības sistēmu.

AS “Latvenergo” kā kapitāla daļu turētājs ar atkarīgo kapitālsabiedrību AS “Sadales tīkls” un AS “Latvijas elektriskie tīkli” valdes locekļiem pilnvarojuma līgumu vietā bija noslēdzis darba līgumus, kas deva iespēju valdes locekļiem saņemt arī darba koplīgumā darbiniekiem paredzētos labumus. Lai arī darba līgumi ir izbeigti 2018.gada beigās un ar valdes locekļiem noslēgti pilnvarojuma līgumi, laikā, kamēr spēkā bija darba līgumi, atlīdzība astoņiem valdes locekļiem par amatu pienākumu izpildi nepamatoti aprēķināta par 144 tūkst. *euro* vairāk. Arī AS “Latvijas valsts meži” slēdza darba līgumu ar SIA “Jaunmoku pils” valdes locekli par pienākumu izpildi, un saskaņā ar Valsts kontroles aplēsēm atlīdzība četru gadu laikā nepamatoti aprēķināta par 6316 *euro* vairāk, nekā to pieļauj Kapitāla daļu likums.

Atlīdzības palielinājums veidojas no veiktajām iemaksām pensiju fondā un uzkrājošajā dzīvības apdrošināšanā, piešķirtajiem atvaļinājuma pabalstiem un samaksas, kas izriet no vidējās izpeļņas aprēķina.

“Latvijas dzelzceļa” koncerna atkarīgajās kapitālsabiedrībās pārsvarā visiem valdes locekļiem vienlaikus ir spēkā esošs darba līgums par citu amatu kapitālsabiedrībā. Revidenti norāda, ka VAS “Latvijas dzelzceļš” izstrādātās vadlīnijas, kas piemērojamas valdes locekļa atlīdzības noteikšanā, ne tikai nav atbilstošas regulējumam, bet arī tajās noteiktais atlīdzības apmērs par kapitālsabiedrības vadīšanu ir noteikts absurdā apmērā. Proti, VAS “Latvijas dzelzceļš” atkarīgās kapitālsabiedrības valdes locekļa pienākumu izpildi novērtē par 90% zemāk nekā, piemēram, rīkotājdirektora vietnieka pienākumu izpildi. Revidenti uzskata, ka kopsakarā ar kapitālsabiedrības rīcību citos revīzijā konstatētajos apstākļos VAS “Latvijas dzelzceļš” rīcība atspoguļo koncerna attieksmi pret Kapitāla daļu likumā noteikto mērķi. Jānorāda, ka, neievērojot Ministru kabineta noteikumus iekļautos nosacījumus par vienotās mēneša atlīdzības proporciju, sešu atkarīgo kapitālsabiedrību valdes locekļiem laikā no 01.06.2016. līdz 30.04.2019. nepamatoti izmaksāta atlīdzība 162 tūkst. *euro* apmērā.

No 01.01.2020. ir spēkā stājušies grozījumi Kapitāla daļu likumā¹³⁸, kas papildina tiesību normu ar tiešu atsauci uz Ministru kabineta noteikumiem, t.sk. arī par atkarīgo kapitālsabiedrību atlīdzības ierobežošanu. Kā revīzijā uzsvēra Saeimas Juridiskais birojs un Tieslietu ministrija, veiktie grozījumi ir tikai redakcionāli precizējoši un tie nesatur jaunas prasības.

Atkarīgā kapitālsabiedrība ir kapitālsabiedrība, kuras visas kapitāla daļas vai balsstiesīgās akcijas pieder publiskas personas kapitālsabiedrībai¹³⁹. 2019.gadā 14 kapitālsabiedrības atbilda atkarīgās kapitālsabiedrības statusam:

Ministrija	Publiskas personas kapitālsabiedrība	Atkarīgā kapitālsabiedrība
Ekonomikas ministrija	AS “Latvenergo”	AS “Sadales tīkls” AS “Latvijas elektriskais tīkls” AS “Enerģijas publiskais tirgotājs”
	AS “Publisko aktīvu pārvaldītājs Possessor”	SIA “FeLM” SIA “REAP”
	VAS “Latvijas dzelzceļš”	SIA “LDZ CARGO” SIA “LDZ infrastruktūra” SIA “LDZ ritošā sastāva serviss” SIA “LDZ apsardze” AS “LatRailNet” SIA “LDZ Loģistika”
	VAS “Latvijas Pasts” AS “Latvijas valsts meži”	SIA “Mailmaster” SIA “Jaunmoku pils”
Satiksmes ministrija		
Zemkopības ministrija		

Ministrija	Publiskas personas kapitālsabiedrība	Atkarīgā kapitālsabiedrība
Finanšu ministrija	VAS "Latvijas Loto"	SIA "Latloto nams"

Slēdzot līgumu ar atkarīgās kapitālsabiedrības valdes locekli par pienākumu izpildi, kā arī nosakot valdes locekļa atlīdzību, kapitāla daļu turētājam ir jāievēro Kapitāla daļu likumā un Ministru kabineta noteikumos noteiktie ierobežojumi. Atbilstoši regulējumam ar atkarīgās kapitālsabiedrības valdes locekli ir slēdzams pilnvarojuma līgums¹⁴⁰, bet, nosakot valdes loceklim vienoto atlīdzību, ja tas vienlaicīgi kapitālsabiedrībā ieņem arī citu amatu, jāievēro Ministru kabineta noteikumos iekļautie noteikumi par atlīdzības proporciju, proti, mēneša atlīdzība par valdes priekšsēdētāja vai valdes locekļa amata pienākumu izpildi nevar būt mazāka par 80% no vienotās mēneša atlīdzības.

Revīzijā ir veiktas pārbaudes, lai noskaidrotu, vai valsts kapitāla daļu turētāji ir nodrošinājuši regulējuma vienotu piemērošanu, nosakot atkarīgo kapitālsabiedrību valdes locekļu atlīdzību. Revīzijā ir konstatēts, ka VAS "Latvijas Pasts", VAS "Latvijas Loto", kā arī AS "Publisko aktīvu pārvaldītājs Possessor" ievēro regulējumā¹⁴¹ noteiktos ierobežojumus, gan slēdzot ar valdes locekļiem pilnvarojuma līgumus par pienākumu izpildi, gan nosakot valdes locekļu mēneša atlīdzību.

Savukārt VAS "Latvijas dzelzceļš", VAS "Latvenergo", kā arī AS "Latvijas valsts meži" kā kapitāla daļu turētāji regulējumu piemēro atšķirīgi, neievērojot Kapitāla daļu likumā un Ministru kabineta noteikumos valdes locekļu atlīdzībai noteiktos ierobežojumus. Proti, AS "Latvenergo" un AS "Latvijas valsts meži" ar atkarīgo kapitālsabiedrību valdes locekļiem par amata pienākumu izpildi ir slēgušas darba līgumus, savukārt VAS "Latvijas dzelzceļš", nosakot atkarīgo kapitālsabiedrību valdes locekļu vienoto atlīdzību, neievēro Ministru kabineta noteikumos iekļautos nosacījumus par atlīdzības proporciju.

- ❖ Valsts kontrole revīziju¹⁴² ietvaros ir saņēmusi šādus atkarīgo kapitālsabiedrību kapitāla daļu turētāju viedokļus: uz atkarīgo kapitālsabiedrību valdes locekļiem attiecas tikai Kapitāla daļu likumā¹⁴³ noteiktie ierobežojumi, kas nosaka kapitālsabiedrības valdes un padomes locekļu skaitu, mēneša atlīdzību, prēmiju un atsaukšanas pabalstu¹⁴⁴;
- ❖ Ministru kabineta noteikumi neattiecas uz atkarīgajām kapitālsabiedrībām, t.sk. tajos iekļautie noteikumi par vienotās atlīdzības proporciju, ja valdes loceklis vienlaikus ieņem amatu attiecīgajā kapitālsabiedrībā¹⁴⁵. Noteikumi par vienotās atlīdzības proporciju, ja valdes loceklis vienlaikus ieņem amatu attiecīgajā atkarīgajā kapitālsabiedrībā varētu tikt attiecināti uz atkarīgajām kapitālsabiedrībām pēc 01.01.2020., kad spēkā stāsies grozījumi Kapitāla daļu likumā;
- ❖ atkarīgās kapitālsabiedrības ir privāto tiesību subjekti, un uz tām darbojas princips "atļauts viss, kas nav aizliegts", un tās ir tiesīgas rīkoties tādā pašā veidā kā privātpersonām piederošas kapitālsabiedrības, ja vien tas nav tieši aizliegts ar likumu;
- ❖ ierobežojums ar valdes locekli slēgt pilnvarojuma līgumu par pienākumu izpildi¹⁴⁶ nav viens no ierobežojumiem, kas jāattiecinā uz atkarīgās kapitālsabiedrības valdes locekļiem.

Revidenti uzskata atkarīgo kapitālsabiedrību kapitāla daļu turētāju viedokli par nepamatotu, jo uz atkarīgām kapitālsabiedrībām ir attiecināmi Kapitāla daļu likumā un uz tā pamata izdotajos Ministru kabineta noteikumos noteiktie ierobežojumi atlīdzības noteikšanā valdes locekļiem, savu viedokli pamatojot ar turpmāk norādītajiem faktiem.

Lai gūtu papildu pārliecību, ka Kapitāla daļu likumā iekļautās normas likumdevējs jau sākotnēji vēlējās attiecināt uz atkarīgām kapitālsabiedrībām, revidenti iepazīs ar Kapitāla daļu likuma izstrādes materiāliem, proti, Saeimas Tautsaimniecības, agrārās, vides un reģionālās politikas komisijas sēžu

protokoliem. Izskatot likumprojekta virzības dokumentāciju, revidenti konstatēja, ka par atkarīgo kapitālsabiedrību valdes locekļu atlīdzības noteikšanā piemērojamu atšķirīgu regulējumu nav tikuši iesniegti priekšlikumi, kā arī nav notikušas debates.

Revīzijas laikā Saeimas Juridiskā biroja sniegtā informācija¹⁴⁷ par Kapitāla daļu likuma izstrādes procesu¹⁴⁸ apliecina, ka jau sākotnēji likuma mērķis bija attiecināt tajā ietvertu regulējumu arī uz atkarīgo kapitālsabiedrību valdes un padomes locekļu atlīdzību. Biroja ieskatā, formulējums “likumā noteiktie ierobežojumi” aptver visus Kapitāla daļu likuma tvērumā ietilpstošos ierobežojumus, tostarp arī tos, kas paredzēti uz likumā noteiktā pilnvarojuma pamata izdotajos Ministru kabineta noteikumos.

01.02.2016. PKC virzīja likumprojektu “Grozījumi Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likumā”, kas paredzēja precizēt Kapitāla daļu likuma normu, nosakot, ka atkarīgo kapitālsabiedrību valdes locekļu atlīdzību nosaka, ievērojot Ministru kabineta noteikumos noteiktos ierobežojumus.

Valsts kontrole vērš uzmanību uz to, ka Ekonomikas ministrija, sniedzot atzinumu par Noteikumu Nr.791 projektu, norādīja, ka noteikumu regulējums attiecas arī uz atkarīgajām kapitālsabiedrībām. Ministrija, ņemot vērā Satversmes tiesas praksē atzīto, uzskata, ka minētajā normā ietvertā frāze “šajā likumā noteiktos ierobežojumus” nav jātulko šauri un gramatiski, aprobežojoties tikai ar Saeimas izdoto Kapitāla daļu likumu, bet gan paplašināti, tādējādi, ka attiecas ne vien Kapitāla daļu likumā ietvertie ierobežojumi, bet arī uz minētā likuma pamata izdoto Ministru kabineta noteikumu regulējums. Turklāt, arī Tieslietu ministrijas ieskatā, uz atkarīgajām kapitālsabiedrībām attiecas gan Kapitāla daļu likumā, gan Noteikumos Nr.791 noteiktie ierobežojumi.

Savukārt Satiksmes ministrija lūdza svītrot ierosinātos grozījumus Kapitāla daļu likumā, kas paredzēja Ministru kabinetam noteikt atkarīgo kapitālsabiedrību valdes locekļu skaitu un mēneša atlīdzības maksimālo apmēru, jo šāds regulējums, ministrijas ieskatā, paredzēja valstij pārlietu iejaukties komercdarbības vidē un reglamentēt jautājumu loku vienveidīgi, mākslīgi atraujot atkarīgās kapitālsabiedrības no komercdarbības videi raksturīgās elastīgas un motivējošas atalgojuma sistēmas veidošanas. Turklāt ministrija uzsvēra, ka atkarīgo kapitālsabiedrību valdes locekļu atalgojuma sistēmai ir jābūt atvasinātai no mātes kapitālsabiedrības atalgojuma veidošanas galvenajiem nosacījumiem, kas ir piemēroti konkrētai nozares jomai¹⁴⁹.

Tomēr 2016.gadā nozaru ministrijām neizdevās panākt par šo jautājumu kopīgu izpratni un virzīt grozījumus Kapitāla daļu likumā uz apstiprināšanu PKC neizdevās.

Revīzijas ziņojuma projekta saskaņošana laikā PKC vērsa uzmanību¹⁵⁰, ka gan Zemkopības ministrija, gan Satiksmes ministrija piedalījās Ministru kabineta noteikumu saskaņošanas procesā, kurā tika minēts, ka valdes un padomes locekļu atlīdzības noteikumi ir attiecināmi uz atkarīgajām kapitālsabiedrībām un būtu papildināmi ar skaidru atbilstošu norādi noteikumu nosaukumā un tekstā. Tā kā ministrijas iebilda šādai PKC piedāvātai un Ekonomikas ministrijas un Tieslietu ministrijas atbalstītai precizēšanai, secināms, ka gan Zemkopības ministrija, gan Satiksmes ministrija bija lietas kursā par PKC viedokli, taču to nerespektēja un nenorādīja kapitālsabiedrībām rīkoties atbilstoši.

Revīzijas laikā, proti, 01.01.2020., spēkā stājās grozījumi Kapitāla daļu likumā¹⁵¹, kas papildina tiesību normu ar tiešu atsauci uz Ministru kabineta noteikumiem, proti, ka atkarīgās kapitālsabiedrības valdes un padomes locekļu skaitu, mēneša atlīdzību, prēmiju un atsaukšanas pabalstu nosaka, ievērojot valdes un padomes locekļiem likumā un Ministru kabineta noteikumos paredzētos ierobežojumus.

Revidentu ieskatā, veiktie grozījumi pēc savas dabas ir precizējoši un tie neparedz jaunas prasības. Revidentu viedoklim revīzijā ir pievienojušies arī Saeimas Juridiskais birojs un Tieslietu ministrija¹⁵². Vienlaikus Saeimas Juridiskais birojs ir norādījis, ka no Saeimas Tautsaimniecības, agrārās, vides un reģionālās politikas komisijas sēdes audioieraksta izriet, ka grozījumi novērsīs praksē pastāvošās domstarpības par to, vai Ministru kabineta noteikumu regulējums attiecas arī uz atkarīgajām kapitālsabiedrībām.

Revidenti vērš uzmanību uz to, ka Satversmes tiesa ir norādījusi¹⁵³, ka tiesiskais regulējums nepārtraukti attīstās, likumdevējam pilnveidojot normatīvo aktu formulējumus, lai tie precīzāk atspoguļotu tā gribu. Tādēļ vien, ka tiesību norma tiek grozīta, lai to padarītu vēl skaidrāku, pats par sevi nenozīmē, ka tā nebūtu bijusi pietiekami skaidra.

Ievērojot visu iepriekš norādīto, Valsts kontroles, kā arī citu iestāžu ieskatā, likumdevējs ir ierobežojis atkarīgās kapitālsabiedrības valdes locekļu atlīdzību un pielīdzinājis to publiskas personas kapitālsabiedrības valdes locekļa atlīdzībai jau sākotnēji. Tādēļ uz atkarīgajām kapitālsabiedrībām ir attiecināms Kapitāla daļu likums un tām bija jāievēro Kapitāla daļu likumā noteiktie ierobežojumi atlīdzības noteikšanā.

AS “Latvenergo”, VAS “Latvijas dzelzceļš”, AS “Latvijas valsts meži”, interpretējot minētās tiesību normas atšķirīgi, ne tikai nav nodrošinājušas Kapitāla daļu likumā atkarīgās kapitālsabiedrības valdes loceklim noteikto ierobežojumu ievērošanu, bet arī palielinājušas atkarīgo kapitālsabiedrību valdes locekļa atlīdzību, ko apliecina turpmāk norādītie fakti.

AS “Latvenergo” un AS “Latvijas valsts meži” prakse slēgt darba līgumus ar atkarīgo kapitālsabiedrību valdes locekļiem

Revīzijā konstatēts, ka AS “Latvenergo” atkarīgajās kapitālsabiedrībās AS “Sadales tīkls” un AS “Latvijas elektriskie tīkli” līdz pat attiecīgi 2018.gada oktobrim un novembrim bija spēkā ar valdes locekļiem noslēgtie darba līgumi. Turklāt šie līgumi tika slēgti jau pēc Kapitāla daļu likuma spēkā stāšanās – ar AS “Latvijas elektriskie tīkli” valdes priekšsēdētāju darba līgums noslēgts 15.12.2015., savukārt ar AS “Sadales tīkls” valdes locekļiem – 06.06.2016., 18.09.2017. un 03.04.2018. Noslēgtie darba līgumi ne tikai nodrošināja iespēju palielināt valdes locekļu atlīdzību, bet arī deva iespēju valdes locekļiem saņemt darba koplīgumā darbiniekiem paredzētos labumus.

Vienlaikus gan jāatzīmē, ka jau kopš 2014.gada AS “Latvenergo” ar atkarīgās kapitālsabiedrības AS “Enerģijas publiskais tirgotājs” valdes locekļiem slēdza pilnvarojuma līgumus.

Revidenti uzsver, ka AS “Latvenergo” kā kapitāla daļu turētājs pārtrauca ar AS “Sadales tīkls” un AS “Latvijas elektriskie tīkli” valdes locekļiem darba līgumus un noslēdza pilnvarojuma līgumus neilgi pēc Valsts kontroles revīzijas¹⁵⁴ AS “Sadales tīkls” slēgšanas.

Šajā revīzijā ir veiktas aplēses par AS “Latvenergo” atkarīgo kapitālsabiedrību AS “Sadales tīkls” un AS “Latvijas elektriskie tīkli” valdes locekļiem izmaksājamās atlīdzības apmēru, kāds tas būtu, ja ar atkarīgo kapitālsabiedrību valdes locekļiem par amatu pienākumu izpildi atbilstoši normatīvajiem aktiem būtu bijuši noslēgti pilnvarojuma līgumi. Aplēses liecina, ka abu atkarīgo kapitālsabiedrību astoņiem valdes locekļiem laikā, kad atbilstoši Kapitāla daļu likumam bija jāslēdz pilnvarojuma līgumi, atlīdzība par valdes locekļu amatu pienākumu izpildi būtu par 144 tūkst. euro jeb attiecīgi AS “Sadales tīkls” valdes locekļiem par 24%, bet AS “Latvijas elektriskie tīkli” mazāka par 6%, t.sk. par veiktajām iemaksām pensiju fondā un dzīvības apdrošināšanā ar uzkrājuma veidošanu, piešķirtajiem atvaļinājuma pabalstiem un samaksu, kas izriet no vidējās izpeļņas aprēķina un darba attiecību izbeigšanas.

Arī AS “Latvijas valsts meži” kā kapitāla daļu turētājs ar SIA “Jaunmoku pils” valdes locekli par pienākumu izpildi slēdza darba līgumu.

Ar SIA “Jaunmoku pils” valdes locekli 2006.gadā noslēgtais darba līgums¹⁵⁵ nav pārslēgts līdz pat darba tiesisko attiecību izbeigšanas brīdim 23.09.2019. Atbilstoši *Lursoft* datiem kapitālsabiedrības valdes loceklis amatā iecelts 30.05.2012. Saskaņā ar tā brīža spēkā esošo regulējumu¹⁵⁶ valdes locekli ievēlēja amatā uz trim gadiem, un, stājoties spēkā Kapitāla daļu likumam 01.06.2015., ar viņu būtu slēdzams pilnvarojuma līgums. Ņemot vērā, ka darba līgums netika pārslēgts, tad pēc Valsts kontroles aplēsēm

laikā no 01.06.2015. līdz 23.09.2019. atlīdzība valdes loceklim būtu par 6316 *euro* jeb 3,5% mazāka, t.sk. par piešķirtajiem atvaļinājuma pabalstiem un neizmantotā atvaļinājuma kompensāciju.

VAS “Latvijas dzelzceļš” atkarīgo kapitālsabiedrību valdes locekļu vienotās atlīdzības noteikšana

Atkarīgo kapitālsabiedrību, izņemot AS “LatRailNet”¹⁵⁷, valdes locekļu atlīdzības noteikšanai VAS “Latvijas dzelzceļš” piemēro izstrādātas vadlīnijas¹⁵⁸. Analizējot vadlīnijās iekļautos nosacījumus, revidenti konstatēja, ka kritēriji atšķiras no Ministru kabineta noteikumos ietvertajiem gan attiecībā uz kapitālsabiedrību iedalīšanu grupās, gan nosakot valdes priekšsēdētāja mēneša atlīdzību.

VAS “Latvijas dzelzceļš” vadlīnijās noteikts, ka kapitālsabiedrības, pamatojoties uz atkarīgo kapitālsabiedrību lielumu raksturojošiem kritērijiem, iedala četrās grupās – mazas¹⁵⁹, vidējas, lielas un īpaši lielas kapitālsabiedrības. Savukārt valdes priekšsēdētāja mēneša atlīdzības apmērs ir atkarīgs no kapitālsabiedrības lieluma. Proti, valdes priekšsēdētāja mēneša atlīdzības apmērs īpaši lielā kapitālsabiedrībā ir 715 *euro*, lielā – 570 *euro*, vidējā – 430 *euro*, savukārt mazā – 285 *euro*¹⁶⁰. Piemērojot iepriekš minētos principus, piemēram, īpaši lielas kapitālsabiedrības AS “LDZ CARGO” valdes priekšsēdētājam ir noteikta mēneša atlīdzība 715 *euro*, kas ir pat mazāka par vidējo bruto algu valstī 2014.gadā.

Savukārt, noslēdzot ar valdes locekli arī darba līgumu par direktora amata pienākumu izpildi kapitālsabiedrībā, direktora mēnešalgas apmēra noteikšanai tiek piemērotas VAS “Latvijas dzelzceļš” atkarīgo sabiedrību darba samaksas noteikšanas vadlīnijas¹⁶¹. Ievērojot vadlīnijās noteikto, kapitālsabiedrības direktora atalgojums ir iekļauts augstākajā darba samaksas līmenī un vairākkārt pārsniedz atlīdzību par valdes pienākumu veikšanu. Piemēram, kapitālsabiedrības AS “LDZ CARGO” valdes priekšsēdētājam par otra, rīkotājdirektora amata pienākumu izpildi 2019.gadā noteikts mēneša atalgojums vairāk nekā 7 tūkst. *euro* apmērā. Proti, vienotās atlīdzības proporcija – vidēji 10% valdes locekļa mēneša atlīdzība un 90% darba samaksa par direktora amata pienākumu izpildi, lai gan atbilstoši Ministru kabineta noteikumiem ir jāievēro, ka atlīdzības īpatsvars par valdes priekšsēdētāja vai valdes locekļa amata pienākumu izpildi nevar būt mazāks par 80% no kopējās atlīdzības kapitālsabiedrībā.

Revidenti vērš uzmanību uz to, ka Kapitāla daļu likuma izstrādes mērķis bija izveidot motivējošu un konkurētspējīgu atalgojuma politiku gan valstij tieši, gan pastarpināti piederošo kapitālsabiedrību valdes locekļiem. Savukārt VAS “Latvijas dzelzceļš” piemērotā prakse, nosakot valdes loceklim mēneša atlīdzību mazāku nekā vidējā bruto alga valstī, ir absurda un pretēja likumdevēja gribai.

Revidenti uzskata, ka VAS “Latvijas dzelzceļš” vadlīnijas nav atbilstošas normatīvo aktu regulējumam. Tāpēc revīzijā ir veiktas aplēses par valdes locekļiem izmaksājamās atlīdzības apmēru, kāds tas būtu, ja VAS “Latvijas dzelzceļš” atkarīgo kapitālsabiedrību valdes locekļu vienotās mēneša atlīdzības proporcija tiktu noteikta, ievērojot Ministru kabineta noteikumu nosacījumus, ka mēneša atlīdzības īpatsvars par valdes priekšsēdētāja vai valdes locekļa amata pienākumu izpildi nevar būt mazāks par 80% no vienotās mēneša atlīdzības kapitālsabiedrībā. Aplēses liecina, ka sešu atkarīgo kapitālsabiedrību 19 valdes locekļiem laikā no 01.06.2016. līdz 30.04.2019. kopējais atalgojums par abu amatu pienākumu izpildi būtu par 162 tūkst. *euro* jeb 6% mazāks. Starpība veidojas, ņemot vērā, ka, mainoties mēneša atlīdzības proporcijai, direktora amatā tiek saņemta mazāka mēneša atlīdzība un no šīs atlīdzības izrietoši arī aprēķinātie papildu labumi (pabalsti, prēmijas) un samaksa, kas izriet no vidējās izpeļņas aprēķina.

Revidenti vērš uzmanību uz to, ka iespēju atšķirīgi piemērot regulējumu nodrošināja arī “Latvijas dzelzceļa” koncernā ilgtermiņā piemērotā prakse ar atkarīgo kapitālsabiedrību valdes locekļiem slēgt darba līgumu par cita amata pienākumu izpildi kapitālsabiedrībā. Tā kā regulējums paredz, ka valdes

locekli kapitālsabiedrībā var nodarbināt citā amatā, tomēr tā amata pienākumiem jābūt būtiski atšķirīgiem no valdes locekļu kompetencē ietilpstošo pienākumu veikšanas, revidenti detalizēti pārbaudīja kapitālsabiedrību ar valdes locekļiem noslēgto darba līgumu noslēgšanas pamatojumu (skatīt Revīzijas ziņojuma sadaļu “Valdes locekļa amata savienošana ar citu amatu”).

VAS “Latvijas dzelzceļš” padome 17.12.2019. apstiprināja¹⁶² VAS “Latvijas dzelzceļš” atkarīgo sabiedrību padomes un valdes locekļu atlīdzības vadlīnijas¹⁶³, pamatojoties uz kurām tiek noteikta atlīdzība atkarīgo kapitālsabiedrību valdes locekļiem no 01.01.2020. Analizējot vadlīnijas, revidenti ir konstatējuši, ka tajās iekļautie nosacījumi atbilst Ministru kabineta noteikumos ietvertajiem principiem, kas jāievēro, nosakot atlīdzību valdes loceklim.

Valdes locekļa amata savienošana ar citu amatu

26 kapitālsabiedrībās valdes priekšsēdētāji vai valdes locekļi vienlaikus ir pildījuši vai vēl aizvien pilda arī cita amata pienākumus kapitālsabiedrībā, slēdzot darba, uzņēmuma vai autoratlīdzības līgumus.

Revīzijā, izvērtējot, vai ievērots Ministru kabineta noteikumos¹⁶⁴ noteiktais par vienoto mēneša atlīdzību, secināts, ka lielākoties kapitālsabiedrības ievēro vienotās mēneša atlīdzības proporciju, proti, mēneša atlīdzība par valdes priekšsēdētāja vai valdes locekļa amata pienākumu izpildi nav mazāka par 80% no vienotās mēneša atlīdzības, izņemot, kā jau iepriekš minēts, VAS “Latvijas dzelzceļš” atkarīgajās kapitālsabiedrībās, un VAS “Latvijas dzelzceļš”, kura, lai gan ievēroja regulējumā noteikto proporciju, izmaksājot atlīdzību par prezidenta vai viceprezidenta pienākumu izpildi, tomēr, nav ievērojusi kapitāla daļu turētāja norādījumus un nav veikusi grozījumus darba līgumos. Neievērojot kapitāla daļu turētāja norādījumus, ka otra amata pienākumu izpilde tiek veikta bez atlīdzības, arī divas Veselības ministrijas kapitālsabiedrības – VSIA “Piejūras slimnīca” un SIA “Rīgas Austrumu klīniskā universitātes slimnīca” ar valdes lēmumiem, neievērojot Ministru kabineta noteikumos noteiktos ierobežojumus, par otra amata pienākumu izpildi kapitālsabiedrībā ir noteikušas samaksu piemaksu formā, tā rezultātā kapitālsabiedrību valdes locekļi ir nepamatoti saņēmuši samaksā 68 tūkst. *euro*.

Revidenti vērš uzmanību uz to, ka pastāv problēma ar vienotās atlīdzības noteikšanas mehānismu gadījumos, kad ar valdes locekli par citu pienākumu izpildi kapitālsabiedrībā tiek slēgts uzņēmuma vai autoratlīdzības līgums. Proti, vienotās atlīdzības regulējums paredz par cita amata pienākumu izpildi kapitālsabiedrībā maksāt ikmēneša atlīdzību, savukārt uzņēmuma vai autoratlīdzības līgumu ietvaros samaksa tiek veikta atbilstoši padarītajam darbam, neievērojot strādāšanas ilgumu, tādēļ nav uzskatāma par ikmēneša atlīdzību Ministru kabineta noteikumu izpratnē. Tā kā uzņēmuma vai autoratlīdzības un darba līgumi ir atšķirīgi gan pēc tiesiskā regulējuma, gan pēc būtības, tad PKC saistībā ar Kapitāla daļu likuma mērķi un Ministru kabineta noteikumos iekļauto vienotās atlīdzības ierobežojumu ir nepieciešams izvērtēt regulējuma par vienotās mēneša atlīdzības pietiekamību un attiecināmību gadījumos, kad ar valdes locekli par citu pienākumu izpildi ir noslēgts uzņēmuma vai autoratlīdzības līgums.

11 kapitālsabiedrībās valdes locekļi vienlaikus ieņem amatus, kas pēc būtības neietilpst valdes locekļa funkcijās, piemēram, ārstniecības personas, aktieri, starptautisko projektu vadītāji, sertifikācijas komisiju locekļi. Savukārt 15 kapitālsabiedrībās valdes priekšsēdētāji vai valdes locekļi vienlaikus ieņēma vai vēl aizvien ieņem arī kapitālsabiedrībā vadošus hierarhiski augstākos amatus – direktori, vadītāji, prezidenti.

Revīzijā secināts, ka, slēdzot darba līgumu ar 15 kapitālsabiedrību valdes priekšsēdētājiem, valdes locekļiem par tādu pienākumu izpildi, kas ietilpst vai daļēji ietilpst katra valdes locekļa atsevišķā kompetencē, netiek sasniegts Kapitāla daļu likumā noteiktais mērķis, kas paredz veicināt publiskai personai piederošu kapitāla daļu un publiskas personas kapitālsabiedrību efektīvu pārvaldību, kā arī netiek nodrošināta valstij tieši vai pastarpināti piederošo kapitālsabiedrību racionāla un ekonomiski pamatota resursu izmantošana un labas korporatīvās pārvaldības principu ievērošana. To apliecina turpmāk minētais.

Būtiski norādīt, ka ir vairākas kapitālsabiedrības, kuras, lai organizatoriski nodrošinātu efektīvu pārvaldes darbību, ir noteikušas valdes locekļu atsevišķās kompetences un pārstāvības sadali. Šajās kapitālsabiedrībās netiek slēgti darba līgumi ar valdes locekļiem par cita amata pienākumu izpildi kapitālsabiedrībā.

Revīzijā konstatēts, ka ar desmit kapitālsabiedrību valdes locekļiem, kuri pirms iecelšanas valdē ir bijuši ilggadēji kapitālsabiedrību vai koncerna darbinieki, tika turpinātas darba tiesiskās attiecības. Revīzijas ziņojuma sagatavošanas brīdī darba līgumi par cita amata pienākumu izpildi kapitālsabiedrībā ir spēkā tikai četrus kapitālsabiedrību valdes locekļiem, proti, VAS “Starptautiskā lidosta “Rīga””, AS “Publisko aktīvu pārvaldītājs Possessor”, VAS “Elektroniskie sakari”, kā arī AS “LatRailNet”. Tomēr, revidentu ieskatā, arī šo kapitālsabiedrību interesēs būtu vērtēt nepieciešamību turpināt noslēgtos darba līgumus, jo gadījumos, kad kapitālsabiedrības darbības nodrošināšanai ir vajadzīgs vadošs amats (piemēram, finanšu, attīstības vai cits direktors), kura ietvaros veicamie pienākumi ir kapitālsabiedrībai būtiski, pienākumu izpilde nevar tikt veikta savienojšanas kārtībā, kā arī nav pieļaujama pat daļēja valdes locekļu kompetencē ietilpstošo pienākumu veikšana.

Vienlaikus revīzijā konstatēts, ka piecās kapitālsabiedrībās¹⁶⁵ valdes locekļi ieņem amatus, kuru ietvaros nav paredzēts veikt tādus pienākumus, kas jau neietilpst valdes kompetencē, bet gan tikai nosaka atsevišķās valdes locekļu atbildības jomas. Revidentu ieskatā, šādas amata vietas kapitālsabiedrībā izveidotas un darba līgumi noslēgti ar mērķi palielināt valdes locekļu atlīdzību, kā arī tādēļ, lai nodrošinātu tiem darba koplīgumos vai citos iekšējos normatīvos aktos paredzētus labumus.

Lai arī Ministru kabineta noteikumi¹⁶⁶ paredz darba līgumu slēgšanu par cita amata izpildi kapitālsabiedrībā ar kapitālsabiedrības valdes locekļiem tikai gadījumos, ja tiek identificēts tāds pienākumu loks, kas pēc būtības ir veicams atsevišķa amata ietvaros (ārsts, inženieris), tomēr ar kapitālsabiedrības valdes locekļiem tiek slēgti tādi darba līgumi par vadoša amata pienākumu izpildi kapitālsabiedrībā, kuri satur detalizētāk noteiktu katra valdes locekļa atbildības jomu un veicamos pienākumus.

Valsts kapitāla daļu turētājam ir jānodrošina, ka kapitālsabiedrībā tiek ievēroti Kapitāla daļu likumā un Ministru kabineta noteikumos paredzētie atlīdzības ierobežojumi valdes locekļiem. Ministru kabineta noteikumu anotācijā sniegts izsmeļošs un saprotams likumdevēja skaidrojums par noteikumu pamatojumu, jēgu un praktisko piemērošanu, t.sk.

norādīts, ka valdes loceklis par cita amata pienākumu veikšanu var saņemt papildu atlīdzību tikai atsevišķos izņēmuma gadījumos, kad valdes loceklis veic tādus pienākumus, kas pēc būtības neietilpst valdes locekļa funkcijās. Nevērtējot lietderības apsvērumus par veicamo pienākumu loku, bet sniedzot atļauju slēgt darba līgumus par vadoša amata pienākumu izpildi kapitālsabiedrībā ar valdes locekļiem, kuru amata pienākumos detalizētāk noteikta valdes locekļa atsevišķā atbildības joma un veicamie uzdevumi, valsts kapitāla daļu turētāji vai padome nav nodrošinājuši regulējumā izvirzītās prasības, tā neievērojot arī Publiskas personas finanšu līdzekļu un mantas izšķērdēšanas novēršanas likuma prasību ar līdzekļiem rīkoties likumīgi un lietderīgi. Tā rezultātā par valdes locekļu funkciju dublējošu kapitālsabiedrības struktūrvienību un amatu izveidošanu un izšķērdētajiem finanšu līdzekļiem ir atbildīgs gan kapitāla daļu turētājs, gan padome, kas pārrauga valdes darbību.

Pēc revidentu aplēsēm kapitālsabiedrībās, kurās valdes locekļi ieņem arī tiem izveidotus amatus, laikā no 2015.gada līdz 30.04.2019. aprēķinātā darba samaksa par otru amatu ir 2,7 milj. *euro* un tā veido vidēji 28% no kopējās valdes locekļiem izmaksātās atlīdzības.

Būtiski norādīt, ka, noslēdzot darba līgumu ar valdes locekli par cita amata pienākumu izpildi kapitālsabiedrībā, tiesiskās attiecības regulē Darba likums, un izveidojas situācija, ka persona kā valdes loceklis ir pakļauts kapitāla daļu turētājam vai padomei, bet kā darbinieks – valdei, kuras loceklis tas ir. Gadījumos, kad ar valdes locekli vienlaikus ir noslēgts darba līgums par cita amata pienākumu izpildi kapitālsabiedrībā, šīm tiesiskajām attiecībām ir piemērojams Darba likums. Tāpēc, ievērojot atšķirības piemērojamos regulējumos, ja valdes loceklis tiek atsaukts no amata, var rasties problēmsituācijas, cenšoties izbeigt ar viņu arī darba tiesiskās attiecības, un kapitālsabiedrībai var nākties pieņemt ekonomiski neizdevīgus lēmumus. Revidentu secināto spilgti ilustrē konstatētais VAS “Latvijas dzelzceļš”.

Izveidojot VAS “Latvijas dzelzceļš” Prezidentu padomi, tai tika mākslīgi nodalītas un piešķirtas kapitālsabiedrības valdes funkcijas, proti, Prezidentu padomes pienākumi jau ietilpa kapitālsabiedrības valdes kompetencē, par kuru valdes locekļi saņēma atlīdzību. Tādēļ revidenti uzskata, ka kopš Prezidentu padomes izveides visa tās locekļiem izmaksātā darba samaksa ir izmaksāta nepamatoti, jo padomes locekļiem noteiktie pienākumi bija valdes kompetencē, kura par to jau saņēma regulējumā noteikto atlīdzību. Prezidentu padomes locekļiem nepamatoti izmaksāta atlīdzība 1,63 milj. *euro* apmērā, t.sk. darba samaksa un kompensācijas, izbeidzot darba attiecības, tādējādi nav ievērota arī Publiskas personas finanšu līdzekļu un mantas izšķērdēšanas novēršanas likuma prasība ar kapitālsabiedrības līdzekļiem rīkoties likumīgi un lietderīgi.

Satversmes tiesa, 08.11.2012. pieņemot lēmumu par tiesvedības izbeigšanu, secināja, ka Prezidentu padomei ir nodotas tiesības un pienākumi, kas ir valdes kompetencē. Būtiski uzsvērt, ka Satiksmes ministrijai ilgstoši ir bijusi atbalstoša attieksme pret valdes kompetenci dublējošās, mākslīgi radītās struktūrvienības pastāvēšanu valsts kapitālsabiedrībā, turklāt ministrija ir virzījusi pat grozījumus tiesību normās, lai

nodrošinātu Prezidentu padomes locekļiem darba samaksu par pienākumiem, par ko tie jau saņem atlīdzību. Likumsakarīgi, ka ne VAS “Latvijas dzelzceļš”, ne kapitālsabiedrības padome vai Satiksmes ministrija kā kapitālsabiedrības kapitāla daļu turētājs nevarēja iesniegt Prezidentu padomes pastāvēšanas lietderības izvērtējumu ne par Prezidentu padomes izveidošanu, ne par tās pastāvēšanu pēc Satversmes tiesas lēmuma. Tādēļ gan Satiksmes ministrija, gan VAS “Latvijas dzelzceļš” padome un valde savus pienākumus nav pildījuši kā krietni un rūpīgi saimnieki, un nav nodrošinājuši Kapitāla daļu likumā valdes loceklim noteikto ierobežojumu ievērošanu un nav veicinājuši likumā noteiktā mērķa sasniegšanu.

Būtiski norādīt, ka, pamatojoties uz satiksmes ministra 20.01.2020. iesniegumu, Latvijas Republikas Ģenerālprokuratūra ir uzsākusi kriminālprocesu par VAS “Latvijas dzelzceļš”, iespējams, nelikumīgas struktūrvienības – Prezidentu padomes izveidošanu, kā rezultātā VAS “Latvijas dzelzceļš” deviņu gadu laikā nodarīti gandrīz miljons *euro* lieli zaudējumi.

Lai arī kapitāla daļu turētājs vairākkārt akcionāru sapulcē uzdeva valdei sekot līdzi, lai vienotās atlīdzības apmērs nepārsniedz vienotās atlīdzības maksimālo apmēru, VAS “Latvijas dzelzceļš” valde, neskatoties uz akcionāra norādījumiem, neveica attiecīgās izmaiņas ar sevi kā Prezidentu padomes locekļiem noslēgtajos darba līgumos, lai noteiktu atlīdzību atbilstoši regulējumā noteiktajam. Tā rezultātā valde ne tikai neizpildīja regulējumā noteikto, ignorējot kapitāla daļu turētāja rīkojumus, bet arī nodrošināja sev labākus nosacījumus darba tiesisko attiecību izbeigšanas procesā, jo, vienojoties par kompensāciju apmēru, aprēķini ir balstīti uz Prezidentu padomes locekļu darba līgumos norādīto darba samaksu.

Laika periodā no Prezidentu padomes izveidošanas 14.09.2010. līdz tās darbības izbeigšanai 17.10.2019. VAS “Latvijas dzelzceļš” ir noslēgusi vienošanās ar četriem Prezidentu padomes locekļiem par profesionālās darbības ierobežojumu, kopā atlīdzībā izmaksājot 455 tūkst. *euro*. VAS “Latvijas dzelzceļš”, izbeidzot darba tiesiskās attiecības ar Prezidentu padomes locekļiem un izmaksājot atlīdzības par profesionālās darbības ierobežojumu, revidenti neiesniedza dokumentus, kas apliecinātu gan noslēgto vienošanos pamatu, gan tajā iekļautos nosacījumus, t.sk. izmaksātās atlīdzības apmēru. Vienlaikus revidenti secina, ka vienošanās par profesionālās darbības ierobežošanu tika noslēgtas, lai atrisinātu problēmsituācijas, kas radušās pēc valdes locekļa atsaukšanas no amata, bet pastāvot vēl spēkā esošam darba līgumam.

“Latvijas dzelzceļš” koncerna kapitālsabiedrības trijos gadījumos atlīdzību par profesionālās darbības ierobežojumu ir izmaksājušas vienā maksājumā, tādējādi pārkāpjot Darba likumā noteikto atlīdzības izmaksas kārtību.

Lai arī Latvijai kā OECD dalībvalstij ir saistoši tās definētie valsts kapitālsabiedrību labas pārvaldības prakses principi, valsts nav nodrošinājusi sabiedrībai pietiekamu informāciju

par valdes locekļu, ar kuriem noslēgts arī darba līgums par amata pienākumu izpildi kapitālsabiedrībā, saņemtajiem ienākumiem.

Likumdevējs valsts kapitālsabiedrības valdes locekļiem ir paredzējis īpašu regulējumu Kapitāla daļu likumā un uz likuma pamata izdotajos Ministru kabineta noteikumos. Proti, Ministru kabineta noteikumi¹⁶⁷ īpašos gadījumos pieļauj valdes priekšsēdētāja vai valdes locekļa amata apvienošanu ar amatu tajā pašā kapitālsabiedrībā, faktiski pieļauj vēl par 20% palielināt valdes priekšsēdētāja vai valdes locekļa kopējo mēneša atlīdzības apmēru.

Revīzijā iegūtā informācija liecina, ka 26 kapitālsabiedrībās valdes priekšsēdētāji vai valdes locekļi, saņemot atļauju no kapitāla daļu turētāja, vienlaikus ir pildījuši vai vēl aizvien pilda arī cita amata pienākumus kapitālsabiedrībā, par to slēdzot darba, uzņēmuma vai autora līgumu.

Revīzijā, izvērtējot, vai ievērots Ministru kabineta noteikumos¹⁶⁸ noteiktais par vienoto mēneša atlīdzību, konstatēts, ka kapitālsabiedrības ievēro vienotās mēneša atlīdzības proporciju, proti, mēneša atlīdzība par valdes priekšsēdētāja vai valdes locekļa amata pienākumu izpildi nav mazāka par 80% no vienotās mēneša atlīdzības, izņemot:

- ❖ VAS “Latvijas dzelzceļš” un tās atkarīgās kapitālsabiedrības (skatīt Revīzijas ziņojuma sadaļu “VAS “Latvijas dzelzceļš” atkarīgo kapitālsabiedrību valdes locekļu vienotās atlīdzības noteikšana” un Revīzijas ziņojuma sadaļu “VAS “Latvijas dzelzceļš” rīcība, neveicot izmaiņas ar Prezidentu padomes locekļiem noslēgtajos darba līgumos”);
- ❖ divas Veselības ministrijas kapitālsabiedrības, proti, VSIA “Piejūras slimnīca” un SIA “Rīgas Austrumu klīniskā universitātes slimnīca”, kur valdes loceklis vienlaikus ieņem arī ārstniecības personas amatu. Veselības ministrija kā kapitāla daļu turētājs, sniedzot saskaņojumus par citu amatu pienākumu veikšanu, neparedzēja vienoto mēneša atlīdzību (par otra amata pienākumu izpildi nav paredzēta atlīdzība). Tomēr VSIA “Piejūras slimnīca” valde ir noslēgusi vienošanos par grozījumiem darba līgumā, nosakot samaksu par papildu darbu piemaksu formā, tā faktiski papildus pilnvarojuma līgumā noteiktajai mēneša atlīdzībai laikā no 06.10.2016. līdz 09.02.2020. valdes loceklim aprēķināta samaksa 49 391 *euro* apmērā. Savukārt SIA “Rīgas Austrumu klīniskā universitātes slimnīca” valdes loceklim faktiski papildus pilnvarojuma līgumā noteiktajai mēneša atlīdzībai kā darbiniekam laikā no 05.06.2018. līdz 04.11.2019., pamatojoties uz valdes lēmumiem, aprēķināta samaksa (piemaksas) 18 187 *euro* apmērā.

Piecās kapitālsabiedrībās valdes locekļiem vienlaikus ar pilnvarojuma līgumu ir noslēgti uzņēmuma vai autoratlīdzības līgumi. Revidenti vērs uzmanību uz to, ka uzņēmuma vai autoratlīdzības līgumi paredz samaksas veikšanu tikai pēc darbu izpildes. Darbu izpilde var tikt veikta ilgākā laika periodā un samaksa veikta vienā maksājumā, nevis mēneša atlīdzības veidā, tā rezultātā var tikt pārsniegta regulējumā noteiktā pieļaujamā vienotās mēneša atlīdzības proporcija par cita amata pienākumu veikšanu, proti, 20%, piemēram:

- ❖ SIA “Latvijas standarts” valdes loceklis vienlaikus uz uzņēmumu līgumu pamata veic projektu vadītāja un eksperta pienākumus starptautiskos projektos¹⁶⁹. Samaksa par uzņēmumu līgumu izpildi 2018.gadā veikta četras reizes, veidojot 33% no kopējās atlīdzības par kalendāro gadu;
- ❖ VSIA “Mihaila Čehova Rīgas Krievu teātris” valdes loceklis vienlaikus ir aktieris, par ko noslēgts uzņēmuma līgums¹⁷⁰. Samaksa par uzņēmumu līgumu izpildi 2018.gadā veido 21% no kopējās atlīdzības par kalendāro gadu.

Revidenti uzskata un izprot, ka, pamatojoties uz uzņēmuma vai autoratlīdzības līgumu, veiktā samaksa nav uzskatāma par mēneša atlīdzību Ministru kabineta noteikumu izpratnē. Tā kā uzņēmuma vai autoratlīdzības un darba līgumi ir atšķirīgi gan pēc tiesiskā regulējuma, gan pēc būtības, tad PKC saistībā ar Kapitāla daļu likuma mērķi un Ministru kabineta noteikumos iekļauto vienotās atlīdzības

ierobežojumu ir nepieciešams izvērtēt regulējuma par vienotās mēneša atlīdzības pietiekamību un attiecināmību gadījumos, kad ar valdes locekli par citu pienākumu izpildi ir noslēgts uzņēmuma vai autoratlīdzības līgums.

Ministru kabineta noteikumu sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojumā¹⁷¹ norādīts, ka par cita amata pienākumu veikšanu var saņemt papildu atlīdzību tikai atsevišķos uzņēmuma gadījumos, kad valdes loceklis patiešām veic tādus pienākumus, kas pēc būtības neietilpst valdes locekļa funkcijās. Revīzijā konstatēts, ka 11 kapitālsabiedrībās valdes locekļi vienlaikus ir ārstniecības personas, aktieri, projektu vadītāji, sertifikācijas komisiju locekļi, tātad veic pienākumus, kas pēc būtības neietilpst valdes locekļa funkcijās, savukārt 15 kapitālsabiedrībās valdes priekšsēdētāji vai valdes locekļi vienlaikus ieņēma vai vēl aizvien ieņem arī kapitālsabiedrībā vadošus hierarhiski augstākos amatus – direktori, vadītāji, prezidenti, par to slēdzot darba līgumu:

Kapitālsabiedrība	Kapitāla daļu turētājs	Valdes locekļu ieņemamie amati	Darba līguma statuss revīzijas laikā
AS "Latvenergo"	Ekonomikas ministrija	Galvenais izpilddirektors, komercdirektors, attīstības direktors, ražošanas direktors, finanšu direktors, tehnoloģiju un atbalsta direktors	Darba līgumi spēkā
VAS "Latvijas dzelzceļš"	Satiksmes ministrija	Prezidents, viceprezidenti	Darba līgumi izbeigti revīzijas laikā
VAS "Latvijas autoceļu uzturētājs"	Satiksmes ministrija	Ceļu rajona direktors, iepirkumu direktors	Darba līgumi izbeigti pirms revīzijas
VAS "Starptautiskā lidosta "Rīga""	Satiksmes ministrija	Komerčiālā departamenta direktors	Darba līgums spēkā
AS "Latvijas valsts meži"	Zemkopības ministrija	Prezidents, finanšu viceprezidents, mežsaimniecības direktors, korporatīvo attiecību viceprezidents	Darba līgumi spēkā
VAS "Elektroniskie sakari"	Vides un reģionālās attīstības ministrija	Atbalsta funkciju nodrošinājuma departamenta direktors	Darba līgums spēkā
AS "Publisko aktīvu pārvaldītājs Possessor"	Ekonomikas ministrija	Komerccarbības dienesta vadītājs	Darba līgums spēkā
AS "LatRailNet"	VAS "Latvijas dzelzceļš"	Rīkotājdirektors	Darba līgums spēkā
AS "LDZ CARGO"	VAS "Latvijas dzelzceļš"	Juridisko un administratīvo lietu departamenta direktors, Finanšu departamenta direktors	Darba līgumi izbeigti revīzijas laikā
AS "LDZ Loģistika"	VAS "Latvijas dzelzceļš"	Rīkotājdirektors	Darba līgums izbeigts revīzijas laikā
AS "LDZ infrastruktūra"	VAS "Latvijas dzelzceļš"	Rīkotājdirektors	Darba līgums izbeigts revīzijas laikā
SIA "LDZ apsardze"	VAS "Latvijas dzelzceļš"	Rīkotājdirektors, rīkotājdirektora vietnieks	Darba līgumi izbeigti revīzijas laikā
SIA "Ritošā sastāva serviss"	VAS "Latvijas dzelzceļš"	Rīkotājdirektors, komercdirektora vietnieks	Darba līgumi izbeigti revīzijas laikā
AS "Sadales tīkls"	VAS "Latvenergo"	Izpilddirektors, attīstības direktors, tehniskais direktors, klientu direktors, finanšu	Darba līgumi spēkā

Kapitālsabiedrība	Kapitāla daļu turētājs	Valdes locekļu ieņemamie amati	Darba līguma statuss revīzijas laikā
		direktors, ražošanas direktors	
AS "Latvijas elektriskie tīkli" VAS "Latvenergo"		Izpilddirektors	Darba līgums spēkā

Kapitālsabiedrības pārvaldi īsteno kapitāla daļu turētājs, dalībnieku vai akcionāru sapulce un valde, kā arī padome (ja ir izveidota). Dalībnieku vai akcionāru sapulces kompetencē esošos lēmumus pieņem kapitāla daļu turētāja pārstāvis.

Padome ir sabiedrības pārraudzības institūcija, kas pārstāv dalībnieku vai akcionāru intereses sapulču starplaikā un pārrauga valdes darbību.

Valde ir kapitālsabiedrības izpildinstitūcija, kura īsteno divas funkcijas – kapitālsabiedrības pārstāvību un vadību¹⁷².

Kapitālsabiedrības pārstāvība ir sabiedrības reprezentēšana ārpusē, proti, visas lietas, kurās sabiedrība stājas attiecībās ar trešo personu, attiecas uz pārstāvību¹⁷³. Savukārt sabiedrības vadība ir uz sabiedrības darbības nodrošināšanu vērsto pasākumu realizācija sabiedrības iekšienē, proti, sabiedrības saimnieciskā un organizatoriskā vadīšana, kas vērsta uz sabiedrības mērķu sasniegšanu¹⁷⁴.

Kapitālsabiedrības vadīšana aptver ļoti plašu pienākumu loku, piemēram, lēmumu pieņemšanu, kapitālsabiedrības darbības organizēšanu un nodrošināšanu, iekšējās kārtības noteikumu un instrukciju apstiprināšanu, dokumentu gatavošanu, grāmatvedības kārtošānu, kā arī citus Komerclikumā noteiktos valdes pienākumus.

Kapitālsabiedrības valdes vadības funkcijā ietilpstošo uzdevumu kopumu nav iespējams uzskaitīt izsmēļoši, jo valdes locekļiem kā krietniem un rūpīgiem saimniekiem ir jādara viss ikdienā nepieciešamais un likumīgi iespējamais sabiedrības darbības nodrošināšanai konkrētajos apstākļos.

Revīzijā iegūtā informācija liecina, ka valstij tieši vai pastarpināti piederošās kapitālsabiedrības valdes kopējā vai solidārā kompetence un atbildība, vispārējie darbības principi, pienākumi, pārstāvības tiesības lielākoties tiek noteiktas kapitālsabiedrības valdes nolikumā vai reglamentā.

Kapitālsabiedrības, lai organizatoriski nodrošinātu efektīvu pārvaldes darbību, nosaka valdes locekļu atsevišķās kompetences un pārstāvības sadali. Lai atvieglotu administratīvo slogu un ikdienas operatīvo darījumu slēgšanai ieviestu sakārtotu sistēmu, kapitālsabiedrības arī noteic valdes locekļu pienākumus un atbildības jomas, kurās lēmumus var pieņemt vienpersoniski, kā arī nosaka darījumus un/vai vērtību, kad jābūt visas valdes apstiprinājumam.

Valdes locekļu atsevišķās kompetences un pārstāvības tiesības ir noteiktas kapitālsabiedrības iekšējos dokumentos, piemēram, valdes lēmumos par atbildības jomu vai funkciju sadali starp valdes locekļiem un to pārziņā esošajām uzņēmuma struktūrvienībām.

Atbilstoši regulējumā¹⁷⁵ noteiktajai kārtībai valdes locekļu atlases procesā kapitāla daļu turētājs vai padome, pamatojoties uz kandidātam izvirzītajām nepieciešamo kompetenču un profesionālās pieredzes prasībām, izvēlas atbilstošāko profesionāli, kurš turpmāk vadīs konkrētu jomu kapitālsabiedrībā, piemēram, būs atbildīgs par kapitālsabiedrības finanšu, juridiskajiem vai attīstības jautājumiem.

Pamatojoties uz valdes locekļu profesionālo kompetenci, kapitālsabiedrības valde ar lēmumu nosaka valdes locekļa pārstāvības pilnvarojuma apjomu, paredzot atbildību par atsevišķās kompetences ietvaros noteikto pienākumu un uzdevumu kvalitatīvu izpildi, regulāru valdes informēšanu un jomā/procesos iesaistīto darbinieku kontroli.

Revīzijā konstatēts, ka pārsvarā, nosakot katra kapitālsabiedrības valdes locekļa atsevišķās kompetences un pārstāvības tiesības, ar valdes priekšsēdētāju vai valdes locekļiem tiek slēgts tikai pilnvarojuma līgums.

PKC revīzijā ir norādījis¹⁷⁶, ka tikai gadījumos, ja tiek identificēts tāds pienākumu loks, kas pēc būtības ir veicams atsevišķa amata ietvaros (ārsts, inženieris u.c.) uz darba līguma pamata, tad, ievērojot lietderības apsvērumus, ir vērtējams jautājums par atsevišķa amata izveidi un darba līguma slēgšanu ar valdes locekli vai kādu citu profesionāli atbilstošu fizisku personu.

Ņemot vērā iepriekš minēto, revidenti secina, ka valdes locekļa nodarbināšanai citā amatā ir jābūt izņēmumam. Amata pienākumiem jābūt būtiski atšķirīgiem, nav pieļaujama pat daļēja valdes locekļu kompetencē ietilstošo pienākumu veikšana. Vienlaikus, pirms lēmuma slēgt darba līgumu ar kapitālsabiedrības valdes locekli, kapitāla daļu turētājam vai padomei bez pārbaudes par interešu konflikta neesamību būtu nepieciešams arī izvērtēt, vai kapitālsabiedrības interesēs nav lietderīgāk slēgt darba līgumu ar profesionāli, kurš amata pienākumu izpildi neveiks amatu savienošanas kārtībā.

Revidenti vērš uzmanību uz to, ka revīzijā neviena no kapitālsabiedrībām nav iesniegusi dokumentus, kas apliecinātu, ka, pirms noslēgt vai turpināt ar valdes locekli darba līgumu par citu pienākumu veikšanu kapitālsabiedrībā, būtu izvērtēts lietderības aspekts, kā arī iespēja nodarbināt amatā citu darbinieku, kurš pienākumus veiktu bez amatu savienošanas.

Revīzijā konstatēts, ka desmit kapitālsabiedrību¹⁷⁷ valdes locekļi pirms iecelšanas valdē ir bijuši kapitālsabiedrību vai koncerna darbinieki. Tomēr pēc to iecelšanas valdē amatu savienošanas kārtībā ar tiem ir turpinātas darba tiesiskās attiecības vai atbilstoši koncerna praksei noslēgti jauni darba līgumi par cita amata pienākumu izpildi kapitālsabiedrībā. Vienlaikus jānorāda, ka revīzijas ziņojuma sagatavošanas brīdī spēkā esoši darba līgumi par cita amata pienākumu izpildi kapitālsabiedrībā ir tikai četrās kapitālsabiedrībās – VAS “Starptautiskā lidosta “Rīga””, AS “Publisko aktīvu pārvaldītājs Possessor”, AS “LatRailNet”, kā arī VAS “Elektroniskie sakari”.

Revidenti uzsver, ka arī vēl spēkā esošie darba līgumi ir noslēgti par kapitālsabiedrībām būtisku amatu pienākumu izpildi (direktori, rīkotājdirektori), kuriem paredzēta kapitālsabiedrībā augstākā darba samaksa. Tomēr darba līgumi noslēgti, nevērtējot, vai amatā nebūtu lietderīgi nodarbināt darbinieku, kurš pienākumus veiktu bez amatu savienošanas, kā arī nevērtējot, vai amata pienākumos nav pieļauta kaut daļēja valdes locekļa kompetencē ietilstošo pienākumu veikšana.

Izvērtējot revīzijā iesniegto informāciju, konstatēts, ka piecās kapitālsabiedrībās¹⁷⁸ valdes locekļi ieņemtiem izveidotus amatus. Izņemot AS “Latvijas elektriskie tīkli”, kapitālsabiedrībās ar šo amatu palīdzību tiek noteiktas atsevišķās valdes locekļu atbildības jomas. Revīzijas laikā kapitālsabiedrībās¹⁷⁹ sniedza viedokli, ka valde vada un pārstāv kapitālsabiedrību kopīgi, savukārt atsevišķās valdes locekļu pārvaldības jomas kapitālsabiedrībās nav noteiktas.

Revīzijā konstatēts, ka valdes locekļiem nav noteiktas katra atsevišķās kompetences un pārstāvība, bet tās tiek nodrošinātas, ar valdes priekšsēdētāju vai valdes locekļiem slēdzot darba līgumus par cita amata pienākumu izpildi kapitālsabiedrībā. Proti, par atsevišķu jomu vai funkciju pārvaldi ar valdes locekļiem tiek slēgti darba līgumi par direktoru, prezidentu, viceprezidentu u.tml. pienākumu izpildi kapitālsabiedrībā.

Izvērtējot valdes locekļu pienākumus kopsakarā ar darba līgumos noteiktajiem darba pienākumiem, revidenti ir konstatējuši, ka būtībā direktoru, prezidentu, viceprezidentu darba līgumos ir detalizētāk noteikti katra valdes locekļa veicamie pienākumi un atbildības joma.

Kapitālsabiedrībās, kurās valdes priekšsēdētājs vai valdes loceklis vienlaikus pilda arī cita amata pienākumus, ir izveidots vēl viens vadītāju līmenis (piemēram, prezidenti, viceprezidenti, direktori). Revidenti vērš uzmanību uz to, ka šis vadītāju līmenis ir pakļauts nevis valsts kapitāla daļu turētāja vai padomes, ja tāda ir izveidota kapitālsabiedrībā, bet gan valdes kontrolei.

Lai arī kapitālsabiedrības ar valdes locekļiem noslēgtajos darba līgumos ietver noteikumus, lai radītu iespaidu, ka tiek veiktas vadības funkcijas kādā atsevišķā jomā, kā arī tiek veikta ikdienas jautājumu risināšana, revidenti norāda, ka kapitālsabiedrības vadīšana ir ikdienas darbs un valdes priekšsēdētāja un valdes locekļu pienākumi aptver administratīvu darbību, arī kārtojot kapitālsabiedrības iekšējos ikdienas jautājumus.

Revīzijā ir konstatēts, ka visos gadījumos, kad ar valdes locekļiem noslēgti darba līgumi par pienākumu veikšanu, kas ietilpst valdes kompetencē, kapitāla daļu turētājs vai padome ir sniedzis atļauju savienot amatus. Jānorāda, ka direktoru, prezidentu, viceprezidentu amati kapitālsabiedrību darbinieku organizatoriskajā struktūrā ir hierarhiski augstākie amati un par to izpildi tiek noteikta augstākā mēnešalga.

Kapitālsabiedrības valde, saskaņojot ar kapitāla daļu turētāju vai padomi, izveido vadošus amatus, nosaka tiem augstāko atalgojumu, kas ļauj hipotētiski pieņemt, ka veicamie pienākumi ir būtiski kapitālsabiedrības darbības nodrošināšanā un attīstībā, tomēr šo amata pienākumu izpilde tiek veikta tikai amatu savienošanas kārtībā.

Revidentu ieskatā, gadījumos, ja kapitālsabiedrībā ir nepieciešams vadošs amats (piemēram, finanšu, attīstības vai cits direktors), kura veicamie pienākumi ir būtiski kapitālsabiedrības darbības nodrošināšanai un attīstībai, tam ir jābūt amatam, kuram direktors, prezidents, viceprezidents u.tml. pilnvērtīgi veltītu savu darba laiku, nevis veiktu to tikai savienošanas kārtībā. Tomēr revidentiem iesniegtā informācija liecina, ka neviena no kapitālsabiedrībām nav pat izskatījusi iespēju amatā nodarbināt citu darbinieku.

Saeimas Juridiskais birojs ir pievienojies revidentu viedoklim, norādot¹⁸⁰, ka tiesisko regulējumu nedrīkst izmantot negodprātīgi, proti, par valdes locekli var iecelt personu, kura ir pildījusi kapitālsabiedrībai būtiskus pienākumus (piemēram, finanšu direktoru), bet nav pieļaujams, ka par kapitālsabiedrībai būtisku pienākumu veikšanu ar valdes locekli pēc tā iecelšanas valdē tiek slēgti darba līgumi.

Vienlaikus revidenti vērš uzmanību uz konstatēto AS “Latvijas elektriskie tīkli”.

AS “Latvijas elektriskie tīkli” 2015.gada pārskatā¹⁸¹ ir norādīts, ka kapitālsabiedrība vairs neveic pārvades sistēmas aktīvu uzturēšanas funkcijas, to no 01.01.2015. pārņēma AS “Augstsprieguma tīkls”. Ar minēto funkciju pārņemšanu:

- ❖ 432 darbinieki pārgāja uz AS “Augstsprieguma tīkls”, un attiecīgi darbinieku skaits AS “Latvijas elektriskie tīkli” 2015.gada sākumā samazinājās līdz 13 darbiniekiem (atbilstoši AS “Latvijas elektriskie tīkli” mājaslapā¹⁸² norādītajai informācijai 2019.gada sākumā sabiedrībā bija 8 darbinieki, bet no 2019.gada oktobra – 6);
- ❖ 30.01.2015. tika reorganizēta arī sabiedrības pārvalde, AS “Latvijas elektriskie tīkli” valdes locekļu skaitu samazinot no pieciem uz vienu.

Lai arī no 2015.gada kapitālsabiedrības pārvaldīšanu un pārstāvniecību nodrošina viens valdes loceklis – valdes priekšsēdētājs, tas joprojām arī ieņem otru izpilddirektora amatu kapitālsabiedrībā, kura pienākumi, revidentu ieskatā, ietilpst valdes locekļa kompetencē.

Jāatzīmē, ka divi valdes locekļi, kas līdz 30.01.2015. AS “Latvijas elektriskie tīkli” ieņēma arī virzienu direktoru amatus, kopš 12.02.2015. un 01.05.2016. ir AS “Augstsprieguma tīkls” valdes locekļi. AS “Augstsprieguma tīkls” valdes locekļi neieņem vēl vienu amatu, bet gan katram valdes loceklim ir nodalīta atbildības joma.

Lai arī reorganizācijas dēļ kapitālsabiedrībai tika būtiski samazināts veicamo funkciju apjoms, AS “Latvenergo” kā kapitāla daļu turētājs atbilstoši koncernā ilgstoši pastāvošai praksei saskaņoja darba līguma slēgšanu ar valdes priekšsēdētāju par izpilddirektora amata izpildi.

Revidenti vērš uzmanību uz to, ka par kapitālsabiedrību praksi slēgt ar valdes locekļiem arī darba līgumus publiski informācija netiek sniegta. Piemēram, izsludinot publisku konkursu par vakantu valdes priekšsēdētāja vai valdes locekļa amatu, netiek publicēta informācija par to, ka vienlaikus ar valdes locekli tiek slēgts arī darba līgums, piemēram, par izpilddirektora amata pienākumu pildīšanu, kā arī netiek publicēta informācija par labumiem, kas tam pienākas saskaņā ar darba līgumu.

Revīzijā konstatēts, ka vairākās kapitālsabiedrībās līguma slēgšana par izpilddirektora vai cita darba veikšanu kapitālsabiedrībās uzskatāma gandrīz par automātisku labumu, kas pienākas par valdes locekļa amata pienākumu veikšanu. Šie amati izveidoti, pat neveicot darbinieku atlasīšanu, neizvērtējot iespēju, ka tos varētu pildīt darbinieks, kurš pienākumu izpildei pilnvērtīgi veltītu savu darba laiku, nevis savienošanas kārtībā. Būtiski norādīt, ka izveidotos amatus ir ieņēmuši tikai valdes locekļi¹⁸³, neviens no valdes locekļiem nav atteicies noslēgt darba līgumu par citu amatu kapitālsabiedrībā.

Revīzijā apkopotā informācija liecina, ka kapitālsabiedrībās, kurās valde savu darbību organizē kopīgi un ir solidāri atbildīga par kapitālsabiedrībai nodarītiem zaudējumiem, kapitālsabiedrības valdes locekļiem netiek noteikti individuāli sasniedzamie darba uzdevumi.

Revidenti uzsver, ka saskaņā ar Kapitāla daļu likumu¹⁸⁴ kapitālsabiedrību valdes locekļu atlīdzības pārskatīšanas pamats ir valdes locekļa darbības iepriekšējā gadā un tā ieguldījuma kapitālsabiedrības mērķu sasniegšanā vērtējums atbilstoši katram valdes loceklim individuāli noteikto sasniedzamo darba izpildes rādītāju rezultātiem. Ievērojot, ka valdes locekļiem nav noteikti sasniedzamie individuālā snieguma rezultāti, apšaubāms ir akcionāra vai padomes pieņemtais lēmums, piemēram, pārskatīt valdes locekļa atlīdzību vai piešķirt prēmiju maksimālā apmērā.

Revīzijā AS “Latvenergo” sniegusi informāciju¹⁸⁵, ka gan AS “Latvenergo”, gan AS “Sadales tīkls” un AS “Latvijas elektriskie tīkli” valdes locekļiem ir noteikta kopīga atbildība par uzņēmuma/koncerna mērķu izpildi. Savukārt individuālie uzdevumi un sasniedzamie mērķi noteikti tiem kā virzienu direktoriem. Bet par mērķu noteikšanu, izpildes pārraudzību virzienu direktoru līmenī kapitālsabiedrībā atbild tās valde. Proti, valde pati sev nosaka mērķus, kuru izpildi pati arī novērtē. Atbilstoši revīzijā iesniegtajai informācijai akcionāram, pieņemot lēmumu valdes loceklim izmaksāt gada prēmiju par valdes kopējo darbību kapitālsabiedrības darbības rezultātu sasniegšanā, arī direktoram automātiski tiek izmaksāta gada prēmija. Revidentu ieskatā, tas apliecina, ka akcionārs vai padome direktora veicamos pienākumus un sasniedzamos mērķus uzskata par savstarpēji saistītiem un neatdalāmiem.

Ņemot vērā, ka ar valdes locekļiem noslēgtie darba līgumi par direktoru, prezidenta vai viceprezidentu pienākumu izpildi kapitālsabiedrībā satur detalizētāk noteiktus katra valdes locekļa veicamos pienākumus un atbildības jomu, revidenti secina, ka, pieņemot lēmumu par valdes locekļa atlīdzības pārskatīšanu vai prēmijas piešķiršanu, kas nav saistīta ar valdes locekļu individuālajiem sasniegumiem, bet gan tiek pamatota ar kapitālsabiedrības direktoru rezultātiem individuālo mērķu sasniegšanā, akcionārs vai padome prezidentu, viceprezidentu, direktoru veicamos pienākumus un sasniedzamos mērķus uzskata par valdes locekļa kompetenci.

Arī AS “Latvijas valsts meži” tiek piemērota kārtība kā “Latvenergo” koncernā. Proti, valdes locekļu individuālais vērtējums kapitālsabiedrības izvirzīto mērķu sasniegšanā, lai uzlabotu valdes locekļu un kapitālsabiedrības efektivitāti un rastu iespējas turpmākai attīstībai, nav veikts. Valde, ievērojot pilnvarojumu, nosaka sev kā darbiniekiem individuālos uzdevumus un sasniedzamos mērķus, kā arī kontrolē to izpildi. Vienlaikus jāuzsver, ka arī AS “Latvijas valsts meži” valdes locekļu kā kapitālsabiedrības darbinieku individuālie mērķi satur detalizētāk noteiktus katra valdes locekļa veicamos pienākumus un atbildības jomu.

Apkopojot iepriekš minēto, revidentu ieskatā, piecu kapitālsabiedrību ar valdes locekļiem noslēgtie darba līgumi par cita amata izpildi kapitālsabiedrībā ir noslēgti neatbilstoši regulējumā paredzētajam mērķim, amati kapitālsabiedrībās ir izveidoti, ar mērķi palielināt valdes locekļu atlīdzību un nodrošināt tiem darba koplīgumos vai citos iekšējos normatīvajos aktos paredzētus labumus.

Saskaņā ar revidentu aplēsēm piecās kapitālsabiedrībās, kurās valdes locekļi ieņem arī tiem izveidotus amatus, par kuriem tiek slēgti darba līgumi, laikā no 01.01.2015. līdz 30.04.2019. aprēķinātā darba samaksa par otru amatu ir 2,7 milj. *euro*, t.sk. ar darba līgumu pārtraukšanu saistītās izmaksas – 280 tūkst. *euro*. Atlīdzība par otru amatu veido vidēji 28% no kopējās valdes locekļiem izmaksātās atlīdzības. Ja 2015.gadā pirms Ministru kabineta noteikumu spēkā stāšanās par vienoto mēneša atlīdzību darba samaksa par otru amatu veidoja vidēji 45%, tad pēc 2016.gada – nedaudz virs 20%. Detalizēta informācija apkopota 7.tabulā.

Vienlaikus jāatzīmē, ka, noslēdzot darba līgumu par otru amatu, valdes loceklis ir tiesīgs saņemt visus darbiniekiem paredzētos papildu labumus un garantijas. 2015.gadā papildu labumi, kas gūti otra amata ietvaros – prēmijas, pabalsti, naudas balvas, iemaksas pensiju fondos un dzīvības apdrošināšanā ar uzkrājuma veidošanu u.tml., veidoja 19% no kopējās atlīdzības. Savukārt pēc Ministru kabineta noteikumu spēkā stāšanās par vienoto mēneša atlīdzību, tas ir, pēc 2016.gada, papildu labumi no kopējās atlīdzības gadā veidoja vidēji 6%.

7.tabula. Laikā no 01.01.2015. līdz 30.04.2019. valdes locekļa amatā un otrā amatā aprēķinātās atlīdzības īpatsvars, %.

Kapitālsabiedrība	Amats	Amata atlīdzība, %				
		2015	2016*	2017	2018	2019 (līdz 30.04.)
VAS "Latvijas dzelzceļš"	Valdes loceklis	39%	73%	78%	77%	79%
	Otrs amats	61%, t.sk. 32% darba attiecību izbeigšanas izmaksas	27%	22%	23%	21%
AS "Latvijas valsts meži"	Valdes loceklis	60%	74%	86%	86%	85%
	Otrs amats	40%	26%	14%	14%	15%
AS "Sadales tīkls"	Valdes loceklis	60%	70%	70%, t.sk. 13% atsaukšanas izmaksas	78%	73%
	Otrs amats	40%	30%	30%, t.sk. 14% darba attiecību izbeigšanas izmaksas	22%	27%
AS "Latvijas elektriskie tīkli"	Valdes loceklis	60%	67%	77%	77%	74%
	Otrs amats	40%	33%	23%	23%	26%
AS "Latvenergo"	Valdes loceklis	54%	65%	75%	25%, t.sk. 7% atsaukšanas izmaksas	74%
	Otrs amats	46%	35%	25%	24%, t.sk. 2% darba attiecību izbeigšanas izmaksas	26%
Vidēji	Valdes loceklis	55%	70%	77%	79%	77%
	Otrs amats	45%	30%	23%	21%	23%

*No 01.06.2016. Ministru kabineta noteikumi noteica pārskatīt vienotās mēneša atlīdzības proporciju. Aprēķinot valdes locekļa amata un otra amata atlīdzības īpatsvaru par 2016.gadu, dati nav izdalīti periodos, bet norādīta kā vidējā atlīdzība (izteikta procentos) gada laikā.

Revidenti uzsver, ka valdes locekļa amats kā uzticības amats pēc sava statusa ir vairāk pakļauts amata zaudēšanas riskam nekā uz darba tiesiskajām attiecībām balstīts amats. Ja ar valdes locekli ir noslēgts darba līgums par papildu pienākumu veikšanu, tad, atsaucot valdes locekli no amata, kapitāla daļu turētājam vai padomei, lai izvairītos no problēmām, kas saistītas ar darba tiesisko attiecību pārtraukšanu, var nākties pieņemt lēmumus, kas nav ekonomiski izdevīgi kapitālsabiedrībai.

Revidenti norāda, ka "Latvijas dzelzceļa" koncerna kapitālsabiedrībās, gan vadošajā uzņēmumā, gan tā atkarīgajās kapitālsabiedrībās, ilgstoši pastāvēja prakse vienlaikus ar pilnvarojuma līgumu slēgt vai turpināt ar valdes locekļiem darba līgumus par citu amatu kapitālsabiedrībā. Ilustrējot finansiālos riskus un sekas gadījumos, kad ar valdes locekļiem pēc to iecelšanas amatā ir noslēgti darba līgumi par citu

pienākumu veikšanu kapitālsabiedrībā, revidenti vērš uzmanību uz revīzijā konstatēto VAS “Latvijas dzelzceļš”.

Pirms detalizēta konstatētā izklāsta par VAS “Latvijas dzelzceļš” revidenti arī vērš uzmanību uz to, ka gadījumos, kad valdes loceklis vienlaicīgi ieņem arī kapitālsabiedrībā citu amatu, ir būtiski nodalīt to atalgojumu, prēmijas un pabalstus, kurus valdes loceklis var saņemt kā darbinieks, no tās atlīdzības, kuru valdes loceklis saņem, pildot valdes locekļa amata pienākumus, lai gadījumos, kad valdes locekli atsauc no amata un/vai izbeidz darba attiecības, kompensācijas un pabalsti tiktu aprēķināti korekti, no attiecīgā amata pienākumu izpildes izrietošās atlīdzības. Diemžēl revīzijā ir konstatēti vairāki gadījumi, kad kompensācijas un pabalsti aprēķināti no abu amatu atlīdzības, piemēram:

- ❖ VAS “Latvijas autoceļu uzturētājs” valdes loceklis no amata tika atsaukts, bet darba attiecības ar direktoru izbeigtas pusotru mēnesi vēlāk. Izbeidzot darba attiecības, izmaksāja gan kompensāciju par neizmantotajām atvaļinājuma dienām, gan vienreizēju pabalstu četru mēnešu vidējo izpeļņu apmērā, vidējās izpeļņas aprēķinā iekļaujot arī valdes locekļa amata atlīdzību. Pēc revidentu aplēsēm darba attiecību izbeigšanas samaksa aprēķināta par 57 tūkst. *euro* lielākā apmērā;
- ❖ AS “Sadales tīkls” no amata tika atsaukts valdes loceklis, bet darba līgums par otru amatu kapitālsabiedrībā tika izbeigts trīs dienas vēlāk. Izbeidzot darba attiecības, izmaksāja no Darba koplīguma izrietošu vienreizēju pabalstu, vidējās izpeļņas aprēķinā iekļaujot arī valdes locekļa amata atlīdzību. Pēc revidentu aplēsēm darba attiecību izbeigšanas samaksa aprēķināta par 45 tūkst. *euro* lielākā apmērā (t.sk. kompensācija par neizmantotajām atvaļinājuma dienām);
- ❖ VAS “Latvijas dzelzceļš” padome atsauc no amata valdes priekšsēdētāju un valdes locekli, vienojoties, ka atsaukšanas pabalsts tiks noteikts no vienotās mēneša atlīdzības, nevis no valdes locekļa mēneša atlīdzības, tādējādi nosakot atsaukšanas pabalstu kopsummā 12 tūkst. *euro* lielākā apmērā.

VAS “Latvijas dzelzceļš” valdei pakļautās Prezidentu padomes darbība

VAS “Latvijas dzelzceļš” valde 14.09.2010. pieņēma lēmumu¹⁸⁶ par tai tieši pakļautas struktūras – Prezidentu padomes izveidi. Lēmuma motivācijā norādīts, ka struktūrvienība izveidota, lai nodrošinātu kapitālsabiedrības ikdienas pārstāvību, lietu pārzināšanu, vadību un darījumu slēgšanu kapitālsabiedrības vārdā.

Valdes apstiprinātā Prezidentu padomes nolikuma¹⁸⁷ pārejas noteikumus noteikts, ka “ar šī nolikuma spēkā stāšanos visos Sabiedrības iekšējos tiesību aktos terminu “Valde” aizstāt ar “Prezidentu padome”, “Valdes priekšsēdētājs” ar “Prezidents” un “Valdes loceklis” – ar “Prezidentu padomes loceklis vai viceprezidents””.

Prezidentu padomē sākotnēji tika izveidotas četras amata vietas, proti, prezidents un trīs viceprezidenti¹⁸⁸. Katra padomes locekļa pienākumos tika noteikts pārraudzīt, vadīt un kontrolēt savai kompetencei atbilstošo jautājumu loku sabiedrībā un atkarīgajās kapitālsabiedrībās.

Ar Prezidentu padomes locekļiem 08.10.2010. tika noslēgti darba līgumi par padomes locekļu pienākumu izpildi, nosakot tiem kapitālsabiedrībā augstāko mēnešalgu, proti, prezidentam 8537 *euro*, savukārt viceprezidentam 8110 *euro*. Valsts kapitāla daļu turētājs 12.05.2011. sniedza atļauju¹⁸⁹ VAS “Latvijas dzelzceļš” valdes locekļiem vienlaikus pildīt kapitālsabiedrībā Prezidentu padomes prezidenta vai viceprezidentu pienākumus. Ar Prezidentu padomes locekļiem noslēgtajos darba līgumos tika veikti grozījumi, ar 13.12.2012. nosakot darba algu prezidentam 12 094 *euro*, savukārt viceprezidentam 9676 *euro*.

Prezidentu padomes izveides laikā spēkā bija tiesību normas¹⁹⁰, kas valdes priekšsēdētājam un valdes loceklim paredzēja vienotu mēnešalgu par darbu valdē un citu pienākumu veikšanu kapitālsabiedrībā. Proti, līdz 18.01.2013., ja valdes priekšsēdētājs vai valdes loceklis veica cita amata pienākumu izpildi kapitālsabiedrībā, tas saņēma tikai atlīdzību par valdes priekšsēdētāja vai valdes locekļa amata pienākumu izpildi.

Uzskatot, ka tiesību normas¹⁹¹, kas paredzēja vienotu mēnešalgu, liedz papildus mēnešalgai par valdes priekšsēdētāja vai valdes locekļa pienākumu veikšanu saņemt arī atalgojumu par prezidenta vai viceprezidenta pienākumu izpildi, pārkāpj Satversmē noteiktās tiesības saņemt veiktajam darbam atbilstošu samaksu, VAS "Latvijas dzelzceļš" Prezidentu padomes locekli vērsās Satversmes tiesā, kura 31.01.2012. ierosināja lietu¹⁹².

08.11.2012. Satversmes tiesa pieņēma lēmumu¹⁹³ par tiesvedības izbeigšanu lietā, jo apstrīdētās normas neaizskāra pieteicējiem Satversmē noteiktās tiesības saņemt veiktajam darbam atbilstošu samaksu. Satversmes tiesa, vērtējot VAS "Latvijas dzelzceļš" valdes un Prezidentu padomes kompetences, arī secināja, ka Prezidentu padomei ir nodotas tiesības un pienākumi, kas saskaņā ar normatīvajiem aktiem, sabiedrības statūtiem un valdes reglamentu ir kapitālsabiedrības valdes kompetencē¹⁹⁴.

Vienlaikus Satversmes tiesa secināja, ka prezidenta un viceprezidenta pienākumi ietilpst VAS "Latvijas dzelzceļš" valdes locekļu pienākumos, par kuru veikšanu pieteikuma iesniedzēji saņem darba samaksu¹⁹⁵. Ievērojot Satversmes tiesas secinājumus, revidenti uzskata, ka VAS "Latvijas dzelzceļš" valde bija izveidojusi struktūrvienību, kurai nodeva kapitālsabiedrības valdes tiesības un pienākumus, vienlaikus par to pašu pienākumu veikšanu paredzot sev papildu atlīdzību – darba samaksu.

Ievērojot, ka VAS "Latvijas dzelzceļš" valsts kapitāla daļu turētāja Satiksmes ministrija sniedza atļauju valdes locekļiem slēgt līgumus par Prezidentu padomes locekļu pienākumu pildīšanu kapitālsabiedrībā, revidenti vēlējās noskaidrot¹⁹⁶, vai pēc Satversmes tiesas lēmuma ministrija izvērtēja Prezidentu padomes kā valdes vadības un pārstāvības funkciju dublējošas struktūrvienības pastāvēšanas nepieciešamību.

Izvērtējot Satiksmes ministrijas atbildēs¹⁹⁷ norādīto, revidenti secina, ka Prezidentu padomes pastāvēšanas nepieciešamības un lietderības izvērtējums Satiksmes ministrijā netika veikts. Revidenti vērš uzmanību uz to, ka pēc Satversmes tiesas lēmuma Satiksmes ministrija kā valsts kapitāla daļu turētājs nevis pieņēma lēmumu par sniegto atļauju valdes locekļiem amatu savienošanai atsaukšanu, kā arī neveica darbības, lai likvidētu VAS "Latvijas dzelzceļš" valdes kompetenci dublējošu struktūrvienību, bet gan virzīja grozījumus normatīvajā aktā, lai nodrošinātu valdes locekļiem iespēju saņemt atlīdzību noslēgto līgumu par Prezidentu padomes locekļu pienākumu izpildi ietvaros.

Revīzijā konstatēts, ka Satiksmes ministrija 22.11.2012., tas ir, divas nedēļas pēc Satversmes tiesas lēmuma, iesniedza grozījumus normatīvajā aktā¹⁹⁸, ierosinot tos papildināt ar punktu, kas paredz valdes loceklim amatu savienošanu kapitālsabiedrībā un kapitāla daļu turētāja atļaujas amatu savienošanai saņemšanu darba līguma ar valdes locekli par citu amatu kapitālsabiedrībā noslēgšanai. Grozījumu sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojumā¹⁹⁹ ministrija norādīja, ka "šobrīd kapitālsabiedrības valdes loceklis par darbu valdē un amata pienākumu izpildi kapitālsabiedrībā saņem vienotu atlīdzību, līdz ar to netiek pietiekami atlīdzināts darbinieka, ja reizē tas ir valdes loceklis, ieguldītais darbs, kas īpaši liela uzņēmuma, arī koncerna gadījumā ir saistīts ar atbildību lēmumu pieņemšanā". Grozījumi stājās spēkā 12.12.2012.

Savukārt 15.01.2013. spēkā stājās tiesību normas²⁰⁰, ieviešot vienotās atlīdzības īpatsvara regulējumu. Atlīdzības īpatsvars par valdes locekļa amata pienākumu izpildi kopējā atlīdzībā ir ne mazāk par 60% no kopējās atlīdzības.

Ņemot vērā, ka Prezidentu padome VAS "Latvijas dzelzceļš" vēl aizvien pastāvēja arī pēc Satversmes tiesas lēmuma, revidenti detalizēti analizēja VAS "Latvijas dzelzceļš" dokumentus, kas reglamentē Prezidentu padomes kompetenci, kā arī prezidenta un viceprezidentu pienākumus kapitālsabiedrībā –

kapitālsabiedrības statūtus, valdes nolikumu un Prezidentu padomes nolikumu, tajos izdarītās izmaiņas, padomes locekļu amata aprakstus, secinot, ka būtībā Prezidentu padomes locekļu darba līgumos ir detalizētāk noteikti katra valdes locekļa kompetencē esošie veicamie pienākumi un atbildības joma.

Revīzijā konstatēts, ka arī pēc Satversmes tiesas lēmuma spēkā stāšanās VAS “Latvijas dzelzceļš” valdes un Prezidentu padomes darbību regulējošie dokumenti, kā arī tajos izdarītās izmaiņas neapliecina, ka Prezidentu padomes locekļiem būtu noteikti pienākumi un tiesības, kas neietilpst valdes locekļu veicamo pienākumu un atbildības apjomā. Jānorāda, ka Satiksmes ministrija atļaujas amatu savienošanai Prezidentu padomes locekļiem ir sniegusi visā Prezidentu padomes pastāvēšanas laikā.

Revidenti arī norāda, ka revīzijas laikā VAS “Latvijas dzelzceļš” padome pasūtīja funkciju auditu kapitālsabiedrības darbības izvērtēšanai, kura ietvaros tika vērtētas arī kapitālsabiedrības struktūrvienību funkcijas un to iespējamā dublēšanās. Revidenti ir iepazinušies ar funkciju auditu, un vērš uzmanību uz to, ka konsultanti snieguši ieteikumu VAS “Latvijas dzelzceļš” organizācijas struktūrā veikt izmaiņas – likvidēt Prezidentu padomi. Konsultantu ieskatā, Prezidentu padome mākslīgi atdala vairākas kapitālsabiedrības valdes funkcijas, tādējādi būtisku lēmumu pieņemšanas procesu kapitālsabiedrībā padarot garāku un sarežģītāk pārvaldāmu.

VAS “Latvijas dzelzceļš” rīcība, neveicot izmaiņas ar Prezidentu padomes locekļiem noslēgtajos darba līgumos

VAS “Latvijas dzelzceļš”, noslēdzot darba līgumus ar valdes locekļiem par citu amatu kapitālsabiedrībā, nodibināja darba tiesiskās attiecības, kurām ir piemērojami Darba likuma un darba līguma noteikumi.

Laikā no 15.01.2013. regulējums paredz, ka valdes priekšsēdētājs vai valdes loceklis ir tiesīgs saņemt atalgojumu arī par cita amata pienākumu izpildi kapitālsabiedrībā, paredzot atlīdzības proporciju šādā apmērā:

- ❖ no 15.01.2013. līdz 01.01.2015. mēneša atlīdzība par valdes priekšsēdētāja vai valdes locekļa amata pienākumu izpildi nav mazāka par 60% no vienotās mēneša atlīdzības²⁰¹;
- ❖ no 01.01.2015. mēneša atlīdzība par valdes priekšsēdētāja vai valdes locekļa amata pienākumu izpildi nav mazāka par 80% no vienotās mēneša atlīdzības²⁰².

Lai izpildītu Kapitāla daļu likuma un Ministru kabineta noteikumu prasības, kapitāla daļu turētājam bija jāpārskata abu amatu mēneša atlīdzību apmēri un nepieciešamības gadījumā jāveic grozījumi, t.sk. noslēgtajos darba līgumos. Atbilstoši regulējumā noteiktajam VAS “Latvijas dzelzceļš” akcionāru sapulce ik gadu ir pieņēmusi lēmumus par valdes atlīdzību, ievērojot Ministru kabineta noteikumus noteikto par vienotās atlīdzības proporciju.

Satiksmes ministrija revīzijā sniedza skaidrojumu, ka vairākkārt²⁰³ akcionāru sapulcē uzdeva VAS “Latvijas dzelzceļš” valdei sekot līdzi, lai kopējās atlīdzības apmērs par darbu valdē un par cita amata pienākumu izpildi kapitālsabiedrībā nepārsniedz kopējās atlīdzības maksimālo apmēru, kamēr šāds ierobežojums Ministru kabineta noteikumos ir noteikts.

Revidenti norāda, ka VAS “Latvijas dzelzceļš” Prezidentu padomes locekļu darba līgumos izmaiņas atbilstoši regulējumam un akcionāra lēmumiem netika izdarītas nedz iepriekšējā regulējuma²⁰⁴ spēkā esamības laikā, nedz noslēdzot darba līgumu²⁰⁵ ar jaunieceltu valdes locekli. Revīzijā konstatēts, ka ar Prezidentu padomes locekļiem noslēgtajos darba līgumos no 13.12.2012. bija noteikta nemainīga darba samaksa, proti, Prezidentu padomes prezidentam 12 094 *euro*, savukārt viceprezidentam 8606 *euro*. Vienlaikus jānorāda, ka, izmaksājot atlīdzību par prezidenta vai viceprezidenta amata pienākumu izpildi, ir ievēroti Kapitāla daļu likumā un Ministru kabineta noteikumos noteiktie ierobežojumi.

Revīzijā VAS “Latvijas dzelzceļš”, skaidrojot, kādēļ valdes locekļu darba līgumos nav veiktas izmaiņas, norādīja, ka:

- ❖ 16.10.2010. akcionāra saskaņotais “Nolikums par VAS “Latvijas dzelzceļš” darbinieku atlīdzības noteikšanas svarīgākajiem nosacījumiem” ir kapitālsabiedrības darba samaksas pamatdokuments un nosaka amatu algu hierarhiju darba tiesiskajās attiecībās;
- ❖ 23.01.2013. akcionāru sapulce, ņemot vērā, ka ar ārējo normatīvo aktu²⁰⁶ tika ieviests atalgojuma īpatsvars, ja valdes priekšsēdētājs, loceklis vienlaicīgi kapitālsabiedrībā ieņem arī citu amatu, noteica vienotās atlīdzības apmēru ar atrunu “kamēr ir spēkā/piemērojami ārējos normatīvajos aktos noteiktie ierobežojumi valdes locekļa kopējās atlīdzības saņemšanai”;
- ❖ akcionārs nedeva norādījumus veikt grozījumus iekšējos normatīvajos dokumentos, t.sk. “Nolikumā par VAS “Latvijas dzelzceļš” darbinieku atlīdzības noteikšanas svarīgākajiem nosacījumiem”, kurā noteikts prezidenta un viceprezidenta darba algas intervāls;
- ❖ arī pēc Ministru kabineta noteikumu spēkā stāšanās akcionāru un Padomes lēmumi tiek kapitālsabiedrībā ievēroti, jo darba līgumā norādītajai darba algai, kamēr darbinieks ieņem amatu arī valdē, tiek piemēroti ārējos normatīvajos aktos noteiktie ierobežojumi.

Revidenti norāda, ka darba tiesiskās attiecības ir VAS “Latvijas dzelzceļš” valdes kompetence. Kapitālsabiedrības vadīšana ir uz kapitālsabiedrības darbības nodrošināšanu vērsto pasākumu kompleksa realizācija kapitālsabiedrības iekšienē. Tādējādi valsts kapitālsabiedrības valdes kompetencē ir lēmumu pieņemšana, darbības organizēšana un nodrošināšana, t.sk. tās rīcībai jābūt atbilstoši normatīvo aktu prasībām.

Valdes locekļiem kā kapitālsabiedrības dalībnieku uzticības personām, kurām uzticēta svešas mantas pārvaldīšana, jāsekmē sabiedrības mērķa sasniegšana – dalībnieka ekonomisko interešu realizācija. Līdz ar to valdes locekļiem ir pienākums būt lojāliem gan pret kapitālsabiedrību kā patstāvīgu tiesību subjektu, gan pret visu tās dalībnieku ekonomiskajām interesēm.

Ņemot vērā iepriekš minēto, revidenti secina, ka, neveicot attiecīgās izmaiņas noslēgtajos darba līgumos, VAS “Latvijas dzelzceļš” valde nav nodrošinājusi Kapitāla daļu likuma izpildi, vienlaikus nodrošinot sev labākus nosacījumus darba strīdu gadījumā, piemēram, darba tiesisko attiecību izbeigšanas procesā, jo, vienojoties par kompensāciju apmēru, aprēķini ir balstīti uz Prezidentu padomes locekļu darba līgumos norādīto darba samaksu. Jānorāda, ka VAS “Latvijas dzelzceļš” ir izveidota padome, kuras uzdevums ir pārraudzīt, lai kapitālsabiedrības lietas tiktu kārtotas saskaņā ar normatīvo aktu, kā arī akcionāru sapulces lēmumu prasībām.

Atbilstoši revidentu veiktajiem aprēķiniem VAS “Latvijas dzelzceļš” pieciem valdes locekļiem kā kapitālsabiedrības darbiniekiem, ievērojot darba līgumu un darba koplīguma noteikumus, par Prezidentu padomes pastāvēšanas laiku no 23.01.2013. līdz 17.10.2019. ir aprēķināta darba samaksa 938 535 euro apmērā.

Ņemot vērā revīzijā konstatēto, revidenti uzskata, ka arī pēc Satversmes tiesas lēmuma Prezidentu padome dublēja valdes locekļu pienākumus, tā rezultātā nepamatoti saņemot par to darba samaksu 938 535 euro apmērā.

VAS “Latvijas dzelzceļš” Prezidentu padomes darbības un ar padomes locekļiem noslēgto darba līgumu izbeigšana

07.05.2019. satiksmes ministrs izteica neuzticību VAS “Latvijas dzelzceļš” valdei²⁰⁷. Kapitālsabiedrības padome uzsāka valdes darbības izvērtēšanu, t.sk., kā jau iepriekš minēts, pasūtot kapitālsabiedrības funkciju auditu.

VAS “Latvijas dzelzceļš” padome vēl pirms funkciju audita ziņojuma saņemšanas 25.07.2019. ar valdes priekšsēdētāju un valdes locekli noslēdza vienošanās, atsaucot valdes priekšsēdētāju un valdes locekli no amata, kā arī apstiprinot līgumu noslēgšanu par darba tiesisko attiecību izbeigšanu ar Prezidentu padomes prezidentu un viceprezidentu. Vienlaikus publiski izskanēja informācija par vienošanos ietvaros VAS “Latvijas dzelzceļš” izmaksātām ievērojamām kompensācijām.

Revīzijā konstatēts, ka VAS “Latvijas dzelzceļš” Prezidentu padomes pastāvēšanas laikā ar septiņiem valdes locekļiem bija noslēgti darba līgumi²⁰⁸ par Prezidentu padomes locekļu pienākumu izpildi. Visi noslēgtie darba līgumi ir izbeigti, ar Prezidentu padomes locekļiem vienojoties par kompensācijām, izmaksājot kopsummā 687 037 euro (t.sk. atvaļinājuma kompensācijas):

Amats, kas pildīts papildus valdes locekļa pienākumiem	Atlaišanas pabalsta apmērs (euro)		Profesionālās darbības ierobežošanas atlīdzības laiks un apmērs (euro)		Atvaļinājuma kompensācija
Viceprezidents	Viena mēneša atlīdzība	8110	-	-	376
Viceprezidents	Viena mēneša atlīdzība	8110	Seši mēneši	48 662	-
Prezidents	Viena mēneša atlīdzība	12 094	Viens gads	145 133	3993
Prezidents	Četru mēnešu atlīdzība	48 378	Divi gadi	145 133	9526
Viceprezidents	Četru mēnešu atlīdzība	38 702	Divi gadi	116 106	7848
Viceprezidents	Viena mēneša atlīdzība un vienreizējs pabalsts	48 331		-	4970
Viceprezidents		38 667		-	2898
KOPĀ:		202 392		455 034	29 611

17.10.2019. VAS “Latvijas dzelzceļš” valde pieņēma lēmumu atzīt par spēku zaudējušu Prezidentu padomes nolikumu, tā izbeidzot Prezidentu padomes darbību²⁰⁹. Visos VAS “Latvijas dzelzceļš” iekšējos tiesību aktos termins “Prezidentu padome” tika aizstāts ar “Valde”, termins “Prezidents” – ar “Valdes priekšsēdētājs” un termins “Prezidentu padomes loceklis” vai “Viceprezidents” – ar “Valdes loceklis”.

Revīzijā arī konstatēts, ka VAS “Latvijas dzelzceļš” padome ir norādījusi²¹⁰, ka prakse slēgt darba līgumus ar valdes locekļiem par cita amata pienākumu izpildi kapitālsabiedrībā netiks turpināta. Pēc Prezidentu padomes likvidēšanas VAS “Latvijas dzelzceļš” valdes reglaments paredz katra valdes locekļa atsevišķās kompetences konkrētās pārvaldības jomās.

Revidenti norāda uz publiski pieejamo informāciju²¹¹, ka 20.01.2020., pamatojoties uz satiksmes ministra iesniegumu, Latvijas Republikas Ģenerālprokuratūra ir uzsākusi kriminālprocesu par VAS “Latvijas dzelzceļš”, iespējams, nelikumīgi izveidoto struktūrvienību (Prezidentu padomi), kā rezultātā VAS “Latvijas dzelzceļš” deviņu gadu laikā nodarīti gandrīz miljons euro lieli zaudējumi.

Vienošanās par profesionālās darbības ierobežojumu slēgšanu “Latvijas dzelzceļa” koncerna kapitālsabiedrībās

Darba likumā ir ietverts regulējums, kas reglamentē profesionālās darbības jeb konkurences ierobežojumus pēc darba tiesisko attiecību izbeigšanās. Darba devējs var piedāvāt darbiniekam noslēgt

vienošanās, kuras mērķis ir aizsardzības nodrošināšana pret tādu iespējamo konkurenci, kuras pamatā ir darbinieka rīcībā esoša darba devēja aizsargājamā informācija, kas izpaušanas gadījumā var nodarīt būtisku kaitējumu darba devējam, piemēram, klientu datu informācija, komerciāla vai tehniska rakstura informācija.

Darba likums²¹² nosaka darba devēja pienākumu maksāt darbiniekam atbilstošu ikmēneša atlīdzību par konkurences ierobežojuma ievērošanu pēc darba tiesisko attiecību izbeigšanās, kad vienlaikus pastāv šādas obligātās pazīmes²¹³:

- ❖ atbilstošs mērķis – aizsargāt darba devēju no tādas darbinieka profesionālās darbības, kas var radīt konkurenci darba devēja komercdarbībai, ņemot vērā darbinieka rīcībā esošo darba devēja aizsargājamo informāciju;
- ❖ profesionālās darbības ierobežojuma termiņš, kas nav ilgāks kā divi gadi pēc darba tiesisko attiecību izbeigšanās;
- ❖ atlīdzība – visu profesionālās darbības ierobežojuma laiku pēc darba tiesisko attiecību izbeigšanās darba devējam noteikts pienākums maksāt darbiniekam atbilstošu ikmēneša atlīdzību par profesionālās darbības ierobežojumu ievērošanu.

Darba devējam pirms vienošanās par profesionālās darbības ierobežojumu slēgšanas ir jāizvērtē un vienošanās dokumentā jāietver obligātās pazīmes, nosakot individuālajam gadījumam atbilstošus ierobežojumus.

No spēkā esošā regulējuma izriet, ka valstij tieši vai pastarpināti piederošo kapitālsabiedrību valdes locekļi nevar saņemt maksājumu par profesionālās darbības ierobežojumu pēc valdes locekļa atsaukšanas no amata. Šādu vienošanos var noslēgt tikai tad, ja kapitālsabiedrību valdes locekļiem vienlaikus ar pilnvarojuma līgumu ir spēkā esošs darba līgums par citu amatu kapitālsabiedrībā.

Revidenti lūdza VAS “Latvijas dzelzceļš” iesniegt veiktos izvērtējumus par iespējamajiem komercdarbības riskiem, kas pamatotu četriem Prezidentu padomes locekļiem noteikto profesionālās darbības ierobežojuma veidu, laika periodu, atlīdzības apmēru, kā arī lēmumu izmaksāt atlīdzību vienā maksājumā. Šādus izvērtējumus VAS “Latvijas dzelzceļš” neiesniedza, vien norādīja, ka lēmumi par profesionālās darbības ierobežojumu pieņemti, ievērojot Darba likuma²¹⁴ noteikumus.

Satiksmes ministrija atbildē²¹⁵ norādīja, ka saskaņā ar Darba likumu konkurences ierobežojumu noteikšana ir uzņēmuma kompetence, jo likums²¹⁶ nosaka, ka darbinieka profesionālās darbības ierobežojumu noteikšana pēc darba tiesisko attiecību izbeigšanās ir pieļaujama, darbiniekam un darba devējam savstarpēji vienojoties. Tādēļ Satiksmes ministrija nevar iejaukties valdes darbībā.

Valsts kapitālsabiedrībai normatīvajos aktos nav noteikti ierobežojumi kompensāciju izmaksai, ja darba tiesiskās attiecības tiek izbeigtas, pusēm savstarpēji vienojoties. Tomēr revidenti norāda, ka VAS “Latvijas dzelzceļš” ir valsts kapitālsabiedrība, kurai, pieņemot jebkādus lēmumus, t.sk. par kompensācijas apmēru, ir jāapzinās, ka tā rīkojas ar publiskajiem resursiem.

VAS “Latvijas dzelzceļš”, vienojoties par darba tiesisko attiecību izbeigšanu ar Prezidentu padomes locekļiem, papildus atlaišanas pabalstiem ir izmaksājusi arī atlīdzību par profesionālās darbības ierobežojumu. Revidentu veiktā tiesas spriedumu analīze liecina, ka, pārtraucot darba tiesiskās attiecības, atlaišanas pabalstu vai kompensāciju, t.sk. par profesionālās darbības ierobežošanu, darba devējs nosaka, izmantojot darba līgumā norādīto darba samaksas apmēru.

Arī VAS “Latvijas dzelzceļš” padome, vienojoties ar Prezidentu padomes locekļiem par darba tiesisko attiecību pārtraukšanu, piemēroja šādu praksi. Tomēr, kā jau iepriekš norādīts, VAS “Latvijas dzelzceļš” valde, neveicot izmaiņas ar sevi noslēgtajos darba līgumos, nodrošināja sev būtiski labākus nosacījumus darba tiesisko attiecību izbeigšanas procesā, jo kompensācijas aprēķinātas no darba līgumā noteiktās darba samaksas, proti, padomes prezidentam 12 094 euro, savukārt viceprezidentam 9676 euro.

Izvērtējot VAS “Latvijas dzelzceļš” iesniegtos dokumentus, revidenti nav guvuši pārliecību, ka saskaņā ar vienošanos noteiktā atlīdzība ir atbilstoša noteiktajiem profesionālās darbības ierobežojumiem, jo koncerna kapitālsabiedrības revīzijā nevarēja iesniegt pierādījumus, kas apliecinātu individuālus izvērtējumus, kas pamatotu vienošanās iekļauto profesionālās darbības ierobežojuma veidu un termiņu. Tāpēc, revidentu ieskatā, pastāv risks, ka atlīdzība par profesionālās darbības ierobežojumu tika izmaksāta, nevis lai novērstu riskus kapitālsabiedrības komercdarbībai, bet gan lai risinātu problēmsituācijas, kad valdes loceklis pēc tā atsaukšanas no amata nevēlas izbeigt darba tiesiskās attiecības.

Vienlaikus revidenti norāda, ka VAS “Latvijas dzelzceļš” padome publiski puda viedokli, ka pirms vienošanās ar Prezidentu padomes locekļiem noslēgšanas 25.07.2019. padome gan vērtēja iespējamās profesionālās darbības ierobežojumu nenoteikšanas un tiesvedības riskus, tomēr revidenti no revīzijā iesniegtajiem dokumentiem nav guvuši pārliecību par šādu vērtējumu veikšanu. Līdz ar to revidenti neuzskata noteikto kompensāciju apmērus par pamatotiem.

Vienlaikus revidenti norāda, ka vienošanās par profesionālās darbības ierobežošanu ir slēgtas arī VAS “Latvijas dzelzceļš” atkarīgajās kapitālsabiedrībās. Revidējamā laika periodā ar valdes locekļiem, ar kuriem vienlaikus kapitālsabiedrībā bija noslēgts arī darba līgums par cita amata pienākumu izpildi, ir noslēgtas četras vienošanās²¹⁷ par kopējo summu 286 392 *euro*. Revidenti uzsver, ka arī šajos gadījumos kapitālsabiedrības nevarēja iesniegt dokumentus, kas apliecinātu, ka vērtēta ierobežojumu pamatotība un kā noteikts izmaksājamās atlīdzības apmērs.

Revīzijā konstatēts, ka visos gadījumos koncernā atlīdzību par profesionālās darbības ierobežojumu izmaksā vienā maksājumā. Revidenti uzsver, ka šādu kārtību koncerna kapitālsabiedrības piemēro arī pēc Darba likumā 27.07.2017. izdarītajiem grozījumiem, kuros likumdevējs noteic, ka darba devējam ir pienākums izmaksāt profesionālās darbības ierobežojuma atlīdzību noteiktajā apmērā katru mēnesi, nevis veikt vienreizēju maksājumu pēc darba tiesisko attiecību izbeigšanās vai darba tiesisko attiecību laikā²¹⁸.

Kapitālsabiedrību iesniegto dokumentu pārbaudēs konstatēts, ka trijos gadījumos²¹⁹ atlīdzība vienā maksājumā ir veikta jau pēc Darba likumā izdarītajiem grozījumiem. Vienlaikus revidenti konstatēja, ka VAS “Latvijas dzelzceļš” padome, 25.07.2019. noslēdzot vienošanos ar Prezidentu padomes prezidentu un viceprezidentu²²⁰, piekrita, ka atlīdzība par profesionālās darbības ierobežojumu tiek izmaksāta 26.07.2019., savukārt darba tiesiskās attiecības tika izbeigtas tikai 18.08.2019. Minētajos gadījumos kapitālsabiedrības ir pārkāpušas Darba likumā noteikto atlīdzības izmaksas kārtību. Revīzijas ietvaros revidenti lūdza Satiksmes ministrijai sniegt viedokli, vai “Latvijas dzelzceļa” koncerna kapitālsabiedrību prakse slēgt vienošanās par konkurences ierobežojumu, iepriekš neizvērtējot iespējamās komercdarbības riskus, kā arī izmaksājot atlīdzību vienā maksājumā, ir pamatota un tā ir saskaņota ar ministriju.

Vienlaikus jānorāda, ka VAS “Latvijas dzelzceļš” revīzijas ietvaros ir sniegusi²²¹ informāciju, kas apliecina, ka ar koncerna atkarīgo kapitālsabiedrību, izņemot AS “LatRailNet”, valdes locekļiem noslēgtie darba līgumi par cita amata pienākumu izpildi kapitālsabiedrībā ir izbeigti. Ņemot vērā, ka vienošanās par profesionālās darbības ierobežojumu var noslēgt tikai ar darbinieku, ar “Latvijas dzelzceļa” koncerna kapitālsabiedrību, izņemot AS “LatRailNet”, valdes locekļiem vienošanos turpmāka slēgšana pārkāptu valdes locekļu atlīdzības regulējumā noteiktos ierobežojumus.

Atklātības principa ievērošana

Latvijai kā OECD dalībvalsts ir apņēmusies ievērot OECD definētos valsts kapitālsabiedrību labas pārvaldības prakses principus²²². Viens no šiem principiem ir informācijas atklāšana un caurskatāmība. Informācijas atklāšana ietver arī būtisku informāciju par valdes atalgojumu. Arvien biežāk par labo

praksi tiek uzskatīta katras atsevišķas personas atlīdzības atklāšana (t.sk. darba attiecību pārtraukšanas un pensionēšanas gadījumā), un daudzās valstīs tā jau ir kļuvusi par obligātu prasību.

Revidenti vērš uzmanību uz to, ka arī Finanšu instrumentu tirgus likumā²²³ ietvertais regulējums nosaka, ka biržā kotēto sabiedrību valdes un padomes locekļu atalgojumi, sākot ar 2020. finanšu gadu, būs jāpublisko. Atalgojuma politikā būs jāietver arī informācija par visām mainīgajām un nemainīgajām atlīdzību daļām, kas izmaksājamas valdes un padomes locekļiem, ieskaitot visu veidu papildu labumus, tāpat kā kritēriji, kā tiek noteiktas mainīgās summas, pilnvaru termiņi, atsaukšanas noteikumi. Savukārt atalgojuma ziņojumā būs jāpublisko valdes un padomes atalgojumi, norādot visas izmaksātās vai ienākošās summas un to pamatojumus un citus labumus, kurus sabiedrības amatpersonas saņēmušas.

OECD vadlīnijas par valsts uzņēmumu korporatīvo pārvaldību²²⁴ paredz, ka valsts uzņēmumiem ir jāievēro biržā kotēto uzņēmumu atklātības prasības, tādēļ norādītās atalgojuma publiskošanas prasības būs jāizpilda arī attiecībā uz valstij tieši vai pastarpināti piederošo kapitālsabiedrību valdes locekļiem.

Savukārt pašlaik valstij tieši vai pastarpināti piederošo kapitālsabiedrību valdes locekļiem regulējums paredz valsts amatpersonas deklarācijā norādīt tikai ienākumu gūšanas tiesisko pamatu, kā arī kopējo saņemto atlīdzību. Vienlaikus revīzijā ir konstatēts, ka atklātības princips netiek nodrošināts attiecībā uz valdes locekļu, ar kuriem vienlaikus kapitālsabiedrība noslēgusi darba līgumu, saņemtajiem ieņēmumiem.

Tāpat gadījumā, ja valdes locekļi kapitālsabiedrībā vienlaikus pilda vēl viena amata pienākumus, amatpersonas deklarācijā sniegtā informācija par saņemto atlīdzību tiek norādīta apkopotā veidā. Revidenti uzskata, ka tādējādi informācija nav caurskatāma un var maldināt vai radīt neizpratni par atlīdzības apmēru, ko amatpersona gūst, pildot katra amata pienākumus.

Revidenti uzsver, ka valsts amatpersonas deklarācija ir vienīgais veids, kā sabiedrība var saņemt informāciju par valdes locekļu kalendārā gada laikā gūtajiem ienākumiem. Ņemot vērā iepriekš minēto, revidentu ieskatā, spēkā esošais regulējums nenodrošina sabiedrībai pietiekamu un caurskatāmu informāciju par valstij tieši vai pastarpināti piederošo kapitālsabiedrību valdes locekļu, kuriem vienlaikus ir spēkā darba līgums par citu amatu kapitālsabiedrībā, saņemto atlīdzību.

Valsts amatpersonai ir pienākums noteiktā termiņā un kārtībā iesniegt valsts amatpersonas deklarācijas Valsts ieņēmumu dienestam elektroniskā veidā, izmantojot dienesta elektroniskās deklarēšanas sistēmu²²⁵. Savukārt normatīvais akts²²⁶ nosaka, ka deklarācijas iesniedzējs, aizpildot deklarācijas publicējamo daļu, norāda informāciju par pārskata periodā gūtajiem visu veidu ienākumiem. Ienākumiem, kuri saskaņā ar normatīvajiem aktiem tiek aplikti ar nodokļiem, norāda aprēķinātās summas pirms nodokļu samaksas.

Veicot pārbaudi par darba tiesisko attiecību izbeigšanas dēļ izmaksātajām kompensācijām VAS “Latvijas dzelzceļš”, revidenti konstatēja, ka informācija valdes locekļu valsts amatpersonu deklarācijās, kuras iesniedz, beidzot pildīt amata pienākumus, un VAS “Latvijas dzelzceļš” grāmatvedības uzskaitē būtiski atšķiras. Par konstatēto Valsts kontrole 29.10.2019. vērsās²²⁷ Valsts ieņēmumu dienestā ar lūgumu veikt pārbaudi par revīzijā identificētajām neatbilstībām.

Kapitālsabiedrību valdes locekļu valsts amatpersonu deklarācijās nepieciešamās izmaiņas tika veiktas, un šobrīd publiski pieejamie dati atbilst VAS “Latvijas dzelzceļš” grāmatvedības uzskaites datiem.

Revidenti vērš uzmanību uz to, ka norādītajā gadījumā valsts amatpersonas deklarācijās varēja veikt izmaiņas, jo nebija iestājies precizējumu iesniegšanas termiņš²²⁸, jo valsts amatpersonas deklarācijas var precizēt ne vēlāk kā mēneša laikā pēc deklarācijas publiskošanas.

Pēc norādītā termiņa publiskotā valsts amatpersonas deklarācija netiek labota, arī gadījumā, ja Valsts ieņēmumu dienests pārbaudē ir konstatējis neatbilstības un valsts amatpersona ir saukta pie administratīvās atbildības par nepatiesu datu norādīšanu deklarācijā, kā rezultātā sabiedrība nevar iegūt informāciju par valsts amatpersonas saņemto ienākumu patieso apmēru.

Šī iemesla dēļ nav labota arī AS “Sadales tīkls” valdes priekšsēdētāja amatpersonas deklarācijā publiski pieejamā informācija, lai gan revīzijas²²⁹ “Akciju sabiedrības “Sadales tīkls” sadales sistēmas pakalpojumu tarīfos iekļauto izmaksu ekonomiskums” ietvaros Valsts kontrole informēja Valsts ieņēmumu dienestu par neatbilstībām un amatpersona tika sodīta par nepatiesas informācijas norādīšanu valsts deklarācijā.

Revīzijā ir konstatēti divi gadījumi, kad valdes loceklis, kuram vienlaikus spēkā ir bijis darba līgums par citu amatu kapitālsabiedrībā, tiek atsaukts no amata, tomēr darba tiesiskās attiecības ar viņu tiek izbeigtas dažas dienas vai mēnešus vēlāk. Ievērojot, ka pienākums publiskot informāciju par saņemtajiem ienākumiem ir tikai valsts amatpersonai, atsaukto valdes locekļu kā darbinieku saņemtais darba samaksa netiks publiskota. Revidenti arī uzsver, ka revīzijā konstatētais apliecina, ka tieši kompensācijas, kas tiek izmaksātas atsauktajiem valdes locekļiem, izbeidzot ar tiem arī darba tiesiskās attiecības, apmēra ziņā ir vislielākās.

Valsts kontrole norāda, ka jau 2015.gadā lietderības/likumības revīzijā²³⁰ “Vai valsts amatpersonu deklarāciju iesniegšana, pārbaude un publiskošana ir efektīva?” tika sniegts ieteikums Valsts ieņēmumu dienestam sadarbībā ar Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroju izvērtēt nepieciešamību Valsts amatpersonu deklarāciju informācijas sistēmā ievietot arī valsts amatpersonu precizētās deklarācijas, kā arī nepieciešamības gadījumā rosināt attiecīgu grozījumu normatīvajos aktos izstrādāšanu.

Valsts ieņēmumu dienests norāda²³¹, ka, izpildot Valsts kontroles ieteikumu, 18.02.2019. Saeimas Valsts pārvaldes un pašvaldības komisijai ir iesniegts priekšlikums grozījumiem likumā “Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā”. Minētie normatīvā akta grozījumi uzliks valsts amatpersonai pienākumu un dos arī tiesības veikt valsts amatpersonas deklarācijas labošanu pēc Valsts ieņēmumu dienesta lēmuma par nepatiesu ziņu norādīšanu stāšanās spēkā, tādējādi nodrošinot, ka valsts amatpersonas deklarācijās tiek publicēta pilnīga un patiesa informācija.

Ievērojot Valsts ieņēmumu dienesta Valsts kontrolei sniegto informāciju²³², 18.02.2019. Finanšu ministrija Saeimas Valsts pārvaldes un pašvaldības komisijai iesniedza priekšlikumus grozījumiem likumā “Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā”. 06.06.2019. ar Saeimas sēdes lēmumu tika nolemts pagarināt priekšlikumu iesniegšanas termiņu līdz 01.09.2019. Savukārt pēc minētā lēmuma pieņemšanas nav notikusi turpmāka likumprojekta grozījumu likumā “Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā” virzība.

Ņemot vērā, ka grozījumi likumā “Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā” nav veikti, nav novērsts risks, ka informācija nav caurskatāma un var maldināt vai radīt neizpratni par atlīdzības apmēru, ko amatpersona gūst, pildot katra amata pienākumus.

Revidenti uzsver, ka, pat ja regulējumā tiktu veiktas izmaiņas, var izveidoties situācija, kad sabiedrībai netiks nodrošināta atklāta un pilnīga informācija par valsts kapitālsabiedrību valdes locekļu, kuri vienlaikus ir noslēguši darba līgumu par citu amatu kapitālsabiedrībā, kapitālsabiedrībā saņemtajiem ienākumiem, jo kapitālsabiedrību rīcībā esošā informācija par valdes locekļa noslēgto darba līgumu par cita amata pienākumu izpildi kapitālsabiedrībā sabiedrībai nav pieejama, tāpat nav arī noteikts pienākums kapitāla daļu turētājiem vai kapitālsabiedrībai šādu būtisku informāciju atklāt.

Revīzijā, lūdzot²³³ PKC sniegt viedokli, vai tā ieskatā spēkā esošais regulējums nodrošina sabiedrības tiesības saņemt būtisku informāciju par valdes locekļu atlīdzību, tādējādi nodrošinot informācijas atklātību un caurskatāmību, PKC norādīja²³⁴, ka:

- ❖ valsts amatpersonas deklarācijā iekļaujamās informācijas ievade, norādot atsevišķi ienākumu gūšanas tiesisko pamatu kapitālsabiedrībā, jāskata kopsakarā ar likuma “Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā” mērķi un valsts amatpersonas deklarācijas iesniegšanu kā šī mērķa sasniegšanas vienu no līdzekļiem;

- ❖ savukārt, raugoties no statistikas viedokļa, t.i., lai varētu noteikt vidējo valdes locekļu atlīdzību par valdes locekļa amata pienākumu veikšanu publiskas personas kapitālsabiedrībā, publiskot informāciju, piemēram, kapitālsabiedrības mājaslapā internetā, norādot atsevišķi ienākumu apjomu, kas gūts par valdes locekļa pienākumu veikšanu un citu pienākumu veikšanu kapitālsabiedrībā, ir atbalstāma iniciatīva.

Ieteikums

Vienotas izpratnes un Ministru kabineta noteikumu piemērošanas prakses nodrošināšanai PKC izvērtēt regulējuma par vienotās mēneša atlīdzības pietiekamību un attiecināmību gadījumos, kad ar valdes locekli par cita amata, kas pēc būtības neietilpst valdes locekļa funkcijās, pienākumu izpildi ir noslēgts uzņēmuma vai autoratlīdzības līgums.

Lai nodrošinātu sabiedrībai tiesības iepazīties ar būtisku informāciju par valdes locekļu atlīdzību, tādējādi nodrošinot OECD principa par informācijas atklāšanu un caurskatāmību ievērošanu, PKC sadarbībā ar kapitāla daļu turētājiem un/vai kapitālsabiedrībām nodrošināt, ka sabiedrībai ir pieejama pietiekami detalizēta informācija par valdes locekļu, kuri kapitālsabiedrībā ieņem citu amatu, atlīdzību.

Priekšlikums

Valsts kontrole aicina Ministru kabinetu rast risinājumu situācijai, kad valsts kapitālsabiedrībās darba līgumu par citu amatu ar valdes locekli slēdz nevis atbilstoši likumdevēja gribai, bet gan par valdes kompetencē esošu pienākumu veikšanu, turklāt darba līgums tiek izmantots kā instruments valsts kapitālsabiedrību valdes locekļa atlīdzības apmēra palielināšanai. Atbilstoši labas korporatīvās pārvaldības principiem valsts kapitālsabiedrību pārvaldei ir jābūt ārpus ministriju kontroles, profesionālai, kā arī centralizētai. Lai situāciju sakārtotu atbilstoši likumdevēja gribai, Ministru kabinetam ir jāvērtē kapitālsabiedrību prakse nepamatoti slēgt darba līgumus ar valdes locekļiem, lai novērstu situāciju, ka līgumu noslēgšanas dēļ tiek izšķērdēti publiskie līdzekļi.

Valsts kontrole vērš Ministru kabineta uzmanību arī uz faktu, ka, noslēdzot ar valdes locekli darba līgumu par cita amata pienākumu izpildi kapitālsabiedrībā, tiek nodibinātas darba tiesiskās attiecības, kuru dēļ kapitālsabiedrībām pastāv vairāki riski:

- ❖ darba tiesiskās attiecības ir tikai kapitālsabiedrības valdes kompetencē, kapitāla daļu turētājam vai padomei nav tiesību tajās iejaukties. Atsaucot valdes locekli no amata, tas kā darbinieks turpina darba tiesiskās attiecības un tam jāpilda amata pienākumi, kas ietilpst valdes kompetencē;
- ❖ darba tiesiskās attiecības var izbeigt tikai Darba likumā noteiktajos ārkārtas gadījumos, savukārt valdes locekļa atsaukšanas gadījumā darba tiesiskās attiecības turpinās. Tāpēc, lai vienotos ar atsaukto valdes locekli par darba tiesisko attiecību izbeigšanu, kapitāla daļu turētājam vai padomei var nākties pieņemt kapitālsabiedrībai ekonomiski neizdevīgus lēmumus;
- ❖ kapitālsabiedrībā, kurā valdes loceklis ir arī darbinieks, pastāv risks, ka, vienojoties par darba tiesisko attiecību izbeigšanu, var izmantot Darba likumā paredzēto iespēju slēgt vienošanos par profesionālās darbības ierobežojumu nevis tam paredzētajam mērķis, bet gan kā instrumentu kompensācijas palielināšanai.

Pārresoru koordinācijas centra loma valstij tieši un pastarpināti piederošo kapitālsabiedrību atlīdzības regulējuma izstrādē, vienotas izpratnes veidošanā un pārraudzībā

Likumdevējs, pieņemot lēmumu par koordinācijas institūcijas funkciju apjomu un darbību regulējošo ietvaru, apzināti tajā neietvēra institūcijas pienākumu gūt pārliecību, ka kapitāla daļu turētāji ievēro regulējumu un nodrošina vienotu praksi tā piemērošanā. Proti, vienotas izpratnes un praktiska regulējuma piemērošanas pienākumu likumdevējs nodeva valsts un atkarīgo kapitālsabiedrību kapitāla daļu turētājiem, PKC uzticot koordinējošās institūcijas lomu ar tiesībām izstrādāt normatīvos aktus un efektīvas pārvaldības vadlīnijas.

Tomēr, kā pierāda revīzijā konstatētais, šāds modelis neļauj īstenot pietiekamu un efektīvu valstij tieši un pastarpināti piederošo kapitālsabiedrību valdes locekļu atlīdzības regulējuma piemērošanas pārraudzību un nedod iespēju ātri atklāt un reaģēt uz pastāvošajām problēmām. Praksē ir pierādījies, ka kapitāla daļu turētāji un kapitālsabiedrību valdes bieži vien rīkojas neatbilstoši normatīvo aktu regulējumam un pretēji labās prakses pārvaldības principiem. Savukārt PKC kā koordinējošā institūcija var sniegt tikai normatīvo aktu skaidrojumus vai izstrādāt labās prakses vadlīnijas, kam ir rekomendējošs raksturs.

Pastāvot kārtībai, kad nevienas institūcijas pienākumos neietilpst pārraudzība pār valstij tieši un pastarpināti piederošo kapitālsabiedrību valdes locekļu atlīdzības regulējuma piemērošanu, nav iespējams nodrošināt, ka tiek ieviesta vienota izpratne par atlīdzības regulējuma piemērošanu kapitālsabiedrībās.

Būtiska loma efektīvā kapitālsabiedrību pārvaldībā ir arī Valsts kapitāla daļu un valsts kapitālsabiedrību pārvaldības koordinācijas institūcijas padomei, kuras sastāvā pārsvarā ir nozaru ministriju pārstāvji. Padomes viens no uzdevumiem ir izskatīt un pirms apstiprināšanas saskaņot PKC izstrādātos vadlīniju projektus publiskas personas kapitāla daļu pārvaldības jomā. Revidentu ieskatā, pašreizējā kārtībā pastāv arī risks, ka PKC, izstrādājot detalizētus normatīvo aktu skaidrojumus vai priekšlikumus normatīvo aktu grozījumiem, tos nevar apstiprināt, jo padome, kuras lielākā daļa sastāv no nozaru ministriju pārstāvjiem, uzskata, ka tie var ierobežot kapitāla daļu turētāju rīcības brīvību. Tomēr revīzijā konstatētais ļauj secināt, ka tādējādi kapitālsabiedrībās ne tikai nav ievērota labā prakse, bet pat pārkāpti valdes locekļu atlīdzības regulējošie normatīvie akti.

PKC nodrošina konsultāciju un skaidrojumu sniegšanu par normatīvo aktu un vadlīniju piemērošanu par konkrētām situācijām, kā arī nodrošina mācības kapitāla daļu turētājiem un kapitālsabiedrību pārstāvjiem, bet nepublisko mājaslapā kapitālsabiedrībām un kapitāla daļu turētājiem sniegtos skaidrojumus, tā mazinot atšķirīgas normatīvo aktu un labās korporatīvās pārvaldības prakses interpretācijas risku un veidojot vienotu izpratni un praksi

normatīvo aktu piemērošanā, kas, iespējams, ļautu laicīgi novērst arī revīzijā konstatētos pārkāpumus.

Valsts kontrole cer, ka šīs revīzijas rezultāti un konstatētais par valstij tieši un pastarpināti piederošo kapitālsabiedrību valdes locekļu atlīdzības regulējumu un kapitāla daļu turētāju un kapitālsabiedrību faktisko rīcību, regulējumu piemērojot, būs noderīgi gan Ministru kabinetam, gan PKC, lai izvērtētu revīzijas laikā konstatētos regulējuma vai labas korporatīvās pārvaldības principu pārkāpumus, novērstu tos, tādējādi nodrošināt Kapitāla daļu likumā noteiktā mērķa sasniegšanu.

2012.gadā aizsāktā reforma valsts kapitālsabiedrību pārvaldībā tika īstenota, pamatā uzlabojot tiesisko ietvaru atbilstoši attīstīto valstu īstenotajai korporatīvās pārvaldības praksei un OECD sniegtajām rekomendācijām, Latvijai iestājoties OECD. Pateicoties reformai, tika apstiprināta Valsts kapitāla daļu pārvaldības koncepcija²³⁵.

Kapitālsabiedrību pārvaldības reformas koncepcija paredzēja daļēji centralizēta valsts kapitāla daļu pārvaldības modeļa ieviešanu, kurā valsts kapitāla daļu turētājs ir ministrija vai cita Ministru kabineta iecelta valsts pārvaldes iestāde, bet Ministru kabinets nosaka arī iestādi, kura koordinēs valsts uzņēmumu pārraudzību.

Tomēr koncepcijā apstiprinātais kapitālsabiedrību pārvaldības modelis likumprojekta izstrādes gaitā būtiski mainījās. Proti, Saeimā iesniegtais likumprojekts paredzēja, ka kapitālsabiedrību pārvaldības koordinēšanai tiks veidots Valsts kapitālsabiedrību pārvaldības birojs. Savukārt likumprojekta izskatīšanas gaitā, kā liecina Saeimas sēžu stenogrammas, šī ideja neguva politisko atbalstu, un likumprojekta otrajā lasījumā tika izdarīti grozījumi.

Grozījumi paredzēja, ka pienākumus, kas iepriekš bija paredzēti birojam, veiks koordinācijas institūcija, ko noteiks Ministru kabinets²³⁶. Koordinācijas institūcijai arī tika samazinātas sākotnēji noteiktās funkcijas, piemēram, tika noraidītas likumprojektā iestrādātās biroja tiesības pildīt valsts kapitāldaļu turētāja pienākumus, kā arī samazināts citu funkciju apjoms.

Kapitāla daļu likums stājās spēkā 01.01.2015., gandrīz pusgadu vēlāk (26.05.2015.) Ministru kabinets par koordinācijas institūciju valsts kapitālsabiedrību pārvaldības koordinēšanā noteica Ministru prezidenta pakļautībā esošu tiešās pārvaldes iestādi valsts attīstības plānošanas jautājumos – PKC. PKC pilda valsts kapitālsabiedrību un kapitāla daļu pārvaldības koordinācijas funkcijas kopš 01.06.2015.²³⁷.

PKC funkcijas un uzdevumi nav saistīti tikai ar Kapitāla daļu likumā noteikto uzdevumu nodrošināšanu, bet arī ar citos normatīvajos aktos uzlikto pienākumu izpildi, proti, PKC galvenie uzdevumi ir saistīti ar valsts attīstības plānošanu, ar to saistīto dokumentu izstrādi, koordinēšanu, pārraudzību.

Saskaņā ar Kapitāla daļu likumā²³⁸ noteikto PKC izstrādā kapitālsabiedrību un kapitāla daļu efektīvas pārvaldības vadlīnijas, konsultē Ministru kabinetu, publiskas personas kapitāla daļu turētājus un kapitālsabiedrības par korporatīvās pārvaldības ieviešanas aspektiem, organizē apmācības korporatīvās pārvaldības jautājumos amatpersonām un darbiniekiem, kuru darba pienākumi saistīti ar publiskas personas kapitāla daļu pārvaldības jautājumiem, kā arī atbilstoši kompetencei izstrādā tiesību aktu un politikas plānošanas dokumentu projektus.

Kopš 01.06.2015. PKC ir izstrādājis sešus Ministru kabineta noteikumus, kas regulē kapitālsabiedrību darbību, un sešas apkopojošas vadlīnijas, kas reglamentē kapitālsabiedrību darbības mērķu noteikšanas un rezultātu pārraudzības, padomju un valdes locekļu atlases un iecelšanu, atklātības un atskaitīšanās procesu, kā arī nosaka kapitālsabiedrību valdes un padomes locekļu atalgojuma nosacījumus.

Kā jau iepriekš minēts, atbilstoši savai kompetencei un Kapitāla daļu likuma prasībām valstij piederošo kapitālsabiedrību valdes locekļu atlīdzību regulējuma ietvaros PKC ir izstrādājis:

- ❖ Ministru kabineta noteikumus, kas nosaka publiskas personas kapitālsabiedrību un publiski privāto kapitālsabiedrību valdes un padomes locekļu skaitu atbilstoši kapitālsabiedrības lielumu raksturojošiem rādītājiem, valdes un padomes locekļu mēneša atlīdzības maksimālo apmēru;
- ❖ Vadlīnijas valdes un padomes locekļu atlīdzības noteikšanai.

Revidējamā periodā ne Ministru kabineta noteikumos kopš to spēkā stāšanās, ne Vadlīnijās nav izdarītas izmaiņas. Lai arī hipotētiski tādējādi varētu pieņemt, ka regulējums par valstij piederošo kapitālsabiedrību valdes locekļu atlīdzību ir pietiekams un kapitālsabiedrībām par to ir vienota izpratne, revīzijā iegūtā informācija no kapitāla daļu turētājiem un kapitālsabiedrībām liecina, ka Kapitāla daļu likuma, Ministru kabineta noteikumu tiesību normas un Vadlīniju rekomendācijas tiek dažādi interpretētas un piemērotas.

Revīzijā, lūdzot²³⁹ PKC sniegt informāciju par veiktajām darbībām normatīvo aktu pilnveidē un uzlabošanā vienotu nosacījumu noteikšanai un piemērošanai kapitālsabiedrību valdes locekļu atlīdzībai, PKC konkrētu atbildi nesniedza, bet Valsts kontroles rīcībā esošā un publiski pieejamā informācija liecina, ka:

- ❖ PKC 2016.gadā bija izstrādājis grozījumus Kapitāla daļu likumā, t.sk. lai precizētu regulējumu par atkarīgo kapitālsabiedrību valdes un padomes locekļu atlīdzību un konkretizējot, ka likuma normas par valdes locekļu atlīdzību uz atkarīgajām kapitālsabiedrībām attiecas tādā pašā apmērā kā uz publiskas personas kapitālsabiedrību valdes locekļiem. Tika izstrādāti un virzīti arī attiecīgi grozījumi Ministru kabineta noteikumos. Valsts kontroles rīcībā esošā informācija liecina, ka kapitāla daļu turētāju viedokļi par šādu grozījumu nepieciešamību atšķīrās un grozījumi regulējumā netika izdarīti;
- ❖ PKC 2016.gadā izstrādāja vēl vienus grozījumus Kapitāla daļu likumā, ierosinot, piemēram, precizēt atbildības sadalījumu starp kapitālsabiedrības dalībnieku un valdi, paredzēt tiesisku pamatu publiskas personas kapitālsabiedrību kapitāla daļu pārstāvjiem par pienākumu pildīšanu noteikt piemaksu, ieviest jēdzienu “atkarīgā kapitālsabiedrība”, noteikt, ka kapitālsabiedrības valdes locekļu apdrošināšana var ietvert veselības apdrošināšanu un valdes locekļa pienākumu izpildes risku civiltiesiskās atbildības apdrošināšanu. Par turpmāku grozījumu virzību publiski pieejama informācija nav atrodama;
- ❖ PKC 2019.gada oktobrī sagatavoja grozījumus Ministru kabineta noteikumos, t.sk. tos saskaņojot ar Kapitāla daļu likuma grozījumiem, kas stājas spēkā no 01.01.2020., kā arī precizējot valdes locekļa atsaukšanas pabalsta apmēra noteikšanas kārtību, ja valdes loceklis kapitālsabiedrībā vienlaikus pilda arī cita amata pienākumus. Grozījumi 17.10.2019. izsludināti valsts sekretāru sapulcē, tomēr par grozījumu turpmāko virzību publiski pieejamas informācijas nav.

PKC revidentiem ir norādījis, ka tas neveic uzraudzību par Kapitāla daļu likuma un uz tā pamata izdoto tiesību aktu piemērošanu. Turklāt, ievērojot likumdevēja piešķirto uzdevumu un tiesību apjomu, PKC rīcībā nav visaptveroša informācija par normatīvo aktu un vadlīniju piemērošanu kapitālsabiedrībās.

Revidenti uzskata, ka, lai PKC varētu kvalitatīvi veikt Kapitāla daļu likumā noteiktos uzdevumus un sekmētu vienotu izpratni par kapitālsabiedrību pārvaldīšanas regulējuma piemērošanu, proti, izstrādāt un iniciēt tiesību aktu, vadlīniju projektus un to grozījumus un panākt to apstiprināšanu, tā rīcībā ir jābūt aktuālai un visaptverošai informācijai par to, kā valstij piederošās kapitālsabiedrības izprot un faktiski piemēro regulējumu. Vienlaikus jāuzsver, ka pašlaik nevienas institūcijas rīcībā nav apkopojošas informācijas par šī regulējuma izpratni un tā piemērošanu praksē.

Kapitāla daļu likums PKC dod tiesības pieprasīt nepieciešamo informāciju no publiskām personām, kapitāla daļu turētājiem vai valsts kapitālsabiedrībām uzdevumu izpildei. Iegūtās informācijas izvērtēšana ļautu izprast un apzināt kapitālsabiedrību faktisko rīcību un problemātiskos jautājumus atlīdzību regulējuma piemērošanā, identificēt jomas, kur nepieciešams sniegt konsultācijas, iniciēt normatīvo aktu grozījumus vai papildināt vadlīnijas ar skaidrojumiem, panākot vienotu kapitālsabiedrību izpratni par atlīdzību regulējuma piemērošanu.

Tā kā PKC norādījis, ka tam ir tikai konsultējoša funkcija, revīzijā apkopota un analizēta informācija par PKC kapitāla daļu turētājiem vai kapitālsabiedrībām kopš 2016.gada sniegtajiem detalizētajiem skaidrojumiem par valdes locekļu atlīdzības regulējuma piemērošanu. Kā izriet no PKC sniegtās informācijas, tad tas sniedz atbildes uz konkrētiem jautājumiem, t.sk. uz saturiski līdzīgiem jautājumiem, bet sniegtie skaidrojumi netiek publiskoti un nav pieejami citām kapitālsabiedrībām vai to kapitāla daļu turētājiem.

Revidentu ieskatā, ja PKC sniegtie skaidrojumi būtu pieejami, tie, iespējams, veicinātu kapitālsabiedrību un to kapitāla daļu turētāju vienotu izpratni par regulējuma piemērošanu, kas ļautu kapitālsabiedrībām gan laicīgi novērst arī revīzijā konstatētos pārkāpumus, gan veidot un ievērot vienotu izpratni un praksi normatīvo aktu piemērošanā. Piemēram:

- ❖ PKC vairākkārt ir sniedzis skaidrojumus²⁴⁰ par valdes locekļu atlīdzības apmēra noteikšanu, tā pārskatīšanu un atlīdzības apmēra pamatotību, norādot, ka jaunieceltā valdes locekļa atlīdzība nevar tikt noteikta būtiski atšķirīga (palielināta vairāk nekā par 25%), ja kapitālsabiedrības darbība, stratēģija un finanšu resursi, kā arī valdes locekļa atbildība un pienākumi būtiski nemainās.

Revīzijā konstatētie gadījumi, kad jaunieceltajiem valdes locekļiem noteikta būtiski lielāka atlīdzība salīdzinājumā ar iepriekšējam valdes loceklim pielīgto mēneša atlīdzību, norāda, ka kapitāla daļu turētājiem nav vienotas izpratnes par atlīdzības noteikšanu un tās apmēra pārskatīšanu;

- ❖ PKC skaidrojumos ir norādījis²⁴¹, ka prēmijas valdes locekļiem var izmaksāt tikai pēc tam, kad kapitāla daļu turētājs ir pieņēmis lēmumu par kapitālsabiedrības un valdes locekļu darbības gala vērtējumu par attiecīgo pārskata gadu, ka valdes loceklim ir jānosaka konkrēti sasniegtie mērķi un darba izpildes rādītāji, ka izmaksājamās prēmijas apmērs jānosaka proporcionāli valdes locekļa nostrādātajam laikam pārskata periodā un valdes locekļa individuālā darba ieguldījumam kapitālsabiedrībā attiecīgajā pārskata gadā.

Revīzijā konstatēts, ka prēmijas tiek piešķirtas, neievērojot likumā²⁴² noteikto kārtību, proti, lēmumi par prēmiju piešķiršanu pieņemti pirms PKC atzinuma un kapitāla daļu turētāju kapitālsabiedrības darbības rezultātu gala vērtējuma saņemšanas. No 39 kapitālsabiedrībām, kurās ir vairāk nekā viens valdes loceklis, tikai deviņās kapitālsabiedrībās atsevišķi tiek novērtēti katra valdes locekļa individuālie darbības rezultāti atbilstoši viņa ieguldījumam kapitālsabiedrības mērķu sasniegšanā, kā arī prēmijas apmēri nav noteikti proporcionāli valdes locekļu nostrādātajam laikam pārskata periodā un valdes locekļu individuālam darba ieguldījumam kapitālsabiedrībā attiecīgajā pārskata gadā. Tas liecina, ka kapitālsabiedrībām joprojām nav vienotas izpratnes par prēmijas piešķiršanas un tās apmēra noteikšanas kārtību;

- ❖ par valdes locekļu atpūtas laika organizēšanu un tiesībām uz atvaļinājumu gan ir atrodams PKC publiski pausts viedoklis²⁴³, kā arī PKC ir skaidrojis kapitāla daļu turētājiem, ka kapitālsabiedrību valdes locekļu tiesības nav pielīdzināmas tiesībām uz četru nedēļu ilgu atvaļinājumu ar darba samaksas saglabāšanu, pamatojoties uz Darba likumu²⁴⁴. Valdes loceklis pilnvarojuma līguma ietvaros amatā ir 24 stundas diennaktī, viņa atbildība ir nepārtraukta. Valdes locekļa atpūtas laiks var tikt organizēts pilnvarojuma līguma ietvaros atbilstoši nepieciešamībai.

Revīzijā iegūtā informācija liecina, ka kapitālsabiedrībās tiek piemērota dažāda prakse. Ir kapitālsabiedrības, kurās apmaksātais atvaļinājums netiek piešķirts, ir tādas, kurās tiek piešķirtas 20 apmaksātas atpūtas dienas kalendārajā gadā vai ikgadējais apmaksātais atvaļinājums;

- ❖ PKC sniedza skaidrojumu revīzijas²⁴⁵ “Akciju sabiedrības “Sadales tīkls” sadales sistēmas pakalpojumu tarīfos iekļauto izmaksu ekonomiskums” ietvaros par AS “Sadales tīkls” valdes locekļu vienlaikus spēkā esošajiem darba līgumiem gan par direktora amata pienākumu pildīšanu, gan par valdes locekļa amata pienākumu pildīšanu, kā rezultātā kompensācija par darba attiecību izbeigšanu tika aprēķināta ne tikai par direktora amata pienākumu pildīšanu, bet arī par valdes locekļa amata pienākumu pildīšanu.

PKC skaidrojumā uzsvēra, ka ir būtiski nodalīt atalgojumu, prēmijas un pabalstus, ko valdes loceklis var saņemt kā darbinieks, no atlīdzības, prēmijām un pabalstiem, ko valdes loceklis saņem, pildot valdes locekļa pilnvarojuma līgumā noteiktos uzdevumus.

Pēc revīzijas Valsts kontrole 18.09.2018. aicināja²⁴⁶ PKC izvērtēt AS “Sadales tīkls” iedibinātās prakses atbilstību Kapitāla daļu likumā un citos ārējos normatīvajos aktos noteiktajam, bet līdz šim rīcība nav sekojusi.

Šajā revīzijā ir konstatēts, ka 2019.gada augustā cita kapitālsabiedrība valdes locekļiem atlaišanas pabalstu izmaksājusi, aprēķiniem izmantojot līdzīgus principus kā AS “Sadales tīkls”, proti, aprēķinot atlaišanas pabalstu no vienotās atlīdzības, nenodalot valdes locekļa un darbinieka atalgojumus. Turklāt kapitālsabiedrības kapitāla daļu turētājs paskaidroja, ka tā rīcībā nav informācijas par līdzīgiem precedentiem citās kapitālsabiedrībās, un kapitāla daļu turētājs nav guvis pārlicību, vai piemērotā likuma interpretācija ir pareiza.

PKC revīzijas ietvaros arī ir sniedzis²⁴⁷ informāciju, ka pastāv tiesiskā regulējuma neskaidrības par atpūtas laika nodrošināšanu valdes loceklim, kurš ir vienīgais valdes loceklis kapitālsabiedrībā, kā arī par kapitālsabiedrības pārvaldību valdes locekļa ilgstošas prombūtnes laikā, ja, piemēram, vienīgais valdes loceklis dodas bērna kopšanas atvaļinājumā. PKC ir konsultējies ar Labklājības ministrijas ekspertiem, taču viennozīmīgu risinājumu pagaidām nav izdevies rast. PKC atzīst, ka šobrīd nav nodrošināta vienota regulējuma piemērošana un kapitāla daļu turētāji rīkojas katrs pēc savas izpratnes.

Minētie piemēri ilustrē, ka gadījumos, kad PKC rīcībā bija informācija, kas norāda uz problēmsituācijām un nepilnībām regulējumā, lai arī tiek rasti individuāli risinājumi un ir meklēti iespējamie regulējuma pilnveidošanas risinājumi, tomēr nav izdevies izveidot tādu regulējumu, lai panāktu konsekventu un vienotu likuma normu piemērošanu šādās situācijās. Revidentu ieskatā, šāda situācija ir likumsakarīga, jo nav izveidots pilnvērtīgs mehānisms regulējuma ievērošanas pārraudzībai, no kā izrietētu iespējas efektīvāk pilnveidot attiecīgo regulējumu. Turklāt, neizveidojot pārraudzības mehānismu, arī turpmāk netiks nodrošināta valsts kapitāla daļu turētāju vienota izpratne par atlīdzības regulējumu, kā arī vienota tā piemērošana.

Revīzijas ziņojuma projekta saskaņošanas laikā PKC ir norādījis²⁴⁸, ka nevar zināt, ka kapitālsabiedrības rīkojas neatbilstoši regulējumam, jo attiecīgie kapitālsabiedrības lēmumi nav jāsaskaņo ar PKC un kapitālsabiedrībām arī nav par tiem PKC jāinformē. Gadījumos, kad informācija ir publiski pieejama, ir reaģēts. Turklāt visi kapitāla daļu turētāji ir informēti par vadlīnijām, PKC arī regulāri organizē apmācības un seminārus kapitālsabiedrību pārvaldības jautājumos. Kapitāla daļu turētāji neievēro vadlīnijās rekomendēto praksi neatkarīgi no tā vai tie piedalījušies vadlīniju saskaņošanas procesā. Savukārt PKC nav tiesību ietekmēt kapitāla daļu turētāju lēmumus.

PKC revīzijā ir norādījis²⁴⁹, ka Vadlīnijas ir viens no vienotas prakses veidošanas svarīgākajiem instrumentiem un tām ir jānodrošina kapitālsabiedrību vienota prakse, piemēram, nosakot valdes locekļa mēneša atlīdzību un prēmiju.

Vienlaikus PKC uzsver, ka Vadlīniju izstrādē ir iesaistījušies vairums valsts kapitāla daļu turētāju, kā arī nevalstiskās organizācijas un pirms Vadlīniju apstiprināšanas tās ir saskaņotas Valsts kapitāla daļu un valsts kapitālsabiedrību pārvaldības koordinācijas institūcijas padomē. Turklāt Vadlīniju izstrādes laikā tika uzklauti arī kapitālsabiedrību pārstāvju viedokļi.

Valsts kapitāla daļu un valsts kapitālsabiedrību pārvaldības koordinācijas institūcijas padome ir izveidota, lai nodrošinātu efektīvu publisko personu kapitālsabiedrību un kapitāla daļu pārvaldību²⁵⁰. Padomes viens no uzdevumiem ir izskatīt un pirms apstiprināšanas saskaņot PKC izstrādātos vadlīniju projektus publiskas personas kapitāla daļu pārvaldības jomā. Padome ir tiesīga sniegt arī priekšlikumus par citiem ar publiskas personas kapitāla daļu pārvaldību saistītiem jautājumiem.

Valsts kapitāla daļu un valsts kapitālsabiedrību pārvaldības koordinācijas institūcijas padomi veido 12 pārstāvji, no kuriem astoņi ir nozaru ministriju pārstāvji. Tātad padomes sastāvā ietilpst gandrīz visi valsts kapitāla daļu turētāji, izņemot Labklājības ministriju, Iekšlietu ministriju, Izglītības un zinātnes ministriju, Nacionālo elektronisko plašsaziņas līdzekļu padomi un AS “Publisko aktīvu pārvaldītājs Possessor”. Padomē pārstāvēta arī Latvijas Brīvo arodbiedrību savienība, Latvijas Pašvaldību savienība, Latvijas Darba devēju konfederācija un Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kamera. Padome lēmumus pieņem balsojot, lēmums ir pieņemts, ja par to nobalsojis klātesošo padomes locekļu vairākums.²⁵¹

Vadlīniju izstrādes laikā Valsts kapitāla daļu un valsts kapitālsabiedrību pārvaldības koordinācijas institūcijas padome uzdeva PKC pilnveidot izstrādāto vadlīniju projektu, ņemot vērā, ka:

- ❖ vadlīniju mērķis ir noteikt vispārēju rekomendējošu rakstura ietvaru, izvairoties no precīzu aprēķinu algoritmu iekļaušanas, vienlaikus paredzot rīcības izvēles iespējas, ņemot vērā katra individuālā gadījuma apstākļus;
- ❖ konsultēties ar valsts kapitāla daļu turētājiem par vadlīnijās iekļaujamiem jautājumiem, pēc iespējas panākot vienošanos par ministriju izteiktajiem iebildumiem par vadlīniju projektu.²⁵²

Tātad Valsts kapitāla daļu un valsts kapitālsabiedrību pārvaldības koordinācijas institūcijas padome uzdeva PKC izstrādāt vispārīgus noteikumus, kurus valsts kapitāla daļu turētāji var piemērot dažādi, nepieciešamības gadījumā interpretējot atbilstoši situācijai. Revidenti uzsver – hipotētiski pieņemot situāciju, ka PKC, izstrādājot Vadlīnijas, labās prakses principu skaidrojumus būtu sniegusi augstā detalizācijas pakāpē, kas nepieļautu to dažādu interpretāciju, padome, kuras sastāvā lielākā daļa ir nozaru ministriju pārstāvju, varētu nepieņemt to apstiprināšanai.

Arī revīzijas ziņojuma projekta saskaņošanas laikā PKC ir norādījis²⁵³, ka centram nav tiesisku iespēju ietekmēt vadlīniju projekta gala versiju, jo par to redakciju vienojas Koordinācijas institūcijas padome, kura saskaņo un akceptē projektus un kuras sastāvā ir valsts kapitāla daļu turētāji un nevalstisko organizāciju pārstāvji.

Revīzijā ir konstatēti vairāki gadījumi, kad kapitāla daļu turētāji, skaidrojot pieņemtos lēmumus, kas ir pretrunā ar Vadlīnijās noteikto, norāda, ka tām ir tikai ieteikuma raksturs. Arī PKC, sniedzot skaidrojumus kapitālsabiedrībām par vadlīniju pareizu piemērošanu, uzsver Vadlīniju rekomendējošo raksturu. Kapitāla daļu turētāji šādu argumentāciju izmanto, ja pieņemtos lēmumus nevar pamatot ar lietderības apsvērumiem vai ja rīcība nav bijusi atbilstoša Vadlīnijām.

Vienlaikus gan jāatzīmē, ka revīzijā kapitālsabiedrību iesniegtie dokumenti un skaidrojumi liecina, ka ir ministrijas, kuru pārstāvji, iespējams, pat nav informēti par Vadlīniju esamību.

Tā kā Vadlīnijas izstrādātas uz Kapitāla daļu likuma pamata un tajās ir ietverti labās prakses skaidrojumi, revidenti uzskata, ka absurda ir situācija, kad uz likuma pamata izdotas Vadlīnijas ir tikai rekomendējošas. Ja likums nosaka, ka šādas Vadlīnijas ir jāizstrādā un tās izstrādātas, ņemot vērā labo praksi un OECD labas pārvaldības principus, tad nevajadzētu būt apspriežams to piemērošanas obligātums, citādi šādam dokumentam zūd jēga.

Jānorāda, ka arī OECD valsts kapitālsabiedrību korporatīvās pārvaldības vadlīnijās norādītajiem labākās prakses principiem ir ieteikuma raksturs, tie nav valstīm obligāti. Tomēr Latvija, lai nodrošinātu labu korporatīvo pārvaldību, ir izvēlējusies tos pildīt.

Valdes locekļu atlīdzība un tās regulējums ir viens no daudziem kapitālsabiedrību pārvaldības jautājumiem. Bet konkurētspējīgs atalgojums ir būtisks instruments, kuru izmantot, lai panāktu, ka kapitālsabiedrību pārvalda profesionāli, kompetenti valdes locekļi, kas spēj nodrošināt labas korporatīvās pārvaldības principu ieviešanu un ievērošanu kapitālsabiedrībā, kapitālsabiedrības darbības efektivitāti, nodrošināt, ka valsts kapitālsabiedrība darbojas sabiedrības interesēs un labā, utt.

Kapitāla daļu likums un Ministru kabineta noteikumi dod ietvaru valdes locekļa atlīdzībai, bet Vadlīnijām ir būtiska nozīme, sniedzot detalizētāku informāciju normatīvo aktu piemērošanā. Revidenti uzskata, ka vienotas izpratnes veidošanā par regulējumu ir būtiska nozīme arī tam, kā kapitālsabiedrības to piemēro praksē. Tikai analizējot informāciju par kapitālsabiedrību vai to kapitāla daļu turētāju faktisko rīcību regulējuma piemērošanā, var gūt pārliecību, ka tiek ievērota likumdevēja griba – ierobežot atlīdzību, padarīt to atklātu un konkurētspējīgu un sasaistītu ar darba rezultātiem.

Revidenti uzskata, ka ir nepieciešams izveidot mehānismu, kas pārraudzītu atlīdzības regulējuma vienotas prakses veidošanu, kā arī piemērošanu. Tāpēc nav pieļaujams, ka kapitālsabiedrību valdes locekļu atlīdzības noteikšanā tiek piemēroti dažādi nosacījumi vai regulējuma interpretācijas, kā rezultātā kapitālsabiedrību valdes locekļi saņem papildu finansiālu nodrošinājumu tikai tādēļ, ka valsts nodevusi kapitālsabiedrību rīcībā mantu un finanšu līdzekļus finansiāli izdevīgas vai monopolstāvoklī esošas komercdarbības veikšanai.

Ieteikums

PKC turpmāk apkopot un nodrošināt publiski pieejamu informāciju par sniegtajiem skaidrojumiem kapitāla daļu turētājiem vai kapitālsabiedrībām, tā veicinot vienotu izpratni un praksi Kapitāla daļu likuma, Ministru kabineta noteikumu normu un Vadlīniju rekomendāciju piemērošanā.

Priekšlikums

Valsts kontrole aicina Ministru kabinetu, ņemot vērā, ka šobrīd pastāvošais modelis neļauj īstenot pietiekamu un efektīvu valstij tieši un pastarpināti piederošo kapitālsabiedrību valdes locekļu atlīdzības regulējuma piemērošanas pārraudzību un nedod iespēju ātri atklāt un reaģēt uz pastāvošajām problēmām, vērtēt nepieciešamību nodrošināt pārraudzības funkciju veikšanu, t.sk. iespēju paplašināt PKC funkcijas un uzdevumus par kapitālsabiedrību valdes locekļu atlīdzības regulējuma piemērošanas atbilstību normatīvo aktu prasībām un labas korporatīvās pārvaldības prakses principiem, lai nodrošinātu Kapitāla daļu likuma mērķa sasniegšanu.

Revīzijas ziņojuma projekta saskaņošanas laikā PKC ir norādījis²⁵⁴, ja PKC tiks uzdots šāda funkcija, tas nozīmēs papildu administratīvo slodzi un birokrātiju iestādei un kapitālsabiedrībām, kopumā neuzlabojot produktivitāti. Turklāt PKC ieskatā Valsts kontrole, veicot šo revīziju, jau faktiski ir veikusi šādu pārraudzību, tikai vienreizēji, nevis pastāvīgā režīmā. PKC uzskata, ka šajā gadījumā nav aktuāls jautājums par atlīdzības regulējuma izpratni vai labas pārvaldības principu nepietiekamu izpratni no kapitāla daļu turētāju un kapitālsabiedrību puses, bet pamatā par negodprātīgu rīcību un apzināti neatbilstošu normatīvā regulējuma interpretēšanu un, iespējams, atsevišķos gadījumos favoritismu (cronyism), kas ir novēršams ar citiem risku pārvaldības instrumentiem.

Pārresoru koordinācijas centra viedoklis

PKC vērtējumā revīzija “Vai valstij tieši un pastarpināti piederošo kapitālsabiedrību valdes locekļu atlīdzības regulējums ir pietiekams?” bija nepieciešama, jo kopš publiskas personas kapitālsabiedrību pārvaldības reformas un tās ietvaros izdoto normatīvo aktu un labas korporatīvās pārvaldības vadlīniju piemērošanas ir pagājis pietiekams laiks, lai varētu izdarīt secinājumus par tās efektu uz publiskas personas kapitālsabiedrību pārvaldību, šajā gadījumā uz atlīdzības regulējumu valdes locekļiem valsts kapitālsabiedrībās un to atkarīgajās kapitālsabiedrībās. Ņemot vērā to, ka Valsts kontrolei pilnvaras atļauj iegūt plašāku informāciju par atsevišķu valdes locekļu atlīdzības jautājuma praktisko risinājumu, nekā tas ir PKC, Valsts kontroles ieteikumi kopumā satur vērtīgu informāciju, kas var būt par pamatu, lai pārvērtētu atsevišķas komponentes esošajā atlīdzības regulējumā un varētu nākotnē sekmēt vienotas izpratnes un normatīvo aktu piemērošanas prakses veidošanu.

PKC vērš Valsts kontroles uzmanību, ka ziņojuma projekts aptver atlīdzības sistēmu un tajā iesaistītos subjektus (PKC, Koordinācijas institūcijas padome, valsts kapitāla daļu turētāji, valstij tieši un netieši piederošas kapitālsabiedrības, šo kapitālsabiedrību valdes un padomes), kuriem katram ir savi pienākumi un tiesības sistēmas ietvaros. Latvijā ir izvēlēts decentralizēts ar koordinācijas institūciju publiskas personas kapitālsabiedrību pārvaldības modelis, kas koordinācijas institūcijai paredz tikai koordinējošu un konsultējošu lomu par likumā noteiktiem atsevišķiem kapitālsabiedrību pārvaldības un to darbības jautājumiem, bet kapitāla daļu turētāji un kapitālsabiedrību vadības institūcijas (valde un padome) ir lēmumu pieņēmēji visos attiecīgajos ar kapitālsabiedrības darbību saistītajos jautājumos, tāpēc nav izslēgts, ka nepilnību konstatējumi iespējami arī par citām kapitālsabiedrību pārvaldības jomām, ne tikai par atlīdzības jautājumiem. Tādēļ Valsts kontroles secinājumi pamatoti norāda uz šāda modeļa nepilnībām un uzskatām, ka ieteikumi varētu tikt visveiksmīgāk ieviesti, ja nākotnē valstī tiek realizēts centralizēts pārvaldības modelis, nododot valsts kapitālsabiedrības viena profesionāla kapitāla daļu turētāja turējumā.

Revīzijas raksturojums, kritēriji un metodes

Revīzijas mērķis

Revīzijas mērķis ir gūt pārliecību, ka valsts kapitālsabiedrību un atkarīgo kapitālsabiedrību valdes locekļu atlīdzības regulējums ir skaidrs un pietiekams.

Juridiskais pamatojums

Likumības revīzija “Vai valstij tieši un pastarpināti piederošo kapitālsabiedrību valdes locekļu atlīdzības regulējums ir pietiekams?” ir veikta, pamatojoties uz Valsts kontroles Trešā revīzijas departamenta 03.09.2018. grafiku Nr.2.4.1-34/2018.

Revīziju veica revīzijas grupas vadītāja – sektora vadītāja Linda Freidenfelde-Purgaile un vecākās valsts revidentes Agnese Brašmane un Oksana Buraja.

Revidentu un revidējamās vienības atbildība

Valsts kontroles revidenti ir atbildīgi par revīzijas ziņojuma sniegšanu, kas pamatojas uz revīzijas laikā gūtiem atbilstošiem, pietiekamiem un ticamiem revīzijas pierādījumiem.

Pārresoru koordinācijas centrs, valsts kapitālsabiedrību kapitāla daļu turētāji, valsts kapitālsabiedrības ir atbildīgi par normatīvo aktu ievērošanu un revidentiem sniegtās informācijas patiesumu.

Revīzijas apjoms

Revīzija ir veikta saskaņā ar Latvijas Republikā atzītiem starptautiskajiem revīzijas standartiem. Revīzija plānota un veikta tā, lai izvērtētu, vai valstij tieši un pastarpināti piederošo kapitālsabiedrību valdes locekļu atlīdzības regulējums ir pietiekams.

Revīzija veikta par laika posmu no 01.01.2015. līdz 30.04.2019. Pilnīga priekšstata iegūšanai informācija apkopota arī par laiku ārpus minētā perioda.

Revīzijas apjomā iekļauta revidējamā vienība – Pārresoru koordinācijas centrs, kura viena no funkcijām ir nodrošināt valsts kapitālsabiedrību un kapitāla daļu pārvaldības koordināciju un uzraudzību.

Lai noskaidrotu faktisko situāciju par atlīdzības noteikšanu kapitālsabiedrību valdes locekļiem, revīzijā vērtēta kapitāla daļu turētājiem (ministrijām un citām valsts pārvaldes iestādēm) pieprasītā informācija par visām 100% piederošām valsts kapitālsabiedrībām un to atkarīgām kapitālsabiedrībām.

Revīzijas metodes

Revīzijā izmantotas šādas galvenās metodes:

- ❖ attīstības plānošanas dokumentu, normatīvo aktu analīze, kā arī citu ar valsts kapitālsabiedrību valdes locekļu atlīdzību saistīto dokumentu un informācijas analīze;
- ❖ datu un informācijas analīze, intervijas ar revidējamās vienības pārstāvjiem;

- ❖ Valsts ieņēmumu dienesta, Satiksmes ministrijas, Tieslietu, ministrijas, Ekonomikas ministrijas, Saeimas Juridiskā biroja viedokļa noskaidrošana, izvērtēšana un analīze, t.sk. intervijas ar šo institūciju pārstāvjiem;
- ❖ valsts statistisko pārskatu un datu analīze.

Revīzijas ierobežojumi

Revīzijā netika vērtēta valsts kapitālsabiedrību darbības stratēģiju atbilstība politikas plānošanas dokumentos noteiktajiem mērķiem.

Revīzijā netika vērtēts valsts kapitālsabiedrību valdes locekļu atlases un izvērtēšanas process.

Vērtēšanas kritēriji

Revīzijas jautājums	Noteiktais kritērijs	Kritērijs ir sasniegts / nav sasniegts / sasniegts daļēji
Vai valstij tieši un pastarpināti piederošo kapitālsabiedrību valdes locekļu atlīdzības regulējums ir skaidrs un pietiekams un likumdevēja izvēlētais valsts kapitālsabiedrību valdes locekļu atlīdzības regulējuma pārraudzības mehānisms ir pietiekams, un tādējādi ir nodrošināta kapitālsabiedrību un kapitāla daļu turētāju vienota regulējuma piemērošana?		
1. Vai valstij tieši un pastarpināti piederošo kapitālsabiedrību valdes locekļu atlīdzības regulējums ir skaidrs un pietiekams?		
1.1. Vai Kapitāla daļu likums skaidri nosaka valstij tieši un pastarpināti piederošo kapitālsabiedrību valdes locekļiem noteikto atlīdzības ietvaru jeb ierobežojumus?	Kapitāla daļu likums precīzi definē atlīdzības veidus, kādus valdes loceklim var pielīgt un tas var saņemt.	☑ Kritērijs ir sasniegts. Atlīdzības regulējums precīzi nosaka valdes locekļu atlīdzībai piemērojamos ierobežojumus, pieļaujot, ka valdes loceklis var tikai saņemt mēneša atlīdzību, valdes loceklim var izmaksāt prēmiju, valdes loceklim pilnvarojuma līgumā var pielīgt apdrošināšanu un atsaukšanas pabalstu.
1.2. Vai atlīdzības regulējums ir pietiekams un nodrošina, ka, nosakot atlīdzību, ir ievērots valdes locekļa atlīdzības ietvars?	Faktiskā regulējuma piemērošana, nosakot valdes locekļiem atlīdzību, neatklāj jautājumu loku, ko normatīvie akti un Vadlīnijas neregulē.	⦿ Kritērijs ir sasniegts daļēji. Novērtējot revīzijā konstatēto, secināts, ka lielākoties normatīvie akti regulē un Vadlīnijas paskaidro ar valdes locekļu atlīdzību saistītos jautājumus. Taču vienlaikus atlīdzības regulējumā ir trūkumi un tas ne visos gadījumos ir bijis pietiekams. Piemēram, Kapitāla daļu likums skaidri definē pamatnosacījumus valdes mēneša atlīdzības noteikšanai, savukārt Ministru kabineta noteikumos ir ietverti kritēriji, kas jāizmanto, nosakot valdes loceklim mēneša atlīdzības individuālo apmēru. Tomēr ne Ministru kabineta noteikumi, ne Vadlīnijas neskaidro, kā šos kritērijus novērtēt – t.sk. kā vērtējumu izteikt skaitliskās vērtībās (koeficientos), lai noteiktu un pamatotu mēneša atlīdzības apmēru katram valdes loceklim. Arī kapitāla daļu turētāju iekšējos normatīvajos aktos kritēriju izvērtēšanas kārtība un metodes nav ietvertas. Kapitāla daļu turētāji arī nav iesnieguši pamatojumu par kritēriju izvērtējumu un kapitālsabiedrību valdes locekļu mēneša atlīdzības noteikšanai piemēroto individuālo koeficientu, izņemot par divām kapitālsabiedrībām, kurās valdes mēneša atlīdzības apmērs noteikts, arī izvērtējot

Ministru kabineta noteikumos izvirzītos kritērijus. Tāpēc revīzijā nebija iespējams gūt pārliecību, vai ir ievērotas normatīvo aktu prasības par kritēriju izvērtēšanu, un mēneša atlīdzības individuālais apmērs valdes locekļiem, (maksimāli pieļaujamās robežās atbilstoši kapitālsabiedrības lieluma raksturojošiem rādītājiem), ir noteikts, samērojot to ar kapitālsabiedrības darbības mērķiem, sasniedzamajiem rezultātiem, valdes locekļu darba apjomu, sarežģītību utt.

Pastāv problēma ar vienotās atlīdzības noteikšanas mehānismu gadījumos, kad ar valdes locekli par citu pienākumu izpildi kapitālsabiedrībā tiek slēgts uzņēmuma vai autoratlīdzības līgums. Vienotās atlīdzības regulējums paredz par cita amata pienākumu izpildi kapitālsabiedrībā maksāt ikmēneša atlīdzību, savukārt uzņēmuma vai autoratlīdzību līgumu ietvaros samaksa tiek veikta atbilstoši padarītajam darbam, neievērojot strādāšanas ilgumu, tādēļ nav uzskatāma par ikmēneša atlīdzību Ministru kabineta noteikumu izpratnē. Tā kā uzņēmuma vai autoratlīdzības un darba līgumi ir atšķirīgi gan pēc tiesiskā regulējuma, gan pēc būtības, tad PKC saistībā ar Kapitāla daļu likuma mērķi un Ministru kabineta noteikumos iekļauto vienotās atlīdzības ierobežojumu ir nepieciešams izvērtēt regulējuma par vienotās mēneša atlīdzības pietiekamību un attiecināmību gadījumos, kad ar valdes locekli par cita amata pienākumu izpildi ir noslēgts uzņēmuma vai autoratlīdzības līgums.

Revīzijā arī konstatēta kapitālsabiedrību atšķirīgā prakse izmaksāt atsaukšanas pabalstu gadījumos, kad valdes loceklis no amata atkāpies pats. Lai nodrošinātu vienotu izpratni atsaukšanas pabalsta pielīgšanai un izmaksai gadījumos, kad valdes loceklis no amata atkāpies pats, ir nepieciešams precizēt Vadlīniju norādījumus.

Normatīvais akts tieši neparedz valdes locekļu tiesības uz atvaļinājumu vai citām brīvām darba dienām. Līdz ar to, lai nodrošinātu kapitāla daļu turētāju, kapitālsabiedrību vienotu izpratni un valdes locekļiem vienlīdzīgas tiesības, ir jāneregulē jautājums gan par atpūtas laiku valdes locekļiem, gan situācijām, kad valdes loceklis ilgstoši nepilda pienākumus, piemēram, darbnespējas dēļ. Atbilstoši šobrīd spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem šādos gadījumos, kad valdes loceklis ilgstoši neveic pilnvarnieka pienākumus, faktiski būtu jāveic izmaiņas valdes sastāvā, lai nodrošinātu kapitālsabiedrības institūcijas rīcībspēju. Arī PKC ir atzinis, ka šāda tiesiski nenoteikta situācija pastāv.

2. Vai PKC darbības ietvaram piešķirtais pilnvarojums ir bijis pietiekams un tas ir nodrošinājis valstij tieši un pastarpināti piederošo kapitālsabiedrību atlīdzības regulējuma izstrādi, vienotas izpratnes veidošanu un pārraudzību?

2.1. Vai PKC pilnvaru apjoms ir pietiekams un tas nodrošina iespēju atklāt un reaģēt uz pastāvošajām problēmām kapitālsabiedrību valdes locekļu atlīdzības regulējuma piemērošanā un vienotas izpratnes veidošanā?

Kapitāla daļu turētājiem un kapitālsabiedrībām ir vienota izpratne, un tās vienādi, atbilstoši likumdevēja gribai piemēro normatīvo regulējumu, nosakot valdes locekļiem atlīdzību.

🕒 **Kritērijs ir sasniegts daļēji.** Vienotas izpratnes un praktiska regulējuma piemērošanas pienākumu likumdevējs nodeva valsts un atkarīgo kapitālsabiedrību kapitāla daļu turētājiem, PKC uzticot koordinējošās institūcijas lomu ar tiesībām izstrādāt normatīvos aktus un efektīvas pārvaldības vadlīnijas, sniegt normatīvo aktu skaidrojumus vai izstrādāt labās prakses vadlīnijas, kam ir rekomendējošs raksturs.

PKC nodrošina konsultāciju un skaidrojumu sniegšanu par normatīvo aktu un vadlīniju piemērošanu par konkrētām situācijām, kā arī nodrošina mācības kapitāla daļu turētājiem un kapitālsabiedrību pārstāvjiem.

Diemžēl šāds modelis neļauj īstenot pietiekamu un efektīvu valstij tieši un pastarpināti piederošo kapitālsabiedrību valdes locekļu atlīdzības regulējuma piemērošanas pārraudzību un nedod iespēju ātri atklāt un reaģēt uz pastāvošajām problēmām. Praksē ir izrādījušies, ka kapitāla daļu turētāji un kapitālsabiedrību valdes bieži vien rīkojas neatbilstoši normatīvo aktu regulējumam un pretēji labās prakses pārvaldības principiem (skatīt revīzijas 3.jautājumu).

2.2. Vai PKC rīcībā ir bijis pietiekams informācijas apjoms par kapitālsabiedrību izpratni par valdes locekļu atlīdzības regulējumu un tā faktisko piemērošanu un centrs ir iniciējis grozījumu veikšanu normatīvajos aktos, lai novērstu regulējuma kļūdas vai trūkumus?

Konstatējot nepilnības, PKC ir iniciējis normatīvo aktu grozījumus, papildinājis Vadlīnijas, sniedzis skaidrojumus.

🕒 **Kritērijs ir sasniegts daļēji.** PKC vairākkārt ir iniciējis grozījumus Kapitāla daļu likumā un Ministru kabineta noteikumos, bet grozījumi normatīvajos aktos nav izdarīti.

PKC nodrošina konsultāciju sniegšanu par normatīvo aktu un vadlīniju piemērošanu tikai par konkrētām situācijām.

PKC nepublicē mājaslapā kapitālsabiedrībām un kapitāla daļu turētājiem sniegtos skaidrojumus, tā mazinot atšķirīgas normatīvo aktu un labās korporatīvās pārvaldības prakses interpretācijas risku un veidojot vienotu izpratni un praksi normatīvo aktu piemērošanā, kas, iespējams, ļautu laicīgi novērst kļūdas.

Vienlaikus jānorāda, ka būtiska loma ir arī Valsts kapitāla daļu un valsts kapitālsabiedrību pārvaldības koordinācijas institūcijas padomei. Padomes viens no uzdevumiem ir izskatīt un pirms apstiprināšanas saskaņot PKC izstrādātos vadlīniju projektus publiskas personas kapitāla daļu pārvaldības jomā. Pašreizējā kārtībā pastāv risks, ka PKC, izstrādājot detalizētus normatīvo aktu skaidrojumus vai priekšlikumus normatīvo aktu grozījumiem, tos nevar apstiprināt, jo padome, kuras lielākā daļa sastāv no nozaru ministriju

pārstāvjiem, uzskata, ka tie var ierobežot kapitāla daļu turētāju rīcības brīvību.

3. Vai kapitālsabiedrībām un kapitāla daļu turētājiem ir vienota izpratne un to rīcība ir bijusi atbilstoša regulējumam un/vai labās prakses principiem, nosakot valdes locekļu atlīdzību, kā arī pielīgšot citus regulējumā paredzētos labumus?

3.1. Vai mēneša atlīdzība noteikta, ievērojot Ministru kabineta noteikumos reglamentēto tās maksimālo apmēru un mēneša atlīdzības noteikšanā ir vērtēti Ministru kabineta noteikumos noteiktie kritēriji? Vai mēneša atlīdzības pieaugums nepārsniedz 25%?

Mēneša atlīdzība nepārsniedz Centrālās statistikas pārvaldes oficiālajā statistikas paziņojumā publicēto valstī strādājošo iepriekšējā gada mēneša 10 vidējo darba samaksu apmēru.

Mēneša atlīdzība noteikta, izvērtējot kapitālsabiedrības vidēja termiņa vai ilgtermiņa stratēģijā definētos mērķus un sasniedzamos rezultātus, nozari, kurā kapitālsabiedrība darbojas, pieejamos finanšu līdzekļus vai neplānotu jaunu funkciju, īpaši svarīgu uzdevumu pildīšanu, pārmaiņu vadīšanu u.c. apsvērumus.

☑ **Kritērijs ir sasniegts.** Revīzijā nav konstatēti gadījumi, ka, nosakot valdes locekļa mēneša atlīdzību, nebūtu ievērots Ministru kabineta noteikumos noteiktais mēneša atlīdzības maksimālais apmērs valstī strādājošo iepriekšējā gada mēneša 10 vidējās darba samaksas. Revīzijā konstatēts, ka mēneša atlīdzība valdes locekļiem ir noteikta, ievērojot pamatnosacījums, proti, ņemot vērā kapitālsabiedrības lielumu – bilances kopsummu, darbinieku skaitu un neto apgrozījumu. Attiecīga lieluma kapitālsabiedrības valdes locekļu mēneša atlīdzība nepārsniedz attiecīgajā gadā noteikto maksimālo mēneša atlīdzības apmēru.

☒ **Kritērijs nav sasniegts.** Nosakot mēneša atlīdzības individuālo apmēru katram valdes loceklim, Ministru kabineta noteikumi paredz, ka tiek izvērtēti dažādi kritēriji, t.sk. kapitālsabiedrībai pieejamie finanšu resursi atlīdzību izmaksai, pašu ieņēmumu un publisko finanšu resursu īpatsvars kopējos ieņēmumos, kapitālsabiedrībai kopumā un valdes loceklim individuāli izvirzīto mērķu sarežģītība, sasniedzamie rezultāti. Tomēr, ne Ministru kabineta noteikumi, ne Vadlīnijas neskaidro, kā mēneša atlīdzības apmēra noteikšanai novērtēt normatīvajos aktos izvirzītos kritērijus, t.sk. kā vērtējumu izteikt skaitliskās vērtībās (koeficientos), nosakot un pamatojot mēneša atlīdzības apmēru katram valdes loceklim. Tāpēc kapitāla daļu turētāji rīkojas pēc savas izpratnes. Taču arī kapitāla daļu turētāju iekšējos normatīvajos aktos kritēriju izvērtēšanas kārtība un metodes nav ietvertas. Kapitāla daļu turētāji arī nav iesnieguši pamatojumu par kritēriju izvērtējumu un kapitālsabiedrību valdes locekļu mēneša atlīdzības noteikšanai piemēroto individuālo koeficientu, izņemot par divām kapitālsabiedrībām, kurās valdes mēneša atlīdzības apmērs noteikts, arī izvērtējot Ministru kabineta noteikumos izvirzītos kritērijus. Tāpēc revīzijā nebija iespējams gūt pārliecību, vai ir ievērotas normatīvo aktu prasības par kritēriju izvērtēšanu, un mēneša atlīdzības individuālais apmērs valdes locekļiem, (maksimāli pieļaujamās robežās atbilstoši kapitālsabiedrības lieluma raksturojošiem rādītājiem), ir noteikts, samērojot to ar kapitālsabiedrības darbības mērķiem, sasniedzamajiem rezultātiem, valdes locekļu darba apjomu, sarežģītību utt.

	Mēneša atlīdzība pēc jaunā regulējuma spēkā stāšanās pārskatīta, ievērojot pieauguma ierobežojumu 25%.	⊗ Kritērijs ir sasniegts daļēji. Revīzijā, apkopojot datus par mēneša atlīdzības pārskatīšanu 2016.gadā, konstatēts, ka no 67 kapitālsabiedrībām pusei (55%) kapitālsabiedrību valdes locekļu atlīdzības apmērs palielināts maksimāli pieļaujamā apmērā, tas ir, par 25%, savukārt trīs (5%) kapitālsabiedrības noteiktais ierobežojums nav ievērots un atlīdzība palielināta pat par 32%, 40% un 41%. Revīzijā nebija iespējams gūt pārliecību, vai, palielinot mēneša atlīdzību, tika izvērtēti visi kritēriji, kas noteikti Ministru kabineta noteikumos, jo dalībnieku sapulču protokolos un/vai citos dokumentos nav ietverts novērtējums un apsvērumi, t.sk. skaitliski izteikts koeficienta apmērs, kas ņemts vērā atlīdzības apmēra noteikšanai.
3.2. Vai prēmija noteikta, ievērojot Kapitāla daļu likumu, lēmumu par prēmijas izmaksāšanu pieņemot pēc gada pārskata apstiprināšanas un kapitālsabiedrības un tās valdes darbības pārskata gadā izvērtēšanas? Vai ņemti vērā vadlīniju ieteikumi, nosakot prēmijas apmēra procentuālo apmēru atbilstoši valdes locekļa darba rezultātu un kapitālsabiedrības darbības vērtējumam?	Prēmiju piešķiršanai veikts kapitālsabiedrības darbības un valdes locekļu individuālais novērtējums. Lēmums par prēmijas piešķiršanu pieņemts pēc PKC atzinuma un kapitāla daļu turētāja gala novērtējuma.	⊗ Kritērijs nav sasniegts. Nosakot prēmijas apmēru, ir jāņem vērā divi novērtējumi – kapitālsabiedrības darbības rezultātu novērtējums un arī katra valdes locekļa individuālās darbības novērtējums, ja valdē ir vairāk par vienu valdes locekli. Revīzijā nebija iespējams gūt pārliecību par prēmiju piešķiršanas un/vai par tās apmēra pamatotību, jo lielākajā daļā (77%) kapitālsabiedrību, kurās ir divi vai vairāki valdes locekļi, nav veikts valdes locekļu individuālās darbības izvērtējums atbilstoši valdes locekļa ieguldījumam kapitālsabiedrības mērķu sasniegšanā. Joprojām gandrīz pusei kapitālsabiedrību nav izstrādātas vidēja termiņa darbības stratēģijas, lai gan atbilstoši Kapitāla daļu likumam kapitālsabiedrībām tās bija jāizstrādā līdz 30.03.2016.²⁵⁵ Stratēģiju neesamība liedz objektīvi izvērtēt kapitālsabiedrības darbības rezultātus, novērtējot, vai ir sasniegti plānotie mērķi. ⊗ Kritērijs ir sasniegts daļēji. Revīzijā iegūtā informācija liecina, ka, pārkāpjot Kapitāla daļu likumā noteikto kārtību, laikā no 2016. līdz 2019.gada augustam 84 gadījumos valdes locekļiem prēmijas izmaksātas 469 tūkst. <i>euro</i> apmērā. Turklāt 13 gadījumos prēmijas 70 tūkst. <i>euro</i> apmērā izmaksātas valdes locekļiem arī tādos gadījumos, kad PKC vispār nav sniedzis atzinumu vai arī kapitālsabiedrību darbības rezultātus ir novērtējis kā “apmierinošus”, bet kapitāla daļu turētājs pēc PKC atzinuma saņemšanas lēmumu nav pārskatījis un piešķīris prēmiju maksimālā apmērā.
	Prēmijas piešķirtas, ievērojot maksimāli pieļaujamo apmēru, tas ir, divu mēnešu atlīdzības	⊗ Kritērijs ir sasniegts daļēji. Revīzijā nav konstatēti gadījumi, kad piešķirtās prēmijas apmērs pārsniedz valdes locekļa divu mēnešu atlīdzības apmēru. Bet konstatēti gadījumi, kad kapitāla daļu turētājs prēmijas apmēru nav noteicis atbilstoši kapitālsabiedrības

	apmēru, un noteiktas atbilstoši kapitālsabiedrības un valdes locekļa vērtējumam un proporcionāli valdes locekļa nostrādātajam laikam.	darbības rezultātu vērtējumam, kā arī proporcionāli valdes locekļa nostrādātajam laikam pārskata periodā, tā neievērojot Vadlīnijās sniegtos ieteikumus par prēmijas apmēra noteikšanu. Vairāku kapitālsabiedrību valdes locekļi katru gadu prēmēti maksimāli pieļaujamā apmērā neatkarīgi no piešķirtā vērtējuma “labi” vai “ļoti labi”, divu kapitālsabiedrību trīs valdes locekļi prēmēti maksimālajā – divu mēnešu atlīdzības apmērā, kopā izmaksājot 21 tūkst. <i>euro</i> , lai gan faktiski vērtējamā pārskata gadā amata pienākumus viņi pildīja attiecīgi tikai dažus mēnešus.
3.3. Vai atsaukšanas pabalsts izmaksāts, ievērojot Kapitāla daļu likumā noteikto kārtību un Vadlīnijās noteiktos labās prakses principus?	Atsaukšanas pabalsts izmaksāts tikai gadījumos, kad tas pilnvarojuma līgumā pielīgts un izpildoties Kapitāla daļu likumā noteiktajiem gadījumiem.	⊗ Kritērijs ir sasniegts daļēji. Revīzijā nav konstatēti gadījumi, kad atsaukšanas pabalsts būtu izmaksāts, lai gan līgumā tas nebija pielīgts. Atsaukšanas pabalsts izmaksāts gadījumos, kad valdes loceklis no amata atsaukts pirms pilnvaru termiņa laika. Taču, izvērtējot atsaukšanas pabalstu izmaksu attaisnojuma dokumentus, konstatēti vairāki gadījumi, kad pamatojums bieži nevieš skaidrību par faktisko situāciju, kāpēc valdes loceklis atsaukts pirms termiņa, līdz ar to radot šaubas par valdes locekļa atsaukšanas pamatotību vai arī par to, ka kapitāla daļu turētājs ir pavisam izturējies pret pienākumu pamatot atsaukšanas iemeslu. Piemēram, kapitāla daļu turētājs publiski paudis neapmierinātību par atsauktā valdes locekļa darbu, bet atsaukšanas dokumentos nav pierādījumu, ka valdes loceklis pienākumus nav izpildījis vai nepienācīgi izpildījis, un tāpēc atsaukšanas pabalsts nav izmaksājams.
	Atsaukšanas pabalsta apmērs pilnvarojuma līgumā pielīgts atkarībā no valdes locekļa pilnvarojuma izpildes laika.	⊗ Kritērijs nav sasniegts. Kapitāla daļu turētāji neievēro Vadlīnijās noteikto atsaukšanas pabalsta apmēra pielīgšanas principu, ka atsaukšanas pabalsta apmērs ir atkarīgs no valdes locekļa pilnvaru izpildes laika. Revīzijā konstatēts, ka pārsvarā gadījumu pabalsts pielīgts maksimālajā apmērā, tāpēc kapitāla daļu turētāja pienākums ir izpildīt uzņemtas saistības un pielīgto apmēru izmaksāt arī tad, ja valdes loceklis pilnvaras pildījis īsu laika periodu.
3.4. Vai valdes locekļiem, pielīgšot apdrošināšanu, ir veikts dokumentārs apdrošināšanas veida nepieciešamības un lietderības izvērtējums?	Apdrošināšana valdes locekļiem nodrošināta tikai tad, ja tā ir pielīgta pilnvarojuma līgumā.	⊗ Kritērijs ir sasniegts daļēji. Visos gadījumos viens vai vairāki apdrošināšanas veidi ir pielīgti pilnvarojuma līgumos, izņemot deviņu kapitālsabiedrību valdes locekļiem, kuriem ir nodrošināta nelaimes gadījumu un civiltiesiskās atbildības apdrošināšana, bet līgumos tā nav pielīgta.
	Pielīgšot kādu no apdrošināšanas veidiem, ir	⊗ Kritērijs ir sasniegts daļēji. Normāla un atbalstāma ir prakse, tāpat kā valsts pārvaldē nodarbinātajiem, arī valsts kapitālsabiedrību valdes locekļiem nodrošināt veselības

	izvērtēta nepieciešamība un lietderība valdes locekļa veicamo pienākumu kontekstā.	apdrošināšanu. Revīzijā konstatēts, ka valdes locekļu veselības apdrošināšana nepārsniedz vai būtiski nepārsniedz normatīvajos aktos par iedzīvotāju ienākuma nodokli noteikto apmēru, izņemot AS “Attīstības finanšu institūcija Altum”, kur valdes locekļu veselības apdrošināšana tiek nodrošināta ne tikai pamata seguma ietvaros, bet arī papildu programmā, kopējo veselības apdrošinājuma summu nosakot valdes locekļa divu mēnešu atlīdzības apmērā. Ne kapitālsabiedrība, ne padome nav iesniegušas izvērtējumu papildu apdrošināšanas programmas nepieciešamībai valdes veicamo pienākumu kontekstā. Revīzijā nav gūta pārlicība par nelaimes gadījumu apdrošināšanas nepieciešamību valdes pienākumu kontekstā, savukārt valdes locekļu civiltiesiskās atbildības apdrošināšanas līgumi noslēgti pamatoti, pirms apdrošināšanas līgumu noslēgšanas izvērtējot riskus un izvēloties civiltiesiskās atbildības apdrošināšanu kā tās interešu aizsardzības nodrošināšanai nepieciešamo instrumentu.
3.5. Vai valdes locekļi saņem tikai tādas atlīdzības veidus, kas noteikti Kapitāla daļu likumā?	Netiek piešķirti citi, normatīvajos aktos neparedzēti atlīdzību veidi.	⊗ Kritērijs nav sasniegts. Ar Kapitāla daļu likuma regulējumu valdes locekļu atlīdzība tiek ierobežota. Šādam striktam regulējumam nebūtu jēgas, ja valsts kapitāla daļu turētājs valdes locekļiem pēc saviem ieskatiem varētu arī piešķirt jebkādu citus materiālus labumus un jebkādu apmērā. Revīzijā iegūtā informācija liecina, ka 30 kapitālsabiedrību valdes locekļiem izmaksāta atlīdzība, kas izriet no vidējās izpeļņas, piemēram, dodoties atvaļinājumā, turklāt triju kapitālsabiedrību valdes locekļiem izmaksāti atvaļinājuma pabalsti, piecās kapitālsabiedrībās, atsaucot valdes locekli no amata, izmaksātas kompensācijas par neizmantoto atvaļinājumu, vienā – kompensācija, atstājot amatu. Tādējādi, neievērojot normatīvo aktu regulējumu, valdes locekļi saņēmuši atlīdzību par 108 tūkst. <i>euro</i> lielākā apmērā. Trijās kapitālsabiedrībās valdes locekļiem tiek vai tika nodrošināta dzīvības apdrošināšana ar uzkrājuma veidošanu, kas nav pieļaujami, jo dzīvības apdrošināšana ar uzkrājuma veidošanu ir uzskatāma par personas papildu finansiālu nodrošinājumu, kas garantē valdes loceklim ienākumus nākotnē. Tā tiek pārkāpts Kapitāla daļu likuma mērķis, kā arī noteiktais atlīdzības apmēra ierobežojums. Piemēram, AS “Latvijas valsts meži” 2017.gada februārī noslēdza līgumu uz piecu gadu termiņu par valdes locekļu dzīvības apdrošināšanas ar uzkrājuma veidošanu. Pēc revidentu aplēsēm šajā laikā no kapitālsabiedrības līdzekļiem valdes locekļu labā tiks veiktas apdrošināšanas iemaksas

		vismaz kopā 229 tūkst. <i>euro</i> apmērā, tā palielinot valdes locekļu atlīdzību, kas jau tā ir noteikta maksimāli pieļautajā apmērā.
3.6. Vai atbilstoši Kapitāla daļu likumam ar valdes locekļiem tiek slēgti pilnvarojuma līgumi?	Ar valdes locekļiem slēgti pilnvarojuma līgumi.	🕒 Kritērijs ir sasniegts daļēji. Visi kapitāla daļu turētāji ar valdes locekļiem slēdz pilnvarojuma līgumus, izņemot ar triju atkarīgo kapitālsabiedrību valdes locekļiem. AS “Latvenergo” kā kapitāla daļu turētājs ar atkarīgo kapitālsabiedrību AS “Sadales tīkls” un AS “Latvijas elektriskie tīkli” valdes locekļiem pilnvarojuma līgumu vietā bija noslēdzis darba līgumus, kas deva iespēju valdes locekļiem saņemt arī darba koplīgumā darbiniekiem paredzētos labumus. Darba līgumi ir izbeigti 2018.gada beigās, un ar valdes locekļiem noslēgti pilnvarojuma līgumi. Laikā, kamēr spēkā bija darba līgumi, atlīdzība astoņiem valdes locekļiem par amatu pienākumu izpildi nepamatoti aprēķināta par 144 tūkst. <i>euro</i> vairāk, attiecīgi AS “Sadales tīkls” valdes locekļiem vidēji par 24%, bet AS “Latvijas elektriskie tīkli” – par 6% vairāk. AS “Latvijas valsts meži” slēdza darba līgumu ar SIA “Jaunmoku pils” valdes locekli par pienākumu izpildi, un četru gadu laikā atlīdzība nepamatoti aprēķināta par 6316 <i>euro</i> jeb par 3,5% vairāk.
3.7. Vai valdes locekli vienlaikus pilda kapitālsabiedrībā arī cita amata pienākumus un vai pienākumi pēc būtības nedublējas ar valdes locekļa pienākumiem? Vai tiek ievēroti vienotās mēneša atlīdzības nosacījumi?	Ir izvērtēti lietderības apsvērumi par atsevišķa amata izveidi, un amata ietvaros veicamie pienākumi ir būtiski atšķirīgi un pat daļēji neietilpst valdes locekļa amata pienākumos.	🕒 Kritērijs ir sasniegts daļēji. Revīzijā konstatēts, ka 26 kapitālsabiedrībās valdes loceklis kapitālsabiedrībā ieņem vai ieņēma otru amatu. 11 kapitālsabiedrībās valdes locekli vienlaikus ir ārstniecības personas, aktieri, projektu vadītāji, sertifikācijas komisiju locekļi, tātad veic pienākumus, kas pēc būtības neietilpst valdes locekļa funkcijās, savukārt 15 kapitālsabiedrībās valdes priekšsēdētāji vai valdes locekļi vienlaikus ieņēma vai vēl aizvien ieņem arī kapitālsabiedrībā vadošus hierarhiski augstākos amatus – direktori, vadītāji, prezidenti, un to veicamie pienākumi ietilpst vai daļēji ietilpst valdes locekļa amata pienākumos. Revīzijā veiktās pārbaudes liecina, ka neviena no 15 kapitālsabiedrībām pirms darba līguma ar valdes locekli noslēgšanas vai tā turpināšanas nav vērtējusi lietderības apsvērumus par atsevišķa amata izveidi un darba līguma slēgšanu ar valdes locekli vai kādu citu profesionāli atbilstošu fizisku personu. Revīzijā konstatēts, ka piecās kapitālsabiedrībās – VAS “Latvijas dzelzceļš”, AS “Latvenergo”, AS “Sadales tīkls”, VAS “Latvijas elektriskie tīkli”, AS “Latvijas valsts meži” amata pienākumi satur vai saturēja detalizētāk noteiktu katra valdes locekļa

atbildības jomu un veicamos pienākumus un laikā no 2015.gada līdz 30.04.2019. aprēķinātās darba samaksas par otru amatu ir 2,7 milj. *euro*, veidojot vidēji 28% gadā no kopējās valdes locekļiem izmaksātās atlīdzības.

Savukārt ar 10 kapitālsabiedrību valdes locekļiem, kuri pirms iecelšanas valdē ir bijuši ilggadēji kapitālsabiedrību vai koncerna darbinieki, tika turpinātas darba tiesiskās attiecības. Revīzijas ziņojuma sagatavošanas brīdī darba līgumi par cita amata pienākumu izpildi ir spēkā valdes locekļiem četrās kapitālsabiedrībās: VAS “STARPTAUTISKĀ LIDOSTA “RĪGA””, AS “Publisko aktīvu pārvaldītājs Possessor”, VAS “Elektroniskie sakari” un AS “LatRailNet”. Arī šo kapitālsabiedrību interesēs būtu vērtēt nepieciešamību turpināt noslēgtos darba līgumus, jo gadījumos, kad kapitālsabiedrības darbības nodrošināšanai ir vajadzīgs vadošs amats, kura ietvaros veicamie pienākumi ir kapitālsabiedrībai būtiski, pienākumu izpilde nevar tikt veikta savienošanas kārtībā, kā arī nav pieļaujama pat daļēja valdes locekļu kompetencē ietilpstošo pienākumu veikšana.

Tiek ievērota mēneša atlīdzības proporcija – mēneša atlīdzība par valdes priekšsēdētāja vai valdes locekļa amata pienākumu izpildi nevar būt mazāka par 80% no vienotās mēneša atlīdzības.

⦿ **Kritērijs ir sasniegts daļēji.** Revīzijā ir secināts, ka lielākoties kapitālsabiedrības, nosakot un izmaksājot valdes loceklim vienoto atlīdzību, ievēro regulējumā noteikto mēneša atlīdzības proporciju.

Vienlaikus revīzijā konstatēts, ka “Latvijas dzelzceļa” koncerna atkarīgo kapitālsabiedrību valdes locekļiem nosakot un izmaksājot vienoto atlīdzību, nav ievērota regulējumā noteiktā proporcija, proti, par valdes locekļa amata pienākumu izpildi ir noteikta un izmaksāta mēneša atlīdzība ~10% apmērā no vienotās atlīdzības, tādējādi valdes locekļiem laikā no 01.06.2016. līdz 30.04.2019. nepamatoti izmaksāta atlīdzība 162 tūkst. *euro* apmērā. Savukārt VAS “Latvijas dzelzceļš” valdes locekļiem, nosakot vienoto mēneša atlīdzību, nav ievērota Ministru kabineta noteikumos noteiktā proporcija, taču tā ievērota, izmaksājot atlīdzību par prezidenta vai viceprezidenta amata pienākumu izpildi.

Divās Veselības ministrijas kapitālsabiedrībās, proti, VSIA “Piejūras slimnīca” un SIA “Rīgas Austrumu klīniskā universitātes slimnīca”, valdes loceklis vienlaikus ieņem arī ārstniecības personas amatu. Lai arī Veselības ministrija kā kapitāla daļu turētājs, sniedzot saskaņojumus par citu amatu pienākumu veikšanu, neparedzēja vienoto mēneša atlīdzību (par otra amata pienākumu izpildi nav paredzēta atlīdzība), valde ir noteikusi

samaksu par papildu darbu piemaksu formā, nepamatoti atlīdzībā saņemot 68 tūkst. *euro*.

Sektora vadītāja

L.Freidenfelde-Purgaile

Departamenta direktore

I.Vārava

ŠIS DOKUMENTS IR ELEKTRONISKI
PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO
PARAKSTU UN SATUR LAIKA ZĪMOGU

1. Pielikums. Apkopojums par neatbilstoši normatīvajiem aktiem izlietotajiem finanšu līdzekļiem.

Revīzijas ziņojuma nodaļa	Normatīvā akta prasība	Neatbilstība normatīvajiem aktiem	Summa, <i>euro</i>
Mēneša atlīdzības noteikšana	Ministru kabineta 22.12.2015. noteikumu Nr.791 "Noteikumi par publiskas personas kapitālsabiedrību un publiski privāto kapitālsabiedrību valdes un padomes locekļu skaitu atbilstoši kapitālsabiedrības lielumu raksturojošiem rādītājiem, valdes un padomes locekļu mēneša atlīdzības maksimālo apmēru" 13.1. un 13.2.apakšpunkts.	Pārsniegts mēneša atlīdzības pieauguma ierobežojums – 25%.	21 tūkst. <i>euro</i>
Prēmijas	Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likuma 79.panta septītā daļa un 117.panta otrā daļa.	Prēmijas izmaksātas gadījumos, kad PKC atzinumā par kapitālsabiedrību darbības rezultātiem norādījis, ka nav iespējams veikt kapitālsabiedrību darbības izvērtējumu vai arī centrs vispār nav sniedzis atzinumu, jo no kapitāla daļu turētāja nav saņemts kapitālsabiedrības darbības rezultātu vērtējums atzinuma saņemšanai.	42 tūkst. <i>euro</i>
Atsaukšanas pabalsts un apdrošināšana	Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likuma 79.panta ceturtā, septītā un astotā daļa un 117.pants.	Saņemtā uzkrājošā apdrošināšana – garantēti ienākumi nākotnē, kas ir neatbilstoši Kapitāla daļu likuma mērķim.	48 tūkst. <i>euro</i>
Atsaukšanas pabalsts un apdrošināšana	Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likuma 79.panta ceturtā, septītā un astotā daļa un 117.pants.	Izmaksāti atvaļinājuma pabalsti, kompensācijas par neizmantoto atvaļinājumu, kompensācija, atstājot amatu, neatbilstoši Kapitāla daļu likumam.	77 tūkst. <i>euro</i>
Atsaukšanas pabalsts un apdrošināšana	Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likuma 79.panta ceturtā, septītā un astotā daļa un 117.pants.	Prombūtnes (atvaļinājums, slimība) laikā izmaksāta nevis pilnvarojuma līgumā pielīgta mēneša atlīdzība, bet gan vidējā izpeļņa, tādējādi palielinot atlīdzības apmēru.	31 tūkst. <i>euro</i>
Atkarīgo kapitālsabiedrību valdes locekļu atlīdzības noteikšanai piemērojamais regulējums	Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likuma 8.panta pirmās daļas 5.punkts. Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likuma 115.panta otrā daļa.	Ar valdes locekļiem slēdzot darba līgumus, nav ievēroti Kapitāla daļu likumā un Ministru kabineta noteikumos paredzētie atlīdzības ierobežojumi valdes locekļiem.	150 tūkst. <i>euro</i>
Atkarīgo kapitālsabiedrību valdes locekļu	Ministru kabineta 22.12.2015. noteikumu Nr.791 "Noteikumi par publiskas personas kapitālsabiedrību un publiski	Nav ievēroti Ministru kabineta noteikumos iekļautie noteikumi par vienotās atlīdzības	162 tūkst. <i>euro</i>

atlīdzības noteikšanai piemērojamais regulējums	privāto kapitālsabiedrību valdes un padomes locekļu skaitu atbilstoši kapitālsabiedrības lielumu raksturojošiem rādītājiem, valdes un padomes locekļu mēneša atlīdzības maksimālo apmēru” 8.punkts (spēkā līdz 06.02.2020.).	proporciju, proti, mēneša atlīdzība par valdes priekšsēdētāja vai valdes locekļa amata pienākumu izpildi nevar būt mazāka par 80% no vienotās mēneša atlīdzības.	
Valdes locekļa amata savienošana ar citu amatu	Ministru kabineta 22.12.2015. noteikumu Nr.791 “Noteikumi par publiskas personas kapitālsabiedrību un publiski privāto kapitālsabiedrību valdes un padomes locekļu skaitu atbilstoši kapitālsabiedrības lielumu raksturojošiem rādītājiem, valdes un padomes locekļu mēneša atlīdzības maksimālo apmēru” 8.punkts (spēkā līdz 06.02.2020.).	Nav ievēroti kapitāla daļu turētāja norādījumi, ka otra amata pienākumu izpilde tiek veikta bez atlīdzības.	68 tūkst. euro
Valdes locekļa amata savienošana ar citu amatu	Ministru kabineta 22.12.2015. noteikumu Nr.791 “Noteikumi par publiskas personas kapitālsabiedrību un publiski privāto kapitālsabiedrību valdes un padomes locekļu skaitu atbilstoši kapitālsabiedrības lielumu raksturojošiem rādītājiem, valdes un padomes locekļu mēneša atlīdzības maksimālo apmēru” 8.punkts (spēkā līdz 06.02.2020.).	Kompensācijas un pabalsti, izbeidzot darba attiecības par otru amatu, aprēķinātas gan no valdes locekļa, gan otra amata atlīdzības.	115 tūkst. euro
Valdes locekļa amata savienošana ar citu amatu	Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likuma 2.pants, Ministru kabineta 22.12.2015. noteikumu Nr.791 “Noteikumi par publiskas personas kapitālsabiedrību un publiski privāto kapitālsabiedrību valdes un padomes locekļu skaitu atbilstoši kapitālsabiedrības lielumu raksturojošiem rādītājiem, valdes un padomes locekļu mēneša atlīdzības maksimālo apmēru” 8.punkts (spēkā līdz 06.02.2020.) un notikumu projekta 11.12.2015. sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija).	Aprēķinātā darba samaksa par otru amatu, kura amata pienākumos detalizētāk noteikta valdes locekļa atsevišķā atbildības joma un veicamie uzdevumi.	3,6 milj. euro*

*Daļēji pārklājas revīzijas ziņojumā minētās summas - 2,7 milj. par laikā no 01.01.2015. līdz 30.04.2019. aprēķināto darba samaksu piecās kapitālsabiedrībām un 1,63 milj. euro par laikā no 23.01.2013. līdz 17.10.2019. VAS “Latvijas dzelzceļš” aprēķināto darba samaksu un kompensācijām.

2.Pielikums. Valstij 100% piederošās kapitālsabiedrības un to atkarīgās kapitālsabiedrības (līdzdalība 100%) 31.12.2019.

Nr. p.k.	Kapitāla daļu turētājs	Valsts līdzdalība (%)	Valsts kapitālsabiedrība (nosaukums, vienotais reģistrācijas numurs)	Kapitāla daļas saistītajos uzņēmumos (100%)	Atkarīgā kapitālsabiedrība (nosaukums, vienotais reģistrācijas numurs)
1.	Ekonomikas ministrija	100%	AS "Latvenergo", 40003032949	100%	AS "Latvijas elektriskie tīkli", 40103379313
				100%	AS "Sadales tīkls", 40003857687
				100%	AS "Energijas publiskais tirgotājs", 40103762700
		100%	VAS "Privatizācijas aģentūra", 40003192154	100%	SIA "FeLM", 40103981332
		100%	VSIA "Latvijas Nacionālais metroloģijas centrs", 40003435328	100%	SIA "REAP", 40203106704
				-	-
		100%	SIA "Latvijas standarts", 40203084591	-	-
2.	Finanšu ministrija	30%	VAS "Attīstības finanšu institūcija Altum", 50103744891	-	-
		100%	VAS "Latvijas Loto", 40003083998	100%	SIA "Latloto nams", 40003423460
		100%	VAS "Valsts nekustamie īpašumi", 40003294758	-	-
		100%	AS "Augstsprieguma tīkls", 40003575567	-	-
		100%	VSIA "Latvijas Proves birojs", 40103264961	-	-
		40%	VAS "Attīstības finanšu institūcija Altum", 50103744891	-	-
3.	Satiksmes ministrija	100%	VAS "Latvijas dzelzceļš", 40003032065	100%	SIA "LDZ Loģistika", 40003988480
				100%	SIA "LDZ ritošā sastāva serviss", 40003788351
				100%	AS "LatRailNet", 40103361063
				100%	SIA "LDZ infrastruktūra", 40003788258
				100%	SIA "LDZ CARGO", 40003788421
				100%	SIA "LDZ apsardze", 40003620112
				100%	SIA "Mailmaster", 40003266519
		100%	VAS "Latvijas Pasts", 40003052790	-	-
		100%	VSIA "Autotransporta direkcija", 40003429317	-	-
		100%	VAS "Ceļu satiksmes drošības direkcija", 40003345734	-	-
		100%	SIA "Eiropas dzelzceļa līnijas" 40103836785	-	-
		100%	VAS "Latvijas autoceļu uzturētājs", 40003356530	-	-
		100%	VAS "Latvijas gaisa satiksme", 40003038621	-	-
		100%	VAS "Latvijas Jūras administrācija", 40003022705	-	-
		100%	VAS "Latvijas Valsts ceļi", 40003344207	-	-
		100%	AS "Pasažieru vilciens", 40003567907	-	-
		100%	VAS "Starptautiskā lidosta "Rīga"", 40003028055	-	-

Nr. p.k.	Kapitāla daļu turētājs	Valsts līdzdalība (%)	Valsts kapitālsabiedrība (nosaukums, vienotais reģistrācijas numurs)	Kapitāla daļas saistītajos uzņēmumos (100%)	Atkarīgā kapitālsabiedrība (nosaukums, vienotais reģistrācijas numurs)
		100%	VAS "Latvijas Valsts radio un televīzijas centrs", 40003011203	-	-
		100%	SIA "Rīgas Austrumu klīniskā universitātes slimnīca", 40003951628	-	-
		100%	VSIA "Aknīstes psihoneiroloģiskā slimnīca", 40003453643	-	-
		100%	VSIA "Bērnu klīniskā universitātes slimnīca", 40003457128	-	-
		100%	VSIA "Bērnu psihoneiroloģiskā slimnīca "Ainaži"", 44103017181	-	-
		100%	VSIA "Daugavpils psihoneiroloģiskā slimnīca", 50003407881	-	-
		100%	VSIA "Nacionālais rehabilitācijas centrs "Vaivari"", 40003273900	-	-
4.	Veselības ministrija	100%	VSIA "Paula Stradiņa klīniskā universitātes slimnīca", 40003457109	-	-
		100%	VSIA "Piejūras slimnīca", 40003343729	-	-
		100%	VSIA "Rīgas psihiatrijas un narkoloģijas centrs", 50003342481	-	-
		100%	VSIA "Slimnīca "Ģintermuiža"", 40003407396	-	-
		100%	VSIA "Straupes narkoloģiskā slimnīca", 40003342456	-	-
		100%	VSIA "Strenču psihoneiroloģiskā slimnīca", 50003408181	-	-
		100%	VSIA "Traumatoloģijas un ortopēdijas slimnīca", 40003410729	-	-
		100%	AS "Latvijas valsts meži", 40003466281	100%	SIA "Jaunmoku pils", 40003665610
5.	Zemkopības ministrija	100%	VSIA "MELIORPROJEKTS", 50003017621	-	-
		100%	VSIA "Zemkopības ministrijas nekustamie īpašumi", 40003338357	-	-
		30%	VAS "Attīstības finanšu institūcija Altum", 50103744891	-	-
6.	Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija	100%	VAS "Elektroniskie sakari", 40003021907	-	-
		100%	VSIA "Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs", 50103237791	-	-
		100%	SIA "Vides investīciju fonds", 40003339615	-	-
7.	Labklājības ministrija	100%	VSIA "Šampētera nams", 50003000771	-	-
8.	Tieslietu ministrija	100%	VAS "Tiesu namu aģentūra", 40003334410	-	-
		100%	VSIA "Latvijas Vēstnesis", 40003113794	-	-
9.	Iekšlietu ministrija	100%	VSIA "Iekšlietu ministrijas poliklīnika", 40003400059	-	-
		100%	VSIA "Dailes teātris", 40003783138	-	-
10.	Kultūras ministrija	100%	VSIA "Daugavpils teātris", 41503037608	-	-
		100%	VSIA "Jaunais Rīgas teātris",	-	-

Nr. p.k.	Kapitāla daļu turētājs	Valsts līdzdalība (%)	Valsts kapitālsabiedrība (nosaukums, vienotais reģistrācijas numurs)	Kapitāla daļas saistītajos uzņēmumos (100%)	Atkarīgā kapitālsabiedrība (nosaukums, vienotais reģistrācijas numurs)
			40003094953		
		100%	VSIA "KREMERATA BALTICA", 40003487546	-	-
		100%	VSIA "Latvijas Koncerti", 40003374610	-	-
		100%	VSIA "Latvijas Leļļu teātris", 40003782984	-	-
		100%	VSIA "Latvijas Nacionālais simfoniskais orķestris", 40003373615	-	-
		100%	VSIA "Latvijas Nacionālais teātris", 40003786149	-	-
		100%	VSIA "Latvijas Nacionālā opera un balets", 40103208907	-	-
		100%	VSIA "Liepājas simfoniskais orķestris", 42103049403	-	-
		100%	VSIA "Mihaila Čehova Rīgas Krievu teātris", 40003793653	-	-
		100%	VSIA "Rīgas cirks", 40003027789	-	-
		100%	VSIA "Valmieras drāmas teātris", 44103038376	-	-
		100%	VSIA "Valsts Akadēmiskais koris "Latvija"", 40003373761	-	-
11.	Nacionālā elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome	100%	VSIA "Latvijas Radio", 40003080614	-	-
		100%	VSIA "Latvijas Televīzija", 40003080597	-	-
12.	Izglītības un zinātnes ministrija	100%	VSIA "Bobsleja un kamaniņu trase "Sigulda"", 40003005137	-	-
		100%	VSIA "Kultūras un sporta centrs "Daugavas stadions"", 50003140671	-	-
		100%	VSIA "Rīgas Tūrisma un radošās industrijas tehnikums", 40003480798	-	-
		100%	SIA "Sporta centrs "Mežaparks"", 40003044327	-	-
		100%	SIA "Tenisa centrs "Lielupe"", 40003030774	-	-

Atsauces

- ¹ Publiskais pārskats par valsts kapitālsabiedrībām un valstij piederošajām kapitāla daļām 2018.gadā, Pārresoru koordinācijas centrs, 2019.
- ² Ministru kabineta 22.12.2015. noteikumi Nr.791 "Noteikumi par publiskas personas kapitālsabiedrību un publiski privāto kapitālsabiedrību valdes un padomes locekļu skaitu atbilstoši kapitālsabiedrības lielumu raksturojošiem rādītājiem, valdes un padomes locekļu mēneša atlīdzības maksimālo apmēru" (spēkā līdz 06.02.2020.).
- ³ Pārresoru koordinācijas centra 04.09.2017. vadlīnijas Nr.1.2-23/4/2 "Vadlīnijas publiskas personas kapitālsabiedrību un publiski privāto kapitālsabiedrību valdes un padomes locekļu atlīdzības noteikšanai".
- ⁴ Neatbilstoši normatīvajiem aktiem izlieto to finanšu līdzekļu detalizēts atšifrējums norādīts katrā revīzijas ziņojuma sadaļā. Apkopojums pievienots revīzijas ziņojuma 1.pielikumā.
- ⁵ Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likuma 79.panta ceturtā daļa un 117.panta pirmā daļa.
- ⁶ Likumprojekta "Publisko personu kapitālsabiedrību un kapitāla daļu pārvaldības likums" 07.05.2013. sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums, noteikumu projekta "Noteikumi par publiskas personas kapitālsabiedrību un publiski privāto kapitālsabiedrību valdes un padomes locekļu skaitu atbilstoši kapitālsabiedrības lielumu raksturojošiem rādītājiem, valdes un padomes locekļu mēneša atlīdzības maksimālo apmēru" 11.12.2015. sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija).
- ⁷ Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likuma pārejas noteikumu 19.punkts.
- ⁸ Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likuma 79.panta sestā un astotā daļa, 117.panta trešā un ceturtā daļa.
- ⁹ Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likuma 8.panta pirmās daļas 5.punkts (redakcija, kas spēkā līdz 01.01.2020.)
- ¹⁰ Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likuma 115.panta otrā daļa.
- ¹¹ Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likuma 8.panta pirmās daļas 5.punkts.
- ¹² Ministru kabineta 22.12.2015. noteikumu Nr.791 "Noteikumi par publiskas personas kapitālsabiedrību un publiski privāto kapitālsabiedrību valdes un padomes locekļu skaitu atbilstoši kapitālsabiedrības lielumu raksturojošiem rādītājiem, valdes un padomes locekļu mēneša atlīdzības maksimālo apmēru" 8.punkts.
- ¹³ Ministru kabineta 22.12.2015. noteikumu Nr.791 "Noteikumi par publiskas personas kapitālsabiedrību un publiski privāto kapitālsabiedrību valdes un padomes locekļu skaitu atbilstoši kapitālsabiedrības lielumu raksturojošiem rādītājiem, valdes un padomes locekļu mēneša atlīdzības maksimālo apmēru" 8.punkts.
- ¹⁴ Ministru kabineta 22.12.2015. noteikumu Nr.791 "Noteikumi par publiskas personas kapitālsabiedrību un publiski privāto kapitālsabiedrību valdes un padomes locekļu skaitu atbilstoši kapitālsabiedrības lielumu raksturojošiem rādītājiem, valdes un padomes locekļu mēneša atlīdzības maksimālo apmēru" 8.punkts (spēkā līdz 06.02.2020.), noteikumu projekta 11.12.2015. sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija).
- ¹⁵ Ministru kabineta 22.12.2015. noteikumi Nr.791 "Noteikumi par publiskas personas kapitālsabiedrību un publiski privāto kapitālsabiedrību valdes un padomes locekļu skaitu atbilstoši kapitālsabiedrības lielumu raksturojošiem rādītājiem, valdes un padomes locekļu mēneša atlīdzības maksimālo apmēru", noteikumu projekta 11.12.2015. sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija).
- ¹⁶ Ministru kabineta 22.12.2015. noteikumu Nr.791 "Noteikumi par publiskas personas kapitālsabiedrību un publiski privāto kapitālsabiedrību valdes un padomes locekļu skaitu atbilstoši kapitālsabiedrības lielumu raksturojošiem rādītājiem, valdes un padomes locekļu mēneša atlīdzības maksimālo apmēru" 8.punkts (spēkā līdz 06.02.2020.), noteikumu projekta 11.12.2015. sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija).
- ¹⁷ Stafecka L. "Valsts kapitālsabiedrību pārvaldības reformas pirmais izvērtējums: Sākums gudrai vērtības audzēšanai", 2017.gada marts.
- ¹⁸ Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likums.
- ¹⁹ Stafecka L. "Valsts kapitālsabiedrību pārvaldības reformas pirmais izvērtējums: Sākums gudrai vērtības audzēšanai", 2017.gada marts.
- ²⁰ <https://www.oecd.org/daf/ca/Corporate-Governance-Principles-ENG.pdf>, interneta resurss skatīts 29.05.2019.
- ²¹ Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likuma 10.panta pirmā un otrā daļa.
- ²² Publiskais pārskats par valsts kapitālsabiedrībām un valstij piederošajām kapitāla daļām 2018.gadā, Pārresoru koordinācijas centrs, 2019.
- ²³ Likumprojekta "Publisko personu kapitālsabiedrību un kapitāla daļu pārvaldības likums" 07.05.2013. sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums.

²⁴ Likumprojekta "Publisko personu kapitālsabiedrību un kapitāla daļu pārvaldības likums" 07.05.2013. sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums.

²⁵ Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likuma 22.panta pirmā daļa.

²⁶ Ministru kabineta 19.10.2011. noteikumu Nr.815 "Pārresoru koordinācijas centra nolikums" 3.9.apakšpunkts.

²⁷ Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likuma 22.panta otrās daļas 1. un 7.punkts.

²⁸ Ministru kabineta 22.12.2015. noteikumi Nr.791 "Noteikumi par publiskas personas kapitālsabiedrību un publiski privāto kapitālsabiedrību valdes un padomes locekļu skaitu atbilstoši kapitālsabiedrības lielumu raksturojošiem rādītājiem, valdes un padomes locekļu mēneša atlīdzības maksimālo apmēru", spēkā līdz 06.02.2020.

²⁹ Ministru kabineta 04.02.2020. noteikumi Nr.63 "Noteikumi par publiskas personas kapitālsabiedrību un publiski privāto kapitālsabiedrību valdes un padomes locekļu skaitu, kā arī valdes un padomes locekļu mēneša atlīdzības maksimālo apmēru", spēkā no 07.02.2020.

³⁰ Pārresoru koordinācijas centra 04.09.2017. vadlīnijas Nr.1.2-23/4/2 "Vadlīnijas publiskas personas kapitālsabiedrību un publiski privāto kapitālsabiedrību valdes un padomes locekļu atlīdzības noteikšanai", 01.06.2016. vadlīnijas Nr.1.2-23/3/1 "Vadlīnijas darbības rezultātu izvērtēšanai kapitālsabiedrībās, kurās valstij ir izšķirošā ietekme", 30.03.2016. vadlīnijas Nr.1.2-23/2/3 "Informācijas publiskošanas vadlīnijas valsts kapitālsabiedrībām un kapitāla daļu turētājiem", 28.08.2018. vadlīnijas Nr.1.2-23/1/1 "Valsts kapitālsabiedrību vidēja termiņa darbības stratēģijas izstrādes vadlīnijas", 30.03.2016. vadlīnijas Nr.1.2-23/2/1 "Valsts līdzdalības vispārējo stratēģisko mērķu noteikšanas vadlīnijas", 16.03.2017. vadlīnijas Nr.1.2-23/4/1 "Vadlīnijas kapitālsabiedrības valdes un padomes locekļu kandidātu atlasei un izvērtēšanai kapitālsabiedrībās, kurās valstij kā dalībniekam (akcionāram) ir tiesības izvirzīt valdes vai padomes locekļus".

³¹ Kopējā atlīdzība, tai skaitā atlīdzība par cita amata pienākumu pildīšanu valsts kapitālsabiedrībā.

³² Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likuma 79.panta ceturtā, septītā un astotā daļa un 117.pants.

³³ Ministru kabineta 22.12.2015. noteikumu Nr.791 "Noteikumi par publiskas personas kapitālsabiedrību un publiski privāto kapitālsabiedrību valdes un padomes locekļu skaitu atbilstoši kapitālsabiedrības lielumu raksturojošiem rādītājiem, valdes un padomes locekļu mēneša atlīdzības maksimālo apmēru" 8.punkts.

³⁴ Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likuma 79.panta piektā daļa un 115.panta otra daļa.

³⁵ Likumprojekta "Publisko personu kapitālsabiedrību un kapitāla daļu pārvaldības likums" 07.05.2013. sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums, noteikumu projekta "Noteikumi par publiskas personas kapitālsabiedrību un publiski privāto kapitālsabiedrību valdes un padomes locekļu skaitu atbilstoši kapitālsabiedrības lielumu raksturojošiem rādītājiem, valdes un padomes locekļu mēneša atlīdzības maksimālo apmēru" 11.12.2015. sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija).

³⁶ Likumprojekta "Publisko personu kapitālsabiedrību un kapitāla daļu pārvaldības likums" 07.05.2013. sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums.

³⁷ Likumprojekta "Publisko personu kapitālsabiedrību un kapitāla daļu pārvaldības likums" 07.05.2013. sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums.

³⁸ Ministru kabineta 26.05.2015. rīkojums Nr.273 "Par valsts kapitālsabiedrību un valsts kapitāla daļu pārvaldības koordinācijas institūciju".

³⁹ Noteikumu projekta "Noteikumi par publiskas personas kapitālsabiedrību un publiski privāto kapitālsabiedrību valdes un padomes locekļu skaitu atbilstoši kapitālsabiedrības lielumu raksturojošiem rādītājiem, valdes un padomes locekļu mēneša atlīdzības maksimālo apmēru" 11.12.2015. sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija).

⁴⁰ Ministru kabineta 22.12.2015. noteikumu Nr.791 "Noteikumi par publiskas personas kapitālsabiedrību un publiski privāto kapitālsabiedrību valdes un padomes locekļu skaitu atbilstoši kapitālsabiedrības lielumu raksturojošiem rādītājiem, valdes un padomes locekļu mēneša atlīdzības maksimālo apmēru" 6.punkts.

⁴¹ Ministru kabineta 22.12.2015. noteikumu Nr.791 "Noteikumi par publiskas personas kapitālsabiedrību un publiski privāto kapitālsabiedrību valdes un padomes locekļu skaitu atbilstoši kapitālsabiedrības lielumu raksturojošiem rādītājiem, valdes un padomes locekļu mēneša atlīdzības maksimālo apmēru" 9.punkts.

⁴² Ministru kabineta 22.12.2015. noteikumu Nr.791 "Noteikumi par publiskas personas kapitālsabiedrību un publiski privāto kapitālsabiedrību valdes un padomes locekļu skaitu atbilstoši kapitālsabiedrības lielumu raksturojošiem rādītājiem, valdes un padomes locekļu mēneša atlīdzības maksimālo apmēru" pielikums.

⁴³ Noteikumu projekta "Noteikumi par publiskas personas kapitālsabiedrību un publiski privāto kapitālsabiedrību valdes un padomes locekļu skaitu atbilstoši kapitālsabiedrības lielumu raksturojošiem rādītājiem, valdes un padomes locekļu mēneša atlīdzības maksimālo apmēru" 11.12.2015. sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija).

⁴⁴ Noteikumu projekta "Noteikumi par publiskas personas kapitālsabiedrību un publiski privāto kapitālsabiedrību valdes un padomes locekļu skaitu atbilstoši kapitālsabiedrības lielumu raksturojošiem rādītājiem, valdes un padomes locekļu mēneša atlīdzības maksimālo apmēru" 11.12.2015. sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija).

⁴⁵ Noteikumu projekta "Noteikumi par publiskas personas kapitālsabiedrību un publiski privāto kapitālsabiedrību valdes un padomes locekļu skaitu atbilstoši kapitālsabiedrības lielumu raksturojošiem rādītājiem, valdes un padomes locekļu mēneša atlīdzības maksimālo apmēru" 17.12.2015. sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija).

⁴⁶ Ministru kabineta 22.12.2015. noteikumu Nr.791 "Noteikumi par publiskas personas kapitālsabiedrību un publiski privāto kapitālsabiedrību valdes un padomes locekļu skaitu atbilstoši kapitālsabiedrības lielumu raksturojošiem rādītājiem, valdes un padomes locekļu mēneša atlīdzības maksimālo apmēru" 9.punkts.

⁴⁷ Ministru kabineta 22.12.2015. noteikumu Nr.791 "Noteikumi par publiskas personas kapitālsabiedrību un publiski privāto kapitālsabiedrību valdes un padomes locekļu skaitu atbilstoši kapitālsabiedrības lielumu raksturojošiem rādītājiem, valdes un padomes locekļu mēneša atlīdzības maksimālo apmēru" 9.punkts.

⁴⁸ Pārresoru koordinācijas centra 25.10.2019. e-pasta vēstule.

⁴⁹ Ministru kabineta 22.12.2015. noteikumu Nr.791 "Noteikumi par publiskas personas kapitālsabiedrību un publiski privāto kapitālsabiedrību valdes un padomes locekļu skaitu atbilstoši kapitālsabiedrības lielumu raksturojošiem rādītājiem, valdes un padomes locekļu mēneša atlīdzības maksimālo apmēru" 13.1. un 13.2.apakšpunkts.

⁵⁰ Noteikumu projekta "Noteikumi par publiskas personas kapitālsabiedrību un publiski privāto kapitālsabiedrību valdes un padomes locekļu skaitu atbilstoši kapitālsabiedrības lielumu raksturojošiem rādītājiem, valdes un padomes locekļu mēneša atlīdzības maksimālo apmēru" 17.12.2015. sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija).

⁵¹ Noteikumu projekta "Noteikumi par publiskas personas kapitālsabiedrību un publiski privāto kapitālsabiedrību valdes un padomes locekļu skaitu atbilstoši kapitālsabiedrības lielumu raksturojošiem rādītājiem, valdes un padomes locekļu mēneša atlīdzības maksimālo apmēru" 17.12.2015. sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija).

⁵² Noteikumu projekta "Noteikumi par publiskas personas kapitālsabiedrību un publiski privāto kapitālsabiedrību valdes un padomes locekļu skaitu atbilstoši kapitālsabiedrības lielumu raksturojošiem rādītājiem, valdes un padomes locekļu mēneša atlīdzības maksimālo apmēru" 17.12.2015. sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija).

⁵³ Pārresoru koordinācijas centra, Valsts kancelejas, personu apvienības sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Civitta Latvija" (vienotais reģistrācijas numurs 40103391513) un UAB "Civitta" (vienotais reģistrācijas numurs 302477747) 25.02.2016. līgums Nr.19 "Par salīdzinošā pētījuma par atalgojuma apmēru izstrādi" (iepirkuma identifikācijas Nr.2015/PKC-29).

⁵⁴ Personu apvienības sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Civitta Latvija" un UAB "Civitta" 27.12.2016. noslēguma ziņojums "Salīdzinošā pētījuma par atalgojuma apmēru izstrāde".

⁵⁵ Pārresoru koordinācijas centra 19.03.2020. vēstule Nr.1.2-5/31 "Par revīzijas lietu Nr.2.4.1-34/2018".

⁵⁶ Personu apvienības sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Civitta Latvija" un UAB "Civitta" 27.12.2016. noslēguma ziņojums "Salīdzinošā pētījuma par atalgojuma apmēru izstrāde".

⁵⁷ Nav iekļautas valsts akciju sabiedrības "Latvijas dzelzceļš" atkarīgās kapitālsabiedrības.

⁵⁸ Ministru kabineta 22.12.2015. noteikumu Nr.791 "Noteikumi par publiskas personas kapitālsabiedrību un publiski privāto kapitālsabiedrību valdes un padomes locekļu skaitu atbilstoši kapitālsabiedrības lielumu raksturojošiem rādītājiem, valdes un padomes locekļu mēneša atlīdzības maksimālo apmēru" 9.punkts.

⁵⁹ Ministru kabineta 22.12.2015. noteikumu Nr.791 "Noteikumi par publiskas personas kapitālsabiedrību un publiski privāto kapitālsabiedrību valdes un padomes locekļu skaitu atbilstoši kapitālsabiedrības lielumu raksturojošiem rādītājiem, valdes un padomes locekļu mēneša atlīdzības maksimālo apmēru" pielikums.

⁶⁰ Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likuma 57.pants un pārejas noteikumu 19.punkts, Ministru kabineta 09.02.2016. noteikumu Nr.95 "Kārtība, kādā tiek vērtēti darbības rezultāti un finanšu rādītāji kapitālsabiedrībai, kurā valstij ir izšķirošā ietekme" 6. un 7.punkts.

⁶¹ Personu apvienības sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Civitta Latvija" un UAB "Civitta" 27.12.2016. noslēguma ziņojums "Salīdzinošā pētījuma par atalgojuma apmēru izstrāde".

⁶² Ministru kabineta 22.12.2015. noteikumu Nr.791 "Noteikumi par publiskas personas kapitālsabiedrību un publiski privāto kapitālsabiedrību valdes un padomes locekļu skaitu atbilstoši kapitālsabiedrības lielumu raksturojošiem rādītājiem, valdes un padomes locekļu mēneša atlīdzības maksimālo apmēru" 13.punkts.

⁶³ Ministru kabineta 22.12.2015. noteikumu Nr.791 "Noteikumi par publiskas personas kapitālsabiedrību un publiski privāto kapitālsabiedrību valdes un padomes locekļu skaitu atbilstoši kapitālsabiedrības lielumu raksturojošiem rādītājiem, valdes un padomes locekļu mēneša atlīdzības maksimālo apmēru" 9.punkts.

⁶⁴ Ministru kabineta 22.12.2015. noteikumu Nr.791 "Noteikumi par publiskas personas kapitālsabiedrību un publiski privāto kapitālsabiedrību valdes un padomes locekļu skaitu atbilstoši kapitālsabiedrības lielumu raksturojošiem rādītājiem, valdes un padomes locekļu mēneša atlīdzības maksimālo apmēru" 9.punkts.

- ⁶⁵ Veselības ministrijas 12.12.2017. rīkojums Nr.239 “Par mēneša atlīdzības apmēru kapitālsabiedrību valdēm 2018.gadā”.
- ⁶⁶ Veselības ministrijas 12.12.2017. rīkojums Nr.239 “Par mēneša atlīdzības apmēru kapitālsabiedrību valdēm 2018.gadā”.
- ⁶⁷ Veselības ministrijas 12.12.2017. rīkojums Nr.239 “Par mēneša atlīdzības apmēru kapitālsabiedrību valdēm 2018.gadā”.
- ⁶⁸ Latvijas Nacionālās operas un baleta likuma 7.panta devītā daļa.
- ⁶⁹ Valsts akciju sabiedrības “Latvijas pasts” 22.04.2016. ārkārtas akcionāru sapulces lēmums Nr.1.
- ⁷⁰ Valsts akciju sabiedrības “Latvijas pasts” padomes 07.07.2016. padomes sēdes protokols Nr.5/2016.
- ⁷¹ Ministru kabineta 22.12.2015. noteikumu Nr.791 “Noteikumi par publiskas personas kapitālsabiedrību un publiski privāto kapitālsabiedrību valdes un padomes locekļu skaitu atbilstoši kapitālsabiedrības lielumu raksturojošiem rādītājiem, valdes un padomes locekļu mēneša atlīdzības maksimālo apmēru” 9.punkts.
- ⁷² Pārresoru koordinācijas centra 07.10.2019. vēstule Nr.1.2-5.1/123 “Par informāciju revīzijas lietā Nr.2.4.1-34/2018”.
- ⁷³ Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likuma 79.panta ceturtā daļa un 117.panta pirmā daļa.
- ⁷⁴ Ministru kabineta 22.12.2015. noteikumu Nr.791 “Noteikumi par publiskas personas kapitālsabiedrību un publiski privāto kapitālsabiedrību valdes un padomes locekļu skaitu atbilstoši kapitālsabiedrības lielumu raksturojošiem rādītājiem, valdes un padomes locekļu mēneša atlīdzības maksimālo apmēru” 13.punkts.
- ⁷⁵ Likumprojekta “Publisko personu kapitālsabiedrību un kapitāla daļu pārvaldības likums” 07.05.2013. sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums, Ministru kabineta noteikumu projekta “Noteikumi par publiskas personas kapitālsabiedrību un publiski privāto kapitālsabiedrību valdes un padomes locekļu skaitu atbilstoši kapitālsabiedrības lielumu raksturojošiem rādītājiem, valdes un padomes locekļu mēneša atlīdzības maksimālo apmēru” 11.12.2015. sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija).
- ⁷⁶ Ministru kabineta noteikumu projekta “Noteikumi par publiskas personas kapitālsabiedrību un publiski privāto kapitālsabiedrību valdes un padomes locekļu skaitu atbilstoši kapitālsabiedrības lielumu raksturojošiem rādītājiem, valdes un padomes locekļu mēneša atlīdzības maksimālo apmēru” 11.12.2015. sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija).
- ⁷⁷ Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas 07.04.2017. iekšējie noteikumi Nr.1-4/10 “Valsts kapitālsabiedrību pārvaldīšanas kārtība”.
- ⁷⁸ Veselības ministrijas 12.12.2017. rīkojums Nr.239 “Par mēneša atlīdzības apmēru kapitālsabiedrību valdēm 2018.gadā”.
- ⁷⁹ Pārresoru koordinācijas centra 19.03.2020. vēstule Nr.1.2-5/31 “Par revīzijas lietu Nr.2.4.1-34/2018”.
- ⁸⁰ Pārresoru koordinācijas centra 04.09.2017. vadlīniju Nr.1.2-23/4/2 “Vadlīnijas publiskas personas kapitālsabiedrību un publiski privāto kapitālsabiedrību valdes un padomes locekļu atlīdzības noteikšanai” 14.punkts.
- ⁸¹ Pārresoru koordinācijas centra 19.03.2020. vēstule Nr.1.2-5/31 “Par revīzijas lietu Nr.2.4.1-34/2018”.
- ⁸² Personu apvienības sabiedrības ar ierobežotu atbildību “Civitta Latvija” un UAB “Civitta” 27.12.2016. noslēguma ziņojums “Salīdzinoša pētījuma par atalgojuma apmēru izstrāde”.
- ⁸³ Personu apvienības sabiedrības ar ierobežotu atbildību “Civitta Latvija” un UAB “Civitta” 27.12.2016. noslēguma ziņojums “Salīdzinoša pētījuma par atalgojuma apmēru izstrāde”.
- ⁸⁴ Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likuma 79.panta septītā daļa.
- ⁸⁵ Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likuma 79.panta septītā daļa un 117.panta otrā daļa.
- ⁸⁶ Pārresoru koordinācijas centra 04.09.2017. vadlīniju Nr.1.2-23/4/2 “Vadlīnijas publiskas personas kapitālsabiedrību un publiski privāto kapitālsabiedrību valdes un padomes locekļu atlīdzības noteikšanai” 16., 18. un 21.punkts.
- ⁸⁷ Ministru kabineta 09.02.2016. noteikumu Nr.95 “Kārtība, kādā tiek vērtēti darbības rezultāti un finanšu rādītāji kapitālsabiedrībai, kurā valstij ir izšķirošā ietekme” 2.punkts.
- ⁸⁸ Ministru kabineta 09.02.2016. noteikumu Nr.95 “Kārtība, kādā tiek vērtēti darbības rezultāti un finanšu rādītāji kapitālsabiedrībai, kurā valstij ir izšķirošā ietekme” 6.punkts un pielikums “Veidlapas paraugs informācijas sniegšanai par kapitālsabiedrības darbības rezultātiem”.
- ⁸⁹ Ministru kabineta 09.02.2016. noteikumu Nr.95 “Kārtība, kādā tiek vērtēti darbības rezultāti un finanšu rādītāji kapitālsabiedrībai, kurā valstij ir izšķirošā ietekme” 2.3.apakšpunkts un 7.punkts.
- ⁹⁰ Ministru kabineta 09.02.2016. noteikumi Nr.95 “Kārtība, kādā tiek vērtēti darbības rezultāti un finanšu rādītāji kapitālsabiedrībai, kurā valstij ir izšķirošā ietekme”.
- ⁹¹ Ministru kabineta 09.02.2016. noteikumu Nr.95 “Kārtība, kādā tiek vērtēti darbības rezultāti un finanšu rādītāji kapitālsabiedrībai, kurā valstij ir izšķirošā ietekme” 8.punkts.
- ⁹² Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likuma 57.pants un pārejas noteikumu 19.punkts.

- ⁹³ Pārresoru koordinācijas centra 14.10.2019. e-pasta vēstule.
- ⁹⁴ Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likuma 57.pants un pārejas noteikumu 19.punkts, Ministru kabineta 09.02.2016. noteikumu Nr.95 "Kārtība, kādā tiek vērtēti darbības rezultāti un finanšu rādītāji kapitālsabiedrībai, kurā valstij ir izšķirošā ietekme" 6. un 7.punkts.
- ⁹⁵ Pārresoru koordinācijas centra 07.06.2019. vēstule Nr.1.2-5.1/38 "Par informācijas sniegšanu revīzijas lietā Nr.2.4.1-34/2018".
- ⁹⁶ Pārresoru koordinācijas centra 04.09.2017. vadlīniju Nr.1.2-23/4/2 "Vadlīnijas publiskas personas kapitālsabiedrību un publiski privāto kapitālsabiedrību valdes un padomes locekļu atlīdzības noteikšanai" 20.punkts.
- ⁹⁷ Pārresoru koordinācijas centra 04.09.2017. vadlīniju Nr.1.2-23/4/2 "Vadlīnijas publiskas personas kapitālsabiedrību un publiski privāto kapitālsabiedrību valdes un padomes locekļu atlīdzības noteikšanai" 21.punkts.
- ⁹⁸ Pārresoru koordinācijas centra 08.11.2018. vēstule Nr.1.2/5.1/124 "Par NEPLP 11.10.2018. lēmuma Nr.156 izvērtēšanu".
- ⁹⁹ <https://www.oecd.org/daf/ca/Corporate-Governance-Principles-ENG.pdf>, interneta resurss skatīts 29.05.2019.
- ¹⁰⁰ Pārresoru koordinācijas centra 04.09.2017. vadlīniju Nr.1.2-23/4/2 "Vadlīnijas publiskas personas kapitālsabiedrību un publiski privāto kapitālsabiedrību valdes un padomes locekļu atlīdzības noteikšanai" 23.punkts.
- ¹⁰¹ Pārresoru koordinācijas centra 04.09.2017. vadlīniju Nr.1.2-23/4/2 "Vadlīnijas publiskas personas kapitālsabiedrību un publiski privāto kapitālsabiedrību valdes un padomes locekļu atlīdzības noteikšanai" 24.punkts.
- ¹⁰² Dati par 11 kapitālsabiedrībām.
- ¹⁰³ Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likuma 79.panta septītā daļa un 117.panta otrā daļa.
- ¹⁰⁴ Pārresoru koordinācijas centra 04.08.2017. vēstule Nr.1.2-5.1/87 "Par VSIA "Latvijas Televīzija" 2016.gada darbības rezultātiem".
- ¹⁰⁵ Pārresoru koordinācijas centra 15.05.2019. vēstule Nr.1.2-5.1/30 "Par VSIA "Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs" 2018.gada darbības vērtējumu".
- ¹⁰⁶ Pārresoru koordinācijas centra 04.09.2017. vadlīniju Nr.1.2-23/4/2 "Vadlīnijas publiskas personas kapitālsabiedrību un publiski privāto kapitālsabiedrību valdes un padomes locekļu atlīdzības noteikšanai" 23.punkts.
- ¹⁰⁷ Pārresoru koordinācijas centra 07.10.2019. vēstule Nr.1.2-5.1/123 "Par informāciju revīzijas lietā Nr.2.4.1-34/2018".
- ¹⁰⁸ Kultūras ministrijas 19.06.2018. lēmums Nr.2.5-3-53 "Par prēmijas piešķiršanu valsts sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Valmieras drāmas teātris" valdes loceklim".
- ¹⁰⁹ Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likuma 79.panta septītā daļa.
- ¹¹⁰ Pārresoru koordinācijas centra 04.08.2017. vēstule Nr.1.2-5.1/87 "Par VSIA "Latvijas Televīzija" 2016.gada darbības rezultātiem".
- ¹¹¹ Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likuma 79. panta sestā daļa un 117.panta trešā daļa.
- ¹¹² Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likuma 79. panta sestā daļa un 117.panta trešā daļa.
- ¹¹³ Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likuma 81. un 116.pants.
- ¹¹⁴ Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likuma 79.panta sestā un astotā daļa, 117.panta trešā un ceturtnā daļa.
- ¹¹⁵ Pārresoru koordinācijas centra 04.09.2017. vadlīniju Nr.1.2-23/4/2 "Vadlīnijas publiskas personas kapitālsabiedrību un publiski privāto kapitālsabiedrību valdes un padomes locekļu atlīdzības noteikšanai" 26.punkts.
- ¹¹⁶ Nacionālās elektronisko plašsaziņu līdzekļu padomes 12.07.2019. vēstule Nr.3-2/552 "Par informācijas pieprasījumu revīzijas lietā Nr.2.4.1-34/2018".
- ¹¹⁷ Nacionālās elektronisko plašsaziņu līdzekļu padomes 28.12.2018. lēmums Nr.198 "Par uzticības zaudēšanu".
- ¹¹⁸ Pārresoru koordinācijas centra 04.09.2017. vadlīniju Nr.1.2-23/4/2 "Vadlīnijas publiskas personas kapitālsabiedrību un publiski privāto kapitālsabiedrību valdes un padomes locekļu atlīdzības noteikšanai" 26.punkts.
- ¹¹⁹ Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likuma 81.pants.
- ¹²⁰ Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likuma 79.panta sestā daļa un 117.panta trešā daļa.
- ¹²¹ Noteikumu projekta "Noteikumi par publiskas personas kapitālsabiedrību un publiski privāto kapitālsabiedrību valdes un padomes locekļu skaitu atbilstoši kapitālsabiedrības lielumu raksturojošiem rādītājiem, valdes un padomes locekļu mēneša atlīdzības maksimālo apmēru" 11.12.2015. sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija).
- ¹²² Pārresoru koordinācijas centra 04.09.2017. vadlīniju Nr.1.2-23/4/2 "Vadlīnijas publiskas personas kapitālsabiedrību un publiski privāto kapitālsabiedrību valdes un padomes locekļu atlīdzības noteikšanai" 27.punkts.
- ¹²³ Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likuma 37.panta pirmā un otrā daļa.

- ¹²⁴ Pārresoru koordinācijas centra 04.09.2017. vadlīniju Nr.1.2-23/4/2 "Vadlīnijas publiskas personas kapitālsabiedrību un publiski privāto kapitālsabiedrību valdes un padomes locekļu atlīdzības noteikšanai" 28.punkts.
- ¹²⁵ Akciju sabiedrības "Latvijas valsts meži" 26.02.2020. vēstule Nr. 4.1-2_01ss_101_20_1, akciju sabiedrības "Latvijas valsts meži" 29.01.2020. e-pasta vēstule.
- ¹²⁶ <https://www.laa.lv/klientiem/terminu-skaidrojumi/>, interneta resurss skatīts 03.12.2019.
- ¹²⁷ Noteikumu projekta "Noteikumi par publiskas personas kapitālsabiedrību un publiski privāto kapitālsabiedrību valdes un padomes locekļu skaitu atbilstoši kapitālsabiedrības lielumu raksturojošiem rādītājiem, valdes un padomes locekļu mēneša atlīdzības maksimālo apmēru" 11.12.2015. sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija).
- ¹²⁸ Akciju sabiedrības "Latvijas valsts meži" 22.02.2017. iepirkuma līguma Nr.5-5.9.003e-101-17-35 5.4.punkts.
- ¹²⁹ Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likuma 79.panta ceturtā, septītā un astotā daļa un 117.pants.
- ¹³⁰ Valsts sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Kultūras un sporta centrs "Daugavas stadions"" 23.10.2017. pilnvarojuma līgums Nr.12-18/4.
- ¹³¹ Pārresoru koordinācijas centra 07.10.2019. vēstule Nr.1.2-5.1/123 "Par informāciju revīzijas lietā Nr.2.4.1-34/2018", LR Saeimas Juridiskā biroja 17.10.2019. vēstule Nr.4ip "Par kapitālsabiedrību valdes locekļu atlīdzības tiesisko regulējumu", Tieslietu ministrijas 19.07.2019. vēstule Nr.1-17/2682 "Par valdes locekļu atlīdzību".
- ¹³² <https://lvportals.lv/e-konsultacijas/13480-pasvadibas-sia-valdes-priekssedetaja-tiesibas-stradat-cita-valde-2017>, interneta resurss skatīts 15.07.2019.
- ¹³³ Pārresoru koordinācijas centra 07.10.2019. vēstule Nr.1.2-5.1/123 "Par informāciju revīzijas lietā Nr.2.4.1-34/2018".
- ¹³⁴ Izglītības un zinātnes ministrijas 30.07.2019. e-pasta vēstule.
- ¹³⁵ Izglītības un zinātnes ministrijas 27.02.2020. vēstule Nr.4-16e/20e16 "Par revīzijas konstatējumu saskaņošanu revīzijas lietā Nr.2.4.1-34/2018".
- ¹³⁶ Pārresoru koordinācijas centra 07.10.2019. vēstule Nr.1.2-5.1/123 "Par informāciju revīzijas lietā Nr.2.4.1-34/2018".
- ¹³⁷ Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likuma 8.panta pirmās daļas 5.punkts.
- ¹³⁸ Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likuma 8.panta pirmās daļas 5.punkts.
- ¹³⁹ Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likuma 8.panta pirmā daļa.
- ¹⁴⁰ Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likuma 115.panta otrā daļa.
- ¹⁴¹ Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likuma 8.panta pirmās daļas 5.punkts.
- ¹⁴² Valsts kontroles 20.08.2018. lietderības/likumības revīzija Nr.2.4.1.-5/2017 "Akciju sabiedrības "Sadales tīkls" sadales sistēmas pakalpojumu tarifi iekļauto izmaksu ekonomiskums".
- ¹⁴³ Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likuma 8.panta pirmās daļas 5.punkts.
- ¹⁴⁴ Akciju sabiedrības "Latvijas valsts meži" 26.11.2019. e-pasta vēstule, valsts akciju sabiedrības "Latvijas dzelzceļš" 21.08.2019. vēstule Nr.D-6.4.1./210-2019 "Par informācijas iesniegšanu"; akciju sabiedrības "Sadales tīkls" 04.09.2018. vēstule Nr.30VD00-K46/65 "Sūdzība par 20.08.2018. Valsts kontroles Trešās revīzijas departamenta lēmumu lietā Nr.2.4.1-5/2017".
- ¹⁴⁵ Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likuma 8.panta pirmās daļas 5.punkts, valsts akciju sabiedrības "Latvijas dzelzceļš" 21.08.2019. vēstule Nr.D-6.4.1./210-2019 "Par informācijas iesniegšanu".
- ¹⁴⁶ Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likuma 115.panta otrā daļa paredz, ka ar publiskas personas akciju sabiedrības valdes locekli tiek slēgts pilnvarojuma līgums.
- ¹⁴⁷ Latvijas Republikas Saeimas Juridiskā biroja 17.10.2019. vēstule Nr.4ip "Par kapitālsabiedrību valdes locekļu atlīdzības tiesisko regulējumu".
- ¹⁴⁸ Saeimas Tautsaimniecības, agrārās, vides un reģionālās politikas komisijas 07.10.2014., 08.10.2014. sēdes audioieraksts.
- ¹⁴⁹ Satiksmes ministrijas 01.03.2016. vēstule Nr.03-03/38 "Par likumprojektu "Grozījumi Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likumā".
- ¹⁵⁰ Pārresoru koordinācijas centra 19.03.2020. vēstule Nr.1.2-5/31 "Par revīzijas lietu Nr.2.4.1-34/2018".
- ¹⁵¹ Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likuma 8.panta pirmās daļas 5.punkts.
- ¹⁵² Latvijas Republikas Saeimas Juridiskā biroja 17.10.2019. vēstule Nr.4ip "Par kapitālsabiedrību valdes locekļu atlīdzības tiesisko regulējumu", Tieslietu ministrijas 19.07.2019. vēstule Nr.1-17/2682 "Par valdes locekļu atlīdzību".
- ¹⁵³ Satversmes tiesas 21.02.2019. sprieduma lietā Nr.2018-10-0103 18.2.apakšpunkts.
- ¹⁵⁴ Valsts kontroles 20.08.2018. lietderības/likumības revīzija Nr.2.4.1.-5/2017 "Akciju sabiedrības "Sadales tīkls" sadales sistēmas pakalpojumu tarifi iekļauto izmaksu ekonomiskums".
- ¹⁵⁵ Sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Jaunmoku pils" 27.07.2006. Darba līgums Nr.359/2006/10003.

¹⁵⁶ Likuma "Par valsts un pašvaldību daļām un kapitālsabiedrībām" 28.panta pirmā un otrā daļa (spēkā līdz 31.12.2014.), Ministru kabineta 30.06.2009. noteikumu Nr.705 "Noteikumi par valsts un pašvaldības akciju sabiedrību tipveida statūtiem" 1.pielikums (spēkā līdz 31.12.2014.).

¹⁵⁷ Ievērojot Dzelzceļa likuma 13.¹ pantā noteikto, uz akciju sabiedrību "LatRailNet" kā publiskās lietošanas dzelzceļa infrastruktūras pārvaldītāja būtisko funkciju veicēju nevar attiecināt vadlīniju prasības.

¹⁵⁸ Valsts akciju sabiedrības "Latvijas dzelzceļš" atkarīgo kapitālsabiedrību valdes locekļu atlīdzības noteikšanas vadlīnijas, apstiprinātas ar Prezidentu padomes 08.10.2014. lēmumu Nr.PP-25/401.

¹⁵⁹ Ar 21.03.2019. valsts akciju sabiedrības "Latvijas dzelzceļš" Prezidentu padomes lēmumu Nr.99-10/71 no vadlīnijām izslēgta maza kapitālsabiedrība.

¹⁶⁰ Kapitālsabiedrības valdes locekļa atlīdzība par pienākumu izpildi kapitālsabiedrības valdē noteikta 90% apmērā no valdes priekšsēdētājam noteiktās mēneša atlīdzības.

¹⁶¹ Valsts akciju sabiedrības "Latvijas dzelzceļš" atkarīgo kapitālsabiedrību valdes locekļu atlīdzības noteikšanas vadlīnijas, apstiprinātas ar Prezidentu padomes 08.10.2014. lēmumu Nr.PP-25/401.

¹⁶² Valsts akciju sabiedrības "Latvijas dzelzceļš" padomes 17.12.2019. lēmums Nr.PA 1.2/25-8.

¹⁶³ "Latvijas dzelzceļa" koncerna atkarīgo sabiedrību padomes un valdes locekļu atlīdzības vadlīnijas", pieņemtas ar 16.12.2019. valdes lēmumu Nr.VL-53/252.

¹⁶⁴ Ministru kabineta 22.12.2015. noteikumu Nr.791 "Noteikumi par publiskas personas kapitālsabiedrību un publiski privāto kapitālsabiedrību valdes un padomes locekļu skaitu atbilstoši kapitālsabiedrības lielumu raksturojošiem rādītājiem, valdes un padomes locekļu mēneša atlīdzības maksimālo apmēru" 8.punkts.

¹⁶⁵ Valsts akciju sabiedrības "Latvijas dzelzceļš", akciju sabiedrības "Latvenergo", akciju sabiedrības "Sadales tīkls", valsts akciju sabiedrības "Latvijas elektriskie tīkli", akciju sabiedrības "Latvijas valsts meži".

¹⁶⁶ Ministru kabineta 22.12.2015. noteikumu Nr.791 "Noteikumi par publiskas personas kapitālsabiedrību un publiski privāto kapitālsabiedrību valdes un padomes locekļu skaitu atbilstoši kapitālsabiedrības lielumu raksturojošiem rādītājiem, valdes un padomes locekļu mēneša atlīdzības maksimālo apmēru" 8.punkts (spēkā līdz 06.02.2020.), noteikumu projekta 11.12.2015. sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija).

¹⁶⁷ Ministru kabineta 22.12.2015. noteikumu Nr.791 "Noteikumi par publiskas personas kapitālsabiedrību un publiski privāto kapitālsabiedrību valdes un padomes locekļu skaitu atbilstoši kapitālsabiedrības lielumu raksturojošiem rādītājiem, valdes un padomes locekļu mēneša atlīdzības maksimālo apmēru" 8.punkts.

¹⁶⁸ Ministru kabineta 22.12.2015. noteikumu Nr.791 "Noteikumi par publiskas personas kapitālsabiedrību un publiski privāto kapitālsabiedrību valdes un padomes locekļu skaitu atbilstoši kapitālsabiedrības lielumu raksturojošiem rādītājiem, valdes un padomes locekļu mēneša atlīdzības maksimālo apmēru" 8.punkts.

¹⁶⁹ Latvijas Republikas Ārlietu ministrijas granta projekts "Kvalitātes infrastruktūra Moldovā: Eiropas standarti kā instruments zināšanu un tehnoloģiju pārnesei un MVU konkurētspējas atbalstam ES tirgū", *Twinning* projekts "Atbalsts Gruzijas nacionālajai standartu un metroloģijas aģentūrai ES – Gruzijas padziļinātas un visaptverošas brīvās tirdzniecības zonas prasību tālākai ieviešanai", "Erasmus+" projekts "Apmācības par starptautiskajiem standartiem profesionālajā izglītībā tirgus prasībām atbilstošas izglītības veicināšanai (ISTRA)".

¹⁷⁰ VSIA "Mihaila Čehova Rīgas Krievu teātris" 15.02.2018. uzņēmumu līgums Nr.11.

¹⁷¹ Noteikumu projekta "Noteikumi par publiskas personas kapitālsabiedrību un publiski privāto kapitālsabiedrību valdes un padomes locekļu skaitu atbilstoši kapitālsabiedrības lielumu raksturojošiem rādītājiem, valdes un padomes locekļu mēneša atlīdzības maksimālo apmēru" 11.12.2015. sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija).

¹⁷² Komerclikuma 221.panta pirmā daļa.

¹⁷³ Lielkalne B. Valdes locekļu nodarbinātības problemātiskie aspekti. "Jurista Vārds", Nr.9 (708), 28.02.2012.

¹⁷⁴ Strupiņš A. Tiesas sprieduma komentāri: par valdes locekli kā darbinieku. "Jurista Vārds", Nr.9 (708), 28.02.2012.

¹⁷⁵ Ministru kabineta 01.12.2015. noteikumi Nr.686 "Kārtība, kādā nominē kandidātus valdes un padomes locekļu amatam kapitālsabiedrībās, kurās valstij kā dalībniekam (akcionāram) ir tiesības izvirzīt valdes vai padomes locekļus, un valdes locekļus valsts kapitālsabiedrībās, kurās ir izveidota padome".

¹⁷⁶ Pārresoru koordinācijas centra 07.10.2019. vēstule Nr.1.2-5.1/123 "Par informāciju revīzijas lietā Nr.2.4.1-34/2018".

¹⁷⁷ Akciju sabiedrība "Publisko aktīvu pārvaldītājs Possessor", valsts akciju sabiedrība "Starptautiskā lidosta "Rīga"", valsts akciju sabiedrība "Latvijas autoceļu uzturētājs", akciju sabiedrība "LDZ CARGO", akciju sabiedrība "LDZ infrastruktūra", akciju sabiedrība "LDZ Loģistika", akciju sabiedrība "LatRailNet", sabiedrība ar ierobežotu atbildību "LDZ apsardze", sabiedrība ar ierobežotu atbildību "Ritošā sastāva serviss".

¹⁷⁸ Valsts akciju sabiedrība "Latvijas dzelzceļš", akciju sabiedrība "Latvenergo", akciju sabiedrība "Sadales tīkls", akciju sabiedrība "Latvijas elektriskie tīkli", akciju sabiedrība "Latvijas valsts meži".

¹⁷⁹ Valsts akciju sabiedrība "Latvijas dzelzceļš", akciju sabiedrība "Latvenergo", akciju sabiedrība "Sadales tīkls", akciju sabiedrība "Latvijas elektriskie tīkli", akciju sabiedrība "Latvijas valsts meži".

- ¹⁸⁰ Latvijas Republikas Saeimas Juridiskā biroja 17.10.2019. vēstule Nr.4ip "Par kapitālsabiedrību valdes locekļu atlīdzības tiesisko regulējumu".
- ¹⁸¹ http://www.let.lv/wp-content/uploads/2015/09/LET_2015.pdf, interneta resurss skatīts 18.09.2019.
- ¹⁸² <http://www.let.lv/isuma-par-let/>, interneta resurss skatīts 18.09.2019.
- ¹⁸³ Revīzijā konstatēts viens gadījums, kad valsts akciju sabiedrība "Latvijas dzelzceļš" Prezidentu padomes viceprezidenta amatu sešus mēnešus ieņēma darbinieks, kurš nebija iecelts kapitālsabiedrības valdē.
- ¹⁸⁴ Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likuma 79.panta ceturtā un septītā daļa, 117.panta pirmā un otrā daļa.
- ¹⁸⁵ Akciju sabiedrības "Latvenergo" 17.09.2019. vēstule Nr.01VD00-12/35k "Par papildus informācijas sniegšanu revīzijas lietā Nr.2.4.1-34/2018".
- ¹⁸⁶ Valsts akciju sabiedrības "Latvijas dzelzceļš" 12.05.2011. ārkārtas akcionāru sapulces lēmums Nr.1 "Par darījuma apstiprināšanu, ko sabiedrība slēdz ar valdes locekli".
- ¹⁸⁷ Valsts akciju sabiedrības "Latvijas dzelzceļš" valdes 14.09.2010. lēmums Nr.21/216 "Par Prezidentu padomes izveidi".
- ¹⁸⁸ Ar valsts akciju sabiedrības "Latvijas dzelzceļš" 14.09.2010. lēmumu izveidoti viceprezidentu amati, proti, finanšu, tehniskās ekspluatācijas un nekustamā īpašuma pārvaldības, kā arī juridiskajos un administratīvajos jautājumos.
- ¹⁸⁹ Valsts akciju sabiedrības "Latvijas dzelzceļš" 12.05.2011. ārkārtas akcionāru sapulces lēmums Nr.1 "Par darījuma apstiprināšanu, ko sabiedrība slēdz ar valdes locekli".
- ¹⁹⁰ Ministru kabineta 30.03.2010. noteikumi Nr.311 "Noteikumi par valsts vai pašvaldību kapitālsabiedrību valdes locekļu skaitu, padomes un valdes locekļa, pašvaldības kapitāla daļu turētāja pārstāvja un atbildīgā darbinieka atlīdzību", spēkā līdz 31.12.2014.
- ¹⁹¹ Ministru kabineta 30.03.2010. noteikumi Nr.311 "Noteikumi par valsts vai pašvaldību kapitālsabiedrību valdes locekļu skaitu, padomes un valdes locekļa, pašvaldības kapitāla daļu turētāja pārstāvja un atbildīgā darbinieka atlīdzību", spēkā līdz 31.12.2014.
- ¹⁹² Latvijas Republikas Satversmes tiesas 31.01.2012. lēmums par lietas Nr.2012-04-03 ierosināšanu.
- ¹⁹³ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 08.11.2012. lēmums par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr.2012-04-03.
- ¹⁹⁴ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 08.11.2012. lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr.2012-04-03 16.punkts.
- ¹⁹⁵ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 08.11.2012. lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr.2012-04-03 17.3.apakšpunkts.
- ¹⁹⁶ Valsts kontroles 15.10.2019. vēstule Nr.9-2.3.1.1e-K/99-IP "Par viedokļa sniegšanu revīzijas lietā Nr.2.4.1.-34/2018".
- ¹⁹⁷ Satiksmes ministrijas 15.11.2019. vēstule Nr.02-03-IP/193 "Par viedokļa sniegšanu revīzijas lietā Nr.2.4.1.-34/2018", 06.12.2019. vēstule Nr.02-03-IP/202 "Par informācijas iesniegšanu revīzijas lietā Nr.2.4.1-34/2018".
- ¹⁹⁸ Ministru kabineta 30.03.2010. noteikumi Nr.311 "Noteikumi par valsts vai pašvaldību kapitālsabiedrību valdes locekļu skaitu, padomes un valdes locekļa, pašvaldības kapitāla daļu turētāja pārstāvja un atbildīgā darbinieka atlīdzību", spēkā līdz 31.12.2014.
- ¹⁹⁹ Ministru kabineta 27.11.2012. noteikumu Nr.814 "Ministru kabineta noteikumu projekta "Grozījumi Ministru kabineta 30.03.2010. noteikumos Nr.311 "Noteikumi par valsts un pašvaldību kapitālsabiedrību valdes locekļu skaitu, padomes un valdes locekļa, pašvaldības kapitāla daļu turētāja pārstāvja un atbildīgā darbinieka atlīdzību" sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija), spēkā no 12.12.2012. līdz 31.12.2014.
- ²⁰⁰ Ministru kabineta 15.01.2013. noteikumi Nr.38 "Grozījumi Ministru kabineta 30.03.2010. noteikumos Nr.311 "Noteikumi par valsts vai pašvaldību kapitālsabiedrību valdes locekļu skaitu, padomes un valdes locekļa, pašvaldības kapitāla daļu turētāja pārstāvja un atbildīgā darbinieka atlīdzību", spēkā no 18.01.2013. līdz 31.12.2014.
- ²⁰¹ Likums "Par valsts un pašvaldību kapitāla daļām un kapitālsabiedrībām", Ministru kabineta 30.03.2010. noteikumi Nr.311 "Noteikumi par valsts vai pašvaldību kapitālsabiedrību valdes locekļu skaitu, padomes un valdes locekļa, pašvaldības kapitāla daļu turētāja pārstāvja un atbildīgā darbinieka atlīdzību", spēkā līdz 31.12.2014.
- ²⁰² Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likums, Ministru kabineta 22.12.2015. noteikumi Nr.791 "Noteikumi par publiskas personas kapitālsabiedrību un publiski privāto kapitālsabiedrību valdes un padomes locekļu skaitu atbilstoši kapitālsabiedrības lielumu raksturojošiem rādītājiem, valdes un padomes locekļu mēneša atlīdzības maksimālo apmēru".
- ²⁰³ Valsts akciju sabiedrības "Latvijas dzelzceļš" 12.05.2011. ārkārtas akcionāru sapulces lēmums, valsts akciju sabiedrības "Latvijas dzelzceļš" 11.05.2015. ārkārtas akcionāru sapulces lēmums Nr.A-3/1.
- ²⁰⁴ Ministru kabineta 30.03.2010. noteikumi Nr.311 "Noteikumi par valsts vai pašvaldību kapitālsabiedrību valdes locekļu skaitu, padomes un valdes locekļa, pašvaldības kapitāla daļu turētāja pārstāvja un atbildīgā darbinieka atlīdzību"

paredzēja, ka valdes priekšsēdētājam vai valdes loceklim atalgojuma īpatsvars par amata izpildi kopējā atlīdzībā nav mazāks par 60% no kopējās atlīdzības, spēkā līdz 31.12.2014.

²⁰⁵ Valsts akciju sabiedrības "Latvijas dzelzceļš" 30.08.2016. darba līgums Nr.DP-5.1.10/30.

²⁰⁶ Ministru kabineta 30.03.2010. noteikumi Nr.311 "Noteikumi par valsts vai pašvaldību kapitālsabiedrību valdes locekļu skaitu, padomes un valdes locekļa, pašvaldības kapitāla daļu turētāja pārstāvja un atbildīgā darbinieka atlīdzību", spēkā līdz 31.12.2014.

²⁰⁷ <https://www.lsm.lv/raksts/zinas/latvija/linkaits-izsaka-neuzticibu-latvijas-dzelzcela-valdei.a318156/>, interneta resurss skatīts 07.05.2019.

²⁰⁸ Valsts akciju sabiedrības "Latvijas dzelzceļš" darba līgums Nr.DPP-4/32, Nr.DPP-4/33, Nr.DPP-4/34, Nr.DPP-4/35, Nr.DPP-4/1, Nr.DPP-4/5, Nr.DP-5.1.10/30.

²⁰⁹ Valsts akciju sabiedrības "Latvijas dzelzceļš" valdes 17.10.2019. lēmums Nr.VL-41/164 "Par valdes reglamentu un Prezidentu padomes darbības izbeigšanu".

²¹⁰ Valsts akciju sabiedrības "Latvijas dzelzceļš" padomes 07.10.2019. sēdes protokols Nr.PA1.2./20.

²¹¹ <https://www.la.lv/prokuratūra-sakusi-kriminalprocesu-par-iespejams-nelikumigas-ldz-strukturvienibas-izveidosanu>, interneta resurss skatīts 07.02.2020.

²¹² Darba likuma 84.pants.

²¹³ Darba likuma 84.pants.

²¹⁴ Darba likuma 84.pants.

²¹⁵ Satiksmes ministrijas 15.11.2019. vēstule Nr.02-03-IP/193 "Par viedokļa sniegšanu revīzijas lietā Nr.2.4.1.-34/2018".

²¹⁶ Darba likuma 84.panta pirmā daļa.

²¹⁷ Sabiedrības ar ierobežotu atbildību "LDZ CARGO" 07.10.2015. noslēgtā vienošanās par konkurences ierobežojumu, 10.06.2016. noslēgtā vienošanās par konkurences ierobežojumu, sabiedrības ar ierobežotu atbildību "LDZ ritošā sastāva serviss" 16.02.2017. noslēgtā vienošanās par konkurences ierobežojumu, 01.10.2018. noslēgtā vienošanās par konkurences ierobežojumu.

²¹⁸ 27.07.2017. likumprojekta "Grozījumi Darba likumā" sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija).

²¹⁹ Valsts akciju sabiedrības "Latvijas dzelzceļš" padomes 25.07.2019. ar Prezidentu padomes prezidentu un viceprezidentu noslēgtās vienošanās par profesionālās darbības ierobežojumu, sabiedrības ar ierobežotu atbildību "LDZ ritošā sastāva serviss" 01.10.2018. noslēgtā vienošanās.

²²⁰ Valsts akciju sabiedrības "Latvijas dzelzceļš" padomes 25.07.2019. ar Prezidentu padomes prezidentu un viceprezidentu noslēgtās vienošanās par profesionālās darbības ierobežojumu.

²²¹ Valsts akciju sabiedrības "Latvijas dzelzceļš" 03.03.2020. vēstule Nr.02-03-IP/33 "Par informācijas sniegšanu".

²²² <https://www.oecd.org/daf/ca/Corporate-Governance-Principles-ENG.pdf>, interneta resurss skatīts 07.10.2019.

²²³ Finanšu instrumentu likuma 59.³ un 59.⁴ pants (redakcijā, kas spēkā no 16.07.2019.).

²²⁴ <https://www.oecd.org/daf/ca/Corporate-Governance-Principles-ENG.pdf>, interneta resurss skatīts 07.10.2019.

²²⁵ Likuma "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" 23.panta pirmā un otrā daļa.

²²⁶ Ministru kabineta 22.10.2002. noteikumu Nr.478 "Kārtība, kādā aizpildāmas, iesniedzamas, reģistrējamas un glabājamās valsts amatpersonu deklarācijas un aizpildāmi un iesniedzami valsts amatpersonu saraksti" 3.7.apakšpunkts.

²²⁷ Valsts kontroles 29.10.2019. vēstule Nr.9-2.3.1.1e-K/101-IP "Par informācijas pieprasījumu revīzijas lietā Nr.2.4.1.-34/2018".

²²⁸ Likuma "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" 25.panta sestā daļa.

²²⁹ Valsts kontroles 20.08.2018. lietderības/likumības revīzija Nr.2.4.1.-5/2017 "Akciju sabiedrības "Sadales tīkls" sadales sistēmas pakalpojumu tarifu iekļauto izmaksu ekonomiskums".

²³⁰ Valsts kontroles 27.11.2015. likumības/lietderības revīzija Nr.2.4.1-21/2015 "Vai valsts amatpersonu deklarācijas ir efektīvs instruments valsts amatpersonu darbības tiesiskuma un atklātības nodrošināšanā?"

²³¹ Valsts ieņēmumu dienesta 08.11.2019. vēstule Nr.8.4-13/IPD/2664 "Par informācijas sniegšanu".

²³² Valsts ieņēmumu dienesta 30.01.2020. vēstule Nr.10-2.3.1e/68 "Par ieteikumu ieviešanas gaitu likumības/lietderības revīzijā Nr.2.4.1-21/2015".

²³³ Valsts kontroles 12.09.2019. vēstule Nr.9-2.3.1.1e-K/87-IP "Par informācijas pieprasījumu revīzijas lietā Nr.2.4.1.-34/2018".

²³⁴ Pārresoru koordinācijas centra 07.10.2019. vēstule Nr.1.2-5.1/123 "Par informāciju revīzijas lietā Nr.2.4.1-34/2018".

²³⁵ Ministru kabineta 04.06.2012. rīkojums Nr.246 "Par Valsts kapitāla daļu pārvaldības koncepciju".

²³⁶ [http://titania.saeima.lv/LIVS11/saeimalivs11.nsf/0/56d7833653950168c2257d04001ffef9/\\$FILE/731-2.pdf](http://titania.saeima.lv/LIVS11/saeimalivs11.nsf/0/56d7833653950168c2257d04001ffef9/$FILE/731-2.pdf), interneta resurss skatīts 17.07.2019.

- ²³⁷ Ministru kabineta 26.05.2015. rīkojums Nr.273 "Par valsts kapitālsabiedrību un valsts kapitāla daļu pārvaldības koordinācijas institūciju".
- ²³⁸ Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likuma 22.panta otrās daļas 1., 3., 4. un 7.punkts.
- ²³⁹ Valsts kontroles 12.09.2019. vēstule Nr.9-2.3.1.1e-K/87-IP "Par informācijas pieprasījumu revīzijas lietā Nr.2.4.1-34/2018".
- ²⁴⁰ Pārresoru koordinācijas centra 23.03.2016. e-pasta vēstule, 23.11.2018. e-pasta vēstule, 14.06.2019. vēstule Nr.1.2-5.1/44 "Par atlīdzības noteikšanu valdes locekļiem".
- ²⁴¹ Pārresoru koordinācijas centra 07.06.2018. e-pasta vēstule, 08.11.2018. vēstule Nr.1.2-5.1/124 "Par NEPLP 11.10.2018. lēmuma Nr.156 izvērtēšanu".
- ²⁴² Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likuma 79.panta septītā daļa un 117.panta otrā daļa.
- ²⁴³ <https://lvportals.lv/e-konsultacijas/13480-pasvadibas-sia-valdes-priekssedetaja-tiesibas-stradat-cita-valde-2017>, interneta resurss skatīts 15.07.2019.
- ²⁴⁴ Darba likuma 149.panta pirmā daļa.
- ²⁴⁵ Pārresoru koordinācijas centra 11.06.2018. vēstule Nr.2.3.1e/494 "Par viedokļa sniegšanu".
- ²⁴⁶ Valsts kontroles 19.09.2018. vēstule Nr.9-2.3.1.1e-K/37-IP "Par revīzijas rezultātiem revīzijas lietā Nr.2.4.1-/2017".
- ²⁴⁷ Pārresoru koordinācijas centra 07.10.2019. vēstule Nr.1.2-5.1/123 "Par informāciju revīzijas lietā Nr.2.4.1-34/2018".
- ²⁴⁸ Pārresoru koordinācijas centra 19.03.2020. vēstule Nr.1.2-5/31 "Par revīzijas lietu Nr.2.4.1-34/2018".
- ²⁴⁹ Pārresoru koordinācijas centra 07.10.2019. vēstule Nr.1.2-5.1/123 "Par informāciju revīzijas lietā Nr.2.4.1-34/2018".
- ²⁵⁰ Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likuma 24.pants.
- ²⁵¹ Pārresoru koordinācijas centra 07.10.2019. vēstule Nr.1.2-5.1/123 "Par informāciju revīzijas lietā Nr.2.4.1-34/2018", Ministru kabineta 08.09.2015. noteikumi Nr.518 "Valsts kapitāla daļu un valsts kapitālsabiedrību pārvaldības koordinācijas institūcijas padomes nolikums".
- ²⁵² Valsts kapitāla daļu un valsts kapitālsabiedrību pārvaldības koordinācijas institūcijas padomes 18.05.2017. sēdes protokols Nr.2.
- ²⁵³ Pārresoru koordinācijas centra 19.03.2020. vēstule Nr.1.2-5/31 "Par revīzijas lietu Nr.2.4.1-34/2018".
- ²⁵⁴ Pārresoru koordinācijas centra 19.03.2020. vēstule Nr.1.2-5/31 "Par revīzijas lietu Nr.2.4.1-34/2018".
- ²⁵⁵ Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likuma pārejas noteikumu 19.punkts.